

CONVENȚII

LEGI

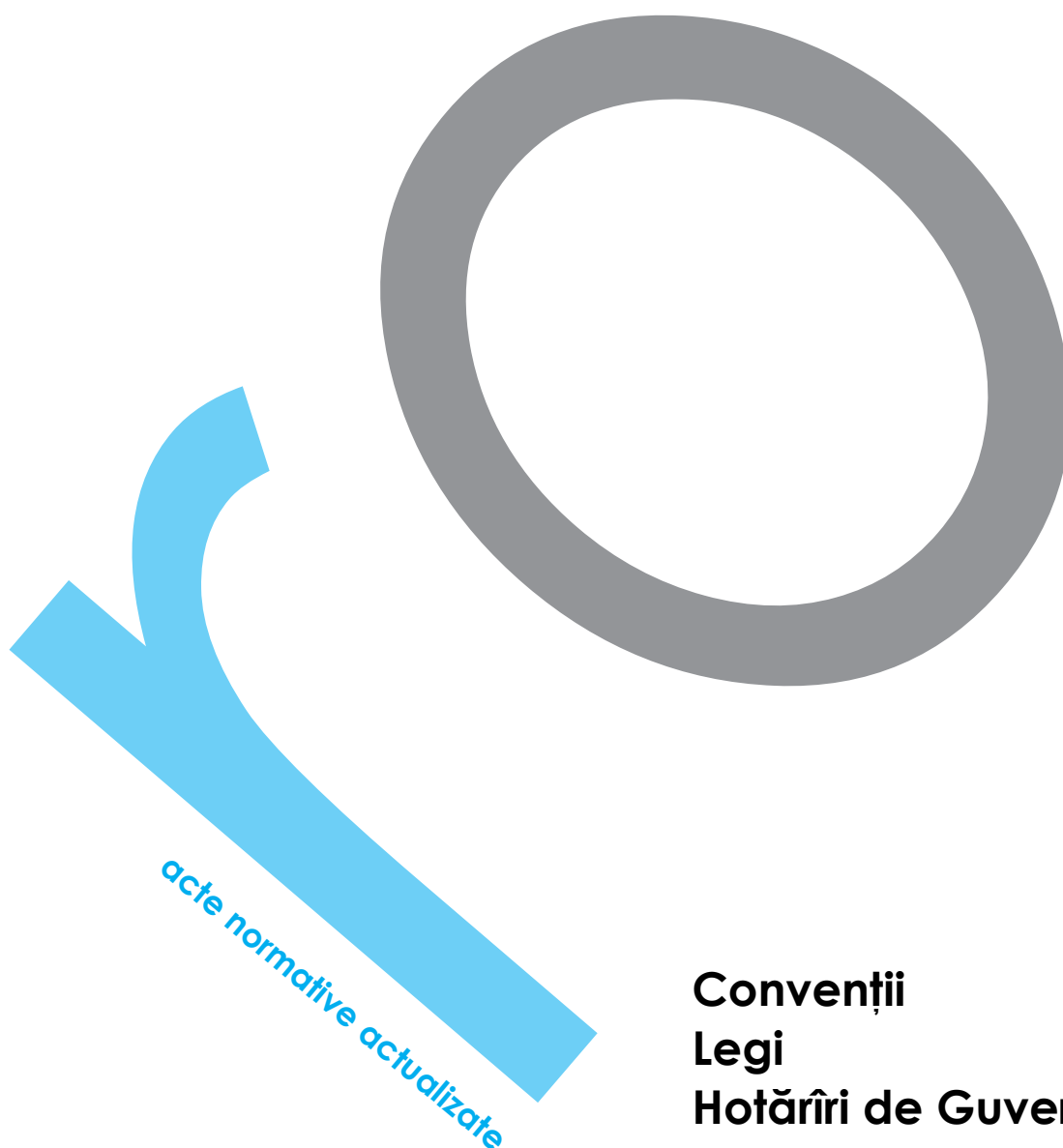
HOTĂRÎRI DE GUVERN

Traficul de ființe umane și egalitatea genurilor în Moldova acte normative actualizate

**Торговля людьми и равенство полов в Молдове
дополнительные нормативные акты**

Traficul de ființe umane și egalitatea genurilor în Moldova

acte normative actualizate

Convenții
Legi
Hotărâri de Guvern

CZU 343.545(478)(094)=135.1=161.1

T 80

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Traficul de ființe umane și egalitatea genurilor în Moldova: acte normative actualizate = Торговля людьми и равенство полов в Молдове: дополнительные нормативные акты / resp. ed.: Otilia Bologan-Vieru, Veaceslav Balan; coord. ed.: Eugenia Benigni. – Ch.: S. n., 2011 (Elena-VI SRL). – 343; 341 p. Carte-valet („перевертыш”). – 1600 ex.

Responsabili de ediție

Otilia Bologan-Vieru, Consilier juridic în domeniul combaterii traficului de ființe umane și gender, Misiunea OSCE în Moldova

Veaceslav Balan, Consilier național în domeniul combaterii traficului de ființe umane și gender, Misiunea OSCE în Moldova

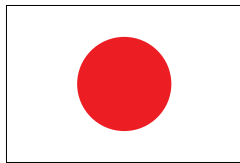
Coordonatorul ediției:

Eugenia Benigni, Consilier al Programului Antitrafic și Gender, Misiunea OSCE în Moldova

Tipar: „Elena-V.I.” SRL

ISBN 978-9975-106-64-1.

Misiunea OSCE în Moldova, în parteneriat cu Misiunea OIM în Moldova, au oferit sprijin financiar la editarea prezentei publicații. Acest suport nu prevede aprobarea de către Misiune a conținutului, prezentării grafice sau a modului de expunere a informației și opiniilor ce se conțin în publicație.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confederation suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Textele sunt publicate cu modificările introduse până la 31 decembrie 2010.

Cuprins

Cuvînt înainte	5
1. Convenția Consiliului Europei privind măsurile contra traficului de ființe umane	6
2. Convenția Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei și Protocolul Opțional	19
3. Convenția privind drepturile copilului și Protocolul Opțional la aceasta privind vânzarea copiilor, prostituția infantilă și pornografia infantilă	35
4. Codul Penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18.04.2002	52
5. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003	58
6. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV din 30.05.2003	59
7. Codul familiei nr. 1316-XIV din 26.10.2000	61
8. Lege cu privire la drepturile copilului Nr. 338 din 15.12.1994	65
9. Lege cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr.45-XVI din 01.03.2007	71
10. Lege privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane nr.241-XVI din 20.10.2005	80
11. Lege cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați nr.5-XVI din 09.02.2006	95
12. Lege privind transplantul de organe, țesuturi și celule umane nr.42-XVI din 06.03.2008	103
13. Lege cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal nr.105-XVI din 16.05.2008	112
14. Lege cu privire la ajutorul social nr. 133 din 13.06.2008	123
15. Lege cu privire la profilaxia infecției HIV/SIDA nr. 23-XVI din 16.02.2007	129
16. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii Nr.37 din 22.11.2004	138
17. Hotărîrea Guvernului cu privire la aprobarea componenței nominale a Comitetului Național pentru combaterea traficului de ființe umane și Regulamentul Comitetului Național și a Planului Național de Acțiuni de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pe anii 2010-2011 Nr.472 din 26.03.2008 și Hotărîrea Guvernului privind Planul specific adițional la Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pe anii 2010-2011 Nr. 1170 din 21.12.2010	144
18. Hotărîrea Guvernului cu privire la aprobarea Programului Național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 și a Planului de Acțiuni pentru implementarea, în perioada 2010-2012, a Programului Național nr. 933 din 31.12.2009	192
19. Hotărîrea Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane nr. 1362 din 29.11.2006	228
20. Hotărîrea Guvernului cu privire la crearea centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane Nr.847 din 11.07.2008	235
21. Hotărîre privind aprobarea Regulamentului-cadru al Comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane Nr.234 din 29.02.2008	236
22. Hotărîrea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți Nr.948 din 07.08.2008	239

23.	<u>Hotărîrea Parlamentului privind aprobarea Strategiei Sistemului Național de Referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Sistemului Național de Referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane pe anii 2009-2011 nr. 257-XVI din 05.12.2008</u>	247
24.	<u>Hotărîrea Guvernului Nr. 1344 din 01.12.2008 cu privire la aprobarea Planului Național de acțiuni in domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului pentru perioada 2009-2011</u>	260
25.	<u>Hotărîrea Guvernului pentru aprobarea Programului Național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012 nr. 1512 din 31.12.2008</u>	269
26.	<u>Hotărîrea Guvernului pentru aprobarea Regulilor de eliberare a certificatului de luare în evidență a copilului care rămîne în țară, al cărui părinte/tutore (curator), cetățean al Republicii Moldova, se angajează provizoriu în muncă în străinătate nr. 290 din 15.04.2009</u>	284
27.	<u>Hotărîrea Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie nr. 129 din 22.02.2010</u>	286
28.	<u>Hotărîrea Guvernului cu privire la instituirea Consiliului național de coordonare a programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei, Nr. 825 din 03.08.2005</u>	291
29.	<u>Hotărîrea Guvernului nr. 1143 din 16.12.2010 Privind aprobarea Programului Național de Prevenire și Control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011-2015</u>	297
30.	<u>Hotărîrea Guvernului pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie nr. 1200 din 23.12.2010</u>	325

CUVÎNT ÎNAINTE

Multe studii au arătat că progresele concrete înregistrate în domeniul asigurării egalității genurilor în viața privată și publică a unei țări contribuie la o dezvoltare mai rapidă și durabilă a economiei și democrației acesteia. Deși violența în familie și traficul de ființe umane afectează atât bărbații cât și femeile, precum și toate sectoarele societății, indiferent de sex, vârstă, apartenență etnică sau afiliere religioasă, aceste probleme afectează în mod disproporționat femeile din Moldova. O pătrime dintre femeile din Republica Moldova sunt victime ale violenței în familie; 80-90% dintre acestea sfârșesc prin a fi traficate, în mare parte pentru exploatare sexuală. Ambele fenomene sunt recunoscute de legislația națională și internațională drept infracțiuni penale.

În Moldova, dreptul la viață, integritate fizică și mentală, de a nu fi supus torturii sau altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante, precum și alte drepturi și obligații sunt consfințite în Constituție și în alte legi, precum cele cu privire la combaterea traficului, violența în familie și protecția victimelor și martorilor.

Actul Final de la Helsinki din anul 1975, documentul fondator al OSCE (în acea perioadă Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa, sau CSCE) a fost primul document internațional ce recunoștea protecția drepturilor omului drept problemă internațională. Drepturile omului stau la baza Conceptului complex de securitate al OSCE, fapt ce semnifică că securitatea nu poate să existe atât timp cât nu se respectă drepturile și libertățile fundamentale ale omului. În acest sens, OSCE realizează activități în astfel de domenii precum: combaterea și prevenirea traficului, democratizarea, alegerile, egalitatea genurilor, drepturile omului, libertatea mass-media, drepturile minorităților, supremația legii, toleranța și non-discriminarea.

În calitate de stat participant al OSCE, în sfera combaterii traficului și asigurării egalității genurilor, Moldova s-a angajat să respecte prevederile următoarelor acte: Hotărârea Consiliului Permanent al OSCE Nr.557 cu privire la Planul de Acțiuni al OSCE în vederea combaterii traficului de ființe umane; Hotărârea Consiliului de Miniștri al OSCE 14/04 cu privire la Planul de Acțiuni al OSCE pentru promovarea egalității genurilor; Hotărârea Consiliului de Miniștri 14/05 privind participarea femeilor în prevenirea conflictelor, managementul situațiilor de criză și reabilitarea post-conflict; și Hotărârea Consiliului de Miniștri 15/05 referitoare la prevenirea și combaterea violenței față de femei. Printre altele, aceste acte subliniază că traficul de ființe umane reprezintă o amenințare pentru securitate, ce nu poate fi asigurată fără atingerea egalității genurilor și respectarea drepturilor femeilor.

În activitatea sa, OSCE s-a concentrat asupra celor mai bune practici referitoare la aspectele de prevenire, pedepse și protecție ale traficului și violenței față de femei. O atenție sporită se acordă urmării și pedepsirii eficiente, întoarcerii sigure și voluntare a victimelor traficului, acordării compensațiilor victimelor, precum și rolului bărbaților și băieților în prevenirea și combaterea violenței în bază de gen*.

Din anul 2008, Misiunea OSCE în Moldova a susținut financiar publicarea unei compilații de documente internaționale și acte normative naționale referitoare la combaterea traficului, egalitatea genurilor și violența în familie. Compilația de față completează publicațiile anterioare cu legi și hotărâri ale Guvernului adoptate pînă la 31 decembrie 2010. Misiunea speră că o disponibilitate și utilizare mai largă a acestei publicații va ajuta la implementarea continuă a legilor existente, precum și va ameliora situația celor care caută dreptate.

Eugenia Benigni

Consultat în domeniul antitrafic și gender Misiunea
OSCE în Moldova
Chișinău 2011

* **Pagini web utile ale OSCE (conțin publicații și documente în domeniul antitrafic și gender):**
www.osce.org/cthb; www.osce.org/aender; www.osce.org/odihr; www.legislationline.org (ultima conține legi și opiniile legale ale OSCE/ODIHR pe marginea legilor privind drepturile omului ale statelor participante la OSCE.)

1. CONVENȚIA

Consiliului Europei privind măsurile contra traficului de ființe umane*

Preambul

Statele-membre ale Consiliului Europei și alți semnatari ai acestei Convenții,
Având în vedere că obiectivul Consiliului Europei este de a realiza o unitate mai strânsă între membrii săi;
Având în vedere că traficul de ființe umane constituie o violare a drepturilor omului și o ofensă adusă demnității și integrității ființei umane;

Având în vedere că traficul de ființe umane poate rezulta în sclavie pentru victime;

Având în vedere că respectul pentru drepturile victimelor, protecția victimelor și măsurile de combatere a traficului de ființe umane trebuie să constituie obiective supreme;

Având în vedere că toate măsurile sau inițiativele contra traficului de ființe umane trebuie să fie nediscriminatorii, să ia în considerație egalitatea dintre sexe, precum și abordarea drepturilor copilului;

Având în minte Declarațiile Miniștrilor Afacerilor Externe a Statelor-Membre la cea de-a 112-a (14-15 mai 2003) și la cea de-a 114-a (12-13 mai 2004) Sesiune a Comitetului de Miniștri care prevăd luarea de către Consiliul Europei a unor măsuri intense contra traficului de ființe umane;

Luând în considerație Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (1950) și protocoalele sale;

Având în vedere următoarele recomandări ale Comitetului de Miniștri ai Statelor-Membre ale Consiliului Europei: Recomandarea nr. R (91) 11 privind exploatarea sexuală, pornografia, prostituarea și traficul copiilor și tinerilor; Recomandarea nr. R (97) 13 privind intimidarea martorilor și drepturile apărării; Recomandarea nr. R (2000) 11 privind măsurile contra traficului de ființe umane pentru scopuri de exploatare sexuală și Recomandarea Rec (2001) 16 privind protecția copiilor în fața exploatării sexuale; Recomandarea Rec (2002) 5 privind protecția femeilor contra violenței;

Având în vedere următoarele recomandări ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei: Recomandarea 1325 (1997) privind traficul de femei și prostituarea forțată în Statele-Membre ale Consiliului Europei; Recomandarea 1450 (2000) privind violența față de femei în Europa; Recomandarea 1545 (2002) privind campania contra traficului de femei; Recomandarea 1610 (2003) privind migrația legată de traficul de femei și prostituție; Recomandarea 1611 (2003) privind traficul de organe în Europa; Recomandarea 1663 (2004) Sclavia domestică: servituzina, deservirea menajeră și miresele comandate prin poștă;

Având în vedere Decizia-cadru a Consiliului Uniunii Europene din 19 iulie 2002 privind combaterea traficului de ființe umane, Decizia-cadru a Consiliului Uniunii Europene din 15 martie 2001 privind situația victimelor procedurilor penale și Directiva Consiliului Uniunii Europene din 29 aprilie 2004 privind permisul de ședere eliberat unor cetățeni ai statelor terțe, care sunt victime ale traficului de ființe umane sau care au fost subiectul unei acțiuni de facilitare a migrației ilegale, și care cooperează cu autoritățile competente;

Acordând considerație Convenției Națiunilor Unite împotriva Criminalității Organizate Transnaționale și Protocolului ei privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, în vederea îmbunătățirii protecției acordate acestora și dezvoltării standardelor stabilite de aceste acte;

Având în vedere alte instrumente juridice internaționale relevante în sfera de acțiune contra traficului de ființe umane;

Luând în considerație nevoia de elaborare a unui instrument juridic internațional cuprinzător preocupat de drepturile omului ale victimelor traficului și stabilind un mecanism de monitorizare special,

Au convenit după cum urmează:

* Adoptat de Comitetul de Miniștri la 3 mai 2005 la ședința 925 a Vice-miniștrilor.

Capitolul I

SCOPURILE, SFERA DE APLICARE, PRINCIPIUL NEDISCRIMINĂRII ȘI DEFINIȚII

Articolul 1. Scopurile Convenției

1. Scopurile prezentei Convenții sunt:
  - a. de a preveni și combate traficul de ființe umane, cu garantarea egalității sexelor;
  - b. de a apăra drepturile umane ale victimelor traficului, de a crea un cadru general pentru protecția și asistarea victimelor și martorilor, cu garantarea concomitentă a egalității sexelor, precum și de a asigura ancheta și urmărirea eficientă;
  - c. de a promova cooperarea internațională privind măsurile de combatere a traficului de ființe umane.
2. În vederea asigurării implementării eficiente a prevederilor sale de către Părți, prezenta Convenție stabilește un mecanism special de implementare.

Articolul 2. Sfera de aplicare

Prezenta Convenție se aplică tuturor formelor de trafic de ființe umane, fie naționale, sau internaționale, conectate sau nu cu crima organizată.

Articolul 3. Principiul nediscriminării

Implementarea prevederilor prezentei Convenții de către Părți, în particular, luarea măsurilor de apărare și promovare a drepturilor victimelor, va fi asigurată fără discriminare pe orice temei de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinie politică sau de altă natură, origine etnică sau socială, asociere cu o minoritate națională, avere, naștere sau alt statut.

Articolul 4. Definiții

Pentru scopurile prezentei Convenții:

- a) “Traficul de ființe umane” va însemna recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare sau aplicare a violenței sau a unei alte forme de coercițiune, prin răpire, prin înșelăciune, inducere în eroare, abuz de putere sau de situația vulnerabilă, sau prin oferirea sau primirea de plăți sau beneficii pentru a obține acordul persoanei care deține controlul asupra unei alte persoane, pentru scopuri de exploatare. Exploatarea va include, cel puțin, exploatarea prostituției sau alte forme de exploatare sexuală, muncă sau servicii forțate, sclavie sau practici asemănătoare sclaviei, servitute sau prelevare de organe;
- b) Acordul victimei “traficului de ființe umane” la exploatarea intenționată, prevăzută de subalin.(a) al prezentului Articol, este irelevant, dacă a fost folosită oricare dintre metodele stipulate în subalin.(a) al prezentului Articol;
- c) Recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil pentru scopuri de exploatare va fi considerată “trafic de ființe umane” chiar dacă nu implică folosirea vreunei metode, prevăzute de subalin.(a) al prezentului Articol;
- d) “Copil” va însemna orice persoană sub optsprezece ani;
- e) “Victimă” va însemna orice persoană fizică, supusă traficului de ființe umane, în definiția prezentului Articol.

Capitolul II

PREVENIREA, COOPERAREA ȘI ALTE MĂSURI

Articolul 5. Prevenirea traficului de ființe umane

1. Fiecare Parte va lua măsuri de stabilire sau consolidare a coordonării naționale între diversele organe, responsabile de prevenirea și combaterea traficului de ființe umane.
2. Fiecare Parte va stabili și/sau consolida politici și programe eficiente de prevenire a traficului de ființe umane, prin asemenea mijloace ca: cercetările, informarea, campaniile de sensibilizare și educare, inițiative sociale și economice și programe de instruire, în particular, pentru persoanele vulnerabile la trafic și pentru profesioniștii, care activează în sfera combaterii traficului de ființe umane.

3. Fiecare Parte va promova o abordare bazată pe Drepturile Omului și va folosi concepții care să promoveze egalitatea sub aspect gender și să fie sensibile față de interesele copiilor la dezvoltarea, implementarea și evaluarea politicilor și programelor, la care s-a referit alin.2.

4. Fiecare Parte va lua măsurile corespunzătoare, necesare pentru a oferi posibilități de migrație legală, în particular, prin distribuirea informației exacte de către organele relevante, în condițiile permiterii intrării și aflării legale pe propriul teritoriu.

5. Fiecare Parte va lua măsuri speciale pentru a reduce vulnerabilitatea copiilor față de trafic, mai ales prin crearea unui mediu protector pentru aceștia.

6. Măsurile stabilite în conformitate cu prezentul Articol vor implica, acolo unde este potrivit, organizațiile neguvernamentale, alte organizații relevante și alte elemente ale societății civile, dedicate prevenirii traficului de ființe umane și protejării și asistării victimelor.

Articolul 6. Măsuri de descurajare a cererii

Pentru a descuraja cererea care stimulează toate formele de exploatare de persoane, în special de femei și copii, și care duce la trafic, fiecare Parte va adopta sau consolida măsurile legislative, administrative, educaționale, sociale, culturale sau de altă natură, inclusiv:

- a) Cercetarea privind cele mai bune practici, metode și strategii;
- b) Sensibilizarea privind responsabilitatea și rolul important al mass-media și al societății civile la identificarea cererii ca o cauză de bază a traficului de ființe umane;
- c) Campanii de informare speciale, implicând, între altele și în modul corespunzător, autoritățile publice și factorii de decizie;
- d) Măsuri de prevenire, inclusiv programe educaționale pentru băieți și fete, în cadrul învățământului școlar, care să pună accentul pe natura inacceptabilă a discriminării bazate pe sex și consecințele ei dezastruoase, pe importanța egalității sexelor și demnitatea și integritatea oricărei ființe umane.

Articolul 7. Măsuri legate de trecerea frontierei

1. Fără a afecta angajamentele internaționale privitor la circulația liberă a persoanelor, Părțile vor consolida, în măsura posibilităților, controalele de frontieră, care ar fi necesare pentru prevenirea și identificarea traficului de ființe umane.

2. Fiecare Parte va adopta, în măsura posibilităților, măsuri legislative sau alte măsuri adecvate, menite să prevină folosirea mijloacelor de transport, exploatate de cărauși comerciali, pentru comiterea infracțiunilor prevăzute de prezenta Convenție.

3. Acolo unde este potrivit, și fără a afecta aplicabilitatea convențiilor internaționale, aceste măsuri vor include stabilirea obligației căraușilor comerciali, inclusiv orice companie de transport, proprietarul sau operatorul oricărui mijloc de transport, să se asigure că toți pasagerii au documentele de călătorie, cerute în Statul primitor.

4. Fiecare Parte va lua măsurile necesare, în conformitate cu dreptul intern, pentru a stabili sancțiuni în cazurile de încălcare a obligației, stabilite în alineatul 3 al prezentului articol.

5. Fiecare Parte va adopta măsurile legislative și de altă natură, care ar putea fi necesare pentru a permite, în conformitate cu dreptul său intern, refuzarea sau retragerea de vize persoanelor implicate în comiterea de infracțiuni, stabilite în conformitate cu prezenta Convenție.

6. Părțile vor consolida cooperarea dintre agențiile de frontieră, *între altele*, prin stabilirea și menținerea unor canale de comunicare directe.

Articolul 8. Securitatea și verificarea de documente

Fiecare Parte va adopta măsurile necesare:

- a) Pentru a asigura că documentele de călătorie sau identitate, eliberate de aceasta, sunt de o calitate care să asigure că nu sunt folosite necorespunzător sau că nu sunt ușor de falsificat, modificat, multiplicat sau eliberat în mod ilegal; și
- b) Pentru a asigura integritatea și securitatea documentelor de călătorie sau identitate, eliberate de către sau din numele Părții, și pentru a preveni întocmirea și eliberarea lor ilegală.

Articolul 9. Legitimitatea și validitatea documentelor

La cererea unei alte Părți, Partea va verifica, în conformitate cu normele sale interne, într-un termen rezonabil, legitimitatea și validitatea documentelor de călătorie sau identitate, eliberate sau pretinse a fi eliberate din numele ei și suspectate de a fi folosite în traficul de ființe umane.

Capitolul III. MĂSURI DE PROTEJARE ȘI PROMOVARE A DREPTURILOR VICTIMELOR, CU GARANTAREA EGALITĂȚII GENURILOR

Articolul 10. Identificarea victimelor

1. Fiecare Parte va asigura autoritățile sale competente cu personal instruit și calificat în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, în identificarea și asistarea victimelor, inclusiv copiii, și va asigura că diferitele autorități cooperează între ele și cu organizațiile de sprijin relevante, astfel încât victimele sunt identificate printr-o procedură care ia în considerație, respectiv, situația specială a victimelor, femeii și copiii și că, în cazurile respective, li se eliberează permise de ședere, în condițiile prevăzute de Articolul 14 al prezentei Convenții.

2. Fiecare Parte va adopta asemenea măsuri legislative și de altă natură, necesare pentru identificarea victimelor și care sunt adecvate pentru cooperarea cu alte Părți și organizațiile de sprijin relevante. Fiecare Parte va asigura că în cazul în care autoritățile competente au temeiuri serioase de a crede că o persoană este victimă a traficului de ființe umane, acea persoană nu va părăsi teritoriul său, până finalizarea de către autoritățile competente a procesului de identificare a victimei unei infracțiuni prevăzute de Articolul 18 al prezentei Convenții, și, de asemenea, va asigura că persoana în cauză beneficiază de asistența stipulată în Articolul 12, alineatele 1 și 2.

3. Când vârsta victimei nu poate fi stabilită cu certitudine și există temeiuri pentru a presupune că victima este un copil, el sau ea va fi prezumat drept copil și îi va fi acordată o protecție specială, până la verificarea vârstei sale.

4. Din moment ce un copil neînsoțit este identificat drept victimă, fiecare Parte:

- a) va asigura reprezentarea copilului de către un tutore legal, o organizație sau o autoritate, care va acționa în interesele superioare ale aceluși copil;
- b) va întreprinde măsurile necesare pentru stabilirea identității și naționalității copilului;
- c) va face tot posibilul pentru a localiza familia copilului, dacă aceasta este în interesul lui superior.

Articolul 11. Protecția vieții private

1. Fiecare Parte va proteja viața privată și identitatea victimelor. Informația personală privind victimele va fi stocată și folosită în conformitate cu condițiile prevăzute de Convenția privind Protecția Persoanelor în legătură cu Prelucrarea Automată a Datelor Personale (ETS nr. 108).

2. Fiecare Parte va adopta măsuri pentru a asigura, în particular, că identitatea sau detaliile, care permit identificarea unui copil-victimă a traficului, nu vor deveni cunoscute publicului, prin mass-media sau prin alte mijloace, cu excepția unor circumstanțe extraordinare, în vederea facilitării localizării membrilor familiei sau a asigurării în orice alt mod a bunăstării și protecției copilului.

3. Fiecare Parte va acorda considerație adoptării, în conformitate cu Articolul 10 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, în interpretarea Curții Europene a Drepturilor Omului, măsuri îndreptate spre încurajarea mass-media să protejeze viața privată și identitatea victimelor prin autoreglementare sau prin măsuri normative sau de reglementare în comun.

Articolul 12. Asistența acordată victimelor

1. Fiecare Parte va adopta măsurile legislative sau de altă natură, necesare pentru asistarea victimelor în redresarea fizică, psihologică și socială. Asemenea asistență va include cel puțin:

- a) standarde de viață, în stare să asigure subzistența victimelor, prin măsuri, cum sunt: cazarea adecvată și sigură, asistența psihologică și materială;
- b) accesul la tratamentul medical de urgență;
- c) servicii de traducere și interpretare, acolo unde este necesar;
- d) consilierea și informarea, în particular, în ceea ce privește drepturile juridice și serviciile, pe care le au la dispoziție, într-o limbă pe care o pot înțelege;

e) asistența în exercitarea și luarea în considerație a drepturilor și intereselor lor la etapele relevante ale procedurilor penale contra infractorilor;

f) accesul la educație pentru copii.

2. Fiecare Parte va acorda considerație necesităților victimelor de securitate și protecție.

3. Suplimentar, fiecare Parte va oferi asistența medicală sau de altă natură necesară victimelor cu statut de reședință legal în teritoriul său și care nu au resurse adecvate și au nevoie de o asemenea asistență.

4. Fiecare Parte va adopta regulile, prin care victimele cu reședință legală în teritoriul său vor fi autorizate să aibă acces la piața forței de muncă, la instruire profesională și la educație.

5. Acolo unde este potrivit și în condițiile stipulate de normele sale interne, fiecare Parte va lua măsuri pentru cooperarea cu organizațiile neguvernamentale, alte organizații relevante, și cu alte elemente ale societății civile, angajate în asistarea victimelor.

6. Fiecare Parte va adopta asemenea măsuri legislative și de altă natură, care sunt necesare pentru a asigura că asistența acordată victimei nu este condiționată de dorința acesteia de a depune mărturie.

7. Pentru implementarea prevederilor acestui articol, fiecare Parte va asigura că serviciile sunt prestate pe baze consensuale și în temeiul unei prealabile informări, având în vedere nevoile speciale ale persoanei vulnerabile și drepturile copiilor în termeni de cazare, educare și ocrotire a sănătății.

Articolul 13. Perioada de redresare și reflecție

1. Fiecare Parte va prevedea în legile sale interne o perioadă de redresare și reflecție de cel puțin 30 de zile, dacă există temeuri serioase de a crede că persoana în cauză este victimă. O asemenea perioadă va fi suficientă pentru persoana în cauză, pentru a se redresa și a scăpa de sub influența traficantilor și/sau pentru a lua o decizie informată asupra cooperării cu autoritățile competente. În această perioadă nu va fi posibil să se pună în aplicare vreun ordin de expulzare privind această persoană. Această prevedere nu afectează activitățile desfășurate de către autoritățile competente la toate fazele procedurii naționale relevante și, în particular, în cursul anchetării și urmăririi infracțiunilor respective. În această perioadă, Părțile le vor permite persoanelor implicate să rămână pe teritoriul lor.

2. În această perioadă, persoanele prevăzute în alineatul 1 al acestui Articol vor fi în drept să pretindă la măsurile prevăzute de Articolul 12, alineatele 1 și 2.

3. Părțile nu sunt obligate să respecte acest termen, dacă o reclamă considerentele de ordine publică sau dacă s-a stabilit că statutul de victimă este pretins fără temei.

Articolul 14. Permisul de ședere

1. Fiecare Parte va elibera victimelor permise de ședere cu posibilitate de reînnoire, în una din următoarele două situații sau în ambele:

a) autoritatea competentă consideră că șederea este necesară, dată fiind situația persoanei;

b) autoritatea competentă consideră că șederea este necesară în scopul cooperării persoanei cu autoritățile competente să desfășoare ancheta sau procedurile penale.

2. Permisul de ședere pentru victimele minore, dacă este necesar, va fi eliberat în conformitate cu interesele superioare ale copilului și, acolo unde este potrivit, va fi reînnoit în aceleași condiții.

3. Refuzul de reînnoire sau retragerea permisului de ședere este supusă condițiilor prevăzute de dreptul intern al Părții.

4. Dacă victima solicită un alt tip de permis de ședere, Partea implicată va lua în considerație dacă persoana deține sau a deținut un permis de ședere, în conformitate cu alineatul 1.

5. Având în vedere obligațiile Părților la care se referă Articolul 40 al prezentei Convenții, fiecare Parte va asigura eliberarea unui permis în baza acestui Articol, nu afectează dreptul de a solicita și obține azil.

Articolul 15. Compensarea și remedierea juridică

1. Fiecare Parte va asigura că victimele au acces, de la primul contact cu autoritățile competente, la informația asupra procedurilor judiciare și administrative, într-o limbă pe care o pot înțelege.

2. Fiecare Parte va prevedea în dreptul său intern dreptul la asistență juridică și la ajutor legal gratuit pentru victime, în condițiile stabilite de dreptul intern.

3. Fiecare Parte va prevedea în dreptul său intern dreptul victimelor la compensație din partea infractorilor.

4. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură, necesare pentru a garanta compensarea victimelor, în conformitate cu condițiile dreptului său intern, spre exemplu, prin crearea unui fond de compensare a victimelor sau prin măsuri și programe, destinate să ofere victimelor asistență socială și integrare socială, care ar putea fi finanțate din bunurile rezultate din aplicarea prevederilor Articolului 23.

Articolul 16. Repatrierea și întoarcerea victimelor

1. Partea, a cărei cetățean este victima sau în care victima își avea dreptul de reședință permanentă la momentul intrării pe teritoriul Părții recipiente va facilita și accepta întoarcerea sa, cu o considerație corespunzătoare acordată drepturilor, securității și demnității victimei, și fără o întârziere exagerată sau nerezonabilă.

2. Când Partea returnează victima într-un Stat, este preferabil ca o asemenea returnare să fie benevolă și să ia în considerație drepturile, securitatea și demnitatea persoanei, precum și statutul procedurilor legale privitoare la faptul că persoana este victimă.

3. La cererea Părții recipiente, Partea căreia i s-a adresat solicitarea va verifica dacă persoana este cetățeanul ei sau dacă avea drept de reședință permanentă pe teritoriul său, la momentul intrării pe teritoriul Părții recipiente.

4. Pentru a facilita întoarcerea victimei care nu are asupra sa documentele corespunzătoare, Partea al cărei cetățean este victima sau în care victima avea drept de reședință permanentă la momentul intrării pe teritoriul Părții recipiente, va consimți să elibereze, la solicitarea Părții recipiente, asemenea documente de călătorie sau alte autorizații, care sunt necesare pentru a face posibilă călătoria persoanei și reintrarea acesteia pe teritoriul său.

5. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură necesare pentru crearea unor programe de repatriere, implicând instituții naționale și internaționale relevante și organizații neguvernamentale. Aceste programe au drept obiectiv prevenirea victimizării repetate. Fiecare Parte trebuie să depună toate eforturile posibile pentru a favoriza reintegrarea victimelor în societatea Statului de întoarcere, inclusiv reintegrarea în sistemul educațional și piața forței de muncă, în particular, prin obținerea și perfecționarea abilităților profesionale. În ceea ce privește copiii, aceste programe trebuie să includă exercitarea dreptului la educație și măsuri de asigurare a unei îngrijiri adecvate sau primirea de către familie sau de către structurile de îngrijire adecvate.

6. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură necesare pentru a oferi victimelor, dacă este necesar – în cooperare cu cealaltă Parte implicată, informația de contact a structurilor care le pot oferi asistență în țara în care au fost returnate sau repatriate, cum ar fi ofițerii organelor de ocrotire a normelor de drept, organizațiile neguvernamentale, profesioniștii juridici, capabili să ofere consiliere, și agențiile de protecție socială.

7. Victimele minore nu vor fi returnate într-un anumit Stat, dacă, în urma unei evaluări a riscurilor și securității, există indicații că o asemenea întoarcere nu ar fi în interesele superioare ale copilului.

Articolul 17. Egalitatea genurilor

La aplicarea măsurilor prevăzute de prezentul Capitol, fiecare Parte va tinde să promoveze egalitatea sexelor și va folosi egalizarea dintre sexe la elaborarea, implementarea și evaluarea măsurilor întreprinse.

Capitolul IV DREPTUL PENAL MATERIAL

Articolul 18 – Criminalizarea traficului de ființe umane

Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură, necesare pentru calificarea în calitate de infracțiune penală a conduitei menționate în Articolul 4 al prezentei Convenții, atunci când aceasta este intenționată.

Articolul 19. Criminalizarea folosirii serviciilor unei victime

Fiecare Parte va acorda considerație adoptării unor măsuri legislative sau de altă natură, necesare pentru calificarea în calitate de infracțiune penală, în cadrul dreptului său intern, a folosirii serviciilor ce sunt obiectul exploatării, în conformitate cu Articolul 4 alineatul a) al prezentei Convenții, fiind în cunoștință de fapt că persoana este o victimă a traficului de ființe umane.

Articolul 20. Criminalizarea actelor privind documentele de călătorie și identitate

Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură necesare pentru calificarea în calitate de infracțiune penală a următoarelor acțiuni, atunci când sunt comise intenționat și în scopul de a face posibil traficul de ființe umane:

- a. falsificarea unui document de călătorie sau identitate;
- b. procurarea sau oferirea unui asemenea document;
- c. reținerea, sustragerea, tănuirea, deteriorarea sau distrugerea unui document de călătorie sau identitate al unei alte persoane.

Articolul 21. Tentativa, favorizarea sau instigarea

1. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură necesare pentru calificarea ca infracțiuni penale, în cazul comiterii intenționate, favorizarea sau instigarea la comiterea oricărei infracțiuni, stabilite în conformitate cu Articolele 18 și 20 ale prezentei Convenții.

2. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură, necesare pentru calificarea în calitate de infracțiune penală, în cazul comiterii intenționate, a tentativei de comitere a infracțiunilor, stabilite în conformitate cu Articolele 18 și 20 ale prezentei Convenții.

Articolul 22. Răspunderea persoanelor juridice

1. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură necesare pentru a asigura că o persoană juridică poate fi trasă la răspundere pentru o infracțiune, stabilită în conformitate cu prezenta Convenție, comisă în beneficiul acesteia de către orice persoană fizică, acționînd fie personal, fie în calitate de organ al persoanei juridice, care are o poziție de conducere în cadrul persoanei juridice în baza:

- a. împuternicirilor de reprezentare a acelei persoane juridice;
- b. autorității de luare a deciziilor din numele acelei persoane juridice;
- c. autorității de exercitare a controlului în cadrul acelei persoane juridice.

2. În afară de cazurile prevăzute în alineatul 1, fiecare Parte va lua măsurile necesare pentru a asigura că persoana juridică poate fi trasă la răspundere pentru lipsa supraveghere sau control asupra persoanei fizice, menționate în alineatul 1, ceea ce a făcut posibilă comiterea unei infracțiuni, stabilite în conformitate cu prezenta Convenție, în beneficiul acelei persoane juridice, de către persoana fizică, acționînd sub autoritatea persoanei juridice.

3. În dependență de principiile juridice ale Părții, răspunderea persoanei juridice poate fi penală, civilă sau administrativă.

4. O asemenea răspundere nu va afecta răspunderea penală a persoanelor fizice, care au comis infracțiunea.

Articolul 23. Sancțiuni și măsuri

1. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură necesare pentru a asigura că infracțiunile stabilite în conformitate cu Articolele 18-21 sunt pedepsite prin sancțiuni eficiente, proporționale și deconsiliante. Aceste situații vor include, pentru infracțiunile stabilite în conformitate cu Articolul 18, comise de persoane fizice, pedepse cu privarea de libertate, care pot duce la extrădare.

2. Fiecare Parte se va asigura că persoanele juridice trase la răspundere în conformitate cu Articolul 22 vor fi supuse unor măsuri sau sancțiuni eficiente, proporționale și deconsiliante, penale sau fără natură penală, inclusiv sancțiuni pecuniare.

3. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură, necesare pentru a asigura dreptul de confiscare sau altă privare de instrumentele și câștigurile de pe urma comiterii infracțiunilor, stabilite în conformitate cu Articolele 18 și 20, alineatul a, ale prezentei Convenții, sau de ridicare a unor valori corespunzătoare acestor câștiguri.

4. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură, necesare pentru a asigura închiderea temporară sau permanentă a oricărui stabiliment, care a fost folosit pentru realizarea traficului de ființe umane, fără a afecta drepturile terților de bună credință, sau pentru a împiedica infractorul, temporar sau permanent să-și exercite activitatea, în cursul căreia a fost comisă infracțiunea.

Articolul 24. Circumstanțele agravante

Fiecare Parte va asigura ca următoarele circumstanțe să fie considerate circumstanțe agravante la determinarea pedepsei pentru infracțiunile, stabilite în conformitate cu Articolul 18 al prezentei Convenții:

- a. fapta, intenționată sau din neglijență gravă, a pus în pericol viața victimei;
- b. fapta a fost comisă privitor la un copil;
- c. fapta a fost comisă de un oficial în exercitarea obligațiilor sale;
- d. fapta a fost comisă în cadrul unei organizații criminale.

Articolul 25. Antecedentele penale

Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură, necesare pentru posibilitatea luării în considerare, la determinarea pedepsei, a condamnărilor definitive, emise de alte Părți cu privire la infracțiuni, stabilite în conformitate cu prezenta Convenție.

Articolul 26. Prevederea de nesanționare

În conformitate cu principiile de bază ale propriului sistem juridic, fiecare Parte va asigura posibilitatea nepedepsirii victimelor pentru implicarea lor în activități ilegale, în măsura în care ele au fost forțate să o facă.

Capitolul V CERCETAREA, URMĂRIREA ȘI LEGEA PROCESUALĂ

Articolul 27. Sesizări *ex parte* și *ex officio*

1. Fiecare Parte va asigura că cercetarea sau urmărirea infracțiunilor, stabilite în conformitate cu prezenta Convenție, nu vor fi puse funcție de o adresare sau acuzare din partea victimei, cel puțin atunci când infracțiunea fost comisă în tot sau în parte pe teritoriul său.

2. Fiecare Parte va asigura că victimele infracțiunilor, comise în teritoriul unei Părți, alta decât cea în care își au reședința, pot depune o plângere la autoritățile competente ale Statului de reședință. Autoritatea competentă, în adresa căreia este depusă plângerea, în măsura în care nu are ea însăși competența de a soluționa problema, va transmite plângerea, fără întârziere, autorităților competente ale Părții, în teritoriul căreia a fost comisă infracțiunea. Plângerea va fi soluționată în conformitate cu dreptul intern al Părții, pe teritoriul căreia a fost comisă infracțiunea.

3. Fiecare Parte va asigura, prin măsuri legislative sau de altă natură, în conformitate cu condițiile prevăzute de dreptul său intern, posibilitatea asistării și/sau acordării de sprijin victimelor, cu acordul acestora, oricărui grup, oricărei fundații, asociații sau organizații neguvernamentale, care are drept scop combaterea traficului de ființe umane sau apărarea drepturilor omului, în timpul procedurii penale privind infracțiunea, stabilită în conformitate cu Articolul 18 al prezentei Convenții.

Articolul 28. Protecția victimelor, martorilor și a colaboratorilor autorităților judiciare

1. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură necesare pentru a asigura o protecție eficientă și adecvată împotriva reglării de conturi sau intimidării în timpul și după cercetarea și urmărirea infractorilor, în ceea ce privește:

a) victimele;

b) după caz, cei care raportează infracțiunile, stabilite în conformitate cu Articolul 18 al prezentei Convenții, sau cei care cooperează în orice mod cu autoritățile de cercetare și urmărire;

c) martorii care depun mărturii privind infracțiunile, stabilite în conformitate cu Articolul 18 al prezentei Convenții;

d) după caz, membrii familiei persoanelor menționate în sub-alineatele (a) și (c).

2. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură, necesare pentru a asigura și a oferi diverse tipuri de protecție. Acestea pot include protecția corporală, strămutarea, schimbarea identității și sprijinul în găsirea unui loc de lucru.

3. Victima minoră va beneficia de măsuri de protecție speciale, având în vedere interesele superioare ale copilului.

4. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură, necesare pentru a asigura, după caz, protecția adecvată împotriva potențialei reglări de conturi sau a intimidării membrilor grupurilor, fundațiilor, asociațiilor și organizațiilor neguvernamentale, care desfășoară activitățile specificate în Articolul 27, alineatul 3, în particular, în cursul și după cercetarea și urmărirea infractorilor.

5. În acordurile și aranjamentele sale cu alte State, fiecare Parte va acorda considerație implementării prezentului Articol.

Articolul 29. Autoritățile specializate și organele de coordonare

1. Fiecare Parte va adopta măsurile necesare pentru a asigura că persoanele și entitățile sunt specializate în lupta contra traficului și protecția victimelor. Asemenea persoane sau entități vor beneficia de independența necesară, în conformitate cu principiile fundamentale ale sistemului juridic al Părții, pentru a fi apte să funcționeze

oneze eficiente și liber de orice presiuni. Asemenea persoane sau personalul unor asemenea entități vor avea o calificare adecvată și resurse financiare pentru îndeplinirea sarcinilor.

2. Fiecare Parte va adopta măsurile necesare pentru a asigura coordonarea politicilor și acțiunilor departamentelor lor guvernamentale și a altor agenții publice, îndreptate împotriva traficului de ființe umane, după caz, prin stabilirea unor organe de coordonare.

3. Fiecare Parte va asigura sau consolida instruirea oficialilor relevanți în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, inclusiv instruirea în domeniul Drepturilor Omului. Instruirea poate fi adaptată fiecărei agenții și, după caz, se va centra pe: metodele utilizate la prevenirea traficului, urmărirea traficantilor și protejarea drepturilor victimelor, inclusiv protecția victimelor de traficant.

4. Fiecare Parte va acorda considerație numirii Raportorilor Naționali sau stabilirii unor alte mecanisme de monitorizare a activităților anti-trafic ale instituțiilor și a implementării cerințelor legislației naționale.

Articolul 30. Procedura judiciară

În conformitate cu Convenția privind Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, în particular Articolul 6, fiecare Parte va adopta măsurile legislative și de altă natură, necesare pentru a asigura în cursul procedurii judiciare:

- a. protecția vieții private și, după caz, a identității victimei;
- b. securitatea victimei și protecția ei împotriva intimidării,

în conformitate cu condițiile înaintate de dreptul său intern și, în cazul victimelor minore, prin acordarea de îngrijire specială necesităților copiilor și asigurarea dreptului lor la măsuri speciale de protecție.

Articolul 31. Jurisdicția

1. Fiecare Parte va adopta măsuri legislative sau de altă natură necesare pentru a stabili jurisdicția asupra unei infracțiuni stabilite în conformitate cu prezenta Convenție, în cazul în care infracțiunea este comisă:

- a) pe teritoriul său; sau
- b) la bordul unei nave, care navighează sub pavilionul Părții; sau
- c) la bordul unui avion, înregistrat în conformitate cu legile acelei Părți; sau

d) de unul din cetățenii sau apatrizii care își au reședința obișnuită pe teritoriul său, dacă infracțiunea este sancționabilă penal acolo unde a fost comisă sau dacă infracțiunea a fost comisă în afara jurisdicției teritoriale a oricărui Stat;

- e) împotriva unuia dintre cetățenii săi.

2. La momentul semnării sau la depozitarea instrumentelor sale de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, oricare Parte poate declara, printr-o declarație adresată Secretarului General al Consiliului Europei, că își rezervă dreptul de a nu aplica sau de a aplica doar în cazuri și condiții speciale regulile de jurisdicție prevăzute de alineatul 1 (d) și (e) al prezentului Articol sau oricare parte a acestuia.

3. Fiecare Parte va adopta măsurile necesare pentru stabilirea jurisdicției asupra infracțiunilor la care se referă prezenta Convenție, în cazurile în care presupusul infractor se află pe teritoriul său și nu este extrădat unei alte Părți, exclusiv în temeiul cetățeniei sale, după ce parvine o cerere de extrădare.

4. Când mai multe Părți pretind că au jurisdicție asupra unei presupuse infracțiuni, stabilite în conformitate cu prezenta Convenție, Părțile implicate vor organiza consultații, după caz, în vederea determinării jurisdicției incidente în cea mai mare măsură privind urmărirea.

5. Fără a afecta normele generale ale dreptului internațional, prezenta Convenție nu exclude jurisdicția exercitată de o Parte în conformitate cu dreptul său intern.

Capitolul VI COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ ȘI COOPERAREA CU SOCIETATEA CIVILĂ

Articolul 32. Principiile generale și măsurile de cooperare internațională

Părțile vor coopera între ele, în conformitate cu prevederile prezentei Convenții, și prin aplicarea instrumentelor internaționale și regionale relevante, a aranjamentelor convenite în baza legislației uniforme și reciproce și a legilor interne, în cea mai mare măsură, în scopul:

- prevenirii și combaterii traficului de ființe umane;
- protecției și acordării de asistență victimelor;
- cercetării și procedurilor privind infracțiunile stabilite în conformitate cu prezenta Convenție.

Articolul 33. Măsurile referitoare la persoanele în pericol sau dispărute

1. Când, în baza informației disponibile, Partea are temeuri serioase pentru a crede că viața, libertatea sau integritatea fizică a unei persoane, prevăzute de Articolul 28, alineatul 1, se află în pericol imediat pe teritoriul altei Părți, Partea care dispune de această informație, într-un asemenea caz de urgență, o va transmite fără întârziere celeilalte Părți, pentru a fi luate măsurile de protecție adecvate.

2. Părțile la prezenta Convenție pot acorda considerație cooperării la căutarea persoanelor dispărute, în particular, a copiilor dispăruți, dacă informația disponibilă le oferă temeuri să creadă că persoana în cauză este victimă a traficului de ființe umane. În acest scop, Părțile pot încheia între ele tratate bilaterale sau multilaterale.

Articolul 34. Informația

1. Partea solicitată va informa prompt Partea solicitantă despre rezultatul final al acțiunilor luate în temeiul prezentului Capitol. Partea solicitată de asemenea va informa prompt Partea solicitantă despre orice circumstanțe, care fac imposibilă întreprinderea acțiunii solicitate sau care sunt de natură să provoace o întârziere considerabilă.

2. În limitele propriului drept intern și fără o solicitare prealabilă, Partea poate înainta unei alte Părți informația obținută în cadrul propriilor cercetări, în cazul în care consideră că divulgarea unei asemenea informații poate ajuta Părții recipiente să inițieze sau să desfășoare cercetări sau proceduri privind infracțiunile penale stabilite în conformitate cu prezenta Convenție sau poate duce la o solicitare de cooperare de la acea Parte, în conformitate cu prezentul Capitol.

3. Înainte de a oferi o asemenea informație, Partea ofertantă poate cere ca aceasta să fie păstrată confidențială sau folosită condiționat. Dacă Partea recipientă nu poate să respecte această cerință, ea va notifica Partea ofertantă, care va decide dacă informația trebuie totuși transmisă. Dacă Partea recipientă acceptă informația cu condițiile impuse, ea va fi obligată să le respecte.

4. Toată informația solicitată privind Articolele 13, 14 și 16, necesară pentru a asigura drepturile conferite de aceste Articole, va fi transmisă la cererea Părții vizate, fără întârzieri privind Articolul 11 al prezentei Convenții.

Articolul 35. Cooperarea cu societatea civilă

Fiecare Parte va încuraja autoritățile de stat și funcționarii publici să coopereze cu organizațiile neguvernamentale, alte organizații relevante și membrii societății civile, la stabilirea unor parteneriate strategice, în scopul atingerii obiectivelor prezentei Convenții.

Capitolul VII MECANISMUL DE MONITORIZARE

Articolul 36. Grupul de experți pentru acțiuni contra traficului de ființe umane

1. Grupul de experți pentru acțiuni contra traficului de ființe umane (denumit în continuare "GRETA"), va monitoriza implementarea prezentei Convenții de către Părți.

2. GRETA va consta din cel puțin 10 membri și cel mult 15 membri, luând în considerație echilibrul gender și geografic, precum și experiența multidisciplinară. Ei vor fi aleși de către Comitetul Părților pentru un mandat de 4 ani, realeși în întregime, selectați dintre cetățenii Statelor-Părți la prezenta Convenție.

3. Alegerea membrilor GRETA se va întemeia pe următoarele principii:

a. ei vor fi selectați dintre persoanele cu înalte calități morale, cu calificare recunoscută în domeniile Drepturilor Omului, asistenței și protecției victimelor și al acțiunii contra traficului de ființe umane sau cu experiență profesională în sferile de preocupare ale prezentei Convenții;

b. ei își vor exercita mandatul personal și vor fi independenți și impersonali în exercițiul funcțiunii, și vor fi disponibili să-și exercite obligațiile într-o manieră eficientă;

c. cetățenia nici unuia dintre membrii GRETA nu poate coincide cu cetățenia altui membru;

d. ei trebuie să reprezinte principalele sisteme de drept.

4. Procedura de alegere a membrilor GRETA poate fi determinată de Comitetul de Miniștri, după consultarea și obținerea acordului unanim al Părților la Convenție, într-un termen de un an după intrarea în vigoare a prezentei Convenții. GRETA își va adopta propriile norme de procedură.

Articolul 37. Comitetul Părților

1. Comitetul Părților va consta din reprezentanții Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, ținând de Statele-Părți la Convenție și din reprezentanții Părților la Convenție, care nu sunt membri ai Consiliului Europei.

2. Comitetul Părților va fi convocat de către Secretarul General al Consiliului Europei. Prima sa ședință va avea loc în decurs de un an după intrarea în vigoare a prezentei Convenții, în vederea alegerii membrilor GRETA. Ulterior, se va convoca ori de câte ori o vor cere o treime din Părți, Președintele GRETA sau Secretarul General.

3. Comitetul Părților își va adopta propriile norme de procedură.

Articolul 38. Procedura

1. Procedura de evaluare va viza Părțile la prezenta Convenție și va fi împărțită în runde, a căror durată va fi determinată de GRETA. La debutul fiecărei runde, GRETA va selecta prevederile speciale pe care se va baza procedura de evaluare.

2. GRETA va defini cele mai adecvate mijloace de realizare a evaluării. GRETA poate, în particular, să adopte câte un chestionar pentru fiecare rundă de evaluare, care poate servi ca bază pentru evaluarea implementării de către Părți a prezentei Convenții. Un asemenea chestionar se va adresa tuturor Părților. Părțile vor răspunde la chestionar, precum și la orice altă solicitare de informație din partea GRETA.

3. GRETA poate solicita informație de la societatea civilă.

4. În subsidiar, GRETA poate organiza, în cooperare cu autoritățile naționale și „persoana de contact” numită de acestea, și, după caz, cu asistență din partea experților naționali independenți, vizite în țară. În cursul acestor vizite, GRETA poate fi asistată de specialiști în domenii concrete.

5. GRETA va pregăti un proiect de raport, conținând analiza privind implementarea prevederilor pe care se bazează evaluarea, la fel ca și sugestiile și propunerile sale privind modul în care Părțile vizate pot să soluționeze problemele identificate. Proiectul raportului va fi transmis pentru comentarii Părții, care este supusă evaluării. Comentariile sale vor fi luate în considerare de către GRETA la întocmirea raportului.

6. Pe acest temei, GRETA va adopta propriul raport și concluziile privind măsurile luate de către Partea vizată în vederea implementării prevederilor prezentei Convenții. Acest raport și concluziile vor fi trimise Părții vizate și Comitetului Părților. Raportul și concluziile GRETA vor fi publicate după adoptare, împreună cu eventualele comentarii ale Părții vizate.

7. Fără a afecta procedura din alineatele 1-6 ale prezentului articol, Comitetul Părților va adopta, în baza raportului și concluziilor GRETA, recomandări adresate Părții (a) privind măsurile ce urmează a fi luate pentru a implementa concluziile GRETA, stabilind, după caz, o dată pentru prezentarea informației privind implementarea lor, și (b) îndreptate spre promovarea cooperării cu Partea, în vederea implementării convenite a prezentei Convenții.

Capitolul VIII

RAPORTURILE CU ALTE INSTRUMENTE INTERNAȚIONALE

Articolul 39. Raportul cu Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate

Prezenta Convenție nu va afecta drepturile și obligațiile derivate din prevederile Protocolului privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, și este intenționată să sporească protecția oferită de acesta și să dezvolte standardele pe care le conține.

Articolul 40. Raporturile cu alte instrumente internaționale

1. Prezenta Convenție nu va afecta drepturile și obligațiile derivate din alte instrumente internaționale, la care Părțile la prezenta Convenție sunt sau vor deveni Părți, care conțin prevederi asupra unor chestiuni reglementate de prezenta Convenție și sporesc protecția și asistența acordată victimelor traficului.

2. Părțile la Convenție pot încheia între ele acorduri bilaterale sau multilaterale privind chestiunile, reglementate de prezenta Convenție, în scopul suplimentării sau consolidării prevederilor ei sau facilitării aplicării principiilor pe care le conține.

3. Părțile care sunt membri ai Uniunii Europene, în relațiile lor reciproce, vor aplica regulile comunitare și ale Uniunii Europene, în măsura în care există reguli comunitare și ale Uniunii Europene ce reglementează subiectul concret și aplicabil într-un anumit caz, fără a afecta obiectul și scopul prezentei Convenții, și fără a împiedica aplicarea sa în volum deplin de alte Părți.

4. Nimic din această Convenție nu va afecta drepturile, obligațiile și responsabilitățile Statelor și persoanelor, în virtutea normelor internaționale, inclusiv dreptul internațional umanitar și drepturile internaționale ale omului și, în particular, în măsura aplicabilității, Convenția din 1951 și Protocolul din 1967 privind Statutul Refugiaților și principiul interdicției de expulzare pe care acesta îl conține.

Capitolul IX MODIFICAREA CONVENȚIEI

Articolul 41. Modificări

1. Orice propunere de modificare a prezentei Convenții, prezentate de către o Parte, va fi comunicată Secretarului General al Consiliului Europei și înaintate de către acea Parte Statelor-Membre ale Consiliului Europei, oricărui semnatar, oricărui Stat-Parte, oricărui Stat, invitat să semneze Convenția, în conformitate cu prevederile Articolului 42, și oricărui Stat, invitat să adere la prezenta Convenție, în conformitate cu prevederile Articolului 43.

2. Orice modificare propusă de una din Părți va fi comunicată către GRETA, care va prezenta Comitetului de Miniștri opinia sa privind modificarea propusă.

3. Comitetul de Miniștri va lua în considerație modificarea propusă și opinia remisă de GRETA și, după consultarea Părților la prezenta Convenție și după obținerea acordului unanim, va adopta modificarea.

4. Textul modificării adoptat de Comitetul de Miniștri în conformitate cu alineatul 3 al prezentului Articol va fi înaintat Părților pentru acceptare.

5. Orice modificare adoptată în conformitate cu alineatul 3 al prezentului Articol va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare după expirarea perioadei de o lună după data la care toate părțile au informat Secretarul General despre acceptarea ei.

Capitolul X CLAUZE FINALE

Articolul 42. Semnarea și intrarea în vigoare

1. Prezenta Convenție va fi deschisă pentru semnare de către Statele-Membre ale Consiliului Europei, statele, care nu sunt membre și au participat la elaborarea ei, și de către Comunitatea Europeană.

2. Prezenta Convenție este supusă ratificării, acceptării sau aprobării. Instrumentele de ratificare, acceptare sau aprobare vor fi depozitate la Secretarul General al Consiliului Europei.

3. Prezenta Convenție va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de trei luni de la data la care 10 Semnatari, inclusiv cel puțin 8 State-Membre ale Consiliului Europei, și-au exprimat acordul de a fi obligați prin Convenție, în conformitate cu prevederile alineatului precedent.

4. În ceea ce privește orice Stat, menționat în alineatul 1, sau Comunitatea Europeană, care își exprimă ulterior acordul de a fi obligat prin Convenție, aceasta va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de trei luni după data depozitării instrumentelor sale de ratificare, acceptare sau aprobare.

Articolul 43. Aderarea la Convenție

1. Ulterior intrării în vigoare a Convenției, după consultări cu Părțile la prezenta Convenție și după obținerea acordului unanim al acestora, Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei va invita Statul, care nu este membru al Consiliului Europei și care nu a participat la elaborarea Convenției, să adere la prezenta Convenție, printr-o decizie, luată de majoritatea prevăzută la Articolul 20 *d.* al Statutului Consiliului Europei, și prin votul unanim al reprezentanților Statelor Contractante, cu drept de a participa la Comitetul de Miniștri.

2. Cu privire la Statul care aderă, Convenția va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de trei luni după data depozitării instrumentelor sale de aderare la Secretarul General al Consiliului Europei.

Articolul 44. Aplicarea teritorială

1. Orice Stat sau Comunitatea Europeană poate, la momentul semnării sau depozitării propriilor instrumente de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, să specifice teritoriul sau teritoriile în care se va aplica prezenta Convenție.

2. Orice Parte poate, la orice moment ulterior, printr-o declarație adresată Secretarului General al Consiliului Europei, să extindă aplicarea prezentei Convenții la orice teritoriu, specificat în declarație și pentru ale cărei relații internaționale este responsabilă sau din numele căruia este autorizată să asume obligații. Cu privire la un asemenea teritoriu, Convenția va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de trei luni după data primirii unei asemenea declarații de către Secretarul General.

3. Orice declarație, înaintată în virtutea celor două alineate precedente, poate, cu privire la teritoriul specificat în declarație, să fie retrasă printr-o notificare adresată Secretarului General al Consiliului Europei. Retragera va deveni valabilă în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de trei luni după data primirii unei asemenea notificări de către Secretarul General.

Articolul 45. Rezerve

Nici o rezervă nu poate fi făcută la prezenta Convenție, cu excepția Articolului 31, alineatul 2.

Articolul 46. Denunțarea

1. Orice Parte poate, la orice moment, să denunțe prezenta Convenție printr-o notificare adresată Secretarului General al Consiliului Europei.

2. O asemenea denunțare va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de trei luni după data primirii unei asemenea notificări de către Secretarul General.

Articolul 47. Notificarea

Secretarul General al Consiliului Europei va notifica Statele-Membre ale Consiliului Europei, orice Stat semnatar, Comunitatea Europeană, orice Stat invitat să semneze prezenta Convenție, în conformitate cu prevederile Articolului 42 și orice Stat invitat să adere la prezenta Convenție în conformitate cu Articolul 43 cu privire la:

- a. orice act de semnare;
- b. depozitarea oricărui instrument de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare;
- c. orice dată de intrare în vigoare a prezentei Convenții, în conformitate cu Articolele 42 și 43;
- d. orice modificare adoptată în conformitate cu Articolul 41 și orice dată la care o asemenea modificare intră în vigoare;
- e. orice denunțare, realizată în conformitate cu prevederile Articolului 46;
- f. orice alt act, notificare sau comunicare privind prezenta Convenție
- g. orice rezervă înaintată în conformitate cu Articolul 45.

Întru confirmarea celor de mai sus, subsemnații, fiind împuterniciți corespunzător, au semnat prezenta Convenție.

Întocmită la Varșovia, la data de 16 a lunii mai 2005, în engleză și franceză, ambele texte având o autenticitate identică, într-un singur original, care va fi depozitat la arhivele Consiliului Europei. Secretarul General al Consiliului Europei va transmite copii autentificate fiecărui Stat-Membru al Consiliului Europei, statelor care nu sunt membre și care au participat la elaborarea prezentei Convenții, Comunității Europene și oricărui stat, invitat să adere la prezenta Convenție.

2. CONVENȚIA

Națiunilor Unite privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare față de Femei* și Protocolul Opțional

CONVENȚIA ASUPRA ELIMINĂRII TUTUROR FORMELOR DE DISCRIMINARE FAȚĂ DE FEMEI** (CEDAW)

Statele părți la prezenta Convenție,

Luând notă că în Carta Națiunilor Unite se reafirmă încrederea în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane, în egalitatea drepturilor bărbatului și femeii,

Luând notă că Declarația Universală a Drepturilor Omului afirmă principiul nediscriminării și proclamă că toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și drepturi și că fiecare om poate să se pre-valeze de toate drepturile și libertățile enunțate în acest document, fără nici o deosebire, îndeosebi de sex,

Luând notă că statele părți la pactele internaționale ale drepturilor omului au obligația să asigure egalitatea drepturilor bărbatului și femeii în exercitarea tuturor drepturilor economice, sociale, culturale, civile și politice,

Luând în considerare convențiile internaționale încheiate sub egida Organizației Națiunilor Unite și instituțiilor specializate în vederea promovării egalității drepturilor bărbatului și femeii,

Luând notă, de asemenea, de rezoluțiile, declarațiile și recomandările adoptate de Organizația Națiunilor Unite și instituțiile specializate în vederea promovării egalității drepturilor bărbatului și femeii,

Preocupate în același timp de constatarea că, în pofida acestor diverse instrumente, femeile continuă să facă obiectul unor importante discriminări,

Reamintind că discriminarea față de femei violează principiile egalității în drepturi și respectului demnității umane, că ea împiedică participarea femeilor, în aceleași condiții ca bărbații, la viața politică, socială, economică și culturală din țara lor, creează obstacole creșterii bunăstării societății și a familiei și împiedică femeile să-și servească țara și omenirea în deplinătatea posibilităților lor,

Preocupate de faptul că, în situațiile de sărăcie, femeile au un acces minim la alimentație, servicii medicale, educație, pregătire profesională, precum și la angajarea în muncă și la satisfacerea altor necesități,

Convinse că instaurarea unei noi ordini economice internaționale, bazată pe echitate și justiție, va contribui în mod semnificativ la promovarea egalității între bărbat și femeie,

Subliniind că eliminarea apartheidului, a tuturor formelor de rasism, a discriminării rasiale, colonialismului, neocolonialismului, agresiunii, ocupației și dominației străine, a amestecului în treburile interne ale statelor este indispensabilă exercitării depline de către bărbat și femeie a drepturilor lor,

Afirmând că întărirea păcii și securității internaționale diminuarea încordării internaționale, cooperarea dintre toate statele, indiferent de sistemele lor sociale și economice, dezarmarea generală și completă și, îndeosebi, dezarmarea nucleară sub control internațional strict și eficace, afirmarea principiilor justiției, egalității și avantajului reciproc în relațiile dintre țări și înlăptuirea dreptului popoarelor aflate sub dominație străină și colonială și sub ocupație străină la autodeterminare și la independență, precum și respectul suveranității naționale și al integrității teritoriale vor favoriza progresul social și dezvoltarea și vor contribui, în consecință, la realizarea deplinei egalități între bărbat și femeie,

Convinse că dezvoltarea completă a unei țări, bunăstarea lumii și cauza păcii cer participarea deplină a femeilor, în condiții de egalitate cu bărbații, în toate domeniile,

* Adoptată de Comitetul privind eliminarea discriminării față de femei, Sesiunea treizeci și șase, 7-25 august 2006-10-23

** Adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 34/180 din 18 decembrie 1979. Intrată în vigoare la 3 septembrie 1981, conform dispozițiilor art. 27(1.).

Ratificată de către Parlamentul Republicii Moldova conform Hotărârii nr. 87-XII din 28 aprilie 1994. În vigoare pentru Republicii Moldova din 31 iulie 1994.

Având în vedere însemnătatea contribuției femeilor la bunăstarea familiei, în progresul societății, care până în prezent nu a fost pe deplin recunoscută, ca și importanța socială a maternității, precum și rolul părinților în familie și în educarea copiilor, și conștiente de faptul că rolul femeii în procreare nu trebuie să fie o cauză de discriminare și că educarea copiilor necesită o împărțire a responsabilităților între bărbați, femei și societate în ansamblul său,

Conștiente că rolul tradițional al bărbatului în familie și societate trebuie să evolueze în aceeași măsură cu acela al femeii, dacă se dorește să se ajungă la o egalitate reală a bărbatului și a femeii,

Hotărâte să pună în aplicare principiile enunțate în Declarația asupra eliminării discriminării față de femei și pentru aceasta să adopte măsurile necesare pentru eliminarea acestei discriminări sub toate formele și manifestările ei,

Au convenit asupra celor ce urmează:

PARTEA ÎNTÂI

Articolul 1

În termenii prezentei Convenții, expresia discriminare față de femei vizează orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are drept efect sau scop să compromită ori să anihileze recunoașterea, beneficiul și exercitarea de către femei, indiferent de starea lor matrimonială, pe baza egalității dintre bărbat și femeie, a drepturilor omului și libertăților, fundamentale, în domeniile politic, economic, social, cultural și civil sau în orice alt domeniu.

Articolul 2

Statele părți condamnă discriminarea față de femei sub toate formele sale, convin să ducă prin toate mijloacele adecvate și fără întârziere o politică vizând să elimine discriminarea față de femei și, în acest scop, se angajează:

a) să înscrie în constituția lor națională sau în alte dispoziții legislative corespunzătoare principiul egalității bărbaților și femeilor, în măsura în care acest lucru nu a fost deja efectuat, și să asigure, pe cale legislativă sau pe alte căi adecvate, aplicarea efectivă a acestui principiu;

b) să adopte măsuri legislative și alte măsuri corespunzătoare, inclusiv sancțiuni în caz de nevoie, care să interzică orice discriminare față de femei;

c) să instituie o protecție pe cale juridică a drepturilor femeilor pe bază de egalitate cu bărbații și să garanteze prin intermediul tribunalelor naționale competente și al altor instituții publice protecția efectivă a femeilor împotriva oricărui act discriminatoriu;

d) să se abțină de la orice act sau practică discriminatorie față de femeie și să asigure ca autoritățile și instituțiile publice să se conformeze acestei obligații;

e) să ia toate măsurile corespunzătoare pentru eliminarea discriminării față de femei de către o persoană, o organizație sau o întreprindere oricare ar fi aceasta;

f) să ia toate măsurile corespunzătoare, inclusiv prin dispozițiile legislative, pentru modificarea sau abrogarea oricărei legi, dispoziții, cutume sau practici care constituie o discriminare față de femei;

g) să abroge toate dispozițiile penale care constituie o discriminare față de femei.

Articolul 3

Statele părți iau în toate domeniile - politic, social, economic și cultural - toate măsurile corespunzătoare, inclusiv prin dispoziții legislative, pentru a asigura deplina dezvoltare și progresul femeilor, în scopul de a le garanta exercitarea și beneficiul drepturilor omului și libertăților fundamentale, pe baza egalității cu bărbații.

Articolul 4

1. Adoptarea de către statele părți a unor măsuri temporare speciale, menite să accelereze instaurarea egalității în fapt între bărbați și femei, nu este considerată cu un act de discriminare în sensul definiției din prezenta Convenție, dar nu trebuie ca aceasta să aibă drept consecință menținerea unor norme inegale sau diferențiate; aceste măsuri trebuie să fie abrogate de îndată ce au fost realizate obiectivele în materie de egalitate de șanse și tratament.

2. Adoptarea de către statele părți a unor măsuri speciale, inclusiv cele prevăzute în prezenta Convenție, care au drept scop ocrotirea maternității, nu este considerată ca un act discriminatoriu.

Articolul 5

Statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru:

a) a modifica schemele și metodele de comportament social și cultural al bărbatului și femeii, pentru a se ajunge la eliminarea prejudecăților și practicilor cutumiare sau de altă natură care sunt bazate pe ideea de inferioritate sau superioare a unui sex, sau pe imaginea șablon privind rolul bărbatului sau al femeii;

b) a asigura ca educația în familie să contribuie la o înțelegere clară a faptului că maternitatea este o funcție socială și recunoașterea responsabilității comune a bărbatului și femeii în creșterea și educarea copiilor și în asigurarea dezvoltării lor, ținând seama că interesul copilului este condiția primordială în toate cazurile.

Articolul 6

Statele părți vor lua toate măsurile adecvate, inclusiv pe plan legislativ, pentru reprimarea sub toate formele existente a traficului de femei și a exploatării prostituției femeii.

PARTEA A DOUA

Articolul 7

Statele părți vor lua toate măsurile necesare pentru eliminarea discriminării față de femei în viața politică și publică a țării și, în special, pentru a le asigura, în condiții de egalitate cu bărbații:

a) dreptul de a vota la toate alegerile și referendumurile publice și de a fi alese în toate organismele eligibile în mod public;

b) dreptul de a lua parte la elaborarea politicii statului și la punerea acesteia în aplicare, de a ocupa funcții publice și a exercita toate funcțiile publice la toate eșaloanele de guvernământ;

c) dreptul de a participa în organizațiile și asociațiile neguvernamentale care activează în viața publică și politică a țării.

Articolul 8

Statele părți vor lua toate măsurile necesare pentru ca femeile să aibă posibilitatea, în condiții de egalitate cu bărbații și fără discriminare, de a reprezenta guvernul lor pe plan internațional și de a participa la activitățile organizațiilor internaționale.

Articolul 9

1. Statele părți vor acorda femeilor drepturi egale cu cele ale bărbaților în ceea ce privește dobândirea, schimbarea sau păstrarea cetățeniei. Ele vor garanta îndeosebi că nici căsătoria cu un străin, nici schimbarea cetățeniei soțului în timpul căsătoriei nu o vor face apatridă și nici nu o vor obliga să-și ia cetățenia soțului.

2. Statele părți vor acorda femeii drepturi egale cu cele ale bărbatului în ceea ce privește cetățenia copiilor lor.

PARTEA A TREIA

Articolul 10

Statele părți vor lua măsurile corespunzătoare pentru eliminarea discriminării față de femei, în scopul de a le asigura drepturi egale cu cele ale bărbatului în ceea ce privește educația și, în special, pentru a asigura pe baza egalității bărbatului cu femeia:

a) aceleași condiții de orientare profesională, de acces la studii și la obținerea de diplome în instituțiile de învățământ la toate categoriile, în zone rurale ca și în zone urbane, această egalitate trebuind să fie asigurată în învățământul preșcolar, general, tehnic, profesional și în învățământul tehnic superior ca și în cadrul oricărui alt mijloc de formare profesională;

b) accesul la aceleași programe, la aceleași examene, la un corp didactic posedând o calificare de același nivel și la localuri și echipamente școlare de aceeași calitate;

c) eliminarea oricărei concepții șablon privind rolul bărbatului și al femeii la toate nivelurile și în toate formele de învățământ, prin încurajarea educației mixte și a altor tipuri de educație, care sunt destinate să contribuie la realizarea acestui obiectiv și, în special, prin revizuirea cărților și programelor școlare și adaptarea corespunzătoare a metodelor pedagogice;

- d) aceleași posibilități în ceea ce privește acordarea de burse și alte subvenții pentru studii;
- e) aceleași posibilități de acces la programele de educație permanentă, inclusiv la programele de alfabetizare îndeosebi în vederea reducerii cât mai rapide a oricărei discrepante în domeniul instrucției publice între bărbat și femeie;
- f) reducerea procentului femeilor care își abandonează studiile și organizarea de programe pentru tinerele fete și pentru femeile care părăsesc școala înainte de terminarea ei;
- g) aceleași posibilități de a participa activ la sport și educație fizică;
- h) accesul la informațiile specifice de ordin educativ, care au drept scop asigurarea sănătății și bunăstării familiilor, inclusiv la informațiile și sfaturile referitoare la planificarea familială.

Articolul 11

1. Statele părți se angajează să ia toate măsurile corespunzătoare pentru eliminarea discriminării față de femeie în domeniul angajării în muncă, pentru a se asigura, pe baza egalității dintre bărbat și femeie, aceleași drepturi și, în special:

- a) dreptul la muncă, ca drept inalienabil pentru toate ființele umane;
- b) dreptul la aceleași posibilități de angajare în muncă, inclusiv în privința aplicării acelorași criterii de selecție în materie de angajare;
- c) dreptul la libera alegere a profesiei și a locului de muncă, dreptul la promovare, la stabilirea locului de muncă și la toate facilitățile și condițiile de muncă, dreptul la formare profesională și la reciclare, inclusiv ucenicie, perfecționare profesională și pregătire permanentă;
- d) dreptul la egalitate de remunerație, inclusiv în ceea ce privește și alte avantaje, la egalitate de tratament pentru o muncă de o valoare egală și, de asemenea, la egalitate de tratament în privința calității muncii;
- e) dreptul la securitate socială, în special la pensie, ajutoare de șomaj, de boală, de invaliditate, de bătrânețe sau pentru orice altă situație de pierdere a capacității de muncă, ca și dreptul la concediu plătit;
- f) la ocrotirea sănătății și la securitatea condițiilor de muncă, inclusiv la salvagardarea funcțiilor de reproducere.

2. Pentru a preveni discriminarea față de femei bazată pe căsătorie sau maternitate și pentru a le garanta în mod efectiv dreptul la muncă, statele părți se angajează să ia măsuri corespunzătoare, având drept obiect:

- a) interzicerea, sau pedepsa sancțiunilor, a concedierii pentru cauză de graviditate sau concediu de maternitate și a discriminării în ceea ce privește concedierile bazate pe statutul matrimonial;
- b) instituirea acordării concediului de maternitate plătit sau care ar crea drepturi la prestări sociale similare, cu garantarea menținerii locului de muncă avut anterior, a drepturilor de vechime și a avantajelor sociale;
- c) încurajarea creării de servicii sociale de sprijin, necesare pentru a permite părinților să-și combine obligațiile familiale cu responsabilitățile profesionale și cu participarea la viața publică, favorizând îndeosebi crearea și dezvoltarea unei rețele de grădinițe de copii;
- d) asigurarea unei protecții speciale pentru femeile însărcinate, pentru care s-a dovedit că munca le este nocivă.

3. Legile care au drept scop să ocrotească femeile în domeniile vizate prin prezentul articol vor fi revizuite periodic, în funcție de cunoștințele științifice și tehnice, vor fi revizuite, abrogate sau extinse, în funcție de necesități.

Articolul 12

1. Statele părți vor lua toate măsurile necesare pentru eliminarea discriminării față de femei în domeniul sănătății, pentru a le asigura, pe baza egalității între bărbat și femeie, mijloace de a avea acces la serviciile medicale, inclusiv la cele referitoare la planificarea familială.

2. Independent de prevederile paragrafului 1, statele părți vor asigura pentru femei în timpul gravidității, la naștere și după naștere servicii corespunzătoare și, la nevoie, gratuite și, de asemenea, un regim alimentar corespunzător în timpul gravidității și pe parcursul alăptării.

Articolul 13

Statele părți se angajează să ia toate măsurile necesare pentru eliminarea discriminării față de femei în alte domenii ale vieții economice, sociale, în scopul de a asigura, pe baza egalității bărbatului cu femeia, aceleași drepturi și, în special:

- a) dreptul de prestații familiale;
- b) dreptul la împrumuturi bancare, împrumuturi ipotecare și alte forme de credit financiar;
- c) dreptul de a participa la activitățile recreative, sport și la toate aspectele vieții culturale.

Articolul 14

1. Statele părți vor ține seama de problemele specifice ale femeilor din mediul rural și de rolul important pe care aceste femei îl au în susținerea materială a familiilor lor, în special prin munca lor în sectoarele nefinanciare ale economiei, și vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a asigura aplicarea dispozițiilor prezentei Convenții femeilor din zonele rurale.

2. Statele părți vor lua toate măsurile adecvate pentru a elimina discriminarea față de femei din zonele rurale, cu scopul de a asigura, pe baza egalității între bărbat și femeie, participarea lor la dezvoltarea rurală și la avantajele acestei dezvoltări și, în special, le vor asigura dreptul:

- a) de a participa din plin la elaborarea și executarea planurilor de dezvoltare la toate nivelurile;
- b) de a avea acces la serviciile corespunzătoare în domeniul sănătății, inclusiv la informații, sfaturi și servicii în materie de planificare a familiei;
- c) de a beneficia în mod direct de programele de securitate socială;
- d) de a beneficia de toate formele de pregătire și educație, școlare și neșcolare, inclusiv în materie de alfabetizare socială, și de a putea să beneficieze de toate serviciile publice de informare și educare, în special pentru a crește competența lor tehnică;
- e) de a organiza grupe de întraajutorare și cooperative pentru a le asigura aceleași șanse pe plan economic, indiferent că este vorba de muncă salariată sau de muncă independentă;
- f) de a participa la toate activitățile publice;
- g) de a avea acces la obținerea de credite și împrumuturi agricole, precum și la serviciile de comercializare și la tehnologii corespunzătoare, și de a beneficia de un tratament egal cu ocazia înfăptuirii reformelor agrare și a proiectelor de amenajări rurale;
- h) de a beneficia de condiții de viață convenabile, în special în ceea ce privește locuințele, condițiile sanitare, aprovizionare cu electricitate și apă, transporturi și comunicații.

PARTEA A PATRA

Articolul 15

1. Statele părți recunosc egalitatea femeii cu bărbatul în fața legii.

2. Statele părți recunosc femeia, în materie civilă, ca având o capacitate juridică identică cu aceea a bărbatului și aceleași posibilități pentru a o exercita. Ele îi recunosc, în special, drepturi egale în ceea ce privește încheierea de contracte și administrarea bunurilor și îi vor acorda același tratament în toate fazele procedurii judiciare.

3. Statele părți convin că orice contract și orice act privat, de orice natură, având un efect juridic care vizează limitarea capacității juridice a femeii, trebuie să fie considerat ca nul și neavenit. 4. Statele părți vor acorda bărbatului și femeii aceleași drepturi în ceea ce privește legislația referitoare la dreptul persoanelor de a circula liber și de a-și alege reședința și domiciliul lor.

Articolul 16

1. Statele părți vor lua toate măsurile necesare pentru a elimina discriminarea față de femei în toate problemele decurgând din căsătorie și în raporturile de familie și, în special, vor asigura, pe baza egalității bărbatului cu femeia:

- a) același drept de a încheia o căsătorie;
- b) același drept de a-și alege în mod liber soțul și de a nu încheia o căsătorie decât prin consimțământul său liber și deplin;
- c) aceleași drepturi și aceleași responsabilități atât în timpul căsătoriei, cât și la desfacerea ei;
- d) aceleași drepturi și aceleași responsabilități în calitate de părinți, indiferent de situația lor matrimonială, pentru problemele referitoare la copiii lor; în toate cazurile, interesul copiilor va fi considerat primordial;
- e) aceleași drepturi de a decide în mod liber și în deplină cunoștință de cauză asupra numărului și planificării nașterilor și de a avea acces la informații, la educație și la mijloacele necesare pentru exercitarea acestor drepturi;
- f) aceleași drepturi și responsabilități în materie de tutelă, curatelă, de încredințare și adopție a copiilor sau reglementări juridice similare, când aceste instituții există în legislația națională; în toate cazurile, interesul copiilor va fi considerat primordial;

g) aceleași drepturi personale soțului și soției, inclusiv în ceea ce privește alegerea numelui de familie, a unei profesii și a unei ocupații;

h) aceleași drepturi pentru fiecare dintre soți în materie de proprietate, de dobândire, de gestiune, de administrare, de beneficiu și de dispoziție asupra bunurilor, atât cu titlu gratuit, cât și oneros.

2. Logodnele și căsătoriile copiilor nu vor avea efecte juridice și vor fi luate toate măsurile necesare, inclusiv pe plan legislativ, de a se fixa o vârstă minimă pentru căsătorie și a face obligatorie înregistrarea căsătoriilor într-un registru oficial.

PARTEA A CINCEA

Articolul 17

1. În scopul examinării progreselor realizate în aplicarea prezentei Convenții, se constituie un Comitet pentru eliminarea discriminării față de femei (denumit în continuare Comitet), care să fie compus, în momentul intrării în vigoare a Convenției, din 18 - și după ratificarea sau aderarea a 35 de state - din 23 experți de înaltă autoritate morală și competență în domeniile de aplicabilitate ale Convenției. Experții vor fi aleși de către statele părți din rândul cetățenilor lor și vor funcționa cu titlu personal, ținând seama de principiul unei repartii geografice echitabile și de reprezentarea diferitelor forme de civilizație, precum și a principalelor sisteme juridice.

2. Membrii Comitetului vor fi aleși prin vot secret, dintr-o listă de candidați desemnați de către statele părți. Fiecare stat parte poate să desemneze un candidat ales dintre cetățenii săi.

3. Prima alegere va avea loc la 6 luni după data intrării în vigoare a prezentei Convenții. Cu 3 luni cel puțin înaintea datei fiecărei alegeri, Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite adresează o scrisoare statelor părți pentru a le invita să prezinte candidații lor într-un termen de 2 luni. Secretarul general întocmește o listă alfabetică a tuturor candidaților, indicând din partea cărui stat au fost desemnați, listă pe care o va comunica statelor părți.

4. Membrii Comitetului sunt aleși cu ocazia unei reuniuni a statelor părți, convocată de către Secretarul general la sediul Organizației Națiunilor Unite. La această reuniune, la care cvorumul este constituit din două treimi ale statelor părți, sunt aleși ca membri ai Comitetului candidații care au obținut cel mai mare număr de voturi și majoritatea absolută de voturi a reprezentanților statelor părți prezenți și votanți.

5. Membrii Comitetului sunt aleși pentru 4 ani. Totuși, mandatul a 9 membri aleși la prima alegere va lua sfârșit după 2 ani; președintele Comitetului va trage la sorți numele acestor 9 membri imediat după prima alegere.

6. Alegerea celorlalți cinci membri ai Comitetului se va face conform dispozițiilor paragrafelor 2, 3 și 4 din prezentul articol, după cea de-a 35-a ratificare sau adeziune. Mandatul a doi membri, aleși cu această ocazie, va lua sfârșit după 2 ani; numele acestor doi membri va fi tras la sorți de către președintele Comitetului.

7. Pentru a ocupa locurile devenite vacante în mod fortuit, statul parte al cărui expert a încetat de a exercita funcțiile sale de membru al Comitetului va numi un alt expert dintre cetățenii săi, sub rezerva aprobării Comitetului.

8. Membrii Comitetului primesc, cu aprobarea Adunării generale, retribuiții din resursele Organizației Națiunilor Unite, în condițiile fixate de către Adunare, având în vedere importanța responsabilităților Comitetului.

9. Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite pune la dispoziția Comitetului personal și mijloacele materiale care îi sunt necesare pentru a se achita în mod eficient de funcțiile ce îi sunt încredințate în virtutea prezentei Convenții.

Articolul 18

1. Statele părți se angajează să prezinte Secretarului general al Organizației Națiunilor Unite, în vederea examinării de către Comitet, un raport asupra măsurilor de ordin legislativ adoptat în aplicarea dispozițiilor prezentei Convenții și asupra progreselor realizate în această privință:

- a) în anul următor intrării în vigoare a Convenției în statul respectiv;
- b) ulterior, la fiecare 4 ani, precum și la cererea Comitetului.

2. Rapoartele pot să indice factorii și dificultățile care influențează asupra măsurii în care sunt îndeplinite obligațiile prevăzute prin prezenta Convenție.

Articolul 19

1. Comitetul adoptă propriul său regulament de procedură.
2. Comitetul alege biroul său pentru o perioadă de 2 ani.

Articolul 20

1. Comitetul se reunește în mod normal pentru o perioadă de cel mult 2 săptămâni în fiecare an, pentru a examina rapoartele prezentate în baza art. 18 al prezentei Convenții.
2. Reuniunile Comitetului vor avea loc de regulă la sediul Organizației Națiunilor Unite sau în orice alt loc adecvat, stabilit de către Comitet.

Articolul 21

1. Comitetul prezintă anual un raport, prin intermediul Consiliului Economic și Social, Adunării generale a Organizației Națiunilor Unite asupra activităților sale și poate să formuleze sugestii și recomandări generale, bazate pe examinarea rapoartelor și informațiilor primite de la statele părți. Aceste sugestii și recomandări sunt incluse în raportul Comitetului, însoțite, după caz, de observațiile statelor părți.
2. Secretarul general transmite raportul Comitetului, spre informare, Comisiei pentru condiția femeii.

Articolul 22

Instituțiile specializate au dreptul să fie reprezentate cu prilejul examinării aplicării tuturor dispozițiilor prezentei Convenții care intră în domeniul lor de activitate. Comitetul poate invita instituțiile specializate să prezinte rapoarte asupra aplicării Convenției în domenii din sfera lor de activitate.

PARTEA A ȘASEA

Articolul 23

Nici o dispoziție a prezentei Convenții nu va aduce atingere prevederilor care sunt mai favorabile pentru realizarea egalității între bărbat și femeie, conținute în:

- a) legislația unui stat parte;
- b) în orice altă Convenție, tratat sau acord internațional în vigoare în acel stat.

Articolul 24

Statele părți se angajează să adopte toate măsurile necesare la nivel național pentru asigurarea exercitării depline a drepturilor recunoscute prin prezenta Convenție.

Articolul 25

1. Prezenta Convenție este deschisă semnării tuturor statelor.
2. Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite este desemnat ca depozitar al prezentei Convenții.
3. Prezenta Convenție este supusă ratificării, iar instrumentele de ratificare vor fi depuse la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.
4. Prezenta Convenție va fi deschisă aderării tuturor statelor. Aderarea se va face prin depunerea unui instrument de aderare la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 26

1. Oricare dintre statele părți poate cere în orice moment revizuirea prezentei Convenții, adresând o comunicare scrisă în acest sens Secretarului general al Organizației Națiunilor Unite.
2. Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite decide asupra măsurilor care vor fi luate în cazul în speță, față de o cerere de această natură.

Articolul 27

1. Prezenta Convenție va intra în vigoare în a treizecea zi care va urma depunerii la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite a celui de-al douăzecilea instrument de ratificare sau aderare.
2. Pentru fiecare stat care va ratifica prezenta Convenție sau va adera după depunerea celui de-al douăzecilea instrument de ratificare sau de aderare, Convenția va intra în vigoare în cea de-a treizecea zi după data depunerii de către acest stat a instrumentului său de ratificare sau de aderare.

Articolul 28

1. Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite va primi și va comunica tuturor statelor textul rezervelor care au fost făcute în momentul ratificării sau aderării.

2. Nici o rezervă incompatibilă cu obiectul și scopurile prezentei Convenții nu va fi acceptată.

3. Rezerva poate fi retrasă în orice moment, pe calea unei notificări adresate Secretarului general al Organizației Națiunilor Unite, care va informa toate statele părți la Convenție. Notificarea va produce efecte de la data primirii ei.

Articolul 29

1. Orice diferend între două sau mai multe state părți privind interpretarea sau aplicarea prezentei Convenții, care nu este soluționat pe calea negocierilor, este supus arbitrajului, la cererea uneia dintre părți. Dacă, în decurs de 6 luni de la data cererii de arbitraj, părțile nu reușesc să se pună de acord în ceea ce privește organizarea arbitrajului, oricare dintre ele poate supune diferendul Curții Internaționale de Justiție, depunând o cerere în acest sens, în conformitate cu Statutul Curții.

2. Oricare stat parte va putea declara, în momentul în care va semna prezenta Convenție, o va ratifica sau va adera la ea că nu se consideră legat de dispozițiile paragrafului 1 din prezentul articol. Celelalte state părți nu vor putea să invoce aceste dispoziții față de statul parte care a formulat astfel de rezerve.

3. Oricare stat parte care a formulat o rezervă conform dispozițiilor paragrafului 2 din prezentul articol va putea în orice moment să ridice această rezervă printr-o notificare adresată Secretarului general al Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 30

Prezenta Convenție, al cărei text în limbile engleză, arabă, chineză, spaniolă, franceză și rusă au aceeași valoare, va fi depusă la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite. Drept care subsemnații, având împuternicirile corespunzătoare, au semnat prezenta Convenție.

Comentarii finale ale Comitetului privind eliminarea discriminării față de femei: Republica Moldova

1. Comitetul a examinat rapoartele periodice unificate doi și trei ale Republicii Moldova (CEDAW C/MDA/2-3) la cea de-a 749 și 750 ședințe ale sale, la 16 august 2006 (a se vedea CEDAW /C/SR. 749 și 750). Lista de probleme și întrebări ale Comitetului poate fi găsită la CEDAW/C/MDA/Q/2, iar răspunsurile Republicii Moldova la CEDAW/C/MDA/Q/2/Add.1.

Introducere

2. Comitetul își exprimă aprecierea față de Statul-parte pentru rapoartele sale periodice unificate doi și trei, care au urmat recomandările Comitetului privind pregătirea rapoartelor. Totuși, Comitetul că Statul-parte nu a prezentat suficientă informație statistică, dezagregată pe criteriul sexului. Comitetul aduce mulțumiri Statului-parte pentru răspunsurile scrise la lista de probleme și întrebări înaintate de grupul de lucru înainte de sesiune.

3. Comitetul își exprimă aprecierea față de Statul-parte pentru dialogul constructiv cu delegația sa, condus de Șeful Direcției Protecție Socială a Ministerului Sănătății și Protecției Sociale, precum și pentru eforturile delegației de a răspunde la întrebările orale ale Comitetului.

4. Comitetul apreciază Statul-parte pentru aderarea, în februarie 2006, la Protocolul Opțional la Convenția privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare față de Femei.

5. Comitetul remarcă faptul că tranziția de la o economie planificată centralizat la una de piață a rezultat în dificultăți economice și sociale semnificative, efectele cărora au constituit o povară grea pentru femei.

Aspecte pozitive

6. Comitetul apreciază Statul-parte pentru reforma legislativă întreprinsă întru susținerea obiectivului egalității sexelor și, în particular, pentru adoptarea Legii privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați și a Legii privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane; pentru modificările la Codul penal din 2002, la Codul muncii din 2003 și la Codul Civil din 2002; precum și pentru dezbaterile continue asupra proiectului de lege privind prevenirea și combaterea violenței domestice.

7. Comitetul apreciază și faptul că Statul-parte a adoptat o serie de programe și planuri naționale și a stabilit mecanisme de monitoring instituțional, relevante pentru avansarea femeilor și promovarea drepturilor lor în diverse domenii, inclusiv Planul național pentru promovarea egalității gender pentru perioadele 2003-2005 și 2006-2007; Planul național pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, adoptat în 2001 și modificat în 2005; și Sistemul național pentru protecția și asistența socială pentru victimele traficului, lansat în martie 2006; Strategia de ocupare a forței de muncă; Programul național pentru asistență la îngrijirea sănătății reproductive și planificarea familiei, pentru perioada 1999-2003; Hotărîrea Guvernului nr. 288 din martie 2005 privind Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (2005-2015); și Strategia pentru asistența acordată întreprinderilor mici și medii pentru perioada 2006-2008.

8. Comitetul salută colaborarea continuă a Statului-parte cu organizațiile neguvernamentale ale femeilor, la elaborarea legilor, planurilor și a altor activități, menite să elimine discriminarea față de femei și să promoveze egalitatea gender.

Principalele sfere de preocupare și recomandări

9. Avînd în vedere obligațiile Statului-parte de a implementa sistematic și continuu toate prevederile Convenției, Comitetul consideră, totuși, că preocupările și recomandările incluse în prezentele comentarii finale au nevoie de atenția prioritară a Statului-parte în perioada de pînă la prezentarea următorului raport. Prin urmare, Comitetul îndeamnă Statul-parte să se concentreze asupra acestor sfere în activitatea sa de implementare și să raporteze asupra măsurilor luate și a rezultatelor realizate în următorul raport periodic. Comitetul cheamă Statul-parte să prezinte aceste comentarii finale tuturor ministerelor relevante și Parlamentului, pentru a asigura implementarea lor deplină.

10. Comitetul este preocupat de faptul că Statul-parte nu are o abordare generalizată a politicilor și programelor, menite să implementeze Convenția și să realizeze egalitatea femeilor cu bărbații, și subliniază nevoia de a aborda direct și indirect problema discriminării femeilor.

11. Comitetul recomandă ca Statul-parte să asigure o abordare cuprinzătoare a implementării Convenției, care să includă toate politicile și programele, menite să asigure egalitatea formală și de esență între femei și bărbați. Comitetul recomandă ca strategia de gender mainstreaming să fie introdusă în toate instituțiile publice, politicile și programele, susținută prin instruire gender și un număr suficient de focare gender la nivel național și local.

12. Comitetul este îngrijorat de faptul că modificarea frecventă a structurilor instituționale și a personalului mecanismului național de avansare a femeilor, afectează eficiența sa în promovarea egalității gender și avansarea femeilor. De asemenea, neliniștește faptul că mecanismul național de avansare a femeilor continuă să sufere de pe urma lipsei de autoritate și de resurse financiare și umane adecvate. Comitetul este îngrijorat și de lichidarea focarelor gender din cadrul autorităților administrației publice locale.

13. Comitetul recomandă ca Statul-parte să consolideze în ritm accelerat mecanismul național pentru promovarea femeilor, prin sporirea proeminenței sale, a puterii de decizie și a resurselor financiare și umane, astfel încît acesta să-și poată executa eficient împuternicirile, să devină mai eficient la nivel național și local și să fortifice coordonarea între mecanismele și entitățile relevante la nivel național și local. Comitetul cheamă Statul-parte să restabilească focarele gender în cadrul administrației locale.

14. În timp ce salută includerea în Legea privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați a conceptelor de gender mainstreaming, discriminare directă și indirectă pe temeuri de sex, acțiune afirmativă, egalitate gender și hărțuire sexuală, după cum a menționat și delegația, Comitetul își exprimă îngrijorarea pentru faptul că Legea nu are un mecanism de implementare și nu prevede remedii juridice în caz de încălcări. Comitetul este, de asemenea, neliniștit de faptul că Statul-parte nu a alocat resurse financiare adecvate pentru implementarea legii.

15. Comitetul încurajează Statul-parte să asigure implementarea deplină a Legii privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, să monitorizeze rezultatele și să stabilească sancțiuni pentru comiterea încălcărilor. Comitetul mai recomandă ca Statul-parte să implementeze eficient măsuri provizorii speciale, în conformitate cu Articolul 4, alineatul 1 al Convenției și Recomandarea generală 25 a Comitetului, pentru a accelera realizarea egalității de esență a femeilor cu bărbații în toate domeniile, în particular, cu privire la participarea femeilor la luarea deciziilor și accesul acestora la angajare și educație.

16. Comitetul este îngrijorat de necunoașterea Convenției, a Protocolului Opțional al acesteia și a procedurilor de monitorizare și valorificare a lor, precum și de necunoașterea drepturilor femeii în general, inclusiv în cadrul sistemului judiciar, de către personalul organelor de ocrotire a normelor de drept și chiar de femeile însele, după cum o demonstrează lipsa vreunei hotărâri judecătorești care ar face referire la Convenție.

17. Comitetul îndeamnă Statul-parte să introducă programe educaționale și de instruire privind Convenția și Protocolul Opțional, în particular pentru parlamentari, sistemul judiciar, profesioniștii din sfera dreptului, poliție și alt personal al organelor de ocrotire a normelor de drept. Se recomandă a fi întreprinse campanii de sensibilizare, direcționate către femei, pentru a spori conștientizarea de către femei a drepturilor omului, ce le aparțin, și pentru a asigura că femeile valorifică procedurile și remediile pentru încălcarea drepturilor lor.

18. Comitetul continuă să manifeste o profundă îngrijorare pentru persistența atitudinilor patriarhale și a stereotipurilor adânc înrădăcinate privind rolurile și responsabilitățile femeilor și bărbaților în familie și în societate în Republica Moldova, care afectează situația femeilor, în particular pe piața ocupării forței de muncă și cu privire la participarea lor în viața politică și publică.

19. Comitetul îndeamnă Statul-parte să răspîndească informația privind conținutul Convenției prin sistemul său educațional, prin generalizarea unei perspective gender în manuale și curriculum, la toate nivelurile, și prin asigurarea instruirii gender pentru profesori, în vederea modificării actualelor viziuni stereotipe privind rolurile femeilor și bărbaților în familie și în societate. De asemenea, Comitetul recomandă ca asemenea campanii de sensibilizare să fie adresate atât femeilor, cât și bărbaților, iar mass-media să fie încurajate să proiecteze imagini pozitive ale femeilor și ale statutului și responsabilităților egale ale femeilor și bărbaților în sferele publică și privată.

20. Comitetul este preocupat de impactul asupra femeilor al restructurării economice și de feminizarea sporită a sărăciei, în particular cu referire la asemenea categorii vulnerabile ca femeile din zonele rurale, femeile singure-cap de familie, femeile din anumite grupuri etnice, în particular femeile de etnie romă, femeile cu handicap și cele în vîrstă. Comitetul regretă că Obiectivele de Dezvoltare ale Republicii Moldova, al căror obiectiv principal este, raportat la primul dintre cele opt Scopuri de Dezvoltare ale Mileniului, eradicarea sărăciei extreme și a înfometării, nu a inclus perspectiva gender.

21. Comitetul cere Statului-parte să studieze impactul restructurării economice asupra femeilor și să asigure că toate programele și strategiile de atenuare a sărăciei sunt multidimensionale, sensibile la aspecte gender și direcționate către anumite grupuri de femei, în conformitate cu necesitățile lor specifice și discriminarea pe planuri multiple cu care se confruntă acestea, și să prezinte în următorul său raport periodic informație privind măsurile luate și rezultatele obținute la ameliorarea situației economice a femeilor, în particular a celor din categoriile vulnerabile, cum sunt femeile din zonele rurale, femeile singure-cap de familie, femeile din anumite grupuri etnice, în particular femeile de etnie romă, femeile cu handicap și cele în vîrstă.

22. Comitetul continuă să fie îngrijorat de răspîndirea violenței, inclusiv a violenței domestice, față de femeile din Republica Moldova. Este îngrijorat de lipsa datelor actualizate, categorizate în dependență de sex, privind toate formele de violență față de femei. Deși este remarcabil faptul că a fost elaborat un proiect de lege, Comitetul este îngrijorat că proiectul nu reglementează adecvat urmărirea și sancționarea infractorilor. Comitetul este de asemenea îngrijorat de faptul că violența domestică, inclusiv violul conjugal, continuă să fie considerată o chestiune privată.

23. Reiterînd recomandarea sa, făcută cu ocazia examinării raportului inițial al Statului-parte*, Comitetul îndeamnă Statul-parte să acorde o prioritate înaltă implementării măsurilor globale contra violenței față de femei în familie și societate, în conformitate cu recomandarea sa generală nr. 19. Comitetul cheamă Statul-parte să adopte cît mai curînd proiectul de lege privind prevenirea și combaterea violenței domestice și să asigure că violența față de femei este urmărită și sancționată cu seriozitate și celeritate. Comitetul

* A se vedea Înregistrările oficiale ale Adunării Generale, cea de-a 55-a sesiune, Supliment nr.38 (A/55/38), paragrafele 67-117.

cheamă Statul-parte să asigure că toate femeile care sunt victime ale violenței domestice au acces la măsuri imediate de remediere și protecție, inclusiv ordine restrictive și acces la un număr suficient de adăposturi sigure și asistență juridică. Statul-parte este îndemnat să asigure că funcționarii publici, și mai ales personalul organelor de ocrotire a normelor de drept, judiciarul, lucrătorii medicali și de asistență socială, sunt pe deplin familiarizați cu prevederile legale aplicabile și sunt conștienți despre toate formele de violență față de femei, fiind apti să reacționeze corespunzător. Comitetul cheamă Statul-parte să întreprindă cercetări asupra persistării, cauzelor și consecințelor violenței față de femei, inclusiv violența domestică, pentru a le folosi drept bază pentru intervenții temeinice și bine direcționate, și pentru a include rezultatele unor asemenea cercetări în următorul raport periodic.

24. Deși apreciază eforturile întreprinse pentru a combate traficul, inclusiv prin adoptarea Legii și a Planului național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, înființarea Comitetului Național pentru combaterea traficului de ființe umane și revizuirea Codului Penal, Comitetul își exprimă îngrijorarea pentru tendința în creștere de traficare ilegală a fetelor și tinerelor femei pentru scopuri sexuale în Republica Moldova, care continuă să fie, în temei, o țară de origine. Comitetul este în continuare neliniștit de neexecutarea legilor și de măsurile insuficiente întreprinse pentru urmărirea traficantilor, protecția și asistarea victimelor.

25. Comitetul cheamă Statul-parte să-și intensifice eforturile de combatere a traficului și exploatării sexuale a femeilor și fetelor, prin abordarea cauzelor de bază, în particular, a insecurității economice a femeilor. Se recomandă ca Statul-parte să sporească măsurile menite să amelioreze situația socială și economică a femeilor, în particular în zonele rurale, pentru a elimina vulnerabilitatea lor în fața traficantilor, și să stabilească servicii de reabilitare și reintegrare a victimelor traficului. Comitetul cheamă Statul-parte să asigure finanțarea adecvată a Planului național, în timp ce responsabilitatea pentru implementarea sa să nu fie pusă, în temei, în sarcina organizațiilor neguvernamentale, iar traficantii și cei care exploatează sexual femeile și fetele să fie urmăriți și pedepsiți în măsura în care o permite legea. Comitetul, de asemenea, încurajează Statul-parte să-și intensifice cooperarea internațională, regională și bilaterală cu țările de tranzit și destinație a femeilor traficate, pentru a restrânge în continuare acest fenomen. I se cere Statului-parte să includă în raportul său ulterior informație detaliată, inclusiv date statistice, privind tendințele în sfera traficului și cauzele examinate în judecată, acuzațiile și victimele, cărora li s-a acordat asistență, precum și rezultatele obținute în procesul de prevenire.

26. În timp ce salută anumite progrese recente, Comitetul își exprimă îngrijorarea cu privire la faptul că numărul de femei în posturi decizionale în viața publică și politică rămâne mic, inclusiv în parlament, serviciul public și în sistemul judiciar. De asemenea, Comitetul este îngrijorat de reprezentativitatea joasă a femeilor în posturi decizionale în serviciu în străinătate. Comitetul este preocupat de faptul că, în pofida recomandării sale anterioare, nu au fost luate măsuri provizorii speciale în acest domeniu.

27. Comitetul încurajează Statul-parte să implementeze măsurile de sporire a numărului de femei în posturi decizionale, în particular la nivel local, în parlament, în partidele politice, în sistemul judiciar și în serviciul public, inclusiv serviciul în străinătate. Se recomandă ca Statul-parte să stabilească scopuri concrete și grafice pentru a accelera participarea egală a femeilor în viața publică și politică la toate nivelurile. Statul-parte trebuie să introducă măsuri provizorii speciale, în conformitate cu Articolul 4, alineatul 1 al Convenției și recomandarea generală 25 a Comitetului, privind măsurile provizorii speciale, precum și să ia în considerație recomandarea generală 23 a Comitetului, privind femeile în viața publică și politică. Comitetul îndeamnă Statul-parte să implementeze programe de sensibilizare, pentru a încuraja femeile să participe la viața publică, și să creeze condiții sociale pentru participare, inclusiv măsurile detaliate menite să reconcilieze responsabilitățile din sferile publică și privată. Statul-parte este încurajat să sublinieze importanța pentru întreaga societate a participării depline și egale a femeii la posturile de lider, la toate nivelurile de luare a deciziilor pentru dezvoltarea țării.

28. Comitetul își exprimă îngrijorarea cu privire la situația femeilor pe piața muncii, care, în pofida nivelului înalt al studiilor femeilor, este caracterizată prin creșterea șomajului în rândurile femeilor, concentrarea femeilor în sectoare publice, remunerate la niveluri joase, cum sunt ocrotirea sănătății, asistența socială și educația, și prin existența decalajului de salarizare între femei și bărbați în sectoarele public și privat. Comitetul este preocupat de faptul că legislația muncii a Statului-parte, care este extrem de protectoare, în special cu privire la femeile gravide, restrângând astfel participarea femeilor în anumite sfere, ar putea crea obstacole pentru participarea femeilor pe piața muncii, în particular în sectorul privat, și ar putea perpetua stereotipurile privind rolurile gender. Comitetul este de asemenea neliniștit de faptul că importante sectoare, privite tradițional ca sectoare masculine, cum sunt apărarea și poliția, rămân inaccesibile femeilor.

29. **Comitetul îndeamnă Statul-parte să asigure șanse egale pentru femei și bărbați pe piața muncii, între altele, prin măsuri provizorii speciale, în conformitate cu Articolul 4, alineatul 1 al Convenției și recomandarea generală 25 a Comitetului, privind măsurile provizorii speciale. Comitetul îndeamnă Statul-parte să să-și intensifice eforturile de a asigura că toate programele de sporire a locurilor de muncă și de atenuare a sărăciei iau în considerație aspectul gender, și că femeile pot beneficia în deplină măsură de pe urma tuturor programelor de susținere a antreprenoriatului. Se recomandă intensificarea eforturilor de eliminare a segregării pe piața muncii, atât a celei orizontale, cât și a celei verticale, și de micșorare și lichidare a decalajul dintre femei și bărbați, între altele, prin sporuri adiționale la salariu în sectoarele publice dominate de femei. Comitetul recomandă Statului-parte să întreprindă revizuii periodice ale legislației, în conformitate cu Articolul 11, alineatul 3 al Convenției, în vederea reducerii numărului de bariere cu care se confruntă femeile pe piața muncii. Statul-parte este chemat să monitorizeze impactul măsurilor luate și a rezultatelor obținute, și să raporteze asupra acestora în următorul raport periodic.**

30. Comitetul își exprimă îngrijorarea cu privire la starea sănătății femeilor, în special a sănătății reproductive. Deși apreciază descreșterea recentă a ratei mortalității materne, Comitetul notează că indicatorul este totuși înalt în comparație cu alte țări din regiune, în particular cu privire la femeile din zona rurală. Comitetul este, de asemenea, preocupat de ratele înalte ale avorturilor, ca mijloc de control a fertilității, și în special de avorturile în condiții periculoase, care sporesc riscul mortalității materne. Comitetul este neliniștit și de înaltul procentaj al femeilor cu anemie și de sporirea ratelor de infectare cu HIV/SIDA și boli transmisibile pe cale sexuală. Comitetul își exprimă îngrijorarea pentru sporirea consumului de către femei a produselor de tutungerie și a drogurilor.

31. **Comitetul recomandă concentrarea unor eforturi sporite asupra îmbunătățirii sănătății reproductive a femeilor. În particular, Comitetul cheamă Guvernul să sporească disponibilitatea, acceptarea și folosirea mijloacelor moderne de contracepție, pentru a elimina folosirea avorturilor ca metodă de planificare a familiei. Comitetul încurajează Statul-parte să asigure educația sexuală sistematică în școli, inclusiv școlile profesionale. Comitetul îndeamnă Statul-parte să întreprindă măsuri adecvate pentru a asigura accesul femeilor la avorturi în condiții sigure, în conformitate cu legislația națională. De asemenea, Comitetul cheamă Statul-parte să direcționeze strategiile de prevenire a HIV/SIDA și a bolilor sexual transmisibile către grupurile cu risc înalt. Comitetul încurajează Statul-parte să-și sporească cooperarea cu organizațiile neguvernamentale și internaționale, pentru a îmbunătăți situația generală a sănătății femeilor și fetelor din Moldova. Comitetul cere ca Statul-parte să prezinte în următorul său raport informație detaliată asupra consumului de către femei a produselor de tutungerie și statistici privind abuzul de alcool, droguri și alte substanțe din partea femeilor.**

32. Comitetul rămîne îngrijorat de faptul că vârsta minimă legală pentru căsătorie continuă să fie de 16 ani pentru femei și de 18 ani pentru bărbați.

33. **Comitetul îndeamnă Statul-parte să mărească vârsta minimă legală pentru căsătorie pentru femei pînă la 18 ani, în conformitate cu Articolul 16 al Convenției, recomandarea generală 21 a Comitetului și Convenția privind drepturile copilului.**

34. Comitetul regretă disponibilitatea limitată a datelor statistice, categorizate pe criterii de sex, apartenență etnică și vîrstă, pe regiuni urbane și rurale, ceea ce complică evaluarea progresului și a dinamicii tendințelor, referitor la situația de fapt a femeilor și exercitarea de către ele a drepturilor omului în toate domeniile pe care le cuprinde Convenția. Comitetul este îngrijorat că lipsa sau disponibilitatea limitată a unor asemenea date detaliate poate constitui un impediment pentru însuși Statul-parte la elaborarea și implementarea politicilor și programelor speciale, precum și la monitorizarea eficienței acestora la implementarea Convenției.

35. **Comitetul îndeamnă Statul-parte să sporească colectarea datelor în toate domeniile cuprinse de Convenție, categorizate pe criterii de sex, apartenență etnică și vîrstă, pe regiuni urbane și rurale, după caz, pentru a evalua situația de fapt a femeilor, în comparație cu cea a bărbaților, valorificarea de către femei a drepturilor omului, și pentru a urmări dezvoltarea temporală a tendințelor. Comitetul cheamă Statul-parte să monitorizeze, prin indicatori cuantificabili, impactul legilor, politicilor și a planurilor de acțiune, și să evalueze progresul obținut în vederea realizării egalității de fapt a femeilor. Statul-parte este încurajat să folosească aceste date și indicatori la elaborarea legilor, politicilor și programelor de implementare eficientă a Convenției. Comitetul cere Statului-parte să includă în următorul raport asemenea date statistice și analize.**

36. **Comitetul îndeamnă Statul-parte să valorifice în deplină măsură, la implementarea obligațiilor sale în baza Convenției, Declarația de la Beijing și Platforma de acțiune, care reafirmă prevederile Convenției, și cere ca Statul-parte să includă informație asupra acestui fapt în următorul raport periodic.**

37. Comitetul, de asemenea, subliniază că implementarea completă și eficientă a Convenției este indispensabilă pentru realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului. Comitetul cheamă la integrarea

perspectivei gender și reflectarea directă a prevederilor Convenției în toate eforturile îndreptate spre realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului și cere Statului-parte să includă informație asupra acestui fapt în următorul raport periodic.

38. Comitetul notează că aderarea Statelor la cele șapte instrumente internaționale majore privind drepturile omului^{*} sporește beneficiul femeilor de drepturile omului și libertățile fundamentale în toate sferile vieții. Prin urmare, Comitetul încurajează Guvernul Republicii Moldova să ia în considerație ratificarea tratatului la care încă nu este parte, și anume a Convenției Internaționale privind Protecția Drepturilor Tuturor Lucrătorilor Migranți și a Membrilor Familiilor Lor.

39. Comitetul insistă asupra răspîndirii pe larg în Republica Moldova a prezentelor comentarii finale, pentru a aduce la cunoștința publicului, inclusiv a oficialilor guvernamentali, politicienilor, parlamentarilor, organizațiilor femeilor și celor de drepturi ale omului, pașii întreprinși pentru a asigura egalitatea de facto și de jure a femeilor, precum și pașii ulteriori necesari în această privință. Comitetul cere Statului-parte să continue răspîndirea pe larg, în particular în mediul organizațiilor femeilor și celor de drepturi ale omului, a Convenției, a Protocolului său Opțional, a recomandărilor generale ale Comitetului, a Declarației de la Beijing și a Platformei de acțiune, precum și a Documentului Final a celei de-a 23-a sesiuni speciale a Adunării Generale, intitulată "Femei 2000: egalitatea gender, dezvoltarea și pacea în secolul douăzeci și unu" (Rezoluția S-23/3, anexă).

40. Comitetul cere Statului-parte să reacționeze la preocupările exprimate în prezentele comentarii finale în următorul său raport periodic, în baza Articolului 18 al Convenției. Comitetul invită Statul-parte să prezinte cel de-al patrulea raport periodic, al cărui termen de prezentare este iulie 2007, și cel de-al cincelea raport periodic, cu termen de prezentare în iulie 2011, într-un raport combinat în iulie 2011.

PROTOCOL OPȚIONAL

LA CONVENȚIA ASUPRA ELIMINĂRII TUTUROR FORMELOR DE DISCRIMINARE FAȚĂ DE FEMEI^{***}

Statele părți la prezentul protocol,

Luând notă de prevederile Cartei Organizației Națiunilor Unite, document care reafirmă încrederea în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea ființei umane și în drepturile egale ale bărbaților și femeilor,

Luând notă, de asemenea, de Declarația Universală a Drepturilor Omului, care proclamă că toți oamenii se nasc liberi și egali în demnitate și drepturi și că fiecare are acces la toate drepturile și libertățile proclamate în continuare, fără nici o deosebire, inclusiv deosebiri pe criterii de sex,

Reamintind că acordurile internaționale privind drepturile omului și alte instrumente internaționale privind drepturile omului interzic discriminarea pe criterii de sex,

Reamintind, de asemenea, Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (*Convenția*), în care statele părți condamnă discriminarea împotriva femeilor sub toate formele sale și hotărăsc să continue prin toate mijloacele necesare și fără întârziere o politică de eliminare a discriminării împotriva femeilor,

Reafirmând hotărârea lor de a asigura obținerea deplină și egală de către femei a tuturor drepturilor omului și libertăților fundamentale și de a acționa eficient pentru prevenirea violării acestor drepturi și libertăți,

* Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale, Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice, Convenția Internațională cu privire la Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială, Convenția cu privire la Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare față de Femei, Convenția împotriva Torturii și a Altor Tratamente sau Pedepse Crude, Inumane și Degradante, Convenția privind Drepturile Copilului și Convenția Internațională privind Protecția Drepturilor Tuturor Lucrătorilor Migranți și a Membrilor Familiilor Lor.

** Adoptat de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite la 6 octombrie 1999.

Au hotărât după cum urmează:

Articolul 1

Un stat parte la prezentul protocol (*stat parte*) recunoaște competența Comitetului privind eliminarea discriminării față de femei (*Comitetul*) de a primi și de a analiza comunicările transmise în conformitate cu art. 2.

Articolul 2

Comunicările pot fi transmise de către sau în numele indivizilor ori grupurilor de indivizi sub jurisdicția unui stat parte, reclamând faptul că sunt victime ale violării oricăruia dintre drepturile stabilite în Convenție de către acel stat parte. Dacă o comunicare este transmisă în numele indivizilor sau grupurilor de indivizi, autorul trebuie să aibă consimțământul acestora, în afară de cazul în care autorul poate justifica acțiunea în numele lor fără acest consimțământ.

Articolul 3

Comunicările se vor face în scris și nu vor fi anonime. Nici o comunicare nu va fi primită de către Comitet dacă privește un stat parte la Convenție, care nu este parte la prezentul protocol.

Articolul 4

1. Comitetul nu va lua în considerare o comunicare decât dacă s-a convins că toate mijloacele interne disponibile au fost epuizate, decât dacă aplicarea acestor mijloace este prelungită nerezonabil sau nu pare să aibă un rezultat concret.

2. Comitetul va declara o comunicare inadmisibilă în cazul în care: aceeași problemă a fost deja examinată de către Comitet sau a fost ori este în curs de examinare sub o altă procedură internațională de investigare sau de soluționare;

- a) este incompatibilă cu prevederile Convenției;
- b) este evident greșit motivată sau nu este suficient fundamentată;
- c) este un abuz asupra dreptului de a transmite comunicări;
- d) faptele care sunt subiect al comunicării au apărut înainte de intrarea în vigoare a prezentului protocol pentru statul parte vizat, în afară de cazul în care acele fapte continuă după respectiva dată.

Articolul 5

1. În orice moment după primirea unei comunicări și înainte de a se fi ajuns la o hotărâre privind valoarea intrinsecă a acesteia, Comitetul poate transmite statului parte vizat, în vederea unei analize urgente, o solicitare de a lua astfel de măsuri interimare necesare pentru a se evita posibilele daune ireparabile pentru victima sau victimele pretensei violări.

2. Când Comitetul își exercită voința conform paragrafului 1 al prezentului articol, aceasta nu implică o decizie asupra admisibilității comunicării sau asupra valorii intrinseci a acesteia.

Articolul 6

1. În afară de cazul în care Comitetul consideră o comunicare inadmisibilă fără referire la statul parte vizat și dacă individul sau indivizii consimt să-și dezvăluie identitatea celui stat parte, Comitetul va aduce în atenția statului parte vizat, în mod confidențial, orice comunicare care i s-a transmis conform prezentului protocol.

2. În termen de 6 luni statul parte vizat transmite Comitetului explicații în scris sau declarații care să clarifice problema și rezolvarea, dacă există, care se poate să fi fost găsită de statul parte.

Articolul 7

1. Comitetul va analiza comunicările primite conform prezentului protocol pe baza tuturor informațiilor puse la dispoziția sa de către sau în numele indivizilor ori grupurilor de indivizi și de către statul parte vizat, cu condiția ca informațiile acestea să fie transmise părților vizate.

2. Comitetul va ține ședințe închise când examinează comunicările în conformitate cu prezentul protocol.

3. După examinarea unei comunicări, Comitetul va transmite punctele sale de vedere privind comunicarea, împreună cu recomandările sale, dacă există, părților vizate.

4. Statul parte va acorda atenția cuvenită punctelor de vedere ale Comitetului, precum și recomandărilor sale, dacă există, și va transmite Comitetului, în termen de 6 luni, un răspuns în scris, incluzând informații cu privire la orice măsură luată din perspectiva opiniilor și recomandărilor Comitetului.

5. Comitetul poate invita statul parte să transmită informații suplimentare privind orice măsuri pe care statul parte le-a luat ca răspuns la punctele de vedere sau recomandările sale, dacă există, incluzându-le, după cum se consideră potrivit de către Comitet, în rapoartele subsecvente ale statului parte, conform art. 18 din Convenție.

Articolul 8

1. În cazul în care Comitetul primește informații corelative indicând violări grave sau sistematice de către un stat parte ale drepturilor stabilite în Convenție, Comitetul va invita acel stat parte să coopereze la examinarea informațiilor și, în acest sens, să transmită observații referitoare la informațiile vizate.

2. Luând în considerare orice observații care se poate să fi fost transmise de către statul parte vizat, precum și orice alte informații corelative pe care le are la dispoziție, Comitetul poate desemna unul sau mai mulți membri ai săi să conducă o anchetă și să raporteze imediat Comitetului. În cazul în care există un mandat și consimțământul statului parte, ancheta poate include o vizită pe teritoriul acestuia.

3. După examinarea rezultatelor unei astfel de anchete, Comitetul va transmite aceste rezultate statului parte vizat, împreună cu orice alte comentarii sau recomandări.

4. În termen de 6 luni de la primirea rezultatelor, comentariilor și recomandărilor transmise de Comitet, statul parte vizat va transmite observațiile sale Comitetului.

5. O astfel de anchetă va fi realizată confidențial și cooperarea statului parte va fi solicitată în toate etapele procedurii.

Articolul 9

1. Comitetul poate invita statul parte vizat să includă în raportul său, conform art. 18 din Convenție, detalii referitoare la orice măsuri luate ca răspuns la o anchetă realizată conform art. 8 din prezentul protocol.

2. Dacă este necesar, la sfârșitul perioadei de 6 luni stabilite în art. 8 paragraful 4, Comitetul poate să invite statul parte vizat să îl informeze cu privire la măsurile luate ca răspuns la o astfel de anchetă.

Articolul 10

1. Fiecare stat parte poate, la momentul semnării sau ratificării prezentului protocol ori al aderării la acesta, să declare că nu recunoaște competența Comitetului stabilită în art. 8 și 9.

2. Fiecare stat parte care a făcut o declarație în conformitate cu paragraful 1 al prezentului articol poate, în orice moment, să își retragă declarația prin notificare către secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 11

Un stat parte va trebui să ia toate măsurile necesare pentru a se asigura că persoanele aflate sub jurisdicția sa nu sunt supuse unui tratament necorespunzător sau intimidării, ca o consecință a informării Comitetului pe baza prezentului protocol.

Articolul 12

Comitetul va include în raportul său anual, conform art. 21 din Convenție, un rezumat al activităților sale, în baza prezentului protocol.

Articolul 13

Fiecare stat parte se angajează să facă cunoscut și să dea publicității Convenția și prezentul protocol și să faciliteze accesul la informații privind punctele de vedere și recomandările Comitetului, în special privind problemele care implică acel stat parte.

Articolul 14

Comitetul va elabora propriile reguli de procedură care vor trebui urmate când își exercită funcțiile conferite prin prezentul protocol.

Articolul 15

1. Prezentul protocol va fi deschis semnării de către orice stat care a semnat, a ratificat sau a aderat la Convenție.
2. Prezentul protocol va fi supus ratificării de către orice stat care a ratificat sau a aderat la Convenție. Instrumentele de ratificare vor fi depuse la secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.
3. Prezentul protocol va fi deschis aderării oricărui stat care a ratificat sau a aderat la Convenție.
4. Aderarea va avea loc prin depunerea instrumentului de aderare la secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 16

1. Prezentul protocol va intra în vigoare după 3 luni de la data depunerii la secretarul general al Organizației Națiunilor Unite a celui de-al zecelea instrument de ratificare sau de aderare.
2. Pentru fiecare stat care ratifică prezentul protocol sau aderă la acesta după intrarea sa în vigoare, prezentul protocol intră în vigoare după 3 luni de la data depunerii propriului instrument de ratificare sau de aderare.

Articolul 17

Nu sunt admise rezerve la prezentul protocol.

Articolul 18

1. Orice stat parte poate propune un amendament la prezentul protocol și să îl înregistreze la secretarul general al Organizației Națiunilor Unite. Secretarul general va comunica apoi orice amendamente propuse statelor părți, cu solicitarea ca acestea să îi notifice dacă sunt în favoarea unei conferințe a statelor părți în scopul analizării și votării propunerii. În eventualitatea că cel puțin o treime dintre statele părți se exprimă în favoarea unei astfel de conferințe, secretarul general va organiza conferința sub auspiciile Organizației Națiunilor Unite. Orice amendament adoptat prin majoritatea voturilor statelor părți prezente la conferință va fi transmis Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite spre aprobare.
2. Amendamentele intră în vigoare după ce au fost aprobate de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite și acceptate cu o majoritate de două treimi din statele părți la prezentul protocol, în conformitate cu procedurile lor constituționale.
3. După intrarea în vigoare a amendamentelor, acestea devin obligatorii pentru statele părți care le-au acceptat, celelalte state părți fiind în continuare legate prin prevederile prezentului protocol și orice amendamente anterioare pe care le-au acceptat.

Articolul 19

1. Orice stat parte poate denunța prezentul protocol, în orice moment, printr-o notificare scrisă adresată secretarului general al Organizației Națiunilor Unite. Denunțarea va produce efecte după 6 luni de la data primirii notificării de către secretarul general.
2. Denunțarea nu va prejudicia aplicarea în continuare a prevederilor prezentului protocol în raport cu orice comunicare transmisă conform art. 2 sau cu orice anchetă inițiată conform art. 8, înainte de data efectivă a denunțării.

Articolul 20

- a) Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite va informa toate statele despre semnări, ratificări și aderări la prezentul protocol;
- b) data intrării în vigoare a prezentului protocol și a oricărui amendament conform art. 18;
- c) orice denunțare în conformitate cu art. 19.

Articolul 21

1. Prezentul protocol, ale cărui versiuni în limbile arabă, chineză, engleză, franceză, rusă și spaniolă sunt egal autentice, va fi depus în arhivele Organizației Națiunilor Unite.
2. Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite va transmite copii autentificate ale prezentului protocol tuturor statelor la care s-a făcut referire în art. 25 din Convenție.

3. CONVENȚIA

cu privire la drepturile copilului* și Protocolul Opțional la aceasta privind vânzarea copiilor, prostituția infantilă și pornografia infantilă

PREAMBUL

Statele părți la prezenta Convenție,

Având în vedere că, în conformitate cu principiile proclamate de Carta Națiunilor Unite, recunoașterea demnității și a drepturilor egale și inalienabile ale tuturor membrilor familiei umane constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume. *Având* în vedere că în Cartă popoarele Națiunilor Unite au proclamat din nou încrederea lor în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane și au hotărât să promoveze progresul social și condiții mai bune de trai în contextul unei libertăți sporite.

Recunoscând faptul că Națiunile Unite, în Declarația Universală a Drepturilor Omului și în pactele internaționale privind drepturile omului, au proclamat și au convenit că fiecare poate să se prevealeze de drepturile și de libertățile enunțate de acestea, fără nici o deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, naționalitate și origine socială, situație materială, statut la naștere sau alt statut.

Amintind faptul că în Declarația Universală a Drepturilor Omului Națiunile Unite au proclamat dreptul copiilor la îngrijire și asistență speciale.

Având convingerea că familia, ca unitate de bază a societății și ca mediu natural destinat creșterii și bunăstării tuturor membrilor săi și, în special, a copiilor, trebuie să beneficieze de protecția și de asistența de care are nevoie pentru a-și putea asuma pe deplin responsabilitățile în cadrul societății.

Recunoscând că pentru dezvoltarea plină și armonioasă a personalității sale copilul trebuie să crească într-un mediu familial, într-o atmosferă de fericire, dragoste și înțelegere,

Ținând seama de faptul că un copil trebuie să fie pe deplin pregătit să trăiască independent în societate și să fie educat în spiritul idealurilor proclamate în Carta Națiunilor Unite și, în special, în spiritul păcii, demnității, libertății, toleranței, egalității și solidarității.

Având în vedere că necesitatea de a extinde protecția specială acordată copilului a fost enunțată în Declarația de la Geneva din 1924 privind drepturile copilului și în Declarația drepturilor copilului, adoptată de Adunarea Generală la 20 noiembrie 1959, și a fost recunoscută în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în Pactul internațional privind drepturile civile și politice (în special art. 23 și 24), în Pactul internațional privind drepturi economice, sociale și culturale (în special art. 10) și în statutele și instrumentele aplicabile ale instituțiilor specializate și ale organizațiilor internaționale preocupate de bunăstarea copilului,

Având în vedere că, așa cum s-a arătat în Declarația drepturilor copilului, „dată fiind lipsa sa de maturitate fizică și intelectuală, copilul are nevoie de protecție și îngrijire speciale, inclusiv de o protecție juridică adecvată, atât înainte cât și după nașterea sa“,

Reamintind dispozițiile Declarației cu privire la principiile sociale și juridice aplicabile protecției și bunăstării copiilor, cu referire specială la practicile în materie de plasament familial și de adopție pe plan național și internațional, precum și Regulile minimale standard ale Națiunilor Unite privind administrarea justiției în cazul minorilor (Regulile de la Beijing), Declarația privind protecția femeilor și copiilor în caz de stare de urgență și de conflict armat,

Recunoscând că în toate țările lumii există copii care trăiesc în condiții extrem de dificile și care au nevoie de o atenție deosebită,

Ținând seama de importanța tradițiilor și a valorilor culturale ale fiecărui popor în protejarea și dezvoltarea armonioasă a copilului,

Recunoscând importanța cooperării internaționale destinate îmbunătățirii condițiilor de trai ale copiilor din toate țările și, în special, din țările în curs de dezvoltare,

Convin după cum urmează:

* Adoptată de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite la 29 noiembrie 1989. Intrată în vigoare la 2 septembrie 1990.

Partea I

Articolul 1

În sensul prezentei Convenții, prin *copil* se înțelege orice ființă umană sub vârsta de 18 ani, exceptând cazurile în care legea aplicabilă copilului stabilește limita majoratului sub această vârstă.

Articolul 2

1. Statele părți se angajează să respecte și să garanteze drepturile stabilite în prezenta Convenție tuturor copiilor din jurisdicția lor, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de naționalitate, apartenență etnică sau originea socială, de situația materială, incapacitatea fizică, de statutul la naștere sau de statutul dobândit al copilului ori al părinților sau al reprezentanților legali ai acestuia.

2. Statele părți vor lua toate măsurile de protejare a copilului împotriva oricărei forme de discriminare sau de sancționare pe considerente ținând de situația juridică, activitățile, opiniile declarate sau convingerile părinților, ale reprezentanților săi legali sau ale membrilor familiei sale.

Articolul 3

1. În toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala.

2. Statele părți se obligă să asigure copilului protecția și îngrijirea necesare în vederea asigurării bunăstării sale, ținând seama de drepturile și obligațiile părinților săi, ale reprezentanților săi legali sau ale altor persoane cărora acesta le-a fost încredințat în mod legal, și în acest scop vor lua toate măsurile legislative și administrative corespunzătoare.

3. Statele părți vor veghea ca instituțiile, serviciile și așezămintele care răspund de protecția și îngrijirea copiilor să respecte standardele stabilite de autoritățile competente, în special cele referitoare la securitate și sănătate, la numărul și calificarea personalului din aceste instituții, precum și la asigurarea unei supravegheri competente.

Articolul 4

Statele părți se angajează să ia toate măsurile legislative, administrative și de orice altă natură necesare în vederea punerii în aplicare a drepturilor recunoscute în prezenta Convenție. În cazul drepturilor economice, sociale și culturale statele părți se obligă să adopte aceste măsuri, fără a precupeți resursele de care dispun și, dacă este cazul, în cadrul cooperării internaționale.

Articolul 5

Statele părți vor respecta responsabilitățile, drepturile și îndatoririle ce revin părinților naturali ai copilului sau, după caz și conform tradiției locale, membrilor familiei lărgite sau comunității, tutorilor sau altor persoane care au, prin lege, copii în îngrijire, de a asigura, de o manieră corespunzătoare capacităților în continuă dezvoltare ale copilului, îndrumarea și orientarea necesare în exercitarea de către copil a drepturilor recunoscute în prezenta Convenție.

Articolul 6

1. Statele părți recunosc dreptul la viață al fiecărui copil.
2. Statele părți vor face tot ce le stă în putință pentru a asigura supravegherea și dezvoltarea copilului.

Articolul 7

1. Copilul se înregistrează imediat după nașterea sa și are, prin naștere, dreptul la un nume, dreptul de a dobândi o cetățenie și, în măsura posibilului, dreptul de a-și cunoaște părinții și de a fi îngrijit de aceștia.

2. Statele părți vor veghea ca aplicarea acestor drepturi să respecte legislația lor națională și obligațiile pe care acestea și le-au asumat în temeiul instrumentelor internaționale aplicabile în materie, în special în cazul în care nerespectarea acestora ar avea ca efect declararea copilului ca apatrid.

Articolul 8

1. Statele părți se obligă să respecte dreptul copilului de a-și păstra identitatea, inclusiv cetățenia, numele și relațiile familiale, astfel cum sunt recunoscute de lege, fără nici o imixtiune ilegală.

2. În cazul în care un copil este lipsit în mod ilegal de toate sau de o parte din elementele constitutive ale identității sale, statele părți vor asigura asistența și protecția corespunzătoare pentru ca identitatea acestuia să fie restabilită cât mai repede posibil.

Articolul 9

1. Statele părți vor veghea ca nici un copil să nu fie separat de părinții săi împotriva voinței acestora, excepând situația în care autoritățile competente decid, sub rezerva revizuirii judiciare și cu respectarea legilor și a procedurilor aplicabile, că această separare este în interesul suprem al copilului. O astfel de decizie poate deveni necesară în cazuri particulare cum ar fi, de exemplu, în cazul copiilor maltratați sau neglijați de părinți sau în cazul în care părinții trăiesc separat și se impune luarea unei hotărâri cu privire la locul de reședință a copilului.

2. În toate cazurile prevăzute la paragraful 1 din prezentul articol toate părțile interesate trebuie să aibă posibilitatea de a participa la dezbateri și de a-și face cunoscute punctele de vedere.

3. Statele părți vor respecta dreptul copilului care a fost separat de ambii părinți sau de unul dintre ei de a întreține relații personale și contacte directe cu cei doi părinți ai săi, în mod regulat, excepând cazul în care acest lucru contravine interesului suprem al copilului.

4. Când separarea rezultă din măsuri luate de către un stat parte, precum detenția, închisoarea, exilul, expulzarea sau moartea (inclusiv moartea, indiferent de cauză, survenită în timpul detenției) ambilor părinți sau a unuia dintre ei ori a copilului, statul parte va furniza, la cerere, părinților, copilului sau, după caz, unui alt membru al familiei informațiile esențiale despre locul unde se găsește membrul sau membrii familiei, excepând cazul în care divulgarea acestor informații ar aduce prejudicii bunăstării copilului. Statele părți vor veghea, de asemenea, ca prezentarea unei astfel de cereri să nu antreneze prin ea însăși consecințe dăunătoare pentru persoana sau persoanele interesate.

Articolul 10

1. În conformitate cu obligația ce revine statelor părți potrivit art. 9 paragraful 1, orice cerere depusă de un copil sau de părinții acestuia, în vederea intrării într-un stat parte sau a părăsirii acestuia în scopul reîntregirii familiei, va fi examinată de statele părți cu bunăvoință, umanism și cu operativitate. Statele părți vor veghea, de asemenea, ca depunerea unei astfel de cereri să nu antreneze consecințe nefaste asupra solicitanților și membrilor familiei acestora.

2. Copilul ai cărui părinți își au reședința în state diferite va avea dreptul de a întreține, în afara unor situații excepționale, relații personale și contacte directe, în mod regulat, cu ambii săi părinți. În acest scop și în conformitate cu obligația care revine statelor părți în temeiul art. 9 paragraful 1, statele părți vor respecta dreptul copilului și al părinților săi de a părăsi orice țară, inclusiv propria lor țară, și de a reveni în propria lor țară. Dreptul de a părăsi orice țară nu poate fi îngădit decât de restricțiile prevăzute în mod expres de lege și care sunt necesare pentru protejarea siguranței naționale, a ordinii publice, a sănătății publice sau a bunelor moravuri ori a drepturilor și libertăților altora și care sunt compatibile cu celelalte drepturi recunoscute în prezenta Convenție.

Articolul 11

1. Statele părți vor lua măsuri pentru a combate acțiunile ilegale de transferare și de împiedicare a reîntoarcerii copiilor în, respectiv din, străinătate.

2. În acest scop statele părți vor promova încheierea de acorduri bilaterale și multilaterale sau aderarea la acordurile existente.

Articolul 12

1. Statele părți vor garanta copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îi privește, opiniile copilului urmând să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate.

2. În acest scop copilului i se va da, în special, posibilitatea de a fi ascultat în orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește, fie direct, fie printr-un reprezentant sau un organism competent, în conformitate cu regulile de procedură din legislația națională.

Articolul 13

1. Copilul are dreptul la libertatea de exprimare; acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a difuza informații și idei de orice natură, indiferent de frontiere, sub formă orală, scrisă, tipărită sau artistică ori prin orice alte mijloace, la alegerea copilului.

2. Exercițarea acestui drept poate face subiectul restricțiilor, dar numai al acelor restricții expres prevăzute de lege și absolut necesare pentru:

- a) respectarea drepturilor sau a reputației altora; sau
- b) protejarea securității naționale, a ordinii publice, a sănătății publice și a bunelor moravuri.

Articolul 14

1. Statele părți vor respecta dreptul copilului la libertatea de gândire, de conștiință și religie.

2. Statele părți vor respecta drepturile și obligațiile părinților sau, după caz, ale reprezentanților legali ai copilului de a-l îndruma în exercitarea dreptului susmenționat, de o manieră care să corespundă capacităților în formare ale acestuia.

3. Libertatea de a-și manifesta propriile convingeri religioase sau alte convingeri nu poate fi îngădită decât de restricțiile prevăzute în mod expres de lege și care sunt necesare pentru protecția securității publice, a ordinii publice, a sănătății publice și a bunelor moravuri sau a libertăților și drepturilor fundamentale ale altora.

Articolul 15

1. Statele părți recunosc drepturile copilului la libertatea de asociere și la libertatea de întrunire pașnică.

2. Exercițarea acestor drepturi nu poate fi îngădită decât de restricțiile prevăzute în mod expres de lege și care sunt necesare într-o societate democratică, în interesul securității naționale, al siguranței sau ordinii publice ori pentru a proteja sănătatea publică sau bunele moravuri ori pentru a proteja drepturile și libertățile altora.

Articolul 16

1. Nici un copil nu va fi supus unei imixțiuni arbitrare sau ilegale în viața sa privată, în familia sa, în domiciliul său ori în corespondența sa, precum și nici unui fel de atac ilegal la onoarea și reputația sa.

2. Copilul are dreptul la protecția garantată de lege împotriva unor astfel de imixțiuni sau atacuri.

Articolul 17

Statele părți vor recunoaște importanța funcției îndeplinite de mijloacele de informare în masă și vor asigura accesul copilului la informație și materiale provenind din surse naționale și internaționale, în special cele care urmăresc promovarea bunăstării sale sociale, spirituale și morale și a sănătății sale fizice și morale. În acest scop statele părți:

a) vor încuraja difuzarea, prin mijloacele de informare în masă, de informații și materiale de interes social și educativ pentru copil și care sunt în conformitate cu art. 29;

b) vor încuraja cooperarea internațională în procedura, schimbul și difuzarea de astfel de informații și materiale provenind din surse culturale, naționale și internaționale;

c) vor încuraja producerea și difuzarea de cărți pentru copii;

d) vor încuraja mijloacele de informare în masă să țină seama, în mod deosebit, de nevoile lingvistice ale copiilor autohtoni sau ale celor care aparțin unui grup minoritar;

e) vor favoriza elaborarea unor principii călăuzitoare adecvate, destinate protejării copilului împotriva informațiilor și materialelor care dăunează bunăstării sale, având în vedere prevederile art. 13 și 18.

Articolul 18

1. Statele părți vor depune eforturi pentru asigurarea recunoașterii principiului potrivit căruia ambii părinți au responsabilități comune pentru creșterea și dezvoltarea copilului. Părinții sau, după caz, reprezentanții săi legali sunt principalii responsabili de creșterea și dezvoltarea copilului. Aceștia trebuie să acționeze, în primul rând, în interesul suprem al copilului.

2. Pentru garantarea și promovarea drepturilor enunțate în prezenta Convenție statele părți vor acorda ajutor corespunzător părinților și reprezentanților legali ai copilului în exercitarea responsabilității care le revine în legătură cu creșterea copilului și vor asigura crearea instituțiilor, așezămintelor și serviciilor de îngrijire a copiilor.

3. Statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a asigura copiii ai căror părinți muncesc dreptul de a beneficia de serviciile și așezămintele de îngrijire a copiilor, pentru care ei îndeplinesc condițiile cerute.

Articolul 19

1. Statele părți vor lua toate măsurile legislative, administrative, sociale și educative corespunzătoare, în vederea protejării copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau abuz, fizic sau mental, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv abuz sexual, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului ori reprezentanților legali sau a oricărei persoane căreia i-a fost încredințat.

2. Aceste măsuri de protecție vor cuprinde, după caz, proceduri eficiente pentru stabilirea de programe sociale care să asigure sprijinul necesar copilului și celor cărora le-a fost încredințat, precum și pentru instituirea altor forme de prevenire și pentru identificarea, denunțarea, acționarea în instanță, anchetarea, tratarea și urmărirea cazurilor de rele tratamente aplicate copilului, descrise mai sus, și, dacă este necesar, a procedurilor de implicare judiciară.

Articolul 20

1. Copilul care este, temporar ori permanent, lipsit de mediul său familial sau care, pentru protejarea intereselor sale, nu poate fi lăsat în acest mediu are dreptul la protecție și asistență speciale din partea statului.

2. Statele părți, în conformitate cu legislația lor națională, vor asigura protecție alternativă pentru un astfel de copil.

3. Această protecție poate include, mai ales, plasamentul familial, „kafalah” din dreptul islamic, adopția sau, în caz de necesitate, plasarea în instituții corespunzătoare de îngrijire a copiilor. În alegerea uneia dintre aceste soluții este necesar să se țină seama în mod corespunzător de necesitatea unei anumite continuități în educarea copilului, precum și de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică.

Articolul 21

Statele părți care recunosc și/sau autorizează adopția vor veghea ca interesele supreme ale copilului să primeze și:

a) vor veghea ca adopția unui copil să fie autorizată numai de autoritățile competente care verifică, în conformitate cu legea și cu procedurile aplicabile, precum și pe baza tuturor informațiilor pertinente și credibile, că adopția se poate realiza luând în considerare statutul copilului în raport cu părinții, cu rudele și cu reprezentanții săi legali și, dacă este cazul, că persoanele interesate și-au dat consimțământul cu privire la adopție în cunoștință de cauză în urma unei consilieri corespunzătoare;

b) recunosc că adopția în străinătate poate fi considerată ca un mijloc alternativ de asigurare a îngrijirii necesare copilului, dacă acesta, în țara de origine, nu poate fi încredințat spre plasament familial sau spre adopție ori nu poate fi îngrijit în mod corespunzător;

c) vor asigura că, în cazul adopției în străinătate, copilul beneficiază de garanțiile și standardele echivalente celor existente în cazul adopției naționale;

d) vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a se asigura că, în cazul adopției în străinătate, plasamentul copilului nu conduce la obținerea de câștiguri materiale necuvenite pentru persoanele implicate;

e) promovează obiectivele prezentului articol, încheind aranjamente sau acorduri bilaterale ori multilaterale, după caz, și se străduiesc, în acest cadru, să asigure ca plasarea copiilor în străinătate să fie efectuată de autoritățile sau organele competente.

Articolul 22

1. Statele părți vor lua măsurile necesare pentru ca un copil care caută să obțină statutul de refugiat sau care este considerat refugiat în conformitate cu reglementările și procedurile internaționale și naționale aplicabile, fie că este singur sau însoțit de mamă ori de tată sau de orice altă persoană, să beneficieze de protecția și asistența umanitară corespunzătoare, pentru a se putea bucura de drepturile recunoscute de prezenta Convenție și de celelalte instrumente internaționale privind drepturile omului sau ajutorul umanitar la care respectivele state sunt părți.

2. În acest scop statele părți vor contribui, după cum consideră necesar, la toate eforturile întreprinse de O.N.U. și de alte organizații guvernamentale sau neguvernamentale competente cooperând cu O.N.U., pentru a proteja și ajuta copiii care se găsesc într-o astfel de situație și pentru a găsi părinții sau alți membri ai familiei oricărui copil refugiat, în vederea obținerii informațiilor necesare pentru reintegrarea familiei sale. În cazul în care părinții sau alți membri ai familiei nu pot fi găsiți, copilului i se va acorda aceeași protecție ca oricărui alt copil care este temporar sau total lipsit de mediul său familial, indiferent de motiv, în conformitate cu principiile enunțate în prezenta Convenție.

Articolul 23

1. Statele părți recunosc că pentru copiii handicapați fizic și mental trebuie să se asigure o viață împlinită și decentă, în condiții care să le garanteze demnitatea, să le favorizeze autonomia și să le faciliteze participarea activă la viața comunității.

2. Statele părți recunosc dreptul copiilor handicapați de a beneficia de îngrijiri speciale și încurajează și asigură, în măsura resurselor disponibile, la cerere, copiilor handicapați care îndeplinesc condițiile prevăzute și celor care îi au în îngrijire, un ajutor adaptat situației copilului și situației părinților sau a celor cărora le este încredințat.

3. Recunoscând nevoile speciale ale copiilor handicapați, ajutorul acordat conform paragrafului 2 al prezentului articol va fi gratuit ori de câte ori acest lucru este posibil, ținând seama de resursele financiare ale părinților sau ale celor care îi au în îngrijire, și va fi destinat asigurării accesului efectiv al copiilor handicapați la educație, formare profesională, servicii medicale, recuperare, pregătire în vederea ocupării unui loc de muncă, activități recreative, de o manieră care să asigure deplina integrare socială și dezvoltare individuală a copiilor, inclusiv dezvoltarea lor culturală și spirituală.

4. În spiritul cooperării internaționale, statele părți vor favoriza schimbul de informații relevante în domeniul medicinei preventive și al tratamentului medical psihologic și funcțional al copiilor handicapați, inclusiv prin difuzarea și accesul la informații referitoare la metodele de recuperare, educare și formare profesională, în scopul de a permite statelor părți să își perfecționeze capacitățile și competențele și să își extindă experiența în aceste domenii. În această privință se va ține seama, în mod deosebit, de nevoile țărilor în curs de dezvoltare.

Articolul 24

1. Statele părți recunosc dreptul copilului de a se bucura de cea mai bună stare de sănătate posibilă și de a beneficia de serviciile medicale și de recuperare. Ele vor depune eforturi pentru a garanta că nici un copil nu este lipsit de dreptul de a avea acces la aceste servicii.

2. Statele părți vor depune eforturi pentru a asigura aplicarea efectivă a acestui drept și, în mod deosebit, vor lua măsurile corespunzătoare pentru:

- a) reducerea mortalității infantile și a celei în rândul copiilor;
- b) asigurarea asistenței medicale și a măsurilor de ocrotire a sănătății pentru toți copiii, cu accent pe dezvoltarea măsurilor primare de ocrotire a sănătății;
- c) combaterea maladiilor și a malnutriției, inclusiv în cadrul măsurilor primare de ocrotire a sănătății, recurgând, printre altele, la tehnologii accesibile și la aprovizionarea cu alimente nutritive și cu apă potabilă, luând în considerare pericolele și riscurile de poluare a mediului natural;
- d) asigurarea ocrotirii sănătății mamelor în perioada pre- și postnatală;
- e) asigurarea că toate segmentele societății, în mod deosebit părinții și copiii, sunt informate, au acces la educație și sunt sprijinite în folosirea cunoștințelor de bază despre sănătatea și alimentația copilului, despre avantajele alăptării, ale igienei și salubrității mediului înconjurător și ale prevenirii accidentelor;
- f) crearea serviciilor de medicină preventivă, de îndrumare a părinților și de planificare familială, și asigurarea educației în aceste domenii.

3. Statele părți vor lua toate măsurile eficiente corespunzătoare, în vederea abolirii practicilor tradiționale dăunătoare sănătății copiilor.

4. Statele părți se angajează să favorizeze și să încurajeze cooperarea internațională în vederea asigurării, în mod progresiv, a deplinei îndepliniri a dreptului recunoscut în prezentul articol. În această privință se va ține seama, în mod deosebit, de nevoile țărilor în curs de dezvoltare.

Articolul 25

Statele părți recunosc dreptul copilului care a fost plasat de către autoritatea competentă pentru a primi îngrijiri, la protejarea sau tratarea afecțiunilor sale fizice ori mentale, dreptul la verificarea periodică a tratamentului respectiv și a oricăror alte aspecte legate de plasarea sa.

Articolul 26

1. Statele părți recunosc dreptul oricărui copil de a beneficia de asistență socială, inclusiv de asigurări sociale, și vor lua măsuri pentru asigurarea exercitării depline a acestui drept în conformitate cu legislația lor națională.

2. La acordarea indemnizațiilor prevăzute de lege se va ține seama, când este cazul, de resursele și situația copilului și ale persoanelor responsabile de întreținerea sa, precum și de orice alte împrejurări care au legătură cu cererea de acordare a indemnizațiilor, înaintată de copil sau în numele său.

Articolul 27

1. Statele părți recunosc dreptul oricărui copil de a beneficia de un nivel de trai care să permită dezvoltarea sa fizică, mentală, spirituală, morală și socială.

2. Părinților și oricărei alte persoane care au în grijă un copil le revine în primul rând responsabilitatea de a asigura, în limita posibilităților și a mijloacelor lor financiare, condițiile de viață necesare în vederea dezvoltării copilului.

3. Statele părți vor adopta măsurile corespunzătoare, ținând seama de condițiile naționale și în limita mijloacelor lor, pentru a ajuta părinții și alte persoane care au în grijă un copil să valorifice acest drept și vor oferi în caz de nevoie asistență materială și programe de sprijin destinate, în principal, satisfacerii nevoilor de hrană, îmbrăcăminte și locuință.

4. Statele părți vor lua toate măsurile adecvate pentru recuperarea pensiei alimentare pentru copil de la părinții săi sau de la alte persoane care răspund din punct de vedere financiar pentru acesta, atât pe teritoriul statului parte, cât și în străinătate. Astfel, în situația în care persoana care răspunde din punct de vedere financiar pentru copil nu locuiește în statul în care locuiește copilul, statele părți vor încuraja aderarea la acorduri internaționale sau încheierea de asemenea acorduri, precum și adoptarea oricăror alte înțelegeri corespunzătoare.

Articolul 28

1. Statele părți recunosc dreptul copilului la educație și, în vederea asigurării exercitării acestui drept în mod progresiv și pe baza egalității de șanse, în special, statele membre vor avea obligația:

- a) de a asigura învățământul primar obligatoriu și gratuit pentru toți;
- b) de a încuraja crearea diferitelor forme de învățământ secundar, atât general, cât și profesional și de a pune la dispoziția tuturor copiilor și de a permite accesul tuturor copiilor la acestea, de a lua măsuri corespunzătoare, cum ar fi instituirea gratuității învățământului și acordarea unui ajutor financiar în caz de nevoie;
- c) de a asigura tuturor accesul la învățământul superior, în funcție de capacitatea fiecăruia, prin toate mijloacele adecvate;
- d) de a pune la dispoziție copiilor și de a permite accesul acestora la informarea și orientarea școlară și profesională;
- e) de a lua măsuri pentru încurajarea frecventării cu regularitate a școlii și pentru reducerea ratei abandonului școlar.

2. Statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a asigura aplicarea măsurilor de disciplină școlară într-un mod compatibil cu demnitatea copilului ca ființă umană și în conformitate cu prezenta Convenție.

3. Statele părți vor promova și vor încuraja cooperarea internațională în domeniul educației, mai ales în scopul de a contribui la eliminarea ignoranței și a analfabetismului în lume și de a facilita accesul la cunoștințe științifice și tehnice și la metode de învățământ moderne. În această privință se va ține seama, în special, de nevoile țărilor în curs de dezvoltare.

Articolul 29

1. Statele părți sunt de acord că educația copilului trebuie să urmărească:

- a) dezvoltarea plenară a personalității, a vocațiilor și a aptitudinilor mentale și fizice ale copilului;
- b) cultivarea respectului pentru drepturile omului și libertățile fundamentale, precum și pentru principiile consacrate în Carta Națiunilor Unite;
- c) educarea copilului în spiritul respectului față de părinții săi, față de limba sa, de identitatea și valorile sale culturale, față de valorile naționale ale țării în care acesta locuiește, ale țării de origine, precum și față de civilizații diferite de a sa;
- d) pregătirea copilului să își asume responsabilitățile vieții într-o societate liberă, într-un spirit de înțelegere, de pace, de toleranță, de egalitate între sexe și prietenie între toate popoarele și grupurile etnice, naționale și religioase și cu persoanele de origine autohtonă;
- e) educarea copilului în spiritul respectului față de mediul natural.

2. Nici o dispoziție din prezentul articol sau din art. 28 nu va fi interpretată de o manieră care să aducă atingere libertății persoanelor fizice sau juridice de a crea și conduce instituții de învățământ, cu condiția ca principiile enunțate în paragraful 1 al prezentului articol să fie respectate și ca educația dată în aceste instituții să respecte normele minimale prescrise de stat.

Articolul 30

În statele în care există minorități etnice, religioase sau lingvistice ori persoane de origine autohtonă copilul aparținând unei astfel de minorități sau având origine autohtonă nu va fi privat de dreptul la viața culturală proprie, de dreptul de a-și declara apartenența religioasă și de a-și practica propria religie, precum și dreptul de a folosi limba proprie în comun cu alți membri ai grupului său.

Articolul 31

1. Statele părți recunosc copilului dreptul la odihnă și la vacanță, dreptul de a practica activități recreative proprii vârstei sale, de a participa liber la viața culturală și artistică.

2. Statele părți respectă și promovează dreptul copilului de a participa pe deplin la viața culturală și artistică și încurajează punerea la dispoziție acestuia a mijloacelor adecvate de petrecere a timpului liber și de desfășurare a activităților recreative, artistice și culturale, în condiții de egalitate.

Articolul 32

1. Statele părți recunosc dreptul copilului de a fi protejat împotriva exploatării economice și de a nu fi constrâns la vreo muncă ce comportă vreun risc potențial sau care este susceptibil să îi compromită educația ori să îi dăuneze sănătății sau dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale, morale ori sociale.

2. Statele părți vor lua măsuri legislative, administrative, sociale și educative pentru a asigura aplicarea prezentului articol. În acest scop și ținând seama de dispozițiile aplicabile ale celorlalte instrumente internaționale, statele părți se obligă, în special:

- a) să fixeze o vârstă minimă sau vârste minime de angajare;
- b) să adopte o reglementare cu privire la orele și la condițiile de muncă;
- c) să prevadă pedepse sau alte sancțiuni corespunzătoare, pentru a asigura aplicarea întocmai a prezentului articol.

Articolul 33

Statele părți vor lua măsuri corespunzătoare, inclusiv măsuri legislative, administrative, sociale și educaționale, pentru a proteja copiii contra folosirii ilicite de stupefiante și substanțe psihotrope, așa cum sunt acestea definite de convențiile internaționale în materie și pentru a preveni folosirea copiilor în scopul producerii și al traficului ilicit de astfel de substanțe.

Articolul 34

Statele părți se angajează să protejeze copilul contra oricărei forme de exploatare sexuală și de violență sexuală. În acest scop statele vor lua, în special, toate măsurile corespunzătoare pe plan național, bilateral și multilateral, pentru a împiedica:

- a) incitarea sau constrângerea copiilor să se dedea la activități sexuale ilegale;
- b) exploatarea copiilor în scopul prostituției sau al altor practici sexuale ilegale;
- c) exploatarea copiilor în scopul producției de spectacole sau de materiale cu caracter pornografic.

Articolul 35

Statele părți vor lua toate măsurile necesare, pe plan național, bilateral și multilateral, pentru a preveni răpirea, vânzarea și traficul de copii în orice scop și sub orice formă.

Articolul 36

Statele părți vor proteja copilul contra oricărei forme de exploatare dăunătoare oricărui aspect al bunăstării sale.

Articolul 37

Statele părți vor veghea ca:

a) nici un copil să nu fie supus la tortură, la pedepse sau la tratamente crude, inumane sau degradante. Pe deapsa capitală sau închisoarea pe viață fără posibilitatea de a fi eliberat nu va fi pronunțată pentru infracțiunile comise de persoane sub vârsta de 18 ani;

b) nici un copil să nu fie privat de libertate în mod ilegal sau arbitrar. Arestarea, deținerea sau întemnițarea unui copil trebuie să fie conformă cu legea și nu va fi decât o măsură extremă și cât mai scurtă posibil;

c) orice copil privat de libertate să fie tratat cu omenie și cu respectul cuvenit demnității umane și de o manieră care să țină seama de nevoile persoanelor de vârsta sa. Astfel, orice copil privat de libertate va fi separat de adulți, cu excepția cazurilor în care se apreciază ca fiind în interesul major al copilului să nu se procedeze astfel, și va avea dreptul de a menține contactul cu familia sa prin corespondență și vizite, în afara unor cazuri excepționale;

d) copiii privați de libertate să aibă dreptul de a avea acces rapid la asistență juridică sau la orice altă asistență corespunzătoare, precum și dreptul de a contesta legalitatea privării lor de libertate, în fața unui tribunal sau a unei alte autorități competente, independente și imparțiale, și dreptul la judecarea în procedură de urgență a cazului respectiv.

Articolul 38

1. Statele părți se angajează să respecte și să asigure respectarea regulilor dreptului umanitar internațional aplicabile în caz de conflict armat și menite să garanteze protecția copilului.

2. Statele părți vor lua toate măsurile posibile pentru a garanta ca persoanele care nu au împlinit vârsta de 15 ani să nu participe direct la ostilități.

3. Statele părți se vor abține de a înrola în forțele lor armate persoane care nu au împlinit vârsta de 15 ani. Atunci când încorporează persoane mai mari de 15 ani, dar mai mici de 18 ani, statele părți se vor strădui să înroleze, cu prioritate, pe cei mai în vârstă.

4. Conform obligației care le revine în virtutea dreptului umanitar internațional de a proteja populația civilă în caz de conflict armat, statele părți vor lua toate măsurile fezabile, astfel încât copiii afectați de conflictul armat să beneficieze de protecție și de îngrijire.

Articolul 39

Statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a facilita recuperarea fizică și psihologică și reintegrarea socială a copiilor, victime ale unei forme de neglijență, exploatare sau abuz, de tortură sau pedeapsă ori tratamente crude, inumane sau degradante ori victime ale unui conflict armat. Această readaptare și această reintegrare se vor desfășura în condiții care favorizează sănătatea, respectul de sine și demnitatea copilului.

Articolul 40

1. Statele părți recunosc oricărui copil bănuit, acuzat sau cu privire la care s-a dovedit că a comis o încălcare a legii penale dreptul la un tratament conform cu simțul demnității și al valorii personale, care să întărească respectul sau pentru drepturile omului și libertățile fundamentale ale altora și care să țină seama de vârsta sa, precum și de necesitatea de a facilita reintegrarea sa în societate și asumarea de către acesta a unui rol constructiv în societate.

2. În acest scop și ținând seama de dispozițiile în materie ale instrumentelor internaționale, statele părți vor veghea, în special:

a) ca nici un copil să nu fie bănuit, acuzat sau declarat vinovat de o încălcare a legii penale datorită unor acțiuni sau omisiuni care nu erau interzise de dreptul național sau internațional în momentul comiterii lor;

b) ca orice copil bănuit sau acuzat de o încălcare a legii penale să aibă garantate cel puțin următoarele drepturi:

(i) de a fi prezumat nevinovat până la stabilirea vinovăției sale conform legii;

(ii) de a fi informat în cel mai scurt termen și direct despre acuzațiile care i se aduc sau, dacă este cazul, prin intermediul părinților săi sau al reprezentanților legali și de a beneficia de asistență juridică sau de orice alt fel de asistență corespunzătoare, în vederea formulării și susținerii apărărilor sale;

(iii) dreptul la examinarea, fără întârziere, a cauzei sale de către o autoritate sau o instanță judiciară competentă, independentă și imparțială, printr-o procedură de audiere echitabilă și conformă cu prevederile legii, în prezența celor care îi asigură asistență juridică sau de altă natură, iar dacă acest lucru nu este considerat contrar interesului major al copilului, ținând seama mai ales de vârsta ori de situația acestuia, în prezența părinților săi sau a reprezentanților săi legali;

(iv) de a nu fi constrâns să depună mărturie sau să mărturisească că este vinovat; dreptul de a interoga sau de a cere interogarea martorilor acuzării, de a obține aducerea și interogarea martorilor apărării, în condiții de egalitate;

(v) dacă se dovedește că a încălcat legea penală, dreptul de a recurge la o cale de atac cu privire la decizie și la orice măsură luată în consecință, în fața unei autorități sau a unei instanțe judiciare superioare competente, independente și imparțiale conform legii;

(vi) dreptul de a fi asistat gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba utilizată;

(vii) dreptul la respectarea deplină a vieții sale private, în toate fazele procedurii.

3. Statele părți se vor strădui să promoveze adoptarea de legi și proceduri, înființarea de autorități și instituții, special concepute pentru copiii bănuți, acuzați sau găsiți vinovați de încălcarea legii penale și, în special:

a) să stabilească o vârstă minimă sub care copiii să fie prezumați ca neavând capacitatea de a încălca legea penală;

b) să ia, ori de câte ori este posibil ca recomandabil, măsuri de soluționare a cazurilor acestor copii, fără a recurge la procedura judiciară, cu condiția ca drepturile și garanțiile legale să fie respectate pe deplin.

4. Va fi prevăzută o întreagă gamă de dispoziții, precum și cele referitoare la îngrijire, orientare și supraveghere, la îndrumare, la perioadele de probă, la plasamentul familial, la programe de educație generală și profesională și la soluții alternative celor privind îngrijirea într-un cadru instituțional, pentru a asigura copiilor un tratament în interesul bunăstării lor și proporțional cu situația lor și cu infracțiunea săvârșită.

Articolul 41

Nici o dispoziție din prezenta Convenție nu aduce atingere prevederilor mai favorabile pentru realizarea acestor drepturi ale copilului care pot figura:

a) în legislația unui stat parte; sau

b) în dreptul internațional în vigoare pentru statul respectiv.

PARTEA A II-A

Articolul 42

Statele părți se angajează să facă larg cunoscute atât adulților, cât și copiilor principiile și dispozițiile prezentei Convenții, prin mijloace active și adecvate.

Articolul 43

1. În vederea examinării progreselor înregistrate de statele părți în executarea obligațiilor pe care și le-au asumat în virtutea prezentei Convenții, se instituie un comitet al drepturilor copilului, ale cărui atribuții sunt descrise mai jos.

2. Comitetul se compune din 10* experți de o înaltă ținută morală și care posedă o competență recunoscută în domeniul reglementat de prezenta Convenție. Membrii comitetului sunt aleși de statele părți din rândul cetățenilor lor și acționează în nume propriu, ținându-se seama de necesitatea asigurării unei repartiții geografice echitabile și a reprezentării principalelor sisteme juridice.

3. Membrii comitetului sunt aleși prin vot secret de pe o listă de persoane desemnate de statele părți. Fiecare stat parte poate desemna un candidat dintre cetățenii săi.

4. Primele alegeri vor avea loc în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentei Convenții, iar ulterior, la fiecare 2 ani. Cu minimum 4 luni înaintea datei fiecărei alegeri Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite va invita în scris statele părți să propună candidații lor într-un termen de două luni. Secretarul general va întocmi apoi o listă alfabetică a candidaților astfel desemnați, indicând statele părți care i-au desemnat, și o va comunica statelor părți la Convenție.

5. Alegerile vor avea loc la reuniunile statelor părți, convocate de Secretarul general la sediul Organizației Națiunilor Unite. La aceste reuniuni, la care cvorumul se întrunește cu două treimi din numărul statelor părți, candidații aleși în comitete sunt cei care obțin cel mai mare număr de voturi și majoritatea absolută a voturilor reprezentanților statelor părți prezente și votante.

6. Membrii Comitetului se aleg pentru un mandat de 4 ani. Ei pot fi realeși la o nouă prezentare a candidaturii lor. Mandatul a 5 membri desemnați la primele alegeri va înceta după 2 ani. Numele celor 5 membri vor fi trase la sorți de către președintele reuniunii, imediat după prima alegere.

7. În caz de deces sau de demisie a unui membru al Comitetului sau dacă, pentru orice alt motiv, un membru declară că nu își mai poate exercita funcțiile sale în cadrul Comitetului, statul parte care a prezentat candidatura

* Rezoluția nr. 50/155 adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. la 21 decembrie 1995, Conferința statelor părți la Convenție a aprobat amendamentul la art. 43, paragraful 2, care constă în înlocuirea cuvântului „zece” cu „optsprezece”. România a acceptat amendamentul prin Legea nr. 183/2002 publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I nr. 273 din 23 aprilie 2002.

membrului respectiv numește un alt expert dintre cetățenii săi pentru a ocupa postul vacant până la expirarea mandatului respectiv, sub rezerva aprobării de către Comitet.

8. Comitetul aprobă regulamentul său de ordine interioară.

9. Comitetul alege biroul său pentru o perioadă de 2 ani.

10. Adunările Comitetului se țin, în mod normal, la sediul Organizației Națiunilor Unite sau în orice alt loc corespunzător stabilit de Comitet. Comitetul se reunește, de regulă, în fiecare an. Durata sesiunilor sale se stabilește și, dacă este cazul, se modifică de către reuniunea statelor părți la prezenta Convenție, sub rezerva aprobării de către Adunarea generală.

11. Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite pune la dispoziție Comitetului personalul și dotările necesare acestuia pentru a-și îndeplini eficient funcțiile încredințate conform prezentei Convenții.

12. Membrii Comitetului creat în virtutea prezentei Convenții primesc, cu aprobarea Adunării generale, indemnizații din resursele Organizației Națiunilor Unite, în condițiile și modalitățile fixate de Adunarea generală.

Articolul 44

1. Statele părți se angajează să supună Comitetului, prin intermediul Secretariatului general al Organizației Națiunilor Unite, rapoarte privitoare la măsurile pe care le adoptă pentru punerea în vigoare a drepturilor recunoscute în prezenta Convenție și la progresele realizate în exercitarea acestor drepturi:

- a) în termen de 2 ani începând de la data intrării în vigoare a prezentei Convenții pentru statele părți interesate;
- b) în continuare, la fiecare 5 ani.

2. Rapoartele întocmite conform prezentului articol trebuie, dacă este cazul, să arate cauzele sau dificultățile care împiedică statele părți să se achite pe deplin de obligațiile prevăzute în prezenta Convenție. Ele trebuie, de asemenea, să cuprindă informații suficiente pentru a da Comitetului o idee exactă asupra aplicării Convenției în țara respectivă.

3. Statele părți care au prezentat Comitetului un raport inițial nu vor repeta în rapoartele pe care le prezintă ulterior conform prezentului articol, paragraful 1 alin. (b), informațiile de bază pe care le-au comunicat anterior.

4. Comitetul poate cere statelor părți toate informațiile complementare referitoare la aplicarea Convenției.

5. Comitetul înaintează la fiecare 2 ani Adunării generale, prin intermediul Consiliului Economic și Social, un raport de activitate.

6. Statele părți asigură difuzarea pe scară largă a propriilor rapoarte pe teritoriul lor.

Articolul 45

Pentru a promova aplicarea efectivă a Convenției și a încuraja cooperarea internațională în domeniul vizat de Convenție:

a) Instituțiile specializate, Fondul Națiunilor Unite pentru Copii și alte organe ale Națiunilor Unite au dreptul de a fi reprezentate la analiza modului de aplicare a acelor dispoziții din prezenta Convenție, care țin de mandatul lor. Comitetul poate invita instituțiile specializate, Fondul Națiunilor Unite pentru Copii și orice alte organisme competente pe care le va considera corespunzătoare să dea avize specializate asupra aplicării Convenției în domeniile care țin de mandatele lor respective. Comitetul poate invita instituțiile specializate, Fondul Națiunilor Unite pentru Copii și alte organe ale Națiunilor Unite să îi prezinte rapoarte asupra aplicării Convenției în sectoarele care țin de domeniul lor de activitate.

b) Comitetul transmite, dacă consideră necesar, instituțiilor specializate, Fondului Națiunilor Unite pentru Copii și altor organisme competente orice raport al statelor părți, care conține o cerere sau care specifică necesitatea asigurării de consultanță ori asistență tehnică, însoțit, dacă este cazul, de observațiile și sugestiile Comitetului referitoare la cererea sau specificația respectivă.

c) Comitetul poate recomanda Adunării generale să ceară Secretarului general să dispună efectuarea, în numele Comitetului, a unor studii asupra problemelor specifice care afectează drepturile copilului.

d) Comitetul poate face sugestii și recomandări de ordin general, pe baza informațiilor primite în conformitate cu art. 44 și 45. Aceste sugestii și recomandări de ordin general se vor transmite tuturor statelor părți interesate și se vor supune atenției Adunării generale, însoțite, dacă este cazul, de observațiile statelor părți.

PARTEA A III-A

Articolul 46

Prezenta Convenție este deschisă spre semnare tuturor statelor.

Articolul 47

Prezenta Convenție face subiectul ratificării. Instrumentele de ratificare vor fi înaintate Secretarului general al Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 48

Prezenta Convenție va rămâne deschisă aderării oricărui stat. Instrumentele de aderare vor fi înaintate Secretarului general al Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 49

1. Prezenta Convenție va intra în vigoare în a treizecea zi de la depunerea la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite a celui de-al douăzecilea instrument de ratificare sau de aderare.
2. Pentru fiecare stat care va ratifica prezenta Convenție sau care va adera la aceasta după depunerea celui de-al douăzecilea instrument de ratificare sau de aderare Convenția va intra în vigoare în a treizecea zi de la depunerea de către statul respectiv a instrumentului său de ratificare sau de aderare.

Articolul 50

1. Orice stat parte poate să propună un amendament și să depună textul acestuia la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite. Secretarul general va comunica propunerea de amendament statelor părți, cerându-le să îi facă cunoscut dacă sunt în favoarea convocării unei conferințe a statelor părți, în vederea examinării propunerii și a supunerii ei la vot. Dacă în termen de 4 luni de la această comunicare cel puțin o treime din numărul statelor părți se pronunță în favoarea convocării unei asemenea conferințe, Secretarul general convoacă conferința sub auspiciile Organizației Națiunilor Unite. Orice amendament adoptat de majoritatea statelor părți prezente și votante la conferință este supus spre aprobare Adunării generale.
2. Orice amendament adoptat conform dispozițiilor paragrafului 1 al prezentului articol va intra în vigoare după aprobarea sa de către Adunarea generală a Organizațiilor Națiunilor Unite și după acceptarea sa cu o majoritate de două treimi din numărul statelor părți.
3. La intrarea sa în vigoare amendamentul are forță obligatorie pentru statele părți care l-au acceptat, celelalte state rămânând legate de dispozițiile din prezenta Convenție și de toate amendamentele anterioare acceptate de ele.

Articolul 51

1. Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite va primi și va comunica tuturor statelor textul rezervelor formulate de state la data ratificării sau aderării.
2. Rezervele incompatibile cu obiecte și scopul prezentei Convenții nu sunt admise.
3. Rezervele pot fi retrase în orice moment printr-o notificare în acest sens adresată Secretarului general al Organizației Națiunilor Unite, care va informa, în consecință, toate statele părți la Convenție. Notificarea va produce efecte de la data la care este primită de Secretarul general.

Articolul 52

Orice stat poate denunța prezenta Convenție printr-o notificare scrisă adresată Secretarului general al Organizației Națiunilor Unite. Denunțarea produce efecte la un an de la data la care notificarea a fost primită de Secretarul general.

Articolul 53

Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite este desemnat ca depozitar al prezentei Convenții.

Articolul 54

Originalul prezentei Convenții, ale cărei texte în limbile arabă, chineză, engleză, franceză, rusă și spaniolă sunt autentice în egală măsură, va fi depus la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite. Drept care plenipotențiarilor subsemnați, împuterniciți în mod corespunzător de guvernele lor respective, au semnat prezenta Convenție.

PROTOCOL FACULTATIV

la Convenția cu privire la drepturile copilului,
referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă,
semnat la New York la 6 septembrie 2000

Statele părți la prezentul protocol,

considerând că pentru a avansa în direcția realizării scopurilor Convenției cu privire la drepturile copilului și la aplicarea dispozițiilor acesteia, în special ale art. 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35 și 36, este adecvată extinderea măsurilor pe care statele părți trebuie să le ia pentru a garanta protecția copilului față de vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă,

considerând, de asemenea, că menționata Convenție cu privire la drepturile copilului consacră dreptul copilului de a fi protejat împotriva exploatării economice și de a nu fi constrâns la o muncă implicând riscuri ori fiind susceptibilă de a compromite educația sa sau de a-i afecta grav sănătatea ori dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială,

constatând cu vie preocupare că traficul internațional cu copii în scopul vinderii acestora, al prostituției copiilor și pornografiei infantile a dobândit proporții considerabile și crescânde,

profund preocupate de practica răspândită și persistentă a turismului sexual față de care copiii sunt expuși în mod special, în măsura în care favorizează în mod direct vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă,

conștiente că un anumit număr de grupuri, în special vulnerabile, îndeosebi fetițele, sunt cu atât mai mult expuse riscului de exploatare sexuală și că s-a înregistrat un număr anormal de mare de fetițe printre victimele exploatării sexuale,

preocupate de oferta crescândă de materiale pornografice care folosesc copii, pe Internet și pe alte noi suporturi tehnologice, și reamintind că în concluziile sale Conferința internațională asupra luptei contra pornografiei infantile pe Internet, ținută la Viena în 1999, a solicitat în special incriminarea în lumea întreagă a producției, difuzării, exportului, importului, transmiterii, posesiei cu intenție și publicității făcute materialelor pornografice implicând copii și a subliniat importanța unei cooperări și a unui parteneriat mai strâns între autoritățile publice și profesioniștii Internetului,

convinse că eliminarea vânzării de copii, a prostituției copiilor și a pornografiei infantile va fi facilitată prin adoptarea unei strategii globale care să țină seama de factorii care contribuie la aceste fenomene, îndeosebi subdezvoltarea, sărăcia, disparitățile economice, inechitatea structurilor socioeconomice, disfuncționalitățile familiale, lipsa de educație, exodul rural, discriminarea bazată pe sex, comportamentul sexual iresponsabil al adulților, conflictele armate și sclavia copiilor,

estimând că o acțiune de sensibilizare a publicului este necesară pentru a reduce cererea care stă la originea vânzării de copii, a prostituției copiilor și a pornografiei infantile și că este importantă consolidarea parteneriatului mondial între toți factorii, precum și ameliorarea aplicării legii la nivel național,

luând act de dispozițiile instrumentelor juridice internaționale pertinente în materia protecției copiilor, îndeosebi ale Convenției de la Haga privind protecția copiilor și cooperarea în materia adopției internaționale, ale Convenției de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, ale Convenției de la Haga privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea în materie de responsabilitate parentală și măsuri privind protecția copiilor și ale Convenției nr. 182 a Organizației Internaționale a Muncii privind interzicerea celor mai grele forme de muncă a copiilor și acțiune imediată în vederea eliminării acestora,

încurajate de sprijinul considerabil primit de Convenția cu privire la drepturile copilului, care denotă o voință generală de promovare și protecție a drepturilor copilului,

considerând că este importantă aplicarea dispozițiilor programului de acțiune pentru prevenirea vânzării de copii, a prostituției copiilor și a pornografiei infantile, a Declarației și Programului de acțiune adoptate în 1996 la Congresul mondial împotriva exploatării sexuale a copiilor în scopuri comerciale, ținut la Stockholm între 27 și 31 august 1996, precum și a altor decizii și recomandări pertinente ale organismelor internaționale implicate,

ținând seama în special de importanța tradițiilor și a valorilor culturale ale fiecărui popor pentru protecția copilului și dezvoltarea lui armonioasă, au convenit cele ce urmează:

Articolul 1

Statele părți vor interzice vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, în conformitate cu dispozițiile prezentului protocol.

Articolul 2

În sensul prevederilor prezentului protocol:

a) vânzarea de copii este considerat orice act sau tranzacție prin care un copil este transferat de orice persoană sau grup de persoane către o altă persoană ori către un alt grup contra cost sau contra oricăror alte avantaje materiale;

b) prostituția copiilor reprezintă folosirea copiilor pentru activități sexuale, contra cost sau contra oricăror alte avantaje materiale;

c) pornografia infantilă înseamnă orice reprezentare, prin orice mijloace, a copiilor angajați într-o activitate sexuală explicită, reală ori simulată, sau orice altă expunere a organelor sexuale ale copiilor, în principal în scopuri sexuale.

Articolul 3

1. Orice stat parte va urmări ca cel puțin următoarele acte și activități să fie pe deplin incriminate în dreptul său penal, indiferent dacă aceste acte sunt comise pe plan intern sau internațional, individual ori în mod organizat.

a) În ceea ce privește vânzarea de copii, astfel cum este definită la art. 2:

(i) oferirea, livrarea sau acceptarea unui copil, indiferent de mijloacele utilizate, în scopul:

- exploatării sexuale a copilului;
- transferului de organe de copil pentru profit;
- supunerii la muncă forțată a copiilor;

(ii) obținerea consimțământului, în mod fraudulos, ca intermediar pentru adopția copiilor, prin încălcarea instrumentelor juridice internaționale în materia adopției.

b) Oferirea, obținerea, procurarea sau furnizarea copiilor pentru prostituție, astfel cum este definită la art. 2.

c) Producerea, distribuirea, difuzarea, importul, exportul, oferirea, vinderea sau deținerea în scopurile menționate de materiale de pornografie, astfel cum este definită la art. 2.

2. Sub rezerva dreptului intern al statului parte, aceleași dispoziții vor fi în vigoare în caz de tentativă de comitere a oricăruia dintre aceste acte, de complicitate în săvârșirea sa sau de participare la acesta.

3. Statul parte va considera aceste infracțiuni pasibile de pedepse adecvate, în funcție de gravitatea acestora.

4. Sub rezerva prevederilor dreptului său intern, fiecare stat parte va lua, dacă se consideră necesar, toate măsurile care se impun în scopul de a stabili responsabilitatea persoanelor juridice pentru infracțiunile definite la paragraful 1. În conformitate cu principiile dreptului intern al statului parte, această responsabilitate ar putea fi de natură penală, civilă sau administrativă.

5. Statele părți vor lua toate măsurile juridice sau administrative adecvate pentru a se asigura că toate persoanele implicate în procedura de adopție acționează conform dispozițiilor instrumentelor juridice internaționale aplicabile.

Articolul 4

1. Fiecare stat parte va lua măsurile necesare pentru stabilirea competenței sale privind infracțiunile la care se referă art. 3 paragraful 1, atunci când acestea sunt comise pe teritoriul său, la bordul unei nave sau aeronave înregistrate în acest stat.

2. Fiecare stat parte va putea lua măsurile necesare pentru stabilirea propriei competențe privind infracțiunile la care se referă art. 3 paragraful 1, în următoarele cazuri:

a) când autorul prezumat al infracțiunii este un cetățean al respectivului stat sau își are reședința pe teritoriul acestuia;

b) când victima este un cetățean al aceluși stat.

3. Fiecare stat parte va lua, de asemenea, măsurile proprii pentru stabilirea competenței sale privind infracțiunile menționate mai sus, atunci când autorul prezumat al infracțiunii este prezent pe teritoriul său și dacă nu îl extrădează către un alt stat parte pe motivul că infracțiunea a fost comisă de unul dintre cetățenii săi.

4. Prezentul protocol nu exclude exercitarea oricărei competențe penale în conformitate cu dreptul intern.

Articolul 5

1. Infracțiunile la care se referă art. 3 paragraful 1 se consideră a fi incluse în orice tratat de extrădare în vigoare între statele părți și vor fi incluse în orice tratat de extrădare care va fi încheiat ulterior între acestea, în conformitate cu condițiile enunțate în aceste tratate.

2. Dacă un stat parte care condiționează extrădarea de existența unui tratat primește o cerere de extrădare din partea unui alt stat parte cu care acesta nu a încheiat un tratat de extrădare, poate considera prezentul protocol drept temei juridic pentru extrădare în ceea ce privește infracțiunile enunțate. Extrădarea se va efectua în conformitate cu condițiile prevăzute de dreptul statului căruia i s-a solicitat extrădarea.

3. Statele părți care nu condiționează extrădarea de existența unui tratat recunosc infracțiunile enunțate ca fiind cazuri de extrădare între acestea, în condițiile prevăzute de dreptul statului căruia i se solicită extrădarea.

4. Infracțiunile respective sunt considerate de către statele părți, în vederea extrădării, ca fiind comise nu numai la locul săvârșirii acestora, dar și pe teritoriul aflat sub jurisdicția statelor părți chemate să își stabilească competențele conform art. 4.

5. Dacă o cerere de extrădare este prezentată în temeiul unei infracțiuni definite la art. 3 paragraful 1 și dacă statul parte căruia i se solicită extrădarea nu va extrăda sau nu va dori să extrădeze autorul infracțiunii, datorită cetățeniei acestuia, acest stat va lua măsurile necesare pentru sesizarea autorităților competente, în scopul urmăririi penale.

Articolul 6

1. Statele părți își acordă sprijinul reciproc cel mai largposibil pentru orice anchetă, procedură penală sau procedură de extrădare, referitoare la infracțiunile definite la art. 3 paragraful 1, inclusiv pentru obținerea dovezilor de care dispun și care sunt necesare procedurilor.

2. Statele părți își îndeplinesc obligațiile asumate prin paragraful 1, în conformitate cu orice tratat sau acord de asistență juridică reciprocă existent între ele. În absența unui astfel de tratat sau acord statele părți își vor acorda acest sprijin în conformitate cu dreptul lor intern.

Articolul 7

Sub rezerva prevederilor dreptului lor intern, statelepărți:

- a) vor lua măsurile adecvate pentru a permite, dacă este necesar, ridicarea și confiscarea:
  - (i) bunurilor, cum ar fi: documente, obiecte sau alte mijloace materiale utilizate pentru comiterea infracțiunilor definite în prezentul protocol sau pentru facilitarea comiterii acestora;
  - (ii) produsului acestor infracțiuni;
- b) vor răspunde cererilor altui stat parte de ridicare sau de confiscare a bunurilor ori produselor definite la alin. (i) și (ii) ale paragrafului a);
- c) vor lua măsuri în vederea închiderii provizorii sau definitive a localurilor utilizate pentru comiterea infracțiunilor sus-menționate.

Articolul 8

1. Statele părți vor adopta în toate stadiile procedurii penale măsurile necesare pentru protejarea drepturilor și intereselor copiilor care sunt victimele practicilor interzise prin prezentul protocol, în special:

- a) recunoscând vulnerabilitatea copiilor victime și adaptând procedurile într-un mod care să țină seama de necesitățile lor speciale, îndeosebi în calitate de martori;
- b) informând copiii victime asupra drepturilor și rolului lor, a scopului, termenelor, a desfășurării, avansării procedurilor, precum și asupra deciziei luate în cazul lor;
- c) permițând ca punctele de vedere, necesitățile sau preocupările copiilor victime să fie prezentate și examinate în cursul procedurii, atunci când interesele lor personale sunt afectate, în conformitate cu regulile procedurale din dreptul intern;
- d) acordând sprijin adecvat copiilor victime în toate stadiile procedurii penale;
- e) protejând, pe cât este posibil, viața privată și identitatea copiilor victime și luând măsuri conforme cu dreptul intern pentru a preveni difuzarea oricărei informații care ar putea conduce la identificarea lor;
- f) protejând, dacă este necesar, siguranța copiilor victime, a familiilor lor și a martorilor acuzării de intimidare și represalii;

g) evitând orice întârzieri nejustificate în soluționarea cazurilor și în executarea hotărârilor sau a deciziilor prin care se acordă o indemnizație copiilor victime.

2. Statele părți vor asigura ca nici o incertitudine asupra vârstei reale a victimelor să nu împiedice declanșarea anchetelor penale, în special a anchetelor destinate să determine această vârstă.

3. Statele părți vor asigura că în modul de tratament al copiilor victime, în cadrul sistemului de justiție penală, va prima interesul superior al copilului.

4. Statele părți vor lua măsuri pentru asigurarea unei pregătiri corespunzătoare, în special juridică și psihologică, a persoanelor care lucrează cu victimele infracțiunilor definite prin prezentul protocol.

5. Statele părți vor lua, în cazul în care este necesar, măsuri pentru asigurarea siguranței și integrității persoanelor și/sau organizațiilor implicate în prevenirea și/sau protecția și reabilitarea victimelor acestor infracțiuni.

6. Nici una dintre dispozițiile prezentului articol nu va aduce atingere dreptului acuzatului la un proces echitabil și imparțial sau nu este incompatibilă cu acest drept.

Articolul 9

1. Statele părți vor adopta sau vor întări, vor aplica și vor difuza legi, măsuri administrative, politici și programe sociale pentru prevenirea infracțiunilor vizate în prezentul protocol. O atenție specială va fi acordată protecției copiilor vulnerabili la astfel de practici.

2. Statele părți vor sensibiliza opinia publică, inclusiv copiii, asupra măsurilor destinate prevenirii practicilor interzise de către prezentul protocol și a efectelor nefaste ale acestor practici, prin intermediul tuturor mijloacelor adecvate, de educație și de formare. În vederea îndeplinirii obligațiilor prezentului articol statele părți vor încuraja participarea comunităților și, în special, a copiilor și a copiilor victime la programe de informare, educație și formare, inclusiv la nivel internațional.

3. Statele părți vor lua toate măsurile posibile pentru a asigura orice tip de asistență corespunzătoare pentru victimele infracțiunilor definite în prezentul protocol, în special deplină reintegrare socială și recuperarea deplină din punct de vedere fizic și psihologic.

4. Statele părți vor lua măsuri ca toți copiii victime ale infracțiunilor definite în prezentul protocol să aibă acces fără discriminare la proceduri care să le permită solicitarea compensării prejudiciului suferit din partea persoanelor răspunzătoare din punct de vedere legal.

5. Statele părți vor lua măsurile adecvate pentru interzicerea în mod eficient a producerii și difuzării materialelor care fac publicitate practicilor interzise prin prezentul protocol.

Articolul 10

1. Statele părți vor lua toate măsurile necesare în vederea întăririi cooperării internaționale prin acorduri multilaterale, regionale și bilaterale, în scopul prevenirii, identificării, urmăririi, anchetării și pedepsirii celor responsabili de actele legate de vânzarea de copii, de prostituția copiilor, de pornografia infantilă și de turismul pedofil. Statele părți vor favoriza, de asemenea, cooperarea și coordonarea internațională între autoritățile lor, între organizații neguvernamentale naționale și internaționale și organizații internaționale.

2. Statele părți vor încuraja cooperarea internațională pentru a contribui la readaptarea fizică și psihologică a copiilor victime, la reintegrarea lor socială și la repatrierea lor.

3. Statele părți se angajează să întărească cooperarea internațională pentru a elimina principalii factori care fac vulnerabili copiii la vânzare, prostituție, pornografie și turism pedofil, îndeosebi sărăcia și subdezvoltarea.

4. Statele părți care au capacitatea de a acționa vor furniza ajutor financiar, tehnic sau de altă natură în cadrul programelor existente pe plan multilateral, regional, bilateral sau de altă natură.

Articolul 11

Nici una dintre dispozițiile prezentului protocol nu va afecta dispozițiile mai favorabile realizării sau exercitării drepturilor copilului care pot figura:

- a) în legislația unui stat parte;
- b) în dreptul internațional în vigoare pentru acel stat parte.

Articolul 12

1. Fiecare stat parte, în termen de 2 ani de la intrarea în vigoare a prezentului protocol, va prezenta un raport către Comitetul pentru Drepturile Copilului, conținând informații detaliate asupra măsurilor adoptate în vederea implementării dispozițiilor protocolului.

2. După prezentarea raportului detaliat fiecare stat parte va include în rapoartele prezentate Comitetului pentru Drepturile Copilului, în conformitate cu art. 44 din convenție, orice informație suplimentară referitoare la aplicarea prezentului protocol. Celelalte state părți la protocol vor prezenta un raport la fiecare 5 ani.

3. Comitetul pentru Drepturile Copilului poate cere statelor părți informații suplimentare privind aplicarea prezentului protocol.

Articolul 13

1. Prezentul protocol este deschis spre semnare oricărui stat care este parte la convenție sau care a semnat-o.

2. Prezentul protocol este supus ratificării sau este deschis spre aderare pentru orice stat care este parte la convenție sau care a semnat-o. Instrumentele de ratificare sau de aderare vor fi depuse la secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 14

1. Prezentul protocol va intra în vigoare în termen de 3 luni de la depunerea celui de-al zecelea instrument de ratificare sau de aderare.

2. Pentru fiecare stat care va ratifica prezentul protocol sau care va adera la acesta înainte ori după intrarea sa în vigoare, protocolul va intra în vigoare în termen de o lună de la data depunerii de către acest stat al instrumentului său de ratificare sau de aderare.

Articolul 15

1. Orice stat parte va putea în orice moment să denunțe prezentul protocol prin notificare scrisă, adresată secretarului general al Organizației Națiunilor Unite, care va informa ulterior celelalte state părți la convenție și toate statele care au semnat-o. Denunțarea va produce efecte în termen de un an de la data primirii notificării de către secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.

2. Denunțarea nu va avea ca efect scutirea statului parte de obligațiile pe care i le impune prezentul protocol, referitoare la orice infracțiune survenită anterior datei la care denunțarea își produce efectele, după cum nu atrage în nici un caz urmărirea examinării oricărei probleme pentru care Comitetul pentru Drepturile Copilului a fost deja sesizat înainte de această dată.

Articolul 16

1. Fiecare stat parte poate propune un amendament și poate depune textul acestuia la secretarul general al Organizației Națiunilor Unite. Acesta va comunica propunerea de amendament statelor părți și le va cere să îi facă cunoscut dacă sunt favorabile convocării unei conferințe a statelor părți, în vederea examinării propunerii și supunerii la vot. Dacă într-un interval de 4 luni de la data comunicării cel puțin o treime din numărul statelor părți se va pronunța în favoarea convocării unei astfel de conferințe, secretarul general va convoca conferința sub auspiciile Organizației Națiunilor Unite. Orice amendament adoptat de către majoritatea statelor părți, prezente și votante în cadrul conferinței, va fi supus spre aprobare Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite.

2. Orice amendament adoptat în conformitate cu dispozițiile paragrafului 1 va intra în vigoare după adoptarea de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite și acceptarea lui cu o majoritate de două treimi din numărul statelor părți.

3. După intrarea în vigoare a unui amendament acesta devine obligatoriu pentru statele părți care l-au acceptat, celelalte state părți rămânând legate prin dispozițiile prezentului protocol și prin toate celelalte amendamente anterior, acceptate de către acestea.

Articolul 17

1. Prezentul protocol, ale cărui texte în limba arabă, chineză, engleză, franceză, rusă și spaniolă sunt egal autentice, va fi depozitat în arhivele Organizației Națiunilor Unite.

2. Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite va transmite copii certificate de pe prezentul protocol tuturor statelor părți la convenție și tuturor statelor care au semnat-o.

4. CODUL PENAL

al Republicii Moldova nr.985-XV din 18.04.2002*
(extras)

Capitolul III INFRAȚIUNI CONTRA LIBERTĂȚII, CINSTEI ȘI DEMNITĂȚII PERSOANEI

Articolul 165. Traficul de ființe umane

(1) Recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei persoane, cu sau fără consimțământul acesteia, în scop de exploatare sexuală comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forțate, pentru cerșetorie, în sclavie sau în condiții similare sclaviei, de folosire în conflicte armate sau în activități criminale, de prelevare a organelor sau țesuturilor, săvârșită prin:

a) amenințare cu aplicarea sau aplicarea violenței fizice sau psihice nepericuloase pentru viața și sănătatea persoanei, inclusiv prin răpire, prin confiscare a documentelor și prin servitute, în scopul întoarcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil, precum și prin amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei victimei sau altor persoane atât fizice, cât și juridice;

b) înșelăciune;

c) abuz de poziție de vulnerabilitate sau abuz de putere, dare sau primire a unor plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane,

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 3000 la 5000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

a) de către o persoană care anterior a săvârșit o faptă prevăzută la alin.(1);

b) asupra a două sau mai multor persoane;

c) asupra unei femei gravide;

d) de două sau mai multe persoane;

e) de o persoană cu funcție de răspundere sau de o persoană cu înaltă funcție de răspundere;

f) cu aplicarea violenței periculoase pentru viața, sănătatea fizică sau psihică a persoanei;

g) prin folosirea torturii, a tratamentelor inumane sau degradante pentru a asigura subordonarea persoanei ori prin folosirea violului, dependenței fizice, a armei,

se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 15 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 5000 la 7000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2):

a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;

b) soldate cu vătămarea gravă a integrității corporale sau cu o boală psihică a persoanei, cu decesul ori sinuciderea acesteia,

se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 20 de ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 7000 la 9000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

(4) Victima traficului de ființe umane este absolvită de răspundere penală pentru infracțiunile săvârșite de ea în legătură cu această calitate procesuală.

* Republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009
Monitorul Oficial al R.Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002

[Art.165 modificat prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

[Art.165 modificat prin Legea nr.193-XVI din 26.09.2008, în vigoare 21.10.2008]

[Art.165 modificat prin Legea nr.376-XVI din 29.12.05, în vigoare 31.01.06]

[Art.165 completat prin Legea nr.211-XV din 29.05.03, în vigoare 12.06.03]

Articolul 166. Privațiunea ilegală de libertate

(1) Privațiunea ilegală de libertate a unei persoane, dacă acțiunea nu este legată cu răpirea acesteia, se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 240 de ore sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

(2) Aceeași acțiune săvîrșită:

[Lit.a) exclusă prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

b) asupra a două sau mai multor persoane;

c) cu bună-știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor;

d) de două sau mai multe persoane;

e) cu aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei;

f) cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă

se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), dacă au provocat din imprudență vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul victimei,

se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 10 ani.

[Art.166 modificat prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

[Art.166 modificat prin Legea nr.184-XVI din 29.06.2006, în vigoare 11.08.2006]

Articolul 167. Sclavia și condițiile similare sclaviei

Punerea sau ținerea unei persoane în condiții în care o altă persoană exercită stăpînire asupra acesteia sau determinarea ei, prin utilizarea înșelăciunii, constrîngerii, violenței sau amenințării cu violență, să se angajeze sau să rămîină în raport de concubinaj sau căsătorie

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

[Art.167 modificat prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

Articolul 168. Munca forțată

Forțarea unei persoane să presteze o muncă împotriva dorinței sale, ținerea persoanei în servitute pentru achitarea unei datorii, obținerea muncii sau a serviciilor prin înșelăciune, constrîngere, violență sau amenințare cu violență

se pedepsesc cu închisoare de pînă la 3 ani.

[Art.168 modificat prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

Articolul 169. Internarea ilegală într-o instituție psihiatrică

(1) Internarea ilegală într-o instituție psihiatrică a unei persoane vădit sănătoase din punct de vedere psihic se pedepsește cu închisoare de pînă la 3 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 3 ani.

(2) Aceeași acțiune care a cauzat din imprudență:

a) vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) decesul victimei

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani.

[Art.169 modificat prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

Capitolul VII INFRAȚIUNI CONTRA FAMILIEI ȘI MINORILOR

Articolul 201¹. Violența în familie

(1) Violența în familie, adică acțiunea sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei, care a provocat suferință fizică, soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, suferință psihică ori prejudiciu material sau moral,

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

(2) Aceeași acțiune:

a) săvîrșită asupra a doi sau mai multor membri ai familiei;

b) care a provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de pînă la 5 ani.

(3) Aceeași acțiune care:

a) a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) a determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere;

c) a provocat decesul victimei

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani.

[Art.201¹ introdus prin Legea nr.167 din 09.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

Articolul 206. Traficul de copii

(1) Recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțămîntului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul:

a) exploatării sexuale, comerciale și necomerciale, în prostituție sau în industria pornografică;

b) exploatării prin muncă sau servicii forțate;

b¹) practicării cerșetoriei sau în alte scopuri josnice;

c) exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei, inclusiv în cazul adopției ilegale;

d) folosirii în conflicte armate;

e) folosirii în activitate criminală;

f) prelevării organelor sau țesuturilor umane;

g) abandonării în străinătate;

h) vînzării sau cumpărării,

se pedepsește cu închisoare de la 8 la 12 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 3000 la 5000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

(2) Aceleași acțiuni însoțite:

a) de violență fizică și psihică, de aplicare a armei de foc sau de amenințare cu aplicarea acesteia;

b) de abuz și violență sexuală;

c) de profitare de abuz de autoritate sau de situația de vulnerabilitate a copilului, de amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei copilului sau altor persoane;

[Li.d), e) excluse prin Legea nr.235-XVI din 08.11.2007, în vigoare 07.12.2007]

f) de prelevare a organelor sau țesuturilor umane

se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 15 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 5000 la 7000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2):

- a) săvârșite de o persoană care anterior a săvârșit aceleași acțiuni;
- b) săvârșite asupra a doi sau mai multor copii;
- c) săvârșite de o persoană cu funcție de răspundere sau de o persoană cu înaltă funcție de răspundere;
- d) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;
- e) soldate cu vătămarea gravă a integrității corporale sau cu o boală psihică a copilului cu decesul sau sinuciderea acestuia;

f) săvârșite asupra unui copil în vîrstă de pînă la 14 ani

se pedepesc cu închisoare de la 15 la 20 de ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani sau cu detențiune pe viață, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 7000 la 9000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

(4) Victima traficului de copii este absolvită de răspundere penală pentru infracțiunile săvârșite de ea în legătură cu această calitate procesuală.

[Art.206 modificat prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

[Art.206 modificat prin Legea nr.193-XVI din 26.09.2008, în vigoare 21.10.2008]

[Art.206 completat prin Legea nr.235-XVI din 08.11.2007, în vigoare 07.12.2007]

[Art.206 modificat prin Legea nr.376-XVI din 29.12.05, în vigoare 31.01.06]

[Art.206 completat prin Legea nr.211-XV din 29.05.03, în vigoare 12.06.03]

Articolul 207. Scoaterea ilegală a copiilor din țară

Scoaterea copilului din țară în baza unor acte false sau pe altă cale ilegală, precum și abandonarea lui în străinătate în scopuri altele decît cele indicate la art.206,

se pedepesc cu închisoare de la 2 la 6 ani.

[Art.207 modificat prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

Articolul 208¹. Pornografia infantilă

Producerea, distribuirea, difuzarea, importarea, exportarea, oferirea, vinderea, schimbarea, folosirea sau deținerea de imagini sau alte reprezentări ale unui sau mai mulți copii implicați în activități sexuale explicite, reale sau simulate, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unui copil, reprezentate de manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică,

se pedepsește cu închisoare de la 1 la 3 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, de la 2000 la 4000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

Articolul 209. Atragerea minorilor la consumul ilegal de droguri, medicamente și alte substanțe cu efect narcotizant

(1) Atragerea de către o persoană care a atins vîrsta de 18 ani a minorilor la consumul ilegal de droguri, medicamente sau alte substanțe cu efect narcotizant

se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 600 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 5 ani.

(2) Aceeași acțiune săvârșită:

b) cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei

se pedepsește cu amendă în mărime de la 400 la 800 unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 6 ani.

Capitolul VIII INFRAȚIUNI CONTRA SĂNĂTĂȚII PUBLICE ȘI CONVICȚUIRII SOCIALE

Articolul 220. Proxenetismul

(1) Îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției, ori tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană

se pedepesc cu amendă în mărime de la 200 la 800 unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 5 ani.

(2) Aceleași acțiuni:

a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;

[Lit.b) exclusă prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

c) săvârșite față de două sau mai multe persoane;

d) săvârșite cu aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei ori cu amenințarea aplicării ei față de persoana care practică prostituția sau față de rudele sau apropiații acesteia,

se pedepesc cu închisoare de la 4 la 7 ani.

[Art.220 modificat prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

[Art.220 modificat prin Legea nr.184-XVI din 29.06.2006, în vigoare 11.08.2006]

Capitolul XVII **INFRAȚIUNI CONTRA AUTORITĂȚILOR PUBLICE** **ȘI A SECURITĂȚII DE STAT**

Articolul 360. Luarea, sustragerea, tănuirea, degradarea sau distrugerea documentelor, imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor

(1) Luarea, sustragerea, tănuirea, degradarea sau distrugerea documentelor, imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor aparținând întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, indiferent de tipul de proprietate sau forma juridică de organizare, dacă această faptă a fost săvârșită din interes material sau din alte motive josnice,

se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 400 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 200 de ore sau cu închisoare de pînă la 3 ani.

(2) Luarea, sustragerea, tănuirea, degradarea, distrugerea sau păstrarea buletinelor de identitate sau a altor documente importante ale persoanelor fizice, cu intenția de a limita libertatea persoanei, inclusiv libertatea de circulație, sau de a o lipsi de aceasta,

se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 500 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 5 ani.

[Art.360 modificat prin Legea nr.184-XVI din 29.06.2006, în vigoare 11.08.2006]

Articolul 361. Confecționarea, deținerea, vînzarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false

(1) Confecționarea, deținerea, vînzarea sau folosirea documentelor oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații, confecționarea sau vînzarea imprimatelor, ștampilelor sau a sigiliilor false ale unor întreprinderi, instituții, organizații, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare,

se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 300 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 200 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

(2) Aceleași acțiuni:

[Lit.a) exclusă prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

b) săvârșite de două sau mai multe persoane;

c) săvârșite referitor la un document de importanță deosebită;

d) soldate cu daune în proporții mari intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice

se pedepesc cu amendă în mărime de la 200 la 600 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 5 ani.

[Art.361 modificat prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

[Art.361 modificat prin Legea nr.184-XVI din 29.06.2006, în vigoare 11.08.2006]

Articolul 362. Trecerea ilegală a frontierei de stat

(1) Trecerea frontierei de stat a Republicii Moldova, eludîndu-se controlul de frontieră sau tănuindu-se de el,

se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 400 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 200 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

[Alin.2 art.362 exclus prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1):

a) însoțite de violență;

b) săvârșite cu aplicarea armei,

se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 8 ani.

(4) Acțiunea prezentului articol nu se extinde asupra cetățenilor străini veniți în Republica Moldova, fără pașaportul stabilit sau fără autorizație, pentru a se folosi de dreptul de azil acordat de Constituția Republicii Moldova, precum și asupra persoanelor care sînt victime ale traficului de ființe umane.

[Art.362 modificat prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

[Art.362 modificat prin Legea nr.184-XVI din 29.06.2006, în vigoare 11.08.2006]

Articolul 362¹. Organizarea migrației ilegale

(1) Organizarea, în scopul obținerii, direct sau indirect, a unui folos financiar sau material, a intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau a ieșirii de pe acest teritoriu a persoanei care nu este nici cetățean, nici rezident al acestui stat

se pedepsește cu amendă în mărime de la 300 la 500 de unități convenționale sau cu închisoare de la 1 la 3 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 1000 la 2000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

[Lit.a) exclusă prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

b) asupra a două sau mai multor persoane;

c) de două sau mai multe persoane

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 500 la 800 de unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 5 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 3000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2):

a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;

b) soldate cu daune în proporții deosebit de mari intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și juridice,

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 800 la 1000 de unități convenționale sau cu închisoare de la 5 la 7 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 3000 la 5000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

[Art.362¹ modificat prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008, în vigoare 24.05.2009]

[Art.362¹ modificat prin Legea nr.193-XVI din 26.09.2008, în vigoare 21.10.2008]

[Art.362¹ introdus prin Legea nr.376-XVI din 29.12.05, în vigoare 31.01.06]

5. CODUL

de procedură penală al Republicii Moldova (Partea generală) nr. 122-XV din 14.03.2003*

Capitolul II MĂSURI DE PROTECȚIE

Articolul 215¹. Măsurile de protecție aplicate victimelor violenței în familie

(1) Cererea victimei violenței în familie adresată, în cursul procesului penal, organului de urmărire penală, procurorului sau instanței de judecată privind amenințările cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunului ori alte acte ilegale va fi examinată de instanța de judecată, care este obligată să ia măsuri de asigurare a protecției victimei față de bănuیت, învinuit, inculpat membru de familie prin emiterea unei ordonanțe de protecție.

(2) În cazul depunerii cererii la organul de urmărire penală sau la procuror, aceștia vor înainta imediat, printr-un demers, cererea în instanța de judecată pentru a fi examinată.

(3) Instanța de judecată, prin încheiere, emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi protecție victimei, aplicând bănuیتului, învinuitului, inculpatului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, indiferent de dreptul de proprietate asupra bunurilor;

b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei;

c) obligarea de a nu contacta victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea;

d) interzicerea de a vizita locul de muncă și de trai al victimei;

e) limitarea disunerii unilaterale de bunurile comune;

f) obligarea de a face un examen medical privind starea psihică și dependența de droguri/alcool și, dacă există avizul medical care confirmă dependența de droguri/alcool, de a face un tratament medical forțat de alcoolism/narcomanie;

g) obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei;

h) interzicerea de a păstra și purta armă.

(4) Măsurile de protecție se aplică pe un termen de pînă la 3 luni. Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanță la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.

(5) Ordonanța de protecție este expediată imediat organului afacerilor interne și organului de asistență socială de la locul aflării bănuیتului, învinuitului, inculpatului și a victimei.

(6) Încheierea judecătorească privind aplicarea sau prelungirea ordonanței de protecție este executorie imediat, cu drept de recurs în instanța ierarhic superioară.

[Art.215¹ introdus prin Legea nr.167 din 09.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

* Monitorul Oficial al R.Moldova nr.104-110/447 din 07.06.2003

6. CODUL

de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV din 30.05.2003*

Capitolul XXX¹ APLICAREA MĂSURILOR DE PROTECȚIE ÎN CAZURILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

[Cap.XXX¹ introdus prin Legea nr.167 din 09.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

1. Articolul 318¹. Depunerea cererii

(1) Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se depune la instanța judecătorească de către victima violenței în familie sau de reprezentantul ei legal, iar în cazul minorului – de organul de tutelă și curatelă. În caz de imposibilitate de depunere a cererii de către victimă, la solicitarea ei, cererea poate fi depusă de către procuror, organul de asistență socială sau poliție.

(2) Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se depune la instanța judecătorească competentă de la domiciliul sau locul de aflare a victimei sau a agresorului, de la locul unde victima a solicitat asistență sau de la locul unde a avut loc actul de violență.

2. Articolul 318². Cuprinsul cererii

În cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se indică circumstanțele actului de violență, intensitatea, durata, consecințele suportate și alte circumstanțe care indică necesitatea aplicării măsurilor de protecție.

3. Articolul 318³. Examinarea cererii

(1) După primirea cererii, instanța de judecată contactează imediat poliția de sector de la locul aflării agresorului și solicită informarea acestuia despre procedura inițiată.

(2) Instanța poate solicita organului de asistență socială sau poliției, după caz, prezentarea unui raport de caracterizare a familiei vizate și a agresorului. Instanța poate solicita și alte acte necesare pentru examinarea cererii.

(3) Neprezentarea agresorului la ședința de judecată nu împiedică instanța să examineze cererea.

4. Articolul 318⁴. Emiterea ordonanței de protecție

(1) Instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, o încheiere prin care admite sau respinge cererea.

(2) În cazul admiterii cererii, instanța emite o ordonanță de protecție prin care aplică agresorului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de proprietate asupra bunurilor;

b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei;

c) obligarea de a nu contacta victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea;

d) interzicerea de a vizita locul de muncă și de trai al victimei;

e) obligarea, pînă la soluționarea cazului, de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima;

f) obligarea de a plăti cheltuielile și daunele cauzate prin actele sale de violență, inclusiv cheltuielile medicale și cele de înlocuire sau reparare a bunurilor distruse sau deteriorate;

g) limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune;

h) stabilirea unui regim temporar de vizitare a copiilor săi minori;

i) interzicerea de a păstra și purta armă.

* Monitorul Oficial al R.Moldova nr.111-115/451 din 12.06.2003

(3) Măsurile de protecție se aplică pe un termen de pînă la 3 luni.

(4) Instanța remite de îndată ordonanța de protecție poliției și organului de asistență socială spre executare imediată.

(5) Ordonanța privind măsurile de protecție prevăzute la alin.(2) lit.e) și f) se remite spre executare imediată oficiului de executare în condițiile legislației cu privire la executarea hotărîrilor cu caracter civil.

5. Articolul 318⁵. Prelungirea și revocarea ordonanței de protecție

(1) Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanța de judecată la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.

(2) La cererea întemeiată a victimei, instanța de judecată poate revoca măsurile de protecție aplicate, asigurîndu-se că voința victimei este liber exprimată și nu a fost supusă presiunilor din partea agresorului.

6. Articolul 318⁶. Contestarea încheierii privind admiterea sau respingerea cererii de aplicare a măsurilor de protecție și contestarea încheierii privind aplicarea ordonanței de protecție

(1) Încheierea privind admiterea sau respingerea cererii de aplicare a măsurilor de protecție și încheierea privind aplicarea ordonanței de protecție pot fi atacate cu recurs conform prezentului cod.

(2) Contestarea încheierii privind aplicarea ordonanței de protecție nu suspendă executarea măsurilor aplicate.

[Cap.XXX¹ introdus prin Legea nr.167 din 09.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

7. CODUL FAMILIEI

nr. 1316-XIV din 26.10.2000*

Articolul 53. Dreptul copilului de a fi protejat

(1) Copilului i se garantează apărarea drepturilor și intereselor sale legitime.

(2) Apărarea drepturilor și intereselor legitime ale copilului se asigură de părinți sau persoanele care îi înlocuiesc, iar în cazurile prevăzute de lege – de procuror, autoritatea tutelară sau de alte organe abilitate.

(3) Minorul care a căpătat capacitatea deplină de exercițiu pînă la atingerea majoratului își apără drepturile și interesele legitime de sine stătător.

(4) Copilul are dreptul la protecție contra abuzurilor, inclusiv contra pedepsei corporale din partea părinților sau a persoanelor care îi înlocuiesc.

(5) În cazul încălcării drepturilor și intereselor legitime ale copilului, inclusiv prin neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către părinți (a unuia dintre ei) a obligațiilor de întreținere, educație și instruire, sau în cazul abuzului de drepturile părintești, copilul poate să se adreseze de sine stătător autorității tutelare pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime, iar de la vârsta de 14 ani – instanței judecătorești.

(6) Persoanele cu funcții de răspundere și alți cetățeni care știu despre existența unui pericol pentru viața sau sănătatea copilului, despre încălcarea drepturilor și intereselor lui legitime sînt obligați să comunice acest fapt autorității tutelare, făcînd tot posibilul pentru a proteja drepturile și interesele legitime ale copilului.

Articolul 67. Decăderea din drepturile părintești

Părinții pot fi decăzuți din drepturile părintești dacă:

- a) se eschivează de la exercitarea obligațiilor părintești, inclusiv de la plata pensiei de întreținere;
- b) refuză să ia copilul din maternitate sau dintr-o altă instituție curativă, educativă, dintr-o instituție de asistență socială sau alta similară;
- c) fac abuz de drepturile părintești;
- d) se comportă cu cruzime față de copil, aplicînd violența fizică sau psihică, atentează la inviolabilitatea sexuală a copilului;
- e) prin comportare amorală, influențează negativ asupra copilului;
- f) suferă de alcoolism cronic sau de narcomanie;
- g) au săvîrșit infracțiuni premeditate contra vieții și sănătății copiilor sau a soțului; precum și
- h) în alte cazuri cînd aceasta o cer interesele copilului.

Articolul 74. Obligația părinților de a-și întreține copiii

(1) Părinții sînt obligați să-și întrețină copiii minori și copiii majori inapți de muncă care necesită sprijin material.

(2) Modul de plată a pensiei de întreținere se determină în baza unui contract încheiat între părinți sau între părinți și copilul major inapt de muncă.

(3) Dacă lipsește un atare contract și părinții nu participă la întreținerea copiilor, pensia de întreținere se încasează pe cale judecătorească, la cererea unuia dintre părinți, a tutorei copilului sau a autorității tutelare.

Capitolul 17

DEPISTAREA, EVIDENȚA ȘI PROTECȚIA COPIILOR RĂMAȘI FĂRĂ OCROTIRE PĂRINTEASCĂ

Articolul 112. Apărarea drepturilor și intereselor legitime ale copiilor rămași fără ocrotire părintească

(1) Apărarea drepturilor și intereselor legitime ale copiilor se pune pe seama autorității tutelare în cazurile de deces al părinților, de decădere a lor din drepturile părintești, de abandon, de declarare a părinților ca fiind

* Monitorul Oficial al R.Moldova nr.47-48/210 din 26.04.2001

incapabili, de boală sau absență îndelungată, de eschivare de la educația copiilor, de la apărarea drepturilor și intereselor lor legitime, inclusiv în cazul refuzului părinților de a-și lua copiii din instituțiile educative, curative sau din alte instituții în care se află aceștia, precum și în alte cazuri de lipsă a grijii părintești.

(2) Autoritățile tutelare depistează copiii rămași fără ocrotire părintească, țin evidența acestora și, în fiecare caz aparte, în dependență de circumstanțele concrete în urma cărora copiii au rămas fără ocrotire părintească, aleg forma adecvată de protecție a copiilor, asigurând controlul sistematic asupra condițiilor de întreținere, educație și instruire a acestora.

(3) Organelor, altele decât autoritățile tutelare, persoanelor fizice și juridice le este interzisă activitatea de alegere a formelor de protecție a copiilor rămași fără ocrotire părintească.

Articolul 112¹. Prevenirea separării copiilor de părinți

(1) Autoritatea tutelară va lua toate măsurile necesare pentru depistarea timpurie a situațiilor de risc care pot determina separarea copiilor de părinți.

(2) Autoritatea tutelară organizează funcționarea serviciilor de menținere, refacere și dezvoltare a capacității copiilor și a părinților de a depăși situațiile care ar putea determina separarea copiilor de părinți.

(3) Autoritatea tutelară ține evidența copiilor și a familiilor care se află în situații de risc, monitorizează și evaluează, după caz, dar nu mai rar decât o dată în 6 luni, situația lor.

Articolul 113. Autoritățile tutelare

(1) Autorități tutelare sînt:

- a) autoritatea centrală pentru protecția copilului;
- b) organele executive ale autorităților administrației publice locale din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II;
- c) autoritățile deliberative din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul I.

(2) Exerțarea funcțiilor de autoritate tutelară se pune pe seama:

- a) secțiilor raionale asistență socială și protecție a familiei, Direcției pentru ocrotirea și protecția minorilor din municipiul Chișinău – în unitățile administrativ-teritoriale de nivelul al doilea;
- b) primarilor satelor (comunelor), orașelor (municipiilor), secției asistență socială și protecție a familiei din municipiul Bălți – în unitățile administrativ-teritoriale de nivelul întâi.

Articolul 114. Depistarea și evidența copiilor rămași fără ocrotire părintească

(1) Persoanele cu funcții de răspundere din instituțiile de instruire, curative, de asistență socială și din altele similare, precum și alte persoane care dețin informații despre copiii menționați la art.112 alin.(1) sînt obligate să le comunice, în termen de 3 zile, autorității tutelare de la locul aflării copiilor.

(2) Autoritatea tutelară care a fost informată despre copilul rămas fără ocrotire părintească este obligată, în termen de 3 zile, să efectueze un control al condițiilor de trai ale copilului și, dacă se confirmă lipsa îngrijirii din partea părinților, să emită o decizie privind luarea copilului la evidență, asigurând apărarea drepturilor și intereselor lui legitime printr-un plasament provizoriu, admis de lege, pînă la determinarea, în modul prevăzut de prezentul cod, a formei de protecție adecvate.

(3) În termen de 10 zile din momentul luării la evidență a copilului rămas fără ocrotire părintească, autoritatea tutelară este obligată să comunice informația respectivă autorității centrale pentru protecția copilului.

(4) Activitatea autorităților tutelare și a autorității centrale pentru protecția copilului privind depistarea, evidența și alegerea formei de protecție a copiilor rămași fără ocrotire părintească este reglementată de prezentul cod și de alte acte normative.

Articolul 115. Formele de protecție a copiilor rămași fără ocrotire părintească

(1) Autoritatea tutelară asigură menținerea sau reintegrarea copilului rămas fără ocrotire părintească:

- a) în familia biologică – familie în care s-a născut;
- b) în familia extinsă – rudele lui de pînă la gradul IV inclusiv (în cazul cînd nu este posibil plasamentul în familia biologică).

(2) În cazul imposibilității de aplicare a măsurilor menționate la alin.(1), copilul rămas fără ocrotire părintească va beneficia de următoarele forme de protecție, acordându-se prioritate formelor de protecție de tip familial față de cele rezidențiale:

- a) adopția;
- b) tutela (curatela);
- c) asistența parentală profesionistă;
- d) plasamentul în casa de copii de tip familial;
- e) plasamentul în instituția rezidențială de orice tip;
- f) alte forme de protecție, în condițiile legii.

(3) La alegerea formei de protecție se va lua în considerare cu prioritate interesul superior al copilului, de asemenea, se va ține cont în mod obligatoriu de proveniența etnică, de apartenența la o anumită cultură, de religia, limba, starea de sănătate și dezvoltarea copilului în vederea creării unor condiții de viață care să asigure continuitatea în educația lui.

(4) Autoritatea tutelară monitorizează și evaluează, nu mai rar decât o dată în 6 luni, situația copilului rămas fără ocrotire părintească, căruia i s-a aplicat o formă de protecție în condițiile alin.(1) și (2).

(5) Până la determinarea formei adecvate de protecție a copilului rămas fără ocrotire părintească, responsabil de acesta este autoritatea tutelară.

Capitolul 19

TUTELA ȘI CURATELA COPIILOR

Articolul 142. Instituirea tutelei și curatelei

(1) Tutela și curatela se instituie asupra copiilor rămași fără ocrotire părintească în scopul educației și instruirii acestora, precum și al apărării drepturilor și intereselor lor legitime.

(2) Tutela se instituie asupra copiilor care nu au atins vârsta de 14 ani. La atingerea vârstei de 14 ani, tutela se transformă în curatelă, fără adoptarea de către autoritatea tutelară a unei hotărâri suplimentare.

(3) Curatela se instituie asupra copiilor în vârstă de la 14 la 18 ani.

(4) Tutela și curatela se instituie de către autoritățile administrației publice locale, în termen de cel mult o lună din momentul primirii cererii respective, în baza avizului scris al autorității tutelare.

Articolul 143. Persoanele care pot fi numite tutori (curatori)

(1) Pot fi numiți tutori (curatori) o singură persoană fizică sau soțul și soția împreună dacă nu se află în vreunul din cazurile de incompatibilitate prevăzute la alin.(4) și au consimțit expres.

(2) La numirea tutorelui (curatorului) se iau în considerare calitățile morale și alte calități personale, posibilitățile candidatului de a-și îndeplini obligațiile de tutore (curator), relațiile lui și ale membrilor familiei lui cu copilul.

(3) Numirea tutorelui la copilul care a atins vârsta de 10 ani se face numai cu acordul copilului.

(4) Nu poate fi numită tutore (curator) persoana:

- a) minoră;
- b) declarată incapabilă sau cu capacitate de exercițiu limitată;
- c) decăzută din drepturile părintești;
- d) declarată incapabilă de a fi tutore (curator) din cauza stării de sănătate;
- e) care a fost adoptator, dar adopția a fost anulată din cauza exercitării necorespunzătoare a obligațiilor de adoptator;

f) căreia i s-a restrâns exercițiul unor drepturi politice sau civile, fie în temeiul legii, fie prin hotărâre judecătorească, precum și persoana cu rele purtări;

g) ale cărei interese vin în conflict cu interesele persoanei puse sub tutelă (curatelă);

h) înlăturată, prin act autentic sau prin testament, de către părintele care exercita singur, până la momentul morții, ocrotirea părintească;

i) care, exercitând o tutelă (curatelă), a fost îndepărtată de la ea;

- j) care suferă de alcoolism cronic sau de narcomanie;
- k) care se află în relații de muncă cu instituția în care este internat copilul asupra căruia se instituie tutela (curatela);
- l) care nu are domiciliul pe teritoriul Republicii Moldova.

Articolul 144. Tutela (curatela) asupra copiilor care sînt întreținuți și educați în instituțiile de stat

- (1) În cazul în care asupra copiilor întreținuți și educați în instituțiile de stat nu este instituită tutela (curatela), obligațiile tutorelui (curatorului) sînt puse pe seama administrației instituției respective.
- (2) Plasamentul temporar al copilului aflat sub tutelă (curatelă) în instituția de stat nu anulează drepturile și obligațiile tutorelui (curatorului) față de acesta.
- (3) Apărarea drepturilor copiilor externați din instituțiile de stat este preluată de către autoritățile tutelare.

Articolul 145. Drepturile copiilor aflați sub tutelă (curatelă)

Copiii aflați sub tutelă (curatelă) au dreptul:

- a) de a locui împreună cu tutorele (curatorul) lor;
- b) la condiții normale de întreținere, educație și instruire;
- c) la dezvoltare multilaterală și la respectarea demnității umane;
- d) la pensia de întreținere și la alte plăți sociale;
- e) la spațiul locativ ocupat anterior de către părinții lor sau la asigurarea cu spațiu locativ, în modul stabilit;
- f) la apărarea drepturilor lor în modul stabilit;
- g) la comunicare cu părinții și rudele;
- h) la exprimarea propriei opinii în procesul soluționării problemelor care le ating drepturile și interesele legitime.

Articolul 146. Drepturile și obligațiile tutorelui (curatorului)

- (1) Tutorele (curatorul) are dreptul și este obligat să se ocupe de educația copilului aflat sub tutela (curatela) sa, să aibă grijă de sănătatea și dezvoltarea fizică, psihică, spirituală și morală a copilului.
- (2) Tutorele (curatorul) determină de sine stătător procedeele și mijloacele de educație a copilului aflat sub tutelă (curatelă), luînd în considerare eventualele recomandări ale autorității tutelare și respectînd prevederile art.62.
- (3) Tutorele (curatorul), ținînd cont de opinia copilului, poate alege instituția de învățămînt și forma de studii pe care le va urma copilul, fiind obligat să asigure frecventarea de către copil a școlii pînă la sfîrșitul anului de învățămînt în care acesta atinge vîrsta de 16 ani.
- (4) Tutorele (curatorul) este în drept să ceară de la orice persoană, inclusiv rudele apropiate, înapoierea copilului pe care acestea îl rețin fără temei legal sau fără o hotărîre corespunzătoare a instanței judecătorești.
- (5) Tutorele (curatorul) nu este în drept să împiedice contactele copilului cu rudele lui, cu excepția cazurilor în care contactele respective contravin intereselor acestuia.
- (6) Drepturile și obligațiile tutorelui (curatorului) privind reprezentarea intereselor copilului aflat sub tutela (curatela) sa sînt stabilite de legislația civilă.
- (7) Tutorele (curatorul) este obligat să locuiască împreună cu copilul aflat sub tutela (curatela) sa. Curatorul și copilul aflat sub curatelă care a atins vîrsta de 14 ani pot locui separat doar cu acordul autorității tutelare.
- (8) Tutorele (curatorul) este obligat să comunice autorității tutelare informațiile privind starea sănătății, îngrijirea și educația copilului, precum și schimbarea domiciliului.

[Art.146 modificat prin Legea nr.134-XVI din 30.06.05, în vigoare 12.08.05]

Articolul 147. Exercițarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor de tutore (curator)

- (1) Drepturile și obligațiile de tutore (curator) sînt exercitate exclusiv în interesul minorului aflat sub tutelă (curatelă).
- (2) Obligațiile de tutore (curator) sînt exercitate gratuit, cu excepțiile prevăzute de lege.

8. LEGE

cu privire la drepturile copilului Nr. 338 din 15.12.1994*

Modificat

LP143-XVI din 02.06.06, MO98-101/30.06.06 art.455

LP1001-XV din 19.04.02, MO71/06.06.02 art. 571

Parlamentul adoptă prezenta lege.

Ocrotirea de către stat și societate a copilului, familiei și maternității constituite în Republica Moldova o preocupare politică, socială și economică de prim ordin.

Prezenta lege stabilește statutul juridic al copilului ca subiect independent, prevede asigurarea sănătății fizice și spirituale a copilului, formarea conștiinței lui civice pe baza valorilor naționale și general-umane, acordarea unei griji deosebite și protecții sociale copiilor lipsiți temporar sau permanent de anturajul familiei sau care se află în alte condiții nefavorabile sau extreme.

Capitolul I PRINCIPII GENERALE

Articolul 1. Baza juridică

(1) Drepturile și obligațiunile copilului sînt reglementate de prezenta lege și de alte acte legislative.

(2) În conformitate cu prezenta lege, o persoană este considerată copil din momentul nașterii pînă la vîrsta de 18 ani.

Articolul 2. Organele de ocrotire a drepturilor și intereselor copilului

(1) Statul garantează fiecărui copil dreptul la un nivel de viață adecvat dezvoltării sale fizice, intelectuale, spirituale și sociale. Statul întreprinde acțiuni în vederea acordării de ajutor părinților, precum și altor persoane responsabile de educația și dezvoltarea copiilor.

(2) Protecția drepturilor copilului este asigurată de organele competente respective și de organele de drept.

[Art.2 al.(2) modificat prin L1001/19.04.2002, MO71/06.06.2002 art. 571]

[Art.2 al.(2) modificat prin L1001/19.04.2002, MO71/06.06.2002 art. 571]

Articolul 3. Egalitatea în drepturi a copiilor

Toți copiii sînt egali în drepturi fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, sex, limbă, religie, convingeri, avere sau origine socială.

Capitolul II DREPTURILE FUNDAMENTALE ALE COPILULUI

Articolul 4. Dreptul la viață

(1) Dreptul copilului la viață și la inviolabilitatea fizică și psihică este garantat.

(2) Nici un copil nu poate fi supus torturii, pedepselor sau tratamentelor crude, inumane sau degradante.

(3) Statul recunoaște dreptul copilului la folosirea celor mai bune tehnologii de tratament și recuperare, profilaxie a bolilor.

(4) În cazul în care părinții refuză asistența medicală pentru copilul bolnav, aceasta se acordă contrar voinței lor, la decizia consiliului de medici, luată în prezența reprezentantului puterii.

* Publicat: 02.03.1995 în Monitorul Oficial Nr. 013 art Nr : 127

(5) În conformitate cu legislația, statul asigură mamei, în perioada pre- și postnatală, condiții necesare pentru dezvoltarea sănătoasă a copilului, pentru alimentarea lui rațională și inofensivă, asistență medicală calificată și gratuită, organizarea măsurilor de profilaxie a bolilor, de propagare a unui mod de viață sănătos.

Articolul 5. Dreptul copilului la un nume și la o cetățenie

(1) Din momentul nașterii copilul are dreptul la un nume și este înregistrat conform prevederilor Codului căsătoriei și familiei.

(2) Fiecare copil are dreptul la o cetățenie. Temeiul și condițiile de dobândire și schimbare a cetățeniei copilului sînt stabilite de legislație.

Articolul 6. Dreptul la inviolabilitatea persoanei, la protecție împotriva violenței fizice și psihice.

Statul ocrotește inviolabilitatea persoanei copilului, protejîndu-l de orice formă de exploatare, discriminare, violență fizică și psihică, neadmițînd comportarea plină de cruzime, grosolană, disprețuitoare, insultele și maltrătarile, antrenarea în acțiuni criminale, inițierea în consumul de băuturi alcoolice, folosirea ilicită de substanțe stupefiante și psihotrope, practicarea jocurilor de noroc, cerșetoriei, incitarea sau constrîngerea de a practica orice activitate sexuală ilegală, exploatarea în scopul prostituției sau al altei practici sexuale ilegale, în pornografie și în materiale cu caracter pornografic inclusiv din partea părinților sau persoanelor subrogatorii legale, rudelor.

Articolul 7. Dreptul la apărarea demnității și onoarei

Fiecare copil are dreptul la apărarea demnității și onoarei. Atentatul la onoarea și demnitatea copilului se pedepsește în conformitate cu legislația.

Articolul 8. Dreptul la libertatea gândirii și conștiinței

(1) Dreptul copilului la libertatea gândirii, la opinie, precum și la confesiune nu pot fi încălcate sub nici o formă.

(2) Statul garantează copilului, capabil să-și formuleze opiniile, dreptul de a-și exprima liber aceste opinii asupra oricărei probleme care îl privește. De opinia copilului care a atins vîrsta de 10 ani se va ține cont, în mod obligatoriu, dacă aceasta nu contravine intereselor lui.

[Art.8 al.(2) modificat prin L1001/19.04.2002, MO71/06.06.2002 art. 571]

[Art.8 al.(2) modificat prin L1001/19.04.2002, MO71/06.06.2002 art. 571]

(3) În acest scop copilului i se dă posibilitatea de a fi audiat în cursul dezbaterilor judiciare sau administrative care-l privesc, fie direct, fie printr-un reprezentant sau organ corespunzător, în conformitate cu legislația.

(4) Nici un copil nu poate fi constrîns să împărtășească o opinie sau alta, să adere la o religie sau alta contrar convigierilor sale. Libertatea conștiinței copilului este garantată de către stat, ea trebuie să se manifeste în spiritul toleranței religioase și respectul reciproc.

(5) Părinții sau persoanele subrogatorii legale au dreptul să educe copilul conform propriilor convingeri.

Articolul 9. Dreptul la dezvoltarea capacităților intelectuale

Statul asigură tuturor copiilor posibilități și condiții egale pentru însușirea valorilor culturale, susține înființarea diferitelor instituții de stat și obștești care contribuie la dezvoltarea capacităților creative ale copiilor, asigură accesul lor la aceste instituții, sprijină în conformitate cu legislația editarea ziarelor, revistelor și cărților pentru copii, turnarea filmelor, prezentarea emisiunilor radiofonice și televizate pentru copii.

Articolul 10. Dreptul la învățătură

(1) Fiecare copil are dreptul la instruire gratuită în limba de stat sau în altă limbă în școli de cultură generală, la continuarea studiilor în școli tehnico-profesionale, licee, colegii, instituții de învățămînt superior, în conformitate cu legislația.

(2) Copiii cu handicap fizic sau manual au dreptul la instruire în școli speciale care funcționează în conformitate cu regulamentele respective.

(3) Copiii orfani și copiii rămași fără îngrijire părintească au dreptul la instruire și la întreținere gratuite în toate instituțiile de învățămînt.

Articolul 11. Dreptul la muncă

(1) Copilul are dreptul la muncă independentă în corespundere cu posibilitățile lui de vîrstă, starea sănătății și pregătirea profesională, fiind remunerat în conformitate cu legislația muncii.

(2) Cu acordul părinților sau persoanelor subrogatorii legale copiii sînt admiși la muncă în măsura puterilor, îmbinînd munca cu învățătura de la vîrsta de 14 ani. Organele de stat creează rezerve de locuri de muncă pentru copii, servicii speciale pentru angajarea lor.

(3) Statul protejează copilul de exploatare economică și de executarea oricărei munci, ce prezintă pericol pentru sănătatea lui ori servește drept piedică în procesul de instruire, sau prejudiciază dezvoltarea lui fizică, intelectuală, spirituală și socială.

(4) Participarea la muncă a copiilor invalizi și a copiilor cu handicap fizic sau mental se realizează prin crearea de către stat a unei rețele adecvate de întreprinderi și servicii.

(5) Antrenarea forțată sub orice formă a copilului în cîmpul muncii atrage răspundere juridică.

Articolul 12. Dreptul la odihnă

(1) Fiecare copil are dreptul la odihnă și timp liber, dreptul de a participa la jocuri și la activități recreative proprii vîrstei sale. Poate participa de asemenea la viața culturală și artistică.

(2) Statul stimulează și susține material crearea unei rețele largi de instituții extrașcolare, edificii sportive, stadioane, cluburi, tabere de odihnă și alte obiective ce contribuie la întremarea sănătății copiilor, stabilește înlesniri pentru frecventarea instituțiilor de cultură și învățămînt, a celor sportive de întremare și a bazelor de odihnă în timpul vacanței.

Articolul 13. Dreptul la asociere în organizații obștești

(1) Copiii au dreptul să se asocieze în organizații obștești în conformitate cu legislația.

(2) Statul acordă ajutor material organizațiilor obștești ale copiilor, pune la dispoziția lor localuri, le acordă înlesniri fiscale.

(3) Se interzice implicarea copiilor în activitatea politică și asocierea lor în partide politice.

Articolul 14. Obligațiunile copilului

Copilul este obligat să conștientizeze și să respecte ordinea publică și normele de conviețuire, să prețuească atît tradițiile și valorile culturale naționale, cît și cele general-umane, să acumuleze cunoștințe și să se pregătească pentru o activitate utilă, să manifeste o atitudine grijulie față de părinți, mediul ambiant, proprietatea publică și privată.

Capitolul III FAMILIA ȘI COPILUL

Articolul 15. Obligațiunea părinților de a naște un copil sănătos

(1) Persoanele care depun cerere de căsătorie sînt obligate să treacă examinarea medicală în scopul depistării la ele a bolilor sau agenților patogeni ce pot fi transmiși copiilor. Rezultatele examinării sînt aduse la cunoștința tinerilor care vor să se căsătorească. Depistarea oricărei boli sau a agenților patogeni nu poate exclude căsătoria. În caz de depistare a dereglărilor genetice, care pot conduce la boli ereditare grave, nu se recomandă nașterea copilului .

(2) Femeia gravidă îndeplinește necondiționat indicațiile medicilor pentru asigurarea dezvoltării normale a fătului. Se recomandă abținerea de la consumul alcoolului, niicotinei și drogurilor în perioada gravității.

(3) Părinții sînt obligați să respecte recomandările medicilor privind asigurarea dezvoltării normale a copilului în perioada pre- și postnatală. Respectarea tuturor cerințelor medicilor este stimulată de stat.

(4) Statul asigură persoanelor care se căsătoresc, precum și familiilor tinere, condiții necesare de examinare medicală.

[Art.15 modificat prin LP143/02.06.06, MO98-101/30.06.06 art.455, al.(3),(4),(5)devin (2),(3),(4)]

[Art.15 modificat prin LP143/02.06.06, MO98-101/30.06.06 art.455, al.(3),(4),(5) devin (2),(3),(4)]

Articolul 16. Dreptul la abitație în familie

Fiecare copil are dreptul să locuiască în familie, să-și cunoască părinții, să beneficieze de grija lor, să coabiteze cu aceștia, cu excepția cazurilor în care despărțirea de un părinte sau de ambii părinți este necesară în interesul copilului.

Articolul 17. Drepturile copilului care locuiește separat de părinți

Copilul separat de un părinte sau de ambii părinți, care locuiește în Republica Moldova sau în orice altă țară, are dreptul să întrețină relații personale și contacte directe regulate cu cei doi părinți ai săi, dacă aceasta nu contravine intereselor lui.

Articolul 18. Răspunderea familiei pentru copil

(1) Ambii părinți, în egală măsură, sau persoanele subrogatorii legale poartă răspunderea principală pentru dezvoltarea fizică, intelectuală, spirituală și socială a copilului, ținând cont în primul rând de interesele acestuia.

(2) Părinții sau persoanele subrogatorii legale poartă răspundere juridică pentru lipsa de supraveghere permanentă a copiilor de vîrstă fragedă și preșcolară.

(3) Dacă ambii părinți sau unul din ei, precum și persoanele subrogatorii legale, nu-și îndeplinesc obligațiile față de copil sau abuzează de drepturile lor paterne, copilul are dreptul de a sesiza organele de tutelă și curatelă, precum și de drept, pentru a-și apăra drepturile și interesele.

(4) În cazul în care copilul este întreținut în instituție de stat pentru copii, cauza fiind abandonarea sau îmbolnăvirea acestuia ca urmare a nerespectării recomandărilor medicilor, ambii părinți vor compensa cheltuielile pentru întreținerea lui în conformitate cu legislația.

Articolul 19. Dreptul la spațiu locativ

(1) Copiii, membri ai familiei locatarului, au aceleași drepturi ca și ceilalți membri ai familiei la folosirea spațiului locativ, iar copiii, membri ai familiei proprietarului locuinței, au aceleași drepturi la folosirea și moștenirea acesteia.

(2) Autoritățile administrației publice locale asigură întreținerea și reparația locuințelor copiilor orfani și celor rămași fără îngrijire părintească pînă la majorat.

(3) Copiilor care revin dintr-o instituție de stat pentru copii, de la rude, persoane subrogatorii legale li se atribuie peste rînd spațiu locativ, dacă e imposibilă instalarea lor în locuința ocupată anterior.

Articolul 20. Dreptul la proprietate

Fiecare copil are dreptul la proprietate. Dreptul copilului la proprietate este garantat. Copilul beneficiază de dreptul la proprietate în limitele și în modul stabilite de legislație.

Articolul 21. Ocrotirea familiei de către stat

(1) Familia și copiii beneficiază de protecție și ajutor special pentru realizarea drepturilor lor.

(2) Statul acordă sprijin familiei la întreținerea și educația copiilor, garantează plata indemnizațiilor la nașterea copilului, acordă alte ajutoare și compensații prevăzute de legislație.

Capitolul IV COPILUL ÎN CONDIȚII NEFAVORABILE ȘI EXTREME

Articolul 22. Ocrotirea copiilor orfani și a copiilor rămași fără îngrijire părintească

(1) Copiii, care temporar sau permanent sînt lipsiți de mediul familiei sau care, în propriul lor interes, nu pot fi lăsați în acest mediu, se bucură de protecție și ajutor special din partea statului, conform legislației.

(2) Copiii orfani și copiii rămași fără îngrijire părintească sînt înfiați sau plasați în altă familie sau în instituție de stat pentru copii.

(3) Adopția de către cetățenii străini se îndeplinește în conformitate cu legislația în cazul în care nu poate fi găsită o soluție potrivită în Republica Moldova. La alegerea soluției se va ține seama de necesitatea de asigurare a unei continuități în educarea copilului, de originea sa etnică, religioasă, culturală, lingvistică și de dorința copilului.

Articolul 23. Întreținerea copiilor în instituții de stat pentru copii

(1) În cazul în care nu este posibil plasamentul copilului rămas fără familie într-o altă familie, el este instituționalizat în casa de copii sau în altă instituție similară, aflîndu-se la întreținere deplină de către stat. Instituționalizarea se îndeplinește în conformitate cu legislația.

(2) Copiilor instituționalizați li se creează toate condițiile pentru dezvoltarea fizică, intelectuală și spirituală, pentru păstrarea limbii materne, culturii, tradițiilor și obiceiurilor naționale, cultivându-le, totodată, deprinderi pentru o viață independentă.

Articolul 24. Drepturile copiilor invalizi și copiilor cu handicap fizic sau mental

(1) Statul garantează copiilor invalizi și copiilor cu handicap fizic sau mental asistență medicală gratuită, ajutor psihologic special instruire generală și profesională, plasare în câmpul muncii potrivit capacităților, resocializare pentru a se putea bucura de o viață decentă în condiții care să le faciliteze participarea activă la viața socială.

(2) Statul asigură copiii invalizi cu pensii de invaliditate.

Articolul 25. Drepturile copiilor aflați în situații excepționale

(1) Copiilor aflați în situații excepționale (accidente, calamități naturale, epidemii, război etc.) statul le acordă ajutor urgent și gratuit, întreprinde măsuri de neamînat pentru evacuarea lor din zona de pericol și reunirea cu familia.

(2) În caz de pierdere a părinților copilului beneficiază de protecție socială din partea statului, precum și de privilegii prevăzute de legislație.

Articolul 26. Interzicerea antrenării copiilor în acțiuni militare

Se interzice antrenarea copiilor în acțiuni militare, precum și propagarea războiului și violenței în rîndurile copiilor.

Articolul 27. Dreptul copilului la statut de refugiat

(1) Statul întreprinde măsuri necesare pentru a asigura copilului, care dorește să obțină statutul de refugiat sau este considerat ca refugiat, conform regulilor și procedurilor de drept internațional sau național, atât celui însoțit, cît și celui neînsoțit de părinți sau oricare altă persoană, protecția și ajutorul umanitar necesar.

(2) Statul acordă, în caz de necesitate, sprijin organizațiilor în atribuțiile cărora intră protecția acestor categorii de copii.

Articolul 28. Ocrotirea drepturilor copilului în cazul tragerii la răspundere a acestuia

(1) Statul apără dreptul copilului la libertatea personală.

(2) Reținerea sau arestarea copilului sînt aplicate doar ca măsuri excepționale și numai în cazurile prevăzute de legislație. În cazul reținerii sau arestării copilului, părinții sau persoanele subrogatorii legale ale acestuia sînt informați de îndată.

(3) Copiii reținuți sau arestați sînt ținuți sub arest separat de adulți și de copiii condamnați.

(4) Nici pedeapsa capitală, nici închisoarea pe viață nu pot fi aplicate pentru infracțiunile comise de persoana sub vîrsta de 18 ani.

(5) În procesul dezbaterilor judiciare în care figurează copii este obligatorie participarea apărătorului și pedagogului. La examinarea de către instanța de judecată a litigiului privind educația copilului este obligatorie participarea autorității tutelare.

[Art.28 al.(5) modificat prin L1001/19.04.2002, MO71/06.06.2002 art. 571]

Articolul 29. Ocrotirea drepturilor copilului în instituțiile educative speciale

(1) Repartizarea copilului în instituții educative speciale se face numai conform hotărîrii judecătorești la propunerea organelor de resort respective de pe lîngă autoritățile administrației publice locale.

(2) Copilul care se află într-o instituție educativă specială are dreptul la tratament uman, ocrotire a sănătății, instruire generală sau profesională, întrevvedere cu părinții, rudele și alte persoane interesate, la concediu, corespondență.

(3) O condiție obligatorie a deținerii copiilor în instituții educative speciale este reeducarea în vederea revenirii lor la un mod normal de viață.

Articolul 30. Ocrotirea copilului de răpire, vânzare și trafic

Statul ia toate măsurile necesare pentru a preveni răpirea, vânzarea și traficul de copii în orice scop și în orice formă.

Capitolul V COLABORAREA INTERNAȚIONALĂ

Articolul 31. Colaborarea internațională

(1) Statul asigură realizarea colaborării internaționale în domeniul ocrotirii drepturilor copilului prin intermediul structurilor statale și nestatale.

(2) Dacă acordul internațional la care Republica Moldova este parte stabilește alte reguli decât cele care se conțin în prezenta lege, se aplică regulile acordului internațional.

Capitolul VI RĂSPUNDEREA PENTRU ÎNCĂLCAREA LEGII ȘI CONTROLUL ASUPRA APLICĂRII EI

Articolul 32. Răspunderea pentru încălcarea legii

Persoanele fizice și juridice care s-au făcut vinovate de încălcarea prezentei legi sînt trase la răspundere în modul stabilit de legislație.

Articolul 33. Controlul asupra aplicării legii

Controlul asupra aplicării prezentei legi se exercită de către organele de stat împuternicite în acest scop prin legislație.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI
Chișinău, 15 decembrie 1993.
Nr. 338-XIII.

Petru LUCINSCHI

9. LEGE

cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45-XVI din 01.03.2007

Monitorul Oficial nr.55-56/178 din 18.03.2008

* * *

C U P R I N S

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

- Articolul 1.** Obiectul legii
- Articolul 2.** Noțiuni principale
- Articolul 3.** Subiecții violenței în familie
- Articolul 4.** Cadrul legislativ
- Articolul 5.** Principiile de bază ale prevenirii și combaterii violenței în familie
- Articolul 6.** Sfera de acțiune a legii

Capitolul II AUTORITĂȚILE ȘI INSTITUȚIILE ABILITATE CU FUNCȚII DE PREVENIRE ȘI DE COMBATERE A VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

- Articolul 7.** Autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie
- Articolul 8.** Competențele autorităților administrației publice centrale și locale
- Articolul 9.** Competențele Departamentului Instituțiilor Penitenciare
- Articolul 10.** Competențele centrelor/serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor

Capitolul III MECANISMUL DE SOLUȚIONARE A ACTELOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

- Articolul 11.** Dreptul la protecție al victimei
- Articolul 12.** Persoanele care pot depune cerere despre comiterea actelor de violență în familie
- Articolul 13.** Depunerea cererii
- Articolul 14.** Modalitatea examinării cererii
- Articolul 15.** Măsurile de protecție
- Articolul 16.** Finanțarea
- Articolul 17.** Sancțiuni

Capitolul IV DISPOZIȚII FINALE

- Articolul 18.** Intrarea în vigoare. Îndatoririle Guvernului

Notă: În cuprinsul legii sintagmele „Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului” și „Ministerul Educației și Tineretului” se substituie, respectiv, prin sintagmele „Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei” și „Ministerul Educației”, iar sintagma „Ministerul Administrației Publice Locale,” se exclude conform Legii nr.109 din 04.06.2010, în vigoare 30.07.2010

Prevenirea și combaterea violenței în familie fac parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică. Pentru consolidarea, ocrotirea și sprijinirea familiei, pentru asigurarea respectării principiilor fundamentale ale legislației referitor la familie, egalității de șanse între femei și bărbați în realizarea dreptului lor uman la viață fără violență,

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Obiectul legii

Prezenta lege stabilește bazele juridice și organizatorice ale activității de prevenire și de combatere a violenței în familie, autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie, mecanismul de sesizare și soluționare a cazurilor de violență.

Articolul 2. Noțiuni principale

În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni semnifică:

violență în familie – orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare a unor alte persoane, manifestată fizic sau verbal, prin abuz fizic, sexual, psihologic, spiritual sau economic ori prin cauzare de prejudiciu material sau moral, comisă de un membru de familie contra unor alți membri de familie, inclusiv contra copiilor, precum și contra proprietății comune sau personale;

violență fizică – vătămare intenționată a integrității corporale ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, prin otrăvire, intoxicare, alte acțiuni cu efect similar;

violență sexuală – orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală în cadrul familiei sau în alte relații interpersonale, cum ar fi violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie minor, inclusiv prin mîngîieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar;

violență psihologică – impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derîdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor sau prin lovire a animalelor domestice; neglijare; implicare în viața personală; acte de gelozie; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicere a realizării profesionale, interzicere a frecventării instituției de învățămînt; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar;

violență spirituală – subestimare sau diminuare a importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculizare, penalizare a aspirațiilor membrilor de familie, prin interzicere, limitare, luare în derîdere sau pedepsire a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice sau religioase; impunere a unui sistem de valori personal inacceptabile; alte acțiuni cu efect similar sau cu repercusiuni similare;

violență economică – privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate; abuz de variate situații de superioritate pentru a sustrage bunurile persoanei; interzicere a dreptului de a poseda, folosi și dispune de bunurile comune; control inechitabil asupra bunurilor și resurselor comune; refuz de a susține familia; impunere la munci grele și nocive în detrimentul sănătății, inclusiv a unui membru de familie minor; alte acțiuni cu efect similar;

prejudiciu moral – cauzare de suferințe unui membru de familie, inclusiv unui copil, în cadrul familiei sau al unor alte relații interpersonale, care duce la umilire, frică, înjosire, incapacitate de apărare împotriva violenței fizice, la sentimente de frustrare;

prejudiciu material – daune materiale, susceptibile de evaluare sau estimare financiară/pecuniară, rezultînd din orice act de violență în familie, în concubinaj, precum și costurile pentru instrumentarea cazurilor de violență în familie;

agresor – persoană care comite acte de violență în familie, în concubinaj;

victimă – persoană, adult sau copil, supusă actelor de violență în familie, în concubinaj;

ordonanță de protecție – act legal prin care instanța de judecată aplică măsuri de protecție a victimei.

Articolul 3. Subiecții violenței în familie

(1) Subiecți ai violenței în familie sînt: agresorul și victima – cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni străini și apatrizii care locuiesc pe teritoriul ei.

(2) Subiecți ai violenței în familie pot fi:

- a) în condiția conlocuirii – persoanele aflate în relații de căsătorie, de divorț, de concubinaj, de tutelă și curatelă, rudele lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor, alte persoane întreținute de acestea;
- b) în condiția locuirii separate – persoanele aflate în relații de căsătorie, copiii lor, inclusiv cei adoptivi, cei născuți în afara căsătoriei, cei aflați sub tutelă sau curatelă, alte persoane aflate la întreținerea acestora.

Articolul 4. Cadrul legislativ

(1) Legislația cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie constă din Constituția Republicii Moldova, din prezenta lege, din alte acte normative, din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă tratatul internațional la care Republica Moldova este parte stabilește alte norme decît prezenta lege, se aplică normele tratatului internațional.

Articolul 5. Principiile de bază ale prevenirii și combaterii violenței în familie

Prevenirea și combaterea violenței în familie se efectuează pe următoarele principii:

- a) legalitatea;
- b) egalitatea;
- c) confidențialitatea;
- d) accesul la justiție;
- e) protecția și securitatea victimei;
- f) cooperarea autorităților administrației publice cu societatea civilă și cu organizațiile internaționale.

Articolul 6. Sfera de acțiune a legii

Prevederile prezentei legi se aplică în egală măsură cetățenilor Republicii Moldova, cetățenilor străini și apatrizilor care locuiesc pe teritoriul ei.

Capitolul II

AUTORITĂȚILE ȘI INSTITUȚIILE ABILITATE CU FUNCȚII DE PREVENIRE ȘI DE COMBATERE A VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Articolul 7. Autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie

(1) Autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie sînt:

- a) autoritățile administrației publice centrale de specialitate (Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției);
- b) autoritățile administrației publice locale de specialitate:
  - secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei;
  - direcțiile generale de învățămînt, tineret și sport;
  - organele ocrotirii sănătății;
  - organele afacerilor interne;
- c) comisiile pentru probleme sociale de pe lângă autoritățile administrației publice locale;
- d) centrele/serviciile de reabilitare a victimelor și agresorilor;
- e) alte organizații cu activități specializate în domeniu.

(2) Autoritatea publică centrală abilitată cu funcții de elaborare și de promovare a politicilor de prevenire și de combatere a violenței în familie și de asistență socială a victimelor și agresorilor este Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

(3) Pe lângă Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei se creează Consiliul coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, în componența căruia intră câte un reprezentant al autorităților centrale, conform alin.(1), reprezentanții societății civile și alte părți interesate. Consiliul coordonator interministerial este responsabil de asigurarea coordonării și colaborării dintre ministere și alte autorități administrative centrale cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Regulamentul Consiliului coordonator interministerial este aprobat prin hotărâre de Guvern.

(4) Autoritatea publică locală abilitată cu funcții de implementare a politicilor de prevenire a violenței în familie și de asistență socială a victimelor și agresorilor este secția/direcția raională de asistență socială și protecție a familiei, în cadrul căreia se desemnează un specialist responsabil de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.

(5) Celelalte servicii publice de nivel local vor desemna persoane cu atribuții privind prevenirea și combaterea violenței în familie, responsabile de coordonarea activităților specifice în cadrul instituției sale și de colaborarea în desfășurarea activităților comune la nivelul teritoriului administrativ, în baza unor proceduri stabilite de conlucrare în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie.

[Art.7 completat prin Legea nr.167 din 09.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

Articolul 8. Competențele autorităților administrației publice centrale și locale

(1) Autoritățile administrației publice centrale (Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției), în limitele competenței lor:

- a) asigură elaborarea și promovarea politicii de consolidare a familiei, de prevenire a violenței în familie, de acordare a protecției și asistenței victimelor și agresorilor;
- b) coordonează activitatea în domeniu a structurilor descentralizate/desconcentrate;
- c) coordonează, evaluează și monitorizează activitatea centrelor/serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor;
- d) stabilesc procedurile de identificare, de înregistrare și de raportare a cazurilor de violență în familie, conform principiilor statistice, dezagregate pe sexe;
- e) consolidează capacitățile resurselor umane din domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie;
- f) conlucrează cu organizații neguvernamentale, cu persoane fizice și juridice implicate în activități de prevenire și de combatere a violenței.

(2) Autoritățile administrației publice locale:

- a) creează comisii pentru probleme sociale și organizează la nivel local activitatea acestora;
- b) formează echipe multidisciplinare în domeniu;
- c) organizează centre/servicii de reabilitare a victimelor și agresorilor în conformitate cu standardele internaționale;
- d) organizează campanii de informare, studii și alte acțiuni privind prevenirea violenței în familie;
- e) dezvoltă parteneriate sociale cu organizații neguvernamentale, inclusiv cu fundații, sindicate, patronate, cu organisme internaționale care să contribuie la prevenirea și combaterea violenței în familie;
- f) constată, prin decizie a comisiei pentru probleme sociale, existența sau dispariția pericolului pentru viața și sănătatea victimei în urma aplicării măsurilor de protecție.

(3) Secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei, prin intermediul specialistului responsabil de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie:

- a) conlucrează cu organele afacerilor interne în activitatea de identificare a persoanelor predispuse la comiterea actelor de violență în familie;
- b) actualizează baza de date, la nivel teritorial, ce vizează fenomenul violenței în familie;
- c) plasează, după caz, victima în centrul de reabilitare, oferindu-i asistența corespunzătoare;
- d) desfășoară activitate de consiliere psihologică și psihosocială a victimelor, în vederea lichidării consecințelor actelor de violență în familie, prin mijloace proprii sau redirectionând cazul către specialiști din centrele de reabilitare;
- e) înlesnesc, la solicitarea organelor de drept, accesul agresorului la programele de reabilitare;
- f) apără drepturile și interesele legitime ale victimelor, inclusiv ale victimelor minore;
- g) realizează, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe informaționale în vederea prevenirii violenței în familie;

h) determină necesitatea creării de centre/servicii de reabilitare a victimelor și a agresorilor, asigură acestor centre/servicii sprijin metodologic și informațional;

i) monitorizează și coordonează activitățile profesionale ale asistenților sociali din cadrul primăriilor de prevenire a violenței în familie, de sprijinire/ consiliere a victimelor și de resocializare a agresorilor;

j) prezintă Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei rapoarte semestriale despre activitățile desfășurate în teritoriul de secții/direcții, asistenți sociali conform parteneriatelor stabilite;

k) monitorizează victimele și le acordă asistență după ce au părăsit centrele de reabilitare.

(4) Direcțiile generale de învățământ, tineret și sport:

a) asigură informarea și instruirea cadrelor didactice în vederea calificării actelor de violență în familie, aplicării metodelor și mijloacelor de prevenire a unor astfel de acte și de sesizare a autorităților abilitate;

b) realizează, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe educaționale pentru părinți și copii în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie;

c) asigură desfășurarea activităților de consiliere în vederea reabilitării psihologice și psihosociale a copiilor victime ale violenței în familie;

d) comunică autorităților abilitate, prin intermediul cadrelor didactice, sesizând de îndată în mod obligatoriu autoritatea tutelară și poliția, cazurile de violență în familie, inclusiv cazurile de violență în familie împotriva copiilor.

(5) Instituțiile medicale de toate tipurile și nivelurile:

a) organizează campanii de informare;

b) comunică poliției și autorității tutelare, prin intermediul cadrelor medicale, cazurile de violență în familie;

c) asigură consiliere și asistență medicală victimelor;

d) inițiază și realizează programe și servicii adresate agresorilor; asigură realizarea programelor de dezalcolizare, dezintoxicare, de tratament psihoterapeutic, după caz, cu suportul cheltuielilor din mijloacele abuzatorului sau, după caz, din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală;

e) inițiază parteneriate durabile cu toate programele care vizează sănătatea mamei și a copilului;

f) încheie contracte de prestare a serviciilor medicale cu centrele/serviciile de reabilitare a victimelor și agresorilor.

(6) Organele afacerilor interne, la nivel de structură specializată:

a) identifică, înregistrează și raportează cazurile de violență în familie;

b) asigură evidența nominală a agresorilor;

c) sesizează, în cazul copiilor victime ale violenței în familie, autoritățile tutelare;

d) examinează cererile și sesizările parvenite din partea cetățenilor, instituțiilor medicale, centrelor medico-legale și a altor instituții referitor la conflicte familiale, la acte de violență, la amenințări cu moartea sau la existența unui pericol iminent de realizare a lor;

e) vizitează familiile ai căror membri sînt luați la evidență, efectuează lucrul de prevenire a comiterii repetate a actelor de violență în familie;

f) efectuează, în situații de criză, reținerea administrativă a agresorului, în funcție de gravitatea cazului;

g) se adresează către autorități judecătorești pentru obținerea ordonanței de protecție în situație de criză în baza cererii depuse de victimă sau a sesizării de caz; asigură executarea ordonanței de protecție;

h) în cazul comiterii actului de violență în familie, explică victimei drepturile ei, iar la cererea acesteia, îi acordă ajutor spre a fi plasată în centrul de reabilitare;

i) informează victima despre dreptul ei de a beneficia de asistență juridică gratuită;

j) asigură agresorilor, inclusiv celor aflați în arest administrativ, accesul la serviciile de reabilitare;

k) asigură securitatea, paza și ordinea publică în centrele de reabilitare a victimelor;

l) monitorizează și instrumentează, în comun cu asistenții sociali, cazurile de violență în familie din teritoriul deservit, actualizează baza de date cu informații din domeniu;

m) conlucrează cu autoritățile abilitate în domeniu, cu societatea civilă în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie.

[Art.8 completat prin Legea nr.167 din 09.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

Articolul 9. Competențele Departamentului Instituțiilor Penitenciare

De competența Departamentului Instituțiilor Penitenciare țin:

- a) organizarea de servicii și programe de reabilitare și resocializare a agresorilor în penitenciare;
- b) conlucrarea cu alte autorități abilitate în domeniu.

Articolul 10. Competențele centrelor/serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor

(1) Centrul de reabilitare a victimelor violenței în familie, denumit în continuare – *centru*, este instituție specializată care oferă cazare, hrană, asistență juridică, socială, psihologică și medicală de urgență, pază și protecție, precum și asistență pentru contactarea rudelor.

(2) Centrele pot fi create:

- a) de Guvern, la propunerea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei;
- b) de autoritățile administrației publice locale, la propunerea comisiei pentru probleme sociale;
- c) de organizațiile internaționale și organizațiile neguvernamentale, cu informarea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei;
- d) de autoritățile administrației publice și organizațiile neguvernamentale sau private, în baza unui acord de activitate comună.

(3) Centrul:

- a) asigură protecție și cazare victimelor pînă la rezolvarea situației familiale, dar nu mai mult de 3 luni;
  - b) acordă asistență psihologică, pedagogică, socială și juridică, îngrijire medicală membrilor de familie care sînt sau care pot fi victime;
  - c) efectuează, în caz de urgență, atunci cînd izolarea de agresor se impune ca o măsură de protecție, plasamentul victimei, la cererea ei, iar al copilului, cu acordul reprezentantului legal sau al autorității tutelare;
  - d) interzice agresorului accesul în incintă;
  - e) anunță organele de resort despre săvîrșirea actelor de violență în familie;
  - f) studiază și generalizează cauzele și condițiile producerii actelor de violență în familie.
- (4) Fondatorii aprobă regulamentul de organizare și funcționare a centrului, elaborat în baza unui regulament-cadru, aprobat prin hotărîre de Guvern.

(5) Cheltuielile aferente activității centrului se suportă de la bugetul comun al fondatorilor.

(6) Organizarea și funcționarea centrului pot fi susținute material și financiar și de agenți economici și întreprinzători în condițiile Legii cu privire la filantropie și sponsorizare.

(7) Pentru asigurarea securității localurilor în care sînt cazate victimele, centrul beneficiază de asistența gratuită a poliției.

(8) Serviciul de reabilitare a agresorilor:

- a) oferă programe specializate de dezalcoolizare, dezintoxicare, tratament psihoterapeutic;
- b) acordă asistență psihologică, socială agresorului, realizează programe corecționale;
- c) colaborează cu autoritățile teritoriale specializate în vederea promovării unui mod sănătos de viață, prevenirii și tratării alcoolismului, narcomaniei, infecțiilor sexual transmisibile etc.;
- d) colaborează cu instituții, întreprinderi, organizații neguvernamentale pentru organizarea de cursuri de instruire și recalificare a agresorilor, pentru plasarea lor în cîmpul muncii;
- e) informează autoritățile abilitate despre ridicarea măsurii de protecție și de reintegrare în familie a agresorului;
- f) studiază și generalizează cauzele și condițiile producerii actelor de violență în familie.

(9) Guvernul stabilește și monitorizează standardele de funcționare a centrelor/serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor.

Capitolul III

MECANISMUL DE SOLUȚIONARE A ACTELOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Articolul 11. Dreptul la protecție al victimei

(1) Victimei i se garantează apărarea drepturilor și intereselor legitime.

(2) Persoanele cu funcție de răspundere, alte persoane care cunosc existența unui pericol pentru viața și sănătatea unei potențiale victime trebuie să comunice acest fapt autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie.

(2¹) Victima are dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială prin acțiuni speciale medicale, psihologice, juridice și sociale. Acordarea serviciilor de protecție și asistență nu este condiționată de dorința victimei de a face declarații și a participa la procese de urmărire în justiție a agresorului. Dreptul la viața privată și confidențialitatea informației privind victima sînt garantate.

(3) Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sînt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor, despre autoritățile și instituțiile cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie; despre tipul serviciilor și organizațiile la care se pot adresa după ajutor; despre asistența disponibilă pentru ele; unde și cum pot depune o plîngere; despre procedura ce urmează după depunerea plîngerii și rolul lor după asemenea proceduri; cum pot obține protecție; în ce măsură și în ce condiții au acces la consultanță sau asistență juridică; dacă există un pericol pentru viața sau sănătatea lor în cazul eliberării unei persoane reținute sau condamnate; dacă a fost anulată ordonanța de protecție.

(4) Cazurile de violență în familie pot fi supuse medierii, la cererea părților. Medierea se efectuează de către mediatori atestați, iar în lipsa acestora, de către comisiile pentru probleme sociale, cu participarea, după caz, a asistentului social.

(5) Victima are dreptul la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat.

(6) Victimei i se acordă asistență medicală de instituțiile medico-sanitare în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală.

(7) Viața privată și identitatea victimei sînt protejate. Înregistrarea, păstrarea și utilizarea datelor cu caracter personal privind victima se efectuează în conformitate cu prevederile Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

[Art.11 modificat prin Legea nr.167 din 09.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

Articolul 12. Persoanele care pot depune cerere despre comiterea actelor de violență în familie

Persoanele care pot depune cerere despre comiterea actelor de violență în familie sînt:

- a) victima;
- b) în situație de criză, membrii de familie;
- c) persoanele cu funcție de răspundere și profesioniștii care vin în contact cu familia;
- d) autoritatea tutelară;
- e) alte persoane care dețin informații despre pericolul iminent de săvîrșire a unor acte de violență sau despre săvîrșirea lor.

Articolul 13. Depunerea cererii

(1) Cererea despre comiterea actelor de violență în familie se depune:

- a) la organul afacerilor interne;
- b) în instanță de judecată;
- c) la organul de asistență socială și de protecție a familiei și copilului;
- d) la autoritatea administrației publice locale.

(2) Cererea se depune la locul:

- a) de domiciliere al victimei;
- b) temporar de reședință al victimei dacă aceasta a părăsit domiciliul pentru a evita continuarea violenței directe;
- c) de reședință al agresorului;
- d) în care victima a căutat asistență;
- e) în care a avut loc actul de violență.

(3) Pentru depunerea în instanță de judecată a cererii despre comiterea actelor de violență în familie nu se plătește taxă de stat.

Articolul 14. Modalitatea examinării cererii

(1) Cererea depusă în organul afacerilor interne se examinează conform procedurii prevăzute de legislația în vigoare.

(2) Cererea depusă în instanță de judecată se examinează conform Codului de procedură civilă, Codului de procedură penală.

(3) Cererea depusă în orice autoritate abilitată cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie este readresată conform competenței în decursul unei zile lucrătoare.

Articolul 15. Măsurile de protecție

(1) Instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi asistență victimei, aplicând agresorului următoarele măsuri:

a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de proprietate asupra bunurilor;

b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei;

c) obligarea de a nu contacta victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea;

d) interzicerea de a vizita locul de muncă și de trai al victimei;

e) obligarea, până la soluționarea cazului, de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima;

f) obligarea de a plăti cheltuielile și daunele cauzate prin actele sale de violență, inclusiv cheltuielile medicale și cele de înlocuire sau reparare a bunurilor distruse sau deteriorate;

g) limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune;

h) obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei;

i) stabilirea unui regim temporar de vizitare a copiilor săi minori;

j) interzicerea de a păstra și purta armă.

(2) Responsabilitatea de informare a agresorului despre ordonanța de protecție și de aplicare a acesteia revine inspectorului de sector în concluzare cu asistentul social.

(3) Măsurile de protecție prevăzute la alin.(1) se aplică pe un termen de până la 3 luni, pot fi retrase odată cu dispariția pericolului care a condiționat luarea acestor măsuri și pot fi prelungite în cazul unei cereri repetate sau al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.

(4) Aplicarea măsurilor de protecție nu împiedică inițierea procedurii de divorț, partajării averii comune, decăderii din drepturile părintești, luării copilului fără decădere din drepturile părintești și altor acțiuni prevăzute de legislația în vigoare.

(5) Supravegherea îndeplinirii măsurilor de protecție stabilite de instanță ține de competența organelor afacerilor interne, organelor de asistență socială și altor organe, după caz.

(6) Instanța de judecată poate retrage măsurile de protecție la cererea întemeiată a victimei. În cazul victimelor copii și persoane aflate în stare de neputință, examinarea de către instanță a cazului este obligatorie.

(7) Contestarea ordonanței de protecție se face în conformitate cu legislația în vigoare.

Articolul 16. Finanțarea

(1) Activitățile de implementare a prezentei legi se finanțează de la bugetul de stat, de la bugetele unităților administrativ-teritoriale, în limita mijloacelor financiare stabilite anual, din alte surse neinterzise de lege.

(2) Finanțarea centrelor/serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor se efectuează din alocațiile prevăzute la bugetul unităților administrativ-teritoriale, din donații, granturi, din alte surse, conform legislației în vigoare.

Articolul 17. Sancțiuni

(1) Nerespectarea de către agresor a prevederilor art.15 alin.(1) se pedepsește în conformitate cu legislația în vigoare.

(2) În caz de comitere a unor acte de violență în familie ce conțin elementele constitutive ale unei contravenții administrative sau ale unei infracțiuni, se aplică legislația în vigoare, indiferent de stabilirea măsurilor de protecție.

(3) Nerespectarea prezentei legi de către persoanele cu funcție de răspundere și profesioniștii în domeniu este o încălcare a disciplinei muncii și atrage răspundere disciplinară în conformitate cu legislația.

Capitolul IV DISPOZIȚII FINALE

Articolul 18.

(1) Prezenta lege intră în vigoare la expirarea a 6 luni din data publicării.

(2) Guvernul, în termen de 3 luni:

a) va prezenta Parlamentului propuneri pentru aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege;

b) va aduce actele sale normative în conformitate cu prezenta lege.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

Marian LUPU

Chișinău, 1 martie 2007.

Nr.45-XVI.

10. LEGE

privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane nr. 241-XVI din 20.10.2005

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.164-167/812 din 09.12.2005

* * *

C U P R I N S

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

- Articolul 1. Obiectul de reglementare
- Articolul 2. Noțiuni principale
- Articolul 3. Cadrul juridic
- Articolul 4. Principiile de bază ale combaterii traficului de ființe umane
- Articolul 5. Nediscriminarea

Capitolul II CADRUL INSTITUȚIONAL. PREVENIREA ȘI COMBATEREA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

- Articolul 6. Autoritățile competente în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane
- Articolul 7. Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane
- Articolul 8. Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane
- Articolul 9. Comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane
- Articolul 10. Atribuțiile autorităților administrației publice în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane
- Articolul 11. Atribuțiile organelor de drept în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane
- Articolul 12. Activitatea organizațiilor neguvernamentale în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane
- Articolul 13. Prevederi speciale în domeniul transportului internațional
- Articolul 14. Pregătirea profesională și instruirea cadrelor

Capitolul III PROTECȚIA ȘI ASISTENȚA VICTIMELOR TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

- Articolul 15. Identificarea victimelor traficului de ființe umane
- Articolul 16. Reabilitarea socială a victimelor traficului de ființe umane
- Articolul 17. Centrele de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane
- Articolul 18. Integrarea profesională a victimelor traficului de ființe umane
- Articolul 19. Repatrierea victimelor traficului de ființe umane
- Articolul 20. Protecția și asistența victimelor traficului de ființe umane
- Articolul 21. Confidențialitatea vieții private a victimei traficului de ființe umane
- Articolul 22. Atribuțiile misiunilor diplomatice și ale oficiilor consulare ale Republicii Moldova în acordarea de protecție și asistență victimelor traficului de ființe umane
- Articolul 23. Garanțiile de stat acordate victimelor traficului de ființe umane

Articolul 24. Protecția și asistența cetățenilor străini și apatrizilor victime ale traficului de ființe umane

Capitolul IV
PREVENIREA ȘI COMBATEREA TRAFICULUI DE COPII.
PROTECȚIA ȘI ASISTENȚA COPIILOR VICTIME
ALE TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Articolul 25. Prevenirea și combaterea traficului de copii

Articolul 26. Principiile speciale de combatere a traficului de copii

Articolul 27. Prezumția de vîrstă

Articolul 28. Repatrierea copilului victimă a traficului de ființe umane

Articolul 29. Acordarea de protecție și asistență copiilor victime ale traficului de ființe umane

Capitolul V
RĂSPUNDEREA PENTRU TRAFICUL DE FIINȚE UMANE

Articolul 30. Răspunderea pentru traficul de ființe umane

Articolul 31. Răspunderea persoanei juridice pentru traficul de ființe umane

Articolul 32. Absolvirea victimei traficului de ființe umane de răspundere pentru infracțiunile săvîrșite în legătură cu acest statut

Capitolul VI
COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ

Articolul 33. Cooperarea internațională

Articolul 34. Ofițerii de legătură

Capitolul VII
DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 35. Îndatoririle Guvernului Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Obiectul de reglementare

Prezenta lege reglementează raporturile juridice privind:

- a) prevenirea și combaterea traficului de ființe umane;
- b) cadrul de asistență la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, la protecția și acordarea de ajutor victimelor acestui trafic;
- c) colaborarea autorităților administrației publice cu organizațiile neguvernamentale și cu alți reprezentanți ai societății civile în activitatea de prevenire și combatere a traficului de ființe umane;
- d) cooperarea cu alte state și cu organizații internaționale și regionale competente în domeniu.

Articolul 2. Noțiuni principale

În sensul prezentei legi, se utilizează următoarele noțiuni principale:

1) trafic de ființe umane - recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare cu forța sau prin folosirea forței ori a unor alte mijloace de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau de situație de vulnerabilitate ori prin darea sau primirea de bani ori de beneficii de orice gen pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane, în scopul exploatării acesteia;

2) trafic de copii - recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil în scop de exploatare, chiar dacă aceste acțiuni nu se realizează cu aplicarea vreunui din mijloacele specificate la pct.1);

3) exploatare a persoanei - abuz față de persoană pentru a obține un profit, și anume:

a) obligarea de a executa anumite munci sau de a presta servicii prin recurgere la forță, amenințări sau prin alte mijloace de constrângere, contrar prevederilor legale privind condițiile de muncă, salarizare, sănătate și securitate;

b) ținerea în sclavie, aplicarea anumitor practici similare sclaviei sau recurgerea la alte procedee pentru privarea de libertate;

c) obligarea la practicarea prostituției, la participarea la reprezentări pornografice în vederea producerii, difuzării și punerii în circulație a acestora pe orice cale, achiziționării, comercializării sau posedării de materiale pornografice, practicarea unor alte forme de exploatare sexuală;

d) obligarea la prelevarea de organe sau țesuturi pentru transplant ori prelevarea de alte părți componente ale corpului uman;

e) folosirea femeii în calitate de mamă-surogat ori în scop de reproducere;

f) abuzarea de drepturile copilului în scop de adopție ilegală;

g) folosirea în conflicte armate sau în formațiuni militare ilegale;

h) folosirea în activități criminale;

i) obligarea de a practica cerșetoria;

j) vânzarea către o altă persoană;

k) obligarea de a desfășura activități prin care se încalcă drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Consimțământul victimei traficului de ființe umane la exploatare intenționate, consemnate în punctul 3), nu este relevant atunci când se aplică orice mijloc de constrângere din cele specificate la pct.1);

4) copil - persoană care nu a atins vârsta de 18 ani;

5) document - pașaport sau buletin de identitate, orice fel de documente de călătorie ale persoanei supuse exploatării;

6) confiscare a documentelor - deposedare sub orice formă a persoanei supuse exploatării de documentele prevăzute la pct.5);

7) ținere în servitute pentru achitarea datoriei - privare a persoanei de libertate, inclusiv de libertatea de mișcare, reținerea ca ostatic până când ea sau un terț va achita datoria stabilită legal sau ilegal;

8) sclavie - stare sau condiție a persoanei asupra căreia se exercită unul sau mai multe drepturi ce derivă din dreptul de proprietate;

9) practici similare sclaviei - stare a persoanei ținute sau puse în situația în care o altă persoană are stăpânire asupra ei sau o impune, prin înșelăciune, prin amenințare cu forța, prin violență sau prin alte mijloace de

constrângere, să presteze anumite servicii, inclusiv să se angajeze ori să rămână în raport de concubinaj sau de căsătorie;

10) stare de vulnerabilitate - stare specială în care se află persoana astfel încât este dispusă să se supună abuzului sau exploatării, în special din cauza:

- a) situației precare din punctul de vedere al supraviețuirii sociale;
- b) situației condiționate de vîrstă, sarcină, boală, infirmitate, deficiență fizică sau mintală;
- c) situației precare și ilegale de intrare sau de ședere în țara de tranzit sau de destinație;

11) victimă a traficului de ființe umane - persoană fizică prezumată sau constatată ca fiind supusă acțiunilor de trafic consemnate la pct.1) și 2);

12) traficant de ființe umane - persoană care participă la organizarea și desfășurarea activităților de trafic de ființe umane;

13) identificare a victimelor traficului de ființe umane - proces de verificare a persoanelor care se prezumă a fi victime ale traficului de ființe umane.

Articolul 3. Cadrul juridic

Cadrul juridic al activității de prevenire și combatere a traficului de ființe umane și de protecție a victimelor traficului îl formează Constituția Republicii Moldova, tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, prezenta lege, alte acte normative care reglementează relațiile în domeniu.

Articolul 4. Principiile de bază ale combaterii traficului de ființe umane

Combaterea traficului de ființe umane se efectuează în baza următoarelor principii:

- a) respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;
- b) declararea traficului de ființe umane ca fiind o infracțiune ce atentează la drepturile fundamentale ale omului, la demnitatea, libertatea și integritatea ființei umane;
- c) inevitabilitatea pedepsei pentru traficanții de ființe umane;
- d) legalitatea;
- e) accesul liber la justiție;
- f) siguranța victimelor traficului de ființe umane, atitudinea echitabilă față de ele;
- g) utilizarea complexă a măsurilor de profilaxie: juridice, politice, social-economice și informaționale;
- h) parteneriatul social, colaborarea autorităților administrației publice cu organizații internaționale, organizații neguvernamentale, cu alți reprezentanți ai societății civile;
- i) proporționalitatea între respectarea drepturilor fundamentale ale victimelor traficului de ființe umane și condițiile de urmărire penală, astfel încât să nu fie aduse prejudicii drepturilor părții apărării;
- j) abordarea egală a tuturor formelor și tipurilor de trafic național sau transnațional de ființe umane, legat sau nu de crima organizată etc.;
- k) colaborarea cu autoritățile administrației publice și cu organizațiile competente ale altor state, cu organizații internaționale în vederea realizării obiectivelor de combatere a traficului de ființe umane.

Articolul 5. Nediscriminarea

Executarea prevederilor prezentei legi, în special a măsurilor de protecție a drepturilor victimelor traficului de ființe umane, este asigurată fără nici o discriminare pe vreun criteriu, cum ar fi: sexul, rasa, limba, religia, opinia politică sau de altă natură, originea socială sau națională, cetățenia, apartenența la o minoritate etnică etc.

Capitolul II

CADRUL INSTITUȚIONAL.

PREVENIREA ȘI COMBATEREA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Articolul 6. Autoritățile competente în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane

(1) Pentru eficientizarea activității de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, în special de femei și copii, autoritățile administrației publice menționate în prezentul capitol, organizațiile neguvernamentale și alți reprezentanți ai societății civile desfășoară, separat sau în comun, o astfel de activitate.

(2) În cadrul activităților de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, autoritățile administrației publice menționate în prezentul capitol colaborează între ele prin schimb de informații, de experți, prin activități comune de cercetare și identificare a victimelor, de instruire a personalului, prin realizarea unor inițiative social-economice, precum și prin alte activități în domeniu.

(3) Organizațiile neguvernamentale și organismele internaționale cu atribuții în domeniu care au reprezentanțe în Republica Moldova beneficiază de acces liber la crearea cadrului instituțional, la activitatea de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.

Articolul 7. Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane

(1) Pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și protecția victimelor acestui trafic, Guvernul aprobă Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane (în continuare - Plan național).

(2) Planul național se aprobă periodic pentru un termen de 2 ani. El prevede implementarea unor acțiuni complexe și realizarea de inițiative social-economice orientate spre prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, precum și spre protecția victimelor unui astfel de trafic, inclusiv colaborarea cu organizațiile internaționale, organizațiile neguvernamentale, cu alte instituții și reprezentanți ai societății civile.

(3) Autoritățile administrației publice centrale și locale cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane adoptă planuri de acțiuni proprii pentru realizarea Planului național în domeniile lor de activitate.

Articolul 8. Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane

(1) Coordonarea activității de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, de cooperare a autorităților administrației publice cu organizații internaționale, organizații neguvernamentale, cu alte instituții și cu reprezentanți ai societății civile se realizează de către Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane (în continuare - Comitet național).

(2) Comitetul național este un organ consultativ al Guvernului.

(3) Componența nominală a Comitetului național și Regulamentul lui se aprobă prin hotărâre de Guvern. Procedura de numire și revocare a membrilor Comitetului național este reglementată de Regulamentul Comitetului național.

(4) Comitetul național are următoarele atribuții:

a) prezintă Guvernului propuneri privind bazele politicii de stat în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane și recomandări orientate spre perfecționarea activității de depistare și lichidare a cauzelor și condițiilor care contribuie la apariția traficului de ființe umane și la activitățile de trafic de ființe umane;

b) controlează realizarea Planului național și executarea legislației de prevenire și combatere a traficului de ființe umane de către organizațiile și instituțiile de stat, prezintă Guvernului informație despre modul de realizare a Planului național;

c) colectează și analizează informații despre dimensiunile, starea și tendințele traficului de ființe umane la nivel național;

d) înaintează propuneri de perfecționare a legislației de prevenire și combatere a traficului de ființe umane și de protecție a victimelor acestui trafic;

e) organizează campanii de informare a populației despre problemele traficului de ființe umane și pericolul social al acestui fenomen;

f) coordonează activitatea comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane și a instituțiilor specializate privitor la realizarea Planului național și la îndeplinirea acțiunilor de prevenire și combatere a traficului de ființe umane;

g) evaluează și monitorizează periodic procesul de realizare a Planului național, informează Guvernul și societatea civilă despre rezultatele obținute.

(5) În componența Comitetului național se includ reprezentanți ai autorităților administrației publice, inclusiv ai organelor de drept și organizațiilor care desfășoară activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.

(6) Reprezentanții organizațiilor neguvernamentale și cei ai organizațiilor internaționale care au reprezentanțe în Republica Moldova și care desfășoară activități de combatere a traficului de ființe umane și de acordare a asistenței victimelor acestui trafic pot participa la ședințele Comitetului național cu drept de vot consultativ, urmînd să fie incluși în componența acestuia și a comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane.

(7) Activitatea organizatorică a Comitetului național este asigurată de un secretar, desemnat de președintele acestuia.

(8) Comitetul național prezintă Guvernului periodic, dar nu mai rar de o dată în an, pînă la 1 februarie, și la solicitare, raport despre activitatea sa. Autoritățile administrației publice centrale pot solicita Comitetului național informații despre respectarea legislației de prevenire și combatere a traficului de ființe umane la orice altă dată.

Articolul 9. Comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane

(1) Pentru coordonarea activității de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, în raioane, municipii și în unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, pe lângă organele executive ale autorităților reprezentative respective, se creează comisii teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane. În municipiul Chișinău, astfel de comisii se creează și în sectoare.

(2) Comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane au următoarele atribuții:

a) organizează și coordonează activitatea de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, de protecție și asistență a victimelor acestui trafic, de colaborare între autoritățile administrației publice locale, organele de drept, organizațiile neguvernamentale și alți reprezentanți ai societății civile care activează în teritoriu;

b) întreprind la nivel local acțiunile stipulate în Planul național;

c) evaluează și monitorizează periodic activitățile de prevenire și combatere a traficului de ființe umane în teritoriu, exercitate de organele statale, informînd autoritățile reprezentative respective, Comitetul național și înaintînd propuneri privind eficientizarea acestor activități;

d) acordă asistență la elaborarea programelor de cercetare, analiză și colectare a datelor statistice privind traficul de ființe umane;

e) implementează programe de instruire privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru persoanele vulnerabile și pentru funcționarii antrenați în aceste activități.

(3) Regulamentul comisiilor teritoriale de combatere a traficului de ființe umane se aprobă de către consiliile raionale, municipale, de Adunarea Populară a unității teritoriale autonome Găgăuzia în baza unui regulament-cadru, aprobat prin hotărîre de Guvern.

(4) Comisia teritorială prezintă periodic autorității reprezentative respective și Comitetului național raport de activitate, dar nu mai rar decît o dată în an, către 15 ianuarie.

Articolul 10. Atribuțiile autorităților administrației publice în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane

(1) În conformitate cu atribuțiile ce le revin:

1) Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Serviciul de Informații și Securitate întocmesc lista țărilor care reprezintă un risc sporit din punctul de vedere al traficului de ființe umane, listă care se aduce la cunoștință organelor interesate;

2) Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Serviciul de Informații și Securitate, Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Grăniceri întreprind acțiunile necesare pentru interzicerea accesului pe teritoriul Republicii Moldova al cetățenilor străini și al apatrizilor dacă dispun de informații veridice că aceștia sînt traficanți de ființe umane;

3) Serviciul Grăniceri întreprinde acțiuni de prevenire și combatere a traficului de ființe umane prin prevenirea, depistarea și curmarea tentativelor de trecere a frontierei de stat de către traficanții de ființe umane, precum și de trecere a frontierei de stat de către victimele traficului de ființe umane cu încălcarea legislației în vigoare;

4) Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei:

a) cu concursul Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, desfășoară activități de informare despre situația de pe piața forței de muncă, de pregătire profesională, de stimulare a ocupării forței de muncă, prin prestarea serviciilor de mediere a muncii, de informare și consiliere profesională, de orientare și formare profesională, precum și de consultanță și asistență în inițierea într-o activitate de întreprinzător;

b) prin intermediul organelor de asistență socială, asigură victimelor traficului de ființe umane informații și consiliere, acordîndu-le facilitățile prevăzute de lege pentru persoanele marginalizate social;

4¹) Ministerul Sănătății elaborează programe de acordare a asistenței medicale, inclusiv psihiatrice, stabilește instituțiile medicale care vor acorda această asistență victimelor traficului de ființe umane;

5) Ministerul Educației elaborează și desfășoară, în comun cu celelalte ministere interesate, cu autoritățile administrației publice locale și cu organizațiile neguvernamentale având atribuții în domeniu, programe educative și de instruire pentru pedagogi, părinți și copii, pentru grupurile de risc, orientate spre lichidarea cauzelor și condițiilor care favorizează traficul de ființe umane, în special de femei și copii;

6) Ministerul Afacerilor Interne eliberează, în conformitate cu legislația în vigoare, adeverințe de imigrant pe un anumit termen cetățenilor străini sau apatrizilor victime ale traficului de ființe umane;

7) Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene contribuie la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, în special prin organizarea și participarea la negocieri în vederea încheierii tratatelor cu alte state și cu organisme internaționale în domeniul traficului de ființe umane, precum și prin acordarea de protecție și asistență persoanelor traficate, aflate peste hotare, în limitele prevăzute de dreptul internațional;

8) Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor asigură identificarea victimelor traficului de ființe umane și eliberează permise de ședere sau, după caz, buletine de identitate victimelor traficului de ființe umane cetățeni străini sau apatrizi, în cazul în care șederea acestora este necesară în legătură cu situația lor personală sau cu participarea lor la procedura penală de tragere a traficantului la răspundere, în condițiile art.24 alin.(6);

9) Ministerul Economiei, în comun cu alte ministere și departamente interesate, elaborează și implementează programe social-economice, orientate spre înlăturarea cauzelor și condițiilor de ordin economic ce favorizează migrațiunea ilegală, inclusiv traficul de ființe umane;

10) Ministerul Justiției prezintă, o dată la 6 luni, lista organizațiilor neguvernamentale care practică activități legate de prevenirea și combaterea fenomenului de trafic, de acordare a protecției și asistenței victimelor traficului. Ministerul Justiției, în comun cu alte autorități ale administrației publice centrale, indicate în prezentul articol, elaborează proiecte de acte normative pentru reglementarea relațiilor din domeniul prevenirii, combaterii traficului de ființe umane și acordării de protecție și asistență victimelor;

11) centrele de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane eliberează documente de identitate provizorii pentru perioada de cazare, cu posibilitatea prelungirii acestora în condițiile art.17.

(2) Autoritățile administrației publice centrale abilitate cu funcții de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, autoritățile administrației publice locale și comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane organizează sistematic campanii informaționale de sensibilizare a populației, realizează și difuzează, colaborând activ cu mass-media, materiale publicitare privind riscurile la care pot fi expuse potențialele victime ale traficului de ființe umane.

(3) Autoritățile administrației publice menționate în prezentul articol informează periodic Comitetul național despre acțiunile întreprinse în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, înaintând propuneri de eficientizare a acestor activități.

[Art.10 modificat prin Legea nr.109 din 04.06.2010, în vigoare 30.07.2010]

[Art.10 modificat prin Legea nr.107-XVI din 16.05.2008, în vigoare 20.06.2008]

[Art.10 modificat prin Legea nr.137-XVI din 21.06.2007, în vigoare 03.08.2007]

Articolul 11. Atribuțiile organelor de drept în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane

(1) Ministerul Afacerilor Interne și subdiviziunile lui centrale și teritoriale:

a) desfășoară activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane prin intermediul profilaxiei, prevenirii, depistării și curmării infracțiunilor legate de traficul de ființe umane, în conformitate cu legislația în vigoare, efectuând urmărirea penală în cauzele penale de trafic și de alte acțiuni legate de acestea;

b) asigură, la cerere, protecția fizică a victimei traficului de ființe umane pe perioada procesului penal, îi acordă altă protecție și asistență conform prezentei legi, altor acte normative în domeniu.

(2) Ministerul Afacerilor Interne, prin organele sale specializate în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, desfășoară activități operative de investigație, de urmărire penală, de cooperare internațională, de identificare și protecție a victimelor traficului de ființe umane, de analiză și informație, stimulează crearea unor centre zonale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.

(3) Ministerul Afacerilor Interne, cu sprijinul unor alte ministere și departamente, elaborează, administrează și actualizează baza de date privind fenomenul traficului de ființe umane, cu respectarea confidențialității datelor personale ale victimelor acestui trafic, în conformitate cu prevederile art.21.

(4) Ministerul Afacerilor Interne, în comun cu Procuratura Generală, efectuează studii în vederea depistării și înlăturării cauzelor și condițiilor ce favorizează traficul de ființe umane și publică semestrial în mass-media

informații statistice și rapoarte de analiză privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și protecția victimelor lui.

(5) Procuratura Generală, în limitele competenței, desfășoară activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane în conformitate cu legislația în vigoare, coordonează, conduce și exercită urmărirea penală în cauze legate de acest trafic, reprezintă învinuirea, în numele statului, în instanță de judecată, supraveghează respectarea drepturilor omului, inclusiv ale victimelor traficului, întreprinde alte măsuri necesare în domeniu. În cadrul Procuraturii Generale, se creează o subdiviziune specializată în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane.

(6) Serviciul de Informații și Securitate și organele lui teritoriale desfășoară activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane prin intermediul depistării legăturilor organizațiilor internaționale și ale grupurilor criminale organizate cu traficantii de ființe umane, prin alte activități desfășurate în limitele competenței sale.

(7) Pe lângă Procurorul General, se va crea un consiliu coordonator al organelor de drept cu atribuții în domeniul combaterii traficului de ființe umane.

(8) Organele de drept prezintă anual, nu mai târziu de 10 ianuarie, consiliului coordonator de pe lângă Procurorul General rapoarte despre respectarea în țară a legislației privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, iar Procurorul General prezintă, până la 20 ianuarie, rapoartele respective Comitetului național.

Articolul 12. Activitatea organizațiilor neguvernamentale în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane

(1) Pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, pentru acordarea de protecție și asistență victimelor lui, pentru coordonarea activităților curente, organizațiile internaționale care au reprezentanțe în Republica Moldova și cele neguvernamentale cu atribuții în domeniu pot coopera cu autoritățile administrației publice și cu organele competente, în conformitate cu statutele și regulamentele lor, și pot organiza campanii informaționale despre traficul de ființe umane și riscurile la care sînt expuse victimele acestui trafic.

(2) Organizațiile neguvernamentale pot crea centre de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane.

(3) Organizațiile neguvernamentale desfășoară activități de identificare a victimelor traficului de ființe umane, le acordă protecție și asistență juridică și de altă natură, întreprind alte acțiuni de prevenire și combatere a unui astfel de trafic, în conformitate cu statutul lor.

Articolul 13. Prevederi speciale în domeniul transportului internațional

Agențiile și structurile respective din domeniul transportului internațional sînt obligate să verifice dacă toți pasagerii posedă documentele necesare pentru a intra în statul de destinație.

Articolul 14. Pregătirea profesională și instruirea cadrelor

(1) Statul asigură pregătirea profesională și instruirea lucrătorilor din organele de drept, organele migraționale și din alte autorități în materia prevenirii și combaterii traficului de ființe umane.

(2) Pregătirea profesională și instruirea cadrelor se axează pe metodele prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, pe cele mai avansate procedee de exercitare a urmăririi penale în cauzele de trafic de ființe umane, inclusiv de copii, pe respectarea drepturilor și intereselor victimelor traficului, pe cele mai performante forme de protecție a acestora.

(3) Pregătirea profesională și instruirea cadrelor va cuprinde metode și forme de colaborare a autorităților administrației publice cu reprezentanțele organizațiilor internaționale și regionale în Republica Moldova, cu organizațiile neguvernamentale, cu alte instituții și reprezentanți ai societății civile, metode și forme de cooperare și colaborare a autorităților administrației publice, organizațiilor și instituțiilor din Republica Moldova cu autoritățile, organizațiile și instituțiile interesate ale altor state, cu organisme internaționale și regionale.

Capitolul III PROTECȚIA ȘI ASISTENȚA VICTIMELOR TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Articolul 15. Identificarea victimelor traficului de ființe umane

Identificarea victimelor traficului de ființe umane se efectuează de către autoritățile publice competente cu concursul organizațiilor neguvernamentale sau de către organizațiile neguvernamentale care au motive rezonabile să creadă că persoana este victimă a unui astfel de trafic.

Articolul 16. Reabilitarea socială a victimelor traficului de ființe umane

Reabilitarea socială a victimelor traficului de ființe umane se efectuează pentru reintegrarea lor într-un mod de viață normal, incluzând acordarea de asistență juridică și materială, reabilitarea psihologică, medicală și profesională, angajarea în câmpul muncii și acordarea de spațiu pentru trai.

Articolul 17. Centrele de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane

(1) Centrele de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane (în continuare - centre) sînt instituții specializate care oferă condiții civilizate de cazare și de igienă personală, hrană, asistență juridică, socială, psihologică și medicală de urgență, pază și protecție, precum și asistență pentru contactarea rudelor.

(2) Centrele pot fi create de:

- a) Guvern, la propunerea Comitetului național;
- b) autoritățile administrației publice locale, la propunerea comisiei teritoriale specificate la art.9;
- c) organizațiile internaționale și organizațiile neguvernamentale, cu informarea Comitetului național;
- d) autoritățile administrației publice și organizațiile neguvernamentale sau private, în baza unui acord de activitate comună.

(3) Centrele acordă cazare victimelor traficului de ființe umane la cererea lor personală, pe o perioadă de cel mult 30 de zile.

(4) Durata cazării prevăzute la alin.(3) poate fi prelungită:

- a) la solicitarea medicului, pe perioada tratamentului, dar nu mai mult de 6 luni;
- b) la solicitarea organelor de urmărire penală sau a instanțelor judecătorești, pe perioada procesului penal, iar în cazul în care viața și sănătatea victimei sînt amenințate de un pericol real, durata cazării poate fi prelungită și după finalizarea procesului penal, pe o durată considerată necesară pentru protecția victimei, în baza unei sesizări din partea procurorului;
- c) la cererea victimei traficului de ființe umane, cu indicarea motivației argumentate, pe o perioadă de cel mult 30 de zile.

(5) Femeile gravide victime ale traficului de ființe umane au dreptul de cazare în centru pentru o perioadă de pînă la un an.

(6) Regulamentul de organizare și funcționare a centrelor se aprobă de către fondatori, în baza regulamentului-cadru, aprobat prin hotărîre de Guvern.

(7) Cheltuielile ce țin de activitatea centrelor sînt suportate de la bugetele comune ale fondatorilor.

(8) Organizarea și funcționarea centrelor pot fi susținute material și financiar și de către agenți economici și întreprinzători în condițiile Legii cu privire la filantropie și sponsorizare.

(9) Pentru asigurarea securității încăperilor în care sînt cazate victimele traficului de ființe umane, centrele vor beneficia de asistența gratuită a poliției.

Articolul 18. Integrarea profesională a victimelor traficului de ființe umane

(1) Integrarea profesională a victimelor traficului de ființe umane se realizează cu suportul agențiilor pentru ocuparea forței de muncă, în condițiile legislației în vigoare.

(2) Agențiile pentru ocuparea forței de muncă acordă victimelor traficului de ființe umane cu prioritate servicii gratuite de mediere a muncii, de informare și consiliere profesională, de orientare și formare profesională, precum și de consultanță și asistență în inițierea într-o activitate de întreprinzător.

(3) Victimele traficului de ființe umane sînt în drept să audieze un curs de pregătire profesională, finanțat din mijloacele fondului de șomaj.

(4) Beneficiari ai serviciilor prevăzute la alin.(2) și (3) sînt victimele traficului de ființe umane care au atins vîrsta de 16 ani.

Articolul 19. Repatrierea victimelor traficului de ființe umane

(1) Republica Moldova contribuie la repatrierea și primirea fără întîrzieri nejustificate, ținînd cont de necesitatea asigurării securității lor, a victimelor traficului de ființe umane cetățeni ai săi și apatrizi care aveau dreptul de a locui permanent în Republica Moldova la momentul intrării pe teritoriul unui alt stat.

(2) La solicitarea unei țări de destinație, autoritățile competente ale Republicii Moldova verifică, fără întîrzieri nejustificate, dacă victima traficului de ființe umane are cetățenia Republicii Moldova sau avea dreptul

de a locui permanent pe teritoriul ei în momentul intrării în țara de destinație, despre care fapt comunică țării solicitante, luând concomitent măsuri de repatriere a victimei.

(3) În scopul facilitării repatrierii victimei traficului de ființe umane care are cetățenia Republicii Moldova sau care avea dreptul de a locui permanent în Republica Moldova la momentul intrării în țara de destinație, dar care nu posedă documentele necesare, autoritățile competente ale Republicii Moldova, la solicitarea țării de destinație, eliberează documentele de călătorie sau orice alt act necesar repatrierii.

(4) Dispozițiile prezentului articol se aplică fără prejudicierea vreunui drept acordat victimei traficului de ființe umane prin orice lege a țării de destinație.

(5) Regulamentul privind procedura de repatriere a victimelor traficului de ființe umane cetățeni ai Republicii Moldova sau apatrizi care aveau dreptul de a locui permanent în Republica Moldova la momentul intrării în țara de destinație se aprobă de Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, în comun cu Ministerul Afacerilor Interne și cu Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor.

[Art.19 modificat prin Legea nr.109 din 04.06.2010, în vigoare 30.07.2010]

Articolul 20. Protecția și asistența victimelor traficului de ființe umane

(1) Victimelor traficului de ființe umane li se acordă asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială, prin acțiuni speciale medicale, psihologice, juridice și sociale.

(2) Persoana prezumată a fi victimă a traficului de ființe umane se consideră vulnerabilă, beneficiind de pachetul minim de asistență socială și medicală asigurat de instituțiile Ministerului Sănătății și ale Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Persoanele constatate drept victime ale acestui trafic sînt asigurate cu asistență gratuită în instituțiile medicale stabilite de Ministerul Sănătății.

(3) Statul, prin organele și organizațiile competente, întreprinde măsuri prompte și adecvate de identificare și referire a victimelor traficului de ființe umane la serviciile de protecție și asistență, acordîndu-le un răgaz de reflecție de 30 de zile. În această perioadă, este interzisă punerea în executare a oricărui ordin de expulzare emis împotriva acestor persoane.

(4) Acordarea serviciilor de protecție și asistență nu este condiționată de dorința victimelor de a face declarații și de a participa la procesul de urmărire a traficantilor.

(5) Autoritățile administrației publice competente sînt obligate să informeze victimele traficului de ființe umane despre drepturile lor, despre autoritățile, organizațiile și instituțiile cu funcții de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, de protecție a victimelor traficului.

(6) Victimelor traficului de ființe umane li se acordă protecție și asistență din partea autorităților administrației publice, Comitetului național, comisiilor teritoriale de combatere a traficului de ființe umane, în limitele competențelor acestora și în conformitate cu prezenta lege și cu alte acte normative.

(7) Organizațiile neguvernamentale cu atribuții în domeniu sînt în drept să acorde victimelor traficului de ființe umane protecție și asistență, inclusiv să apere interesele lor în cadrul procesului penal sau civil.

(8) Ori de cîte ori autoritatea competentă, organizația internațională sau neguvernamentală cu atribuții în domeniu au motive întemeiate de a crede că o persoană este victimă a traficului de ființe umane, îi vor acorda protecția și asistența prevăzute de lege.

[Art.20 modificat prin Legea nr.109 din 04.06.2010, în vigoare 30.07.2010]

[Art.20 modificat prin Legea nr.107-XVI din 16.05.2008, în vigoare 20.06.2008]

Articolul 21. Confidențialitatea vieții private a victimei traficului de ființe umane

(1) Viața privată și identitatea victimei traficului de ființe umane sînt protejate. Înregistrarea, păstrarea și utilizarea informațiilor cu caracter personal privind victima traficului de ființe umane se efectuează cu respectarea regulilor speciale de confidențialitate, în scopul exercitării justiției și protecției victimei doar în perioada procesului penal.

(2) Este interzisă răspîndirea informațiilor despre viața privată și identitatea victimei traficului de ființe umane și despre condițiile în care a fost traficată.

(3) Este interzisă răspîndirea informațiilor despre măsurile de protecție de stat a victimelor traficului de ființe umane, despre persoanele care acordă astfel de protecție, precum și despre persoanele care acordă ajutor în combaterea traficului de ființe umane.

(4) Respectarea confidențialității informației prevăzute la alin.(1)-(3) este o obligație a tuturor persoanelor, inclusiv a celor implicate în activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, de protecție și

asistență a victimelor, din organele de drept, instanțele judecătorești, din centrele prevăzute la art.17, precum și a asistenților sociali.

(5) În cazul în care viața și sănătatea victimei traficului de ființe umane sînt amenințate de un pericol real, acestea i se asigură, la solicitarea sa, în temeiul unei hotărîri judecătorești, la demersul procurorului, al organului de urmărire penală, posibilitatea de a-și schimba numele, prenumele, data și locul nașterii, în condițiile Legii cu privire la actele stării civile și ale Legii privind protecția de stat a părții vătămate, a martorilor și a altor persoane care acordă ajutor în procesul penal.

(6) Divulgarea informațiilor despre măsurile de siguranță și a datelor confidențiale despre victimele traficului de ființe umane, precum și divulgarea informațiilor despre urmărirea penală și măsurile de asigurare a securității aplicate față de participanții la procesul penal se pedepsesc în conformitate cu legislația penală și cea contravențională.

Articolul 22. Atribuțiile misiunilor diplomatice și ale oficiilor consulare ale Republicii Moldova în acordarea de protecție și asistență victimelor traficului de ființe umane

(1) Misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova au următoarele atribuții:

a) desfășoară activități de protecție a drepturilor și intereselor cetățenilor Republicii Moldova care au devenit victime ale traficului de ființe umane în țara de reședință sau în țările unde au misiuni acreditate, contribuie la repatrierea acestora în conformitate cu legislația Republicii Moldova și cu legislația țării de reședință;

b) eliberează cu titlu gratuit, în termene restrînse, în comun cu subdiviziunile Ministerului Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor, documente sau orice alte acte necesare repatrierii în Republica Moldova a cetățenilor Republicii Moldova care au devenit victime ale traficului de ființe umane, în cazul pierderii sau imposibilității ridicării de la traficanții de ființe umane a actelor de identitate;

c) difuzează către cei interesați materiale informative privind drepturile victimelor traficului de ființe umane potrivit legislației Republicii Moldova și legislației statului de reședință;

d) asigură autoritățile administrației publice și organele judiciare ale statului de reședință sau din țările unde au misiuni acreditate cu informații despre legislația Republicii Moldova în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, privind drepturile victimelor, protecția și asistența acestora, inclusiv adresele centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane.

(2) Șefii misiunilor diplomatice și ai oficiilor consulare vor desemna un diplomat din cadrul lor ca responsabil de aplicarea procedurii de repatriere a cetățenilor moldoveni victime ale traficului de ființe umane, de protecția și asistența acestora pe durata șederii lor în țara de tranzit sau destinație, precum și de cooperarea în acest domeniu cu autoritățile administrației publice și organizațiile din Republica Moldova.

[Art.22 modificat prin Legea nr.109 din 04.06.2010, în vigoare 30.07.2010]

Articolul 23. Garanțiile de stat acordate victimelor traficului de ființe umane

(1) Instanțele judecătorești și organele de urmărire penală aplică în privința victimelor traficului de ființe umane măsurile de asigurare a securității fizice și a drepturilor prevăzute de Codul de procedură penală și de Legea privind protecția de stat a părții vătămate, a martorilor și a altor persoane care acordă ajutor în procesul penal.

(2) Victimele traficului de ființe umane au dreptul la reparația prejudiciului în condițiile legii.

Articolul 24. Protecția și asistența cetățenilor străini și apatrizilor victime ale traficului de ființe umane

(1) Republica Moldova acordă protecție și asistență cetățenilor străini și apatrizilor victime ale traficului de ființe umane la repatrierea benevolă a acestora în țara de origine, în regim de urgență, și asigură transportarea în deplină securitate a acestora pînă la frontiera de stat a Republicii Moldova, dacă tratatele internaționale nu prevăd altfel. Victima traficului de ființe umane nu poate fi repatriată sau expulzată în țara de origine sau într-un stat terț dacă, în urma aprecierii riscului și securității, s-au constatat motive de a presupune că securitatea ei sau a familiei sale este în pericol.

(2) Pentru a asigura protecție și asistență cetățenilor străini și apatrizilor victime ale traficului de ființe umane, aceștia pot fi trimiși în centrele menționate la art.17.

(3) Cetățenii străini și apatrizii victime ale traficului de ființe umane, specificați la alin.(1) și (2), vor fi informați, într-o limbă pe care o înțeleg, despre procedurile judiciare și administrative aplicate în Republica Moldova și în țările de reședință.

(4) Cetățenii străini și apatrizii victime ale traficului de ființe umane specificați la alin.(1) pot beneficia de un răgaz de reflecție de 30 de zile, de conciliere psihică și psihologică, precum și de asistență medicală și socială. De asemenea, ei pot beneficia de asistență juridică gratuită pentru a-și realiza drepturile la toate etapele procesului penal și a susține cererile și acțiunile civile față de persoanele care au săvârșit infracțiuni legate de traficul de ființe umane prevăzute de Codul penal. În această perioadă, este interzisă punerea în executare a oricărui ordin de expulzare emis împotriva acestor victime.

(5) În cazul în care cetățenii străini și apatrizii victime ale traficului de ființe umane nu dispun de acte de identitate din cauza pierderii, sustragerii sau distrugerii lor, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene le acordă, la solicitarea statului străin, asistență în primirea unor asemenea acte sau a unor permise, necesare întoarcerii în țara de reședință.

(6) În cazul în care cetățenii străini și apatrizii victime ale traficului de ființe umane, datorită statutului de victimă, sînt amplasați în centrele menționate la art.17 sau în cazul în care aceștia participă la procesul penal împotriva traficantului, indiferent de amplasarea lor în aceste centre, ei vor beneficia de permise de ședere temporară, care pot fi prelungite în caz de necesitate.

Capitolul IV

PREVENIREA ȘI COMBATERICA TRAFICULUI DE COPII.

PROTECȚIA ȘI ASISTENȚA COPIILOR VICTIME

ALE TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Articolul 25. Prevenirea și combaterea traficului de copii

(1) Prevenirea și combaterea traficului de copii, protecția și asistența copilului victimă a traficului de ființe umane constituie în Republica Moldova o preocupare politică, socială și economică de ordin primordial.

(2) Activitatea autorităților administrației publice și organizațiilor cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane se va axa pe interesul superior al copilului.

(3) Autoritățile administrației publice, agențiile sociale, de ocrotire a sănătății și de educație, precum și organizațiile neguvernamentale, alte instituții și alți reprezentanți ai societății civile vor contacta neîntârziat organele de drept în cazul în care se cunoaște ori se suspectează că un copil este exploatat sau traficat ori este expus riscului de a fi exploatat sau traficat.

Articolul 26. Principiile speciale de combatere a traficului de copii

Pe lângă principiile de bază, specificate la art.4, în activitatea de prevenire și combatere a traficului de copii, de protecție și asistență a copiilor victime ale acestui trafic se va ține cont de următoarele principii speciale:

a) respectarea strictă a drepturilor copilului, stipulate în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului și în Legea Republicii Moldova cu privire la drepturile copilului;

b) luarea de măsuri speciale de protecție și de asistență copilului victimă a traficului de ființe umane;

c) respectarea opiniei copilului victimă a traficului de ființe umane cu vârsta mai mare de 10 ani în toate acțiunile care îl afectează, ținîndu-se cont de vârsta, gradul de maturitate și interesul lui superior;

d) informarea copilului victimă a traficului de ființe umane despre situația și drepturile lui, despre măsurile de protecție și de asistență, despre serviciile disponibile, despre procedura de repatriere și procesul de reunificare a familiei;

e) asigurarea nedivulgării în nici un caz a identității și a detaliilor care permit identificarea copilului victimă a traficului de ființe umane.

Articolul 27. Prezumția de vîrstă

În cazul în care nu se cunoaște vârsta victimei traficului de ființe umane, dar există motive a se considera că victima nu a atins vârsta de 18 ani, se prezumă că victima este copil și, pînă la constatarea exactă a vârstei, ea va fi tratată drept copil, aplicîndu-i-se toate măsurile speciale de protecție prevăzute de prezenta lege și de alte acte normative.

Articolul 28. Repatrierea copilului victimă a traficului de ființe umane

(1) Copilul victimă a traficului de ființe umane va fi repatriat în țara sa de origine dacă, anterior returnării, un părinte, o altă rudă sau un tutore au dat consimțământul să primească în îngrijire copilul ori dacă o agenție guvernamentală, o agenție de protecție a copiilor din țara de origine și-au dat consimțământul și sînt în stare să-și asume responsabilitatea pentru copil și să-i acorde protecție și asistență adecvată.

(2) Luarea unei declarații de trafic de la copii de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată nu va stopa sau tergiversa reunificarea familiei ori returnarea copilului victimă în țara de origine dacă aceasta este în interesul superior al copilului.

(3) În situația în care returnarea copilului în țara de origine ori integrarea în țara de destinație nu sînt posibile, ori cînd aceste soluții nu sînt în interesul superior al copilului, autoritățile ambelor țări, în baza unor tratate internaționale, vor asigura reșezarea copilului victimă într-o țară terță, obținînd acordul acesteia din urmă.

(4) Opinia copilului victimă a traficului de ființe umane cu vîrsta mai mare de 10 ani se va lua în considerare la adoptarea deciziei de repatriere sau de reșezare într-o țară terță.

(5) Copilul victimă a traficului de ființe umane nu poate fi returnat în țara sa de origine ori transferat într-o țară terță dacă, în urma evaluării riscurilor și a securității, se stabilesc motive de a considera că siguranța copilului sau cea a familiei lui este în pericol.

(6) Copilul victimă a traficului de ființe umane care este cetățean străin sau apatrid are dreptul la o viză temporară, care îi garantează dreptul de ședere legală pe teritoriul Republicii Moldova pînă la momentul găsirii unei soluții durabile privind întoarcerea lui în țara de origine.

Articolul 29. Acordarea de protecție și asistență copiilor victime ale traficului de ființe umane

(1) Statul asigură protecție și asistență copiilor victime ale traficului de ființe umane din momentul în care apar temeiuri de a crede că ei sînt victime ale traficului, pînă la identificarea, integrarea și recuperarea lor deplină, independent de cooperarea acestora cu autoritățile, conform art.20 alin.(4).

(2) După identificare ca victimă a traficului de ființe umane, copilul este referit de urgență serviciilor competente de protecție, asistență și reabilitare a copiilor.

(3) Comitetul național, autoritățile administrației publice, inclusiv organele de drept, comisiile teritoriale de combatere a traficului de ființe umane, centrele, organizațiile neguvernamentale și alte organizații competente, în cazul în care dispun de informații despre un copil victimă a traficului de ființe umane, sînt obligate să informeze imediat organele de tutelă și curatelă pentru a se asigura protecția drepturilor copilului.

(4) Dacă copilul victimă a traficului de ființe umane este lipsit de îngrijire părintească, organele de tutelă și curatelă vor numi, în condițiile legii, un tutore, care va asigura ca toate deciziile luate să fie în interesul copilului, va face declarații în numele lui, va participa împreună cu el la toate acțiunile procesual-penale și judiciare, pînă la găsirea unei soluții conforme interesului superior al copilului.

(5) Copilului identificat drept victimă a traficului de ființe umane i se acordă un răgaz de reflecție de 30 de zile pentru a decide personal sau prin reprezentantul său legal ori tutore dacă va face declarație împotriva traficantului.

(6) În cazul cazării copiilor victime ale traficului de ființe umane în centre, aceștia trebuie să fie amplasați separat de adulți.

(7) Copiii victime ale traficului de ființe umane au dreptul de cazare în centru pe o perioadă de pînă la 6 luni sau pe durata procesului judiciar.

(8) Toate agențiile și instituțiile a căror activitate vizează copiii victime ale traficului de ființe umane vor stabili practici și programe speciale de identificare, referire, protecție și asistență a acestora, respectînd confidențialitatea informației personale și statutului de victimă al copilului.

(9) Copiilor victime ale traficului de ființe umane li se asigură dreptul de a frecventa instituțiile de învățămînt de stat în condițiile Legii învățămîntului.

(10) Copiilor victime ale traficului de ființe umane care au rămas fără îngrijirea părinților sau care nu cunosc locul unde se află părinții li se asigură posibilitatea căutării urgente a familiei ori li se instituie tutela sau curatelă în condițiile legii.

(11) Copiii care au suferit în urma traficului de ființe umane au dreptul de a primi îngrijire și protecție pe termen lung, pînă la recuperare deplină. Copiii privați de mediu familial au dreptul la o îngrijire de alternativă de tip familial sau comunitar.

Capitolul V

RĂSPUNDEREA PENTRU TRAFICUL DE FIINȚE UMANE

Articolul 30. Răspunderea pentru traficul de ființe umane

(1) Persoanele care participă la organizarea și desfășurarea activităților de trafic de ființe umane sînt trase la răspundere penală conform Codului penal.

(2) Infracțiunile de trafic de ființe umane au un caracter atît național, cît și transnațional. În ultimul caz, se aplică formele și procedeele de investigare și urmărire penală prevăzute de legislația internațională și națională pentru astfel de infracțiuni.

(3) Consimțămîntul victimei traficului de ființe umane la exploatare intenționată nu este relevant pentru tragerea la răspundere penală a traficantilor dacă au fost utilizate oricare din mijloacele specificate la art.2 pct.1).

(4) Cetățenilor străini sau apatrizilor implicați în traficul de ființe umane li se refuză intrarea pe teritoriul Republicii Moldova sau vizele lor vor fi revocate.

Articolul 31. Răspunderea persoanei juridice pentru traficul de ființe umane

(1) În cazul în care se constată că au avut loc acțiuni de trafic de ființe umane prin intermediul persoanei juridice care dispune de licență pentru desfășurarea activității de întreprinzător ce a servit drept paravan pentru săvîrșirea acțiunilor ilegale menționate, licența se retrage, iar persoana juridică se lichidează în temeiul unei hotărîri judecătorești.

(2) Pentru prejudiciul cauzat în urma acțiunilor menționate la alin.(1), persoana juridică poartă răspundere civilă față de victimele traficului.

(3) Tragerea la răspundere a persoanelor juridice nu exclude tragerea la răspundere a persoanelor fizice care au comis infracțiunea de trafic de ființe umane.

Articolul 32. Absolvirea victimei traficului de ființe umane de răspundere pentru infracțiunile săvîrșite în legătură cu acest statut

Victima traficului de ființe umane este absolvită, în condițiile legislației în vigoare, de răspundere penală, contravențională sau civilă pentru acțiunile pe care le-a săvîrșit în legătură cu statutul de victimă dacă aceste acțiuni cad sub incidența Codului penal, Codului contravențional al Republicii Moldova sau a Codului civil.

[Art.32 modificat prin Legea nr.131-XVIII din 23.12.2009, în vigoare 12.02.2010]

Capitolul VI

COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ

Articolul 33. Cooperarea internațională

Cooperarea internațională în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, acordării protecției și asistenței victimelor acestui trafic, inclusiv repatrierii lor, se realizează în baza tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 34. Ofițerii de legătură

(1) Prin prezenta lege se instituie calitatea de ofițer de legătură în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, precum și de procuror de legătură în cadrul Procuraturii Generale, care vor asigura consultarea reciprocă cu ofițerii de legătură sau, după caz, cu procurorii de legătură care funcționează în alte state, în scopul coordonării acțiunilor comune în activitatea de depistare, descoperire și urmărire penală a cazurilor de trafic de ființe umane, de protecție și asistență a victimelor traficului în cursul urmăririi penale.

(2) În vederea schimbului de date privind investigarea și urmărirea penală în cazurile infracțiunilor prevăzute în prezenta lege, ofițerii de legătură și procurorii de legătură vor fi persoanele de contact ale organelor respective cu organizații și instituții similare din alte state.

Capitolul VII

DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 35

(1) Guvernul, în termen de 3 luni:

va înainta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege;

va adopta actele normative necesare executării prezentei legi;

va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege;

va asigura revizuirea și abrogarea de către ministere și alte autorități administrative centrale a actelor lor normative ce contravin prezentei legi.

(2) La propunerea autorităților responsabile de executarea prezentei legi, în legea bugetului vor fi prevăzute anual mijloacele financiare necesare.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

Chișinău, 20 octombrie 2005.

Nr.241-XVI.

Marian LUPU

11. LEGE

cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați nr. 5-XVI din 09.02.2006

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.47-50/200 din 24.03.2006

* * *

C U P R I N S

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

- Articolul 1. Scopul legii
- Articolul 2. Noțiuni principale
- Articolul 3. Subiectele raporturilor juridice în domeniul egalității între femei și bărbați
- Articolul 4. Cadrul juridic
- Articolul 5. Interzicerea discriminării după criteriul de sex

Capitolul II ASIGURAREA EGALITĂȚII DE ȘANSE ÎNTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI ÎN DOMENIUL PUBLIC

- Articolul 6. Accesul egal la ocuparea funcțiilor publice
- Articolul 7. Egalitatea de șanse în domeniul electoral, în activitatea partidelor și a altor organizații social-politice
- Articolul 8. Egalitatea de șanse în mass-media

Capitolul III ASIGURAREA EGALITĂȚII DE ȘANSE ÎNTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI ÎN DOMENIUL SOCIAL-ECONOMIC

- Articolul 9. Accesul egal la angajare
- Articolul 10. Cooperarea angajatorului cu angajații și cu reprezentanții sindicatelor
- Articolul 11. Acțiunile discriminatorii ale angajatorului
- Articolul 12. Accesul egal la activitatea de întreprinzător

Capitolul IV ASIGURAREA EGALITĂȚII DE ȘANSE ÎNTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI LA EDUCAȚIE ȘI SĂNĂTATE

- Articolul 13. Accesul egal la educație
- Articolul 14. Accesul egal la sănătate

Capitolul V CADRUL INSTITUȚIONAL DE ASIGURARE A EGALITĂȚII DE ȘANSE ÎNTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI

- Articolul 15. Autoritățile abilitate cu atribuții în domeniul egalității între femei și bărbați
- Articolul 16. Competența Parlamentului
- Articolul 17. Competența Guvernului

Articolul 18. Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați

Articolul 19. Competența autorităților publice centrale de specialitate

Articolul 20. Competența autorităților administrației publice locale

Articolul 21. Avocații parlamentari

Articolul 22. Statistica gender

Articolul 23. Finanțarea

Capitolul VI RĂSPUNDEREA

Articolul 24. Răspunderea pentru discriminare după criteriul de sex

Capitolul VII DISPOZIȚII FINALE

Articolul 25. Obligațiunile Guvernului Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Notă: În cuprinsul legii sintagma „Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului” se substituie prin sintagma „Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei” conform Legii nr.109 din 04.06.2010, în vigoare 30.07.2010

Notă: În cuprinsul legii sintagma “Ministerul Sănătății și Protecției Sociale” se substituie prin sintagma “Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului” conform Legii nr.107-XVI din 16.05.2008, în vigoare 20.06.2008

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Scopul legii

Scopul prezentei legi constă în asigurarea exercitării drepturilor lor egale de către femei și bărbați în sfera politică, economică, socială, culturală, în alte sfere ale vieții, drepturi garantate de Constituția Republicii Moldova, în vederea prevenirii și eliminării tuturor formelor de discriminare după criteriul de sex.

Articolul 2. Noțiuni principale

În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni principale semnifică:

abordare complexă a egalității între femei și bărbați - integrare a principiului egalității între femei și bărbați în politicile și în programele din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor;

acțiuni afirmative - acțiuni speciale temporare de accelerare a obținerii unei egalități reale între femei și bărbați, cu intenția de eliminare și prevenire a discriminării ori a dezavantajelor ce rezultă din atitudinile, comportamentele și structurile existente;

discriminare după criteriul de sex - orice deosebire, excepție, limitare ori preferință având drept scop ori consecință limitarea sau intimidarea recunoașterii, exercitării și implementării pe bază de egalitate între femei și bărbați a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;

discriminare directă după criteriul de sex - orice acțiune care, în situații similare, discriminează o persoană în comparație cu o altă persoană de alt sex, inclusiv din cauza sarcinii, maternității sau paternității;

discriminare indirectă după criteriul de sex - orice acțiune, regulă, criteriu sau practică identică pentru femei și bărbați, dar cu efect ori rezultat inegal pentru unul dintre sexe, cu excepția acțiunilor afirmative;

egalitate de șanse - lipsă de bariere în participarea pe bază de egalitate a femeilor și bărbaților la activități din sfera politică, economică, socială, culturală, din alte sfere ale vieții;

egalitate între femei și bărbați - egalitate în drepturi, șanse egale în exercitarea drepturilor, participare egală în toate sferele vieții, tratare egală a femeilor și bărbaților;

gender - aspectul social al relațiilor dintre femei și bărbați, care se manifestă în toate sferele vieții;

hărțuire sexuală - orice formă de comportament fizic, verbal sau nonverbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare;

sex - totalitate a caracteristicilor anatomofiziologice care diferențiază ființele umane în femei și bărbați;

unitate gender - specialist abilitat cu funcții de promovare a egalității între femei și bărbați în instituția în care activează.

Articolul 3. Subiectele raporturilor juridice în domeniul egalității între femei și bărbați

Subiecte ale raporturilor juridice de asigurare a egalității între femei și bărbați sînt: statul, persoanele juridice și persoanele fizice (indiferent de vîrstă).

Articolul 4. Cadrul juridic

(1) Raporturile juridice în domeniul egalității între femei și bărbați sînt reglementate de Constituția Republicii Moldova, de prezenta lege, de alte acte normative, precum și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

(2) În caz de neconcordanță între reglementările prezentei legi și cele ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, prioritate au tratatele internaționale.

Articolul 5. Interzicerea discriminării după criteriul de sex

(1) În Republica Moldova, femeile și bărbații beneficiază de drepturi și libertăți egale, fiindu-le garantate și șanse egale pentru exercitarea lor.

(2) Promovarea unei politici sau efectuarea de acțiuni care nu asigură egalitatea de șanse între femei și bărbați se consideră discriminare și trebuie să fie înlăturată de autoritățile publice competente, conform legislației.

(3) Discriminarea poate fi directă sau indirectă.

(4) Acțiunile care limitează sau exclud sub orice aspect tratarea egală a femeilor și bărbaților se consideră discriminatorii și sînt interzise.

(5) Actul juridic care conține prevederi discriminatorii după criteriul de sex se declară nul de către organele competente.

(6) Nu se consideră discriminatorii:

- a) măsurile de asigurare a unor condiții speciale femeii în perioada sarcinii, lăuziei și alăptării;
- b) cerințele de calificare pentru activități în care particularitățile de sex constituie un factor determinant datorită specificului condițiilor și modului de desfășurare a activităților respective;
- c) anunțurile speciale de angajare a persoanelor de un anumit sex la locurile de muncă în care, datorită naturii sau condițiilor particulare de prestare a muncii prevăzute de lege, particularitățile de sex sînt determinante;
- d) acțiunile afirmative.

Capitolul II ASIGURAREA EGALITĂȚII DE ȘANSE ÎNTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI ÎN DOMENIUL PUBLIC

Articolul 6. Accesul egal la ocuparea funcțiilor publice

(1) În cazul înaintării condițiilor pentru ocuparea de funcții publice centrale și locale, este necesar să se asigure șanse egale de participare la concurs pentru femei și bărbați.

(2) Stabilirea unor restricții directe sau indirecte după criteriul de sex în caz de anunțare, organizare și admitere la concurs pentru ocuparea unei funcții publice este interzisă, cu excepțiile prevăzute de prezenta lege.

(3) Conducătorii autorităților administrației publice centrale și locale, alte persoane cu funcție de răspundere sînt obligați să asigure accesul egal la ocuparea unei funcții publice în conformitate cu exigențele profesionale, fără diferențiere după criteriul de sex a candidaților.

(4) Nu se permite anunțarea și organizarea de concursuri numai pentru persoane de un anumit sex.

Articolul 7. Egalitatea de șanse în domeniul electoral, în activitatea partidelor și a altor organizații social-politice

(1) Comisia Electorală Centrală, consiliile și birourile electorale de circumscripție asigură respectarea principiului egalității între femei și bărbați în domeniul electoral.

(2) Partidele și alte organizații social-politice sînt obligate să contribuie la asigurarea egalității de drepturi și de șanse între membrii săi femei și bărbați prin:

- a) asigurarea reprezentării în organele lor de conducere a componentei de femei și bărbați;
- b) asigurarea reprezentării în listele de candidați a femeilor și bărbaților fără discriminare după criteriul de sex.

Articolul 8. Egalitatea de șanse în mass-media

(1) Mass-media contribuie la promovarea principiului egalității între femei și bărbați în societate prin elaborarea de programe și materiale de depășire a stereotipurilor gender.

(2) Orice discursuri și materiale publice care prezintă imaginea femeilor sau a bărbaților în manieră de umilință a demnității lor se consideră inadmisibile și se contracarează în conformitate cu prezenta lege.

Capitolul III **ASIGURAREA EGALITĂȚII DE ȘANSE ÎNTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI** **ÎN DOMENIUL SOCIAL-ECONOMIC**

Articolul 9. Accesul egal la angajare

(1) Statul garantează drepturi și șanse egale, tratarea egală a femeilor și bărbaților la plasare în cîmpul muncii.

(2) Angajatorul va efectua angajarea prin metode care să asigure accesul egal al femeilor și al bărbaților la muncă, inclusiv prin acțiuni afirmative.

Articolul 10. Cooperarea angajatorului cu angajații și cu reprezentanții sindicatelor

(1) Angajatorul cooperează cu angajații și cu reprezentanții sindicatelor pentru instituirea unei ordini interioare care să prevină și să excludă cazurile de discriminare după criteriul de sex în procesul de muncă.

(2) Procedurile necesare asigurării egalității între femei și bărbați la locul de muncă urmează a fi inserate în calitate de obligații ale angajatorului și angajatului în contractele individuale de muncă, în contractele colective de muncă și în convențiile colective.

(3) Pentru asigurarea egalității între femei și bărbați, angajatorul este obligat:

- a) să asigure egalitatea de șanse și de tratament tuturor persoanelor la angajare potrivit profesiei, la perfecționare profesională, la promovare în serviciu, fără discriminare după criteriul de sex;
- b) să aplice aceleași criterii de evaluare a calității muncii, de sancționare și de concediere;
- c) să asigure remunerare egală pentru munci de valoare egală;
- d) să întreprindă măsuri de prevenire a hărțuirii sexuale a femeilor și bărbaților la locul de muncă, precum și a persecutării pentru depunere în organul competent a plîngerilor împotriva discriminării;
- e) să asigure condiții egale pentru femei și bărbați de îmbinare a obligațiilor de serviciu cu cele familiale;
- f) să introducă în regulamentul de organizare și funcționare a unității dispoziții pentru interzicerea discriminărilor după criteriul de sex.

Articolul 11. Acțiunile discriminatorii ale angajatorului

(1) Se consideră discriminatorii următoarele acțiuni ale angajatorului:

- a) plasarea anunțurilor de angajare cu cerințe și criterii ce presupun priorități pentru unul dintre sexe, cu excepția cazurilor specificate la art.5 alin.(6) lit.c);
- b) refuzul neîntemeiat de angajare a persoanelor de un anumit sex;
- c) stabilirea pentru angajați, în funcție de sex, a unui program de lucru mai favorabil, cu excepția cazurilor stipulate de legislație;
- d) refuzul neîntemeiat de a admite, în cadrul programului de perfecționare profesională, o persoană pe motiv de sex, modificarea ori rezilierea contractului de muncă sau angajarea pe același motiv;

- e) aplicarea după criteriul de sex a unor condiții diferite de remunerare pentru munci de valoare egală;
  - f) distribuirea diferențiată, după criteriul de sex, a sarcinilor de muncă având ca urmare atribuirea unui statut mai puțin favorabil;
  - g) crearea de impedimente ori condiții adverse persoanei care a depus în organul competent plîngere împotriva discriminării după criteriul de sex;
  - h) solicitarea neîntemeiată a informației despre starea civilă a candidaților.
- (2) Se consideră refuz neîntemeiat de angajare, de perfecționare, de promovare în serviciu a persoanelor de un anumit sex, în pofida corespunderii lor cerințelor, sub pretextul:
- a) necesității prezentării unor documente suplimentare care nu sînt specificate în avizul ofertei;
  - b) necorespunderii unor criterii elaborate la moment;
  - c) existenței unor obligații familiale;
  - d) necorespunderii unor alte condiții ce nu au nimic comun cu profesionalismul necesar îndeplinirii muncii solicitate, cu excepția cazurilor specificate la art.5 alin.(6) lit.c);
  - e) unor alte condiții avînd consecințe similare.
- (3) Obligația de a demonstra lipsa intenției de discriminare directă sau indirectă față de persoana care se consideră discriminată revine angajatorului.
- (4) Persoana care se consideră discriminată prin faptul că angajatorul a angajat, a promovat sau a acordat unei alte persoane facilități după criteriul de sex ori a comis alte acțiuni discriminatorii este în drept a solicita prezentarea în scris a motivației deciziei.
- (5) Angajatorul este obligat să dea răspuns persoanei care se consideră discriminată în decursul a 30 de zile de la data depunerii cererii. În caz contrar, persoana este în drept să inițieze o acțiune conform legislației.

Articolul 12. Accesul egal la activitatea de întreprinzător

Statul asigură femeilor și bărbaților șanse egale pentru desfășurarea activității de întreprinzător.

Capitolul IV ASIGURAREA EGALITĂȚII DE ȘANSE ÎNTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI LA EDUCAȚIE ȘI SĂNĂTATE

Articolul 13. Accesul egal la educație

- (1) Instituțiile de învățămînt și educație asigură egalitatea între femei și bărbați:
- a) prin acces la educație și/sau instruire;
  - b) în procesul de educație și/sau instruire, inclusiv la evaluarea cunoștințelor acumulate;
  - c) în activitatea didactică și științifico-didactică;
  - d) prin elaborare de materiale didactice și programe de studii, în conformitate cu principiul egalității între femei și bărbați;
  - e) prin includere a educației gender drept parte componentă a sistemului educațional;
  - f) prin educare a fetelor și băieților în spiritul de parteneriat și de respect reciproc.
- (2) Instituțiile de învățămînt și educație nu pot stabili principii de admitere bazate pe restricții directe ori indirecte după criteriul de sex, cu excepția cazurilor stipulate în prezenta lege.
- (3) Prin derogare de la alin.(2), statul, prin intermediul instituțiilor de învățămînt și educație, va întreprinde acțiuni afirmative de promovare a participării echilibrate a femeilor și bărbaților la exercitarea profesiilor specifice unde se atestă suprareprezentarea persoanelor de un anumit sex.
- (4) Sub incidența prezentului articol cad și instituțiile de învățămînt și educație ale organelor de forță.

Articolul 14. Accesul egal la sănătate

Este interzisă orice formă de discriminare după criteriul de sex în ceea ce privește accesul femeilor și al bărbaților la toate nivelurile de asistență medicală și la programele de prevenire a îmbolnăvirilor și de promovare a sănătății.

Capitolul V

CADRUL INSTITUȚIONAL DE ASIGURARE A EGALITĂȚII DE ȘANSE ÎNTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI

Articolul 15. Autoritățile abilitate cu atribuții în domeniul egalității între femei și bărbați

Se abilitază cu atribuții în domeniul egalității între femei și bărbați:

- a) Parlamentul;
- b) Guvernul;
- c) Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați;
- d) Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (organ specializat);
- e) ministerele și alte autorități administrative centrale (unitățile gender);
- f) autoritățile administrației publice locale (unitățile gender).

Articolul 16. Competența Parlamentului

De competența Parlamentului țin:

- a) adoptarea cadrului legislativ care asigură egalitatea între femei și bărbați în toate domeniile;
- b) monitorizarea implementării principiului egalității între femei și bărbați în toate direcțiile și la toate nivelurile politicii de stat;
- c) examinarea rapoartelor Guvernului și ale avocaților parlamentari asupra situației în domeniu, conform legislației.

Articolul 17. Competența Guvernului

În scopul abordării complexe a egalității între femei și bărbați, Guvernul:

- a) asigură integrarea în politici, strategii, programe, acte normative și investiții financiare a principiului egalității între femei și bărbați;
- b) aprobă planurile și programele naționale privind egalitatea între femei și bărbați, monitorizează realizarea lor;
- c) prezintă periodic Parlamentului rapoarte asupra situației și activității în domeniu, conform legislației.

Articolul 18. Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați

Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați este un organ consultativ, creat pe lângă Guvern, care activează în temeiul unui regulament aprobat de acesta, având următoarele atribuții:

- a) promovarea egalității între femei și bărbați, abordarea ei complexă;
- b) coordonarea activității autorităților administrației publice centrale și locale în problemele egalității între femei și bărbați;
- c) dezvoltarea colaborării structurilor de stat cu societatea civilă în problemele egalității între femei și bărbați.

Articolul 19. Competența autorităților publice centrale de specialitate

(1) Autoritatea publică centrală abilitată cu elaborarea și promovarea politicilor în domeniul egalității între femei și bărbați este Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

(2) În cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, atribuțiile expuse la alin.(1) sînt date în seama unui organ specializat avînd următoarele competențe:

- a) elaborarea și avizarea proiectelor de acte normative în baza principiului egalității între femei și bărbați, propunerea de amendamente la actele normative pentru aducerea lor în concordanță cu prezenta lege;
- b) coordonarea și monitorizarea implementării la nivel național a instrumentelor internaționale;
- c) prezentarea de propuneri privind integrarea principiului egalității între femei și bărbați în strategii, programe și investiții financiare, precum și de rapoarte în domeniu;
- d) elaborarea și coordonarea implementării programelor, organizarea campaniilor de mediatizare, cercetărilor și altor acțiuni privind asigurarea egalității între femei și bărbați;
- e) coordonarea activității unităților gender;
- f) colaborarea cu organizațiile neguvernamentale, fundațiile, sindicatele, patronatul și organismele internaționale care contribuie la implementarea egalității între femei și bărbați;

g) exercitarea unor alte atribuții de domeniu, conform legislației.

(3) În cadrul autorităților administrației publice centrale de specialitate, funcționează unități gender.

(4) Unitatea gender:

a) monitorizează respectarea legislației în materie de egalitate între femei și bărbați în cadrul autorităților administrației publice centrale;

b) prezintă propuneri de integrare a principiului egalității între femei și bărbați în politicile și planurile de activitate ale administrației publice centrale;

c) examinează petițiile persoanelor juridice și cele ale persoanelor fizice asupra cazurilor de discriminare după criteriul de sex;

d) prezintă periodic organelor specializate rapoarte asupra activității în problema egalității între femei și bărbați;

e) exercită alte atribuții de domeniu, conform legislației.

Articolul 20. Competența autorităților administrației publice locale

(1) De competența autorităților administrației publice locale țin:

a) asigurarea integrării principiului de egalitate între femei și bărbați în politici, programe, acte normative și investiții financiare la nivel local;

b) monitorizarea implementării programelor, organizarea campaniilor de informare, a cercetărilor și altor acțiuni privind egalitatea între femei și bărbați la nivel local;

c) colaborarea cu organizațiile neguvernamentale, fundațiile, sindicatele, patronatul și organismele internaționale care contribuie la implementarea egalității între femei și bărbați;

d) alte atribuții de domeniu, conform legislației.

(2) În cadrul autorităților administrației publice locale (organele de asistență socială), funcționează unități gender.

(3) Unitatea gender:

a) prezintă propuneri de integrare a principiului egalității între femei și bărbați în politicile, programele și actele normative ale administrației publice locale, în bugetele unităților administrativ-teritoriale;

b) colaborează cu organizații neguvernamentale și cu alte organizații în problema egalității între femei și bărbați;

c) examinează petițiile persoanelor juridice și cele ale persoanelor fizice asupra cazurilor de discriminare după criteriul de sex;

d) monitorizează activitatea administrației publice locale în domeniu;

e) prezintă periodic autorităților administrației publice locale rapoarte despre lucrul efectuat;

f) exercită alte atribuții de domeniu, conform legislației.

Articolul 21. Avocații parlamentari

Avocații parlamentari asigură garantarea și respectarea egalității între femei și bărbați ca parte integrantă a drepturilor și libertăților constituționale ale omului, conform legislației.

Articolul 22. Statistica gender

(1) Biroul Național de Statistică va colecta, prelucra și generaliza informațiile statistice dezagregate pe sexe.

(2) Autoritățile administrației publice centrale și locale, partidele, alte organizații social-politice, persoanele juridice și persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător vor prezenta Biroului Național de Statistică informațiile necesare dezagregate pe sexe.

Articolul 23. Finanțarea

(1) Autoritățile publice abilitate cu implementarea prezentei legi sînt finanțate de la bugetul de stat, de la bugetele unităților administrativ-teritoriale în limita mijloacelor financiare stabilite anual.

(2) Activitățile din domeniu se pot finanța și din alte surse neinterzise de lege.

Capitolul VI RĂSPUNDEREA

Articolul 24. Răspunderea pentru discriminare după criteriul de sex

(1) Persoanele supuse formelor discriminării după criteriul de sex, menționate în prezenta lege, au dreptul la repararea prejudiciului în condițiile stabilite de legislație.

(2) Pentru încălcarea prevederilor legislației în materie de egalitate între femei și bărbați, subiectele raporturilor juridice care au comis acțiuni de discriminare după criteriul de sex poartă răspundere conform legislației.

Capitolul VII DISPOZIȚII FINALE

Articolul 25

Guvernul, în termen de 6 luni:

- a) va prezenta Parlamentului propuneri de aducere a legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege;
- b) va elabora și va aproba actele normative necesare implementării prezentei legi.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI
Chișinău, 9 februarie 2006.
Nr.5-XVI.

Marian LUPU

12. LEGE

privind transplantul de organe, țesuturi și celule umane
nr.42-XVI din 06.03.2008*

CUPRINS

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

- Articolul 1. Obiectul de reglementare
- Articolul 2. Noțiuni de bază
- Articolul 3. Principiile de bază în domeniul transplantului

Capitolul II ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII ÎN DOMENIUL TRANSPLANTULUI

- Articolul 4. Agenția de Transplant
- Articolul 5. Modul de distribuție a organelor, țesuturilor și celulelor
- Articolul 6. Controlul calității
- Articolul 7. Identificarea, raportarea și investigarea efectelor adverse ale transplantului

Capitolul III AUTORIZAREA ACTIVITĂȚII DE PRELEVARE ȘI DE TRANSPLANT AL ORGANELOR, ȚESUTURILOR ȘI CELULELOR

- Articolul 8. Activitatea de transplant
- Articolul 9. Autorizarea prelevării și transplantului

Capitolul IV PRELEVAREA DE ORGANE, ȚESUTURI ȘI CELULE DE LA CADAVRU

- Articolul 10. Condițiile prelevării de la cadavru
- Articolul 11. Modalitățile de confirmare a decesului
- Articolul 12. Personalul medical care confirmă decesul
- Articolul 13. Consimțământul pentru donare
- Articolul 14. Respectul pentru corpul uman

Capitolul V CONDIȚIILE DE PRELEVARE DE ORGANE, ȚESUTURI ȘI CELULE DE LA UN DONATOR ÎN VIAȚĂ. ATRIBUȚIILE COMISIEI INDEPENDENTE DE AVIZARE

- Articolul 15. Condițiile de prelevare de la un donator în viață
- Articolul 16. Condițiile de transplantare
- Articolul 17. Comisia independentă de avizare
- Articolul 18. Atribuțiile Comisiei independente de avizare

* Monitorul Oficial nr.81/273 din 25.04.2008

Articolul 19. Protecția persoanelor incapabile de a-și exprima consimțământul referitor la prelevarea de organe, țesuturi sau celule

Articolul 20. Autorizarea procedurii de donare de la un donator în viață

Capitolul VI SELECTAREA DONATORILOR ȘI STOCAREA ȚESUTURILOR ȘI CELULELOR

Articolul 21. Selectarea și examenul medical al donatorilor

Articolul 22. Stocarea, distribuția și utilizarea țesuturilor și celulelor

Capitolul VII CODIFICAREA INFORMAȚIEI ȘI TRASABILITATEA. ASIGURAREA DREPTULUI DO- NATORILOR ȘI RECIPIENȚILOR LA INFORMARE

Articolul 23. Codificarea informației și trasabilitatea

Articolul 24. Acordarea informațiilor privind donarea și transplantul de organe, țesuturi și celule

Articolul 25. Confidențialitatea informației

Articolul 26. Cazuri speciale de comunicare a informației

Capitolul VIII INTERZICEREA OBȚINERII DE PROFITURI

Articolul 27. Interzicerea obținerii de profituri financiare

Articolul 28. Interzicerea traficului de organe, țesuturi și celule umane

Capitolul IX FINANȚAREA ACTIVITĂȚILOR ÎN DOMENIUL TRANSPLANTULUI

Articolul 29. Modalitățile de finanțare

Articolul 30. Transparența finanțării

Capitolul X RĂSPUNDEREA JURIDICĂ ȘI SOLUȚIONAREA LITIGIILOR

Articolul 31. Răspunderea instituțiilor medicale și a personalului

Articolul 32. Soluționarea litigiilor

Capitolul XI DISPOZIȚII FINALE

Articolul 33. Îndatoririle Guvernului

Articolul 34. Intrarea în vigoare. Abrogări

În scopul asigurării protecției drepturilor donatorilor și beneficiarilor de organe, țesuturi și celule umane, facilitării transplantului de organe, țesuturi și celule, contribuirii la salvarea vieții omenești sau la ameliorarea considerabilă a calității ei, precum și în scopul prevenirii comercializării părților corpului uman, în temeiul art.36 din Constituția Republicii Moldova,

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Obiectul de reglementare

Prezenta lege constituie cadrul juridic de reglementare a transplantului tuturor organelor, țesuturilor și celulelor umane, cu excepția organelor reproductive, țesuturilor, celulelor și organelor embrionare sau fetale, sîngelui și derivatelor din sînge.

Articolul 2. Noțiuni de bază

În sensul prezentei legi se definesc următoarele noțiuni:

organ – o parte vitală diferențiată a corpului uman, formată din diferite țesuturi care îi mențin structura, vascularizarea și dezvoltă funcțiile fiziologice cu un important nivel de autonomie;

țesuturi – toate părțile (formațiunile anatomice) ale corpului uman formate din celule;

celule – celule individuale sau conglomerat de celule care nu sînt legate prin nici o formă de țesut;

prelevare – procedeu prin care organele, țesuturile sau celulele donate devin utile pentru transplant;

transplant – activitate medicală cu scop de reconstituire a funcției organismului uman prin transfer echivalent de organe, țesuturi și celule de la un donator la un recipient. Transplantul poate fi de la o persoană la alta (alogenic) sau de la sine la sine (autolog);

donator – subiectul în viață sau decedat de la care se prelevă organe, țesuturi și/sau celule în scop terapeutic;

recipient – subiectul care beneficiază de transplant de organe și/sau țesuturi, și/sau celule umane;

bancă de țesuturi – unitate specializată a unui spital sau instituție care desfășoară activități de prelucrare, conservare, stocare și distribuție a țesuturilor și celulelor umane.

Articolul 3. Principiile de bază în domeniul transplantului

Principiile de bază în domeniul transplantului sînt:

a) protecția demnității și identității ființei umane și garantarea fiecărei persoane, fără discriminare, a respectării integrității și altor drepturi și libertăți fundamentale în cazul transplantului de organe, țesuturi și celule;

b) beneficiul terapeutic al recipientului prin oportunitatea transplantului de organe, țesuturi și celule de la un donator în viață sau decedat exclusiv în cazul dacă nu există metode terapeutice cu eficiență comparabilă;

c) asigurarea calității, prin respectarea standardelor și obligațiilor profesionale, în orice intervenții în domeniul transplantului de organe, țesuturi și celule;

d) trasabilitatea, prin garantarea identificării organelor, țesuturilor și celulelor destinate transplantului, în procesul prelevării, stocării și distribuției, de la donator la recipient și viceversa;

e) apărarea drepturilor și libertăților persoanei și prevenirea comercializării părților corpului uman;

f) accesul echitabil al pacienților la serviciile de transplant.

Capitolul II ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII ÎN DOMENIUL TRANSPLANTULUI

Articolul 4. Agenția de Transplant

(1) Agenția de Transplant, denumită în continuare *Agenție*, este o instituție publică cu statut de persoană juridică, subordonată Ministerului Sănătății, care realizează politicile și programele naționale de transplant de organe, țesuturi și celule umane, asigurînd pacienților acces egal la serviciile de transplant. Agenția este responsabilă de organizarea și supravegherea tuturor activităților de transplant la nivel național, inclusiv:

a) donarea și prelevarea de organe, țesuturi și celule;

b) întocmirea și ținerea listelor de așteptare ale recipientilor;

c) întocmirea și ținerea Registrului donatorilor de organe;

d) distribuția organelor, țesuturilor sau celulelor;

e) schimbul și transportul de organe, țesuturi și celule la nivel național și internațional;

f) selectarea instituțiilor și echipelor de transplant;

- g) asigurarea implementării standardelor de calitate și siguranță cu privire la organe, țesuturi și celule;
- h) asigurarea trasabilității tuturor organelor, țesuturilor și celulelor;
- i) monitorizarea și verificarea rezultatelor procedurilor de transplant;
- j) instruirea personalului medical și informarea publicului larg în probleme de transplant.

(2) Regulamentul de organizare și funcționare, structura și efectivul-limită al Agenției se aprobă de Guvern.

Articolul 5. Modul de distribuție a organelor, țesuturilor și celulelor

(1) Organele, țesuturile și celulele vor fi distribuite pacienților conform listelor de așteptare, în baza regulilor de distribuție, aprobate prin ordin al ministrului sănătății.

(2) Dacă în listă nu va fi identificat un recipient compatibil, Agenția poate autoriza distribuția organului, țesutului, celulelor unei alte instituții de transplant, recunoscute la nivel național sau internațional, cu care a încheiat acorduri bilaterale.

(3) Agenția are dreptul exclusiv de a autoriza importul organelor, țesuturilor și celulelor destinate transplantului și întreprinde toate măsurile ca acestea să corespundă standardelor de calitate și siguranță.

Articolul 6. Controlul calității

(1) Agenția stabilește și menține un sistem de control al calității și de testare a tuturor activităților de donare, prelevare, conservare, testare, stocare și distribuție pentru a garanta calitatea și siguranța organelor, țesuturilor și celulelor folosite pentru transplant. Măsurile de control și modalitățile de inspecție se aprobă de Agenție.

(2) În scopul garantării calității și siguranței organelor, țesuturilor și celulelor care urmează a fi prelevate și transplantate, Agenția este în drept să organizeze inspecții și să pună în aplicare măsuri de control adecvate privitor la:

- a) activitatea băncilor de țesuturi, incluzând procedurile și activitățile efectuate în acestea în conformitate cu prezenta lege;
- b) documente sau la alte înregistrări ce se fac în conformitate cu prezenta lege;
- c) cazurile de reacții și efecte adverse grave.

(3) Inspecțiile vor fi organizate ori de câte ori este necesar, dar nu mai rar de o dată pe an.

Articolul 7. Identificarea, raportarea și investigarea efectelor adverse ale transplantului

(1) Agenția stabilește un sistem de identificare, raportare și investigare a efectelor adverse grave ale transplantului. Informația despre cazurile de efecte adverse va fi adusă la cunoștința tuturor medicilor specialiști implicați în transplant, precum și a instituțiilor de transplant.

(2) Persoanele și instituțiile autorizate în domeniul transplantului sînt obligate să raporteze imediat Agenției despre cazurile de identificare a efectelor adverse ale transplantului.

Capitolul III **AUTORIZAREA ACTIVITĂȚII DE PRELEVARE** **ȘI DE TRANSPLANT AL ORGANELOR,** **ȚESUTURILOR ȘI CELULELOR**

Articolul 8. Activitatea de transplant

Orice activitate de transplant va fi desfășurată la cel mai înalt nivel profesional și conform standardelor etice.

Articolul 9. Autorizarea prelevării și transplantului

(1) Prelevarea și conservarea de organe, țesuturi și celule pentru transplant vor fi efectuate exclusiv în instituții medico-sanitare publice autorizate de Ministerul Sănătății, la propunerea Agenției. Criteriile de autorizare se aprobă de Guvern.

(2) Dreptul de a preleva organe, țesuturi și celule pentru transplant îl au doar medicii autorizați de Ministerul Sănătății, la propunerea Agenției, conform criteriilor aprobate de Guvern.

(3) Transplantul de organe, țesuturi și celule se permite numai în instituții medico-sanitare publice autorizate de Ministerul Sănătății, la propunerea Agenției. Criteriile de autorizare se aprobă de Guvern.

(4) Instituțiile medico-sanitare autorizate să efectueze prelevarea și transplantul de organe, țesuturi și celule sînt obligate să prezinte rapoarte despre activitatea în cauză în modul stabilit de Ministerul Sănătății.

Capitolul IV

PRELEVAREA DE ORGANE, ȚESUTURI ȘI CELULE DE LA CADAVRU

Articolul 10. Condițiile prelevării de la cadavru

Organele, țesuturile și celulele pot fi prelevate de la persoana decedată numai în cazul în care decesul a fost confirmat potrivit criteriilor stabilite de Ministerul Sănătății.

Articolul 11. Modalitățile de confirmare a decesului

În cazul apariției unui potențial donator este necesar de a confirma decesul acestuia pînă la inițierea procedurii legale de donare. Decesul va fi confirmat prin una din următoarele proceduri:

- a) după un stop cardiorespirator, iresuscitabil și ireversibil, la o persoană cu temperatura normală sau aproape normală, decesul se confirmă la un interval de minimum 5 minute după efectuarea tuturor măsurilor de reanimare, pe parcursul cărora toate testele demonstrează fără dubii că nu există circulație sangvină spre creier și organele vitale;
- b) la persoana cu schimbări ireversibile în centrele vitale ale creierului, decesul se confirmă prin teste (criterii) specifice, aprobate de Ministerul Sănătății, în timp ce funcția cardiorespiratorie este menținută artificial.

Articolul 12. Personalul medical care confirmă decesul

Medicii care confirmă decesul unui potențial donator vor fi alții decît medicii care participă nemijlocit la prelevarea unui oarecare organ, țesut sau celulă, participă la procedurile ulterioare de transplant sau sînt responsabili de îngrijirea unui potențial recipient.

Articolul 13. Consimțămîntul pentru donare

(1) Prelevarea este posibilă în cazul în care există consimțămîntul persoanei respective de dinainte de deces, exprimat în conformitate cu legea.

(2) Prelevarea nu se poate efectua sub nici o formă dacă, în timpul vieții, persoana decedată și-a exprimat opțiunea împotriva donării printr-un act de refuz, întocmit în formă olografă sau în altă formă legală.

(3) În cazul în care consimțămîntul lipsește, donarea este posibilă dacă nu a fost exprimat refuz în scris pentru donare din partea a cel puțin unui membru major al familiei, a altor rude de gradul I sau a reprezentantului legal al decedatului.

(4) Donarea este posibilă fără consimțămîntul rudelor apropiate sau al reprezentantului legal dacă nici una din rudele apropiate sau reprezentantul legal, după declararea legală a decesului, nu s-a adresat pentru a-și exprima opțiunea cu privire la donare, iar date despre rudele apropiate sau reprezentantul legal al persoanei decedate lipsesc.

(5) Prelevarea de organe, țesuturi și celule de la cadavru în cazurile medico-legale se va face cu consimțămîntul medicului legist, cu condiția că nu va compromite rezultatele autopsiei medico-legale.

Articolul 14. Respectul pentru corpul uman

Medicii care au efectuat prelevarea de organe, țesuturi și celule de la o persoană decedată vor asigura restaurarea cadavrului și a fizionomiei sale prin îngrijiri și mijloace specifice, inclusiv chirurgicale, în caz de necesitate, în scopul obținerii unei înfățișări demne a corpului defunctului.

Capitolul V

CONDIȚIILE DE PRELEVARE DE ORGANE, ȚESUTURI ȘI CELULE DE LA UN DONATOR ÎN VIAȚĂ. ATRIBUȚIILE COMISIEI INDEPENDENTE DE AVIZARE

Articolul 15. Condițiile de prelevare de la un donator în viață

(1) Prelevarea de organe, țesuturi și celule de la un donator în viață este permisă doar în cazul în care lipsesc organe, țesuturi sau celule compatibile de la un cadavru.

(2) Prelevarea de organe, țesuturi și celule se poate efectua de la persoane în viață, având capacitate de exercițiu deplină, doar în cazul existenței consimțământului scris, liber, prealabil și expres al acestora și cu autorizarea Comisiei independente de avizare.

(3) Consimțământul în cauză se semnează numai după ce donatorul a fost informat de către medic asupra eventualelor riscuri și consecințe de ordin fizic, psihic, familial și profesional, rezultate din actul prelevării.

(4) Consimțământul pentru donare se va exprima în conformitate cu legislația privind drepturile și responsabilitățile pacientului și se va perfecta sub formă de acord informat, al cărui model se aprobă de Guvern.

Articolul 16. Condițiile de transplantare

(1) Transplantul se efectuează numai în scop terapeutic dacă nu există o metodă terapeutică alternativă de eficacitate comparabilă. Transplantul urmează a fi efectuat cu consimțământul scris al recipientului după ce acesta a fost informat asupra eventualelor riscuri și consecințe.

(2) În cazul minorilor sau persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu, consimțământul va fi dat de către părinți sau de către reprezentantul legal al acestora.

(3) În cazul în care recipientul se află în imposibilitatea de a-și exprima în scris consimțământul datorită unor împrejurări obiective și nu se poate lua legătura în timp util cu familia, iar întârzierea ar conduce inevitabil la decesul pacientului, transplantul se va efectua fără consimțământul recipientului.

Articolul 17. Comisia independentă de avizare

(1) Prelevarea de organe, țesuturi și celule de la un donator în viață se efectuează cu autorizarea obligatorie a Comisiei independente de avizare.

(2) Comisia independentă de avizare se creează pe lângă Ministerul Sănătății și activează în baza unui regulament aprobat de Guvern.

(3) Comisia independentă de avizare va fi compusă din reprezentanți ai consiliului de experți al Ministerului Sănătății, un psiholog, un medic psihiatru, un reprezentant al Comitetului de etică, un reprezentant al Ministerului Afacerilor Interne specializat în problemele combaterii traficului de ființe umane, un reprezentant al Procuraturii Generale. În componența comisiei nu pot fi incluse persoane încadrate în activitățile Agenției. Componența nominală a comisiei se aprobă de Guvern.

Articolul 18. Atribuțiile Comisiei independente de avizare

(1) Comisia independentă de avizare verifică respectarea drepturilor pacienților prevăzute de legislația privind drepturile și responsabilitățile pacientului, apreciază oportunitatea efectuării procedurii de prelevare, evaluează legalitatea și motivația procedurii de donare, asigurându-se că donatorul:

a) este informat referitor la natura procedurii, la eventualele riscuri și consecințe;

b) conștientizează procedura și eventualele riscuri;

c) este informat despre ilegalitatea acceptării unei recompense bănești pentru donare și că este în drept de a fi compensat pentru orice pagubă (daună) ce poate rezulta din procedura de donare, ținându-se cont de anume cheltuieli sau pierderi care urmează a fi rambursate;

d) nu este constrins în nici un fel să doneze organe, țesuturi sau celule;

e) conștientizează faptul că își poate retrage liber consimțământul până la începerea procedurii de donare.

(2) Comisia independentă de avizare verifică și apreciază dacă recipientul:

a) conștientizează natura și riscurile atît ale procedurii de prelevare de la donator, cît și ale procedurii de transplant;

b) este informat despre faptul că oferirea unei recompense pentru donare sau constrîngerea, cu aplicarea violenței ori cu amenințarea de a o aplica, pentru donarea de organe, țesuturi sau celule în scopul transplantului sau în alte scopuri sînt ilegale;

c) este informat despre faptul că donatorul își poate retrage liber și oricînd consimțământul pentru donare.

(3) Comisia independentă de avizare controlează dacă donarea se face în scop umanitar, are caracter altruist și nu constituie obiectul unei tranzacții materiale.

Articolul 19. Protecția persoanelor incapabile de a-și exprima consimțământul referitor la prel-

evarea de organe, țesuturi sau celule

(1) Nu pot fi prelevate organe, țesuturi sau celule de la o persoană care nu are capacitatea de a-și exprima consimțământul; excepție constituie prelevarea țesuturilor sau celulelor regenerative. În acest caz, prelevarea va fi autorizată de Comisia independentă de avizare, cu acordul reprezentanților legali ai donatorului sau al autorității tutelare, cu condiția că donarea va fi în beneficiul persoanei cu care donatorul se află în legătură de rudenie de gradul I (pentru donatorul minor, aceștia sînt fratele, sora), iar procedura în cauză comportă un risc minimal pentru donator.

(2) Prelevarea de țesuturi sau celule regenerative de la minori se poate face numai cu consimțământul autorității tutelare sau al fiecăruia dintre reprezentanții legali ai minorului.

(3) Refuzul scris, verbal sau în orice alt mod al minorului împiedică orice prelevare.

Articolul 20. Autorizarea procedurii de donare de la un donator în viață

Procedura de donare de la un donator în viață se autorizează de Comisia independentă de avizare dacă donarea propusă întrunește condițiile legale și este acceptabilă din punct de vedere etic.

Capitolul VI SELECTAREA DONATORILOR ȘI STOCAREA ȚESUTURILOR ȘI CELULELOR

Articolul 21. Selectarea și examenul medical al donatorilor

(1) Toți donatorii selectați pentru prelevare vor trece în mod obligatoriu controlul clinic și de laborator, care să excludă orice boală infecțioasă, o posibilă contaminare sau risc pentru recipient.

(2) Prelevarea de organe, țesuturi și celule se permite doar în cazul în care donatorii au trecut examenul medical și au fost testați la prezența bolilor transmisibile, în conformitate cu standardele internaționale în domeniu.

Articolul 22. Stocarea, distribuția și utilizarea țesuturilor și celulelor

(1) Țesuturile și celulele prelevate, în cazul în care nu sînt folosite imediat pentru transplant, vor fi prelucrate, conservate, stocate și distribuite băncilor de țesuturi autorizate de Agenție. Banca de țesuturi răspunde de legalitatea obținerii și de controlul țesuturilor și al celulelor.

(2) Țesuturile și celulele pot fi importate și exportate numai de băncile de țesuturi autorizate de Agenție.

(3) Toate băncile de țesuturi autorizate vor activa conform standardelor internaționale, fiind inspectate cel puțin o dată la doi ani.

(4) Cu scop de transplant pot fi folosite țesuturile și celulele primite din băncile de țesuturi autorizate, inclusiv importate.

Capitolul VII CODIFICAREA INFORMAȚIEI ȘI TRASABILITATEA. ASIGURAREA DREPTULUI DONATORILOR ȘI RECIPIENȚILOR LA INFORMARE

Articolul 23. Codificarea informației și trasabilitatea

(1) În scopul asigurării trasabilității tuturor țesuturilor și celulelor, Agenția va institui un sistem unic de codificare care să furnizeze informații privind principalele caracteristici și proprietăți ale țesuturilor și celulelor. Cerința de trasabilitate se aplică și tuturor datelor pertinente privind produsele și materialele care vin în contact cu aceste țesuturi și celule.

(2) Agenția va asigura instituirea unui sistem de identificare a donatorului, în cadrul căruia fiecărei donări și fiecăruia dintre produsele asociate acesteia îi va fi atribuit un cod unic.

(3) Țesuturile și celulele vor fi identificate cu ajutorul unei etichete conținând informații sau referințe care permit stabilirea unei legături cu informațiile privind procedurile de obținere a țesuturilor și/sau a celulelor, preluările de către banca de țesuturi, precum și privind prelucrarea, stocarea și distribuția țesuturilor și celulelor.

(4) Băncile de țesuturi păstrează datele necesare pentru a asigura trasabilitatea în toate etapele. Datele necesare pentru trasabilitatea completă se păstrează cel puțin 30 de ani după utilizarea clinică. Datele pot fi stocate și în formă electronică.

(5) Cerințele de trasabilitate pentru țesuturi și celule, precum și pentru produsele și materialele care intră în contact cu acestea și care le afectează calitatea sau siguranța, se stabilesc de către Agenție.

Articolul 24. Acordarea informațiilor privind donarea și transplantul de organe, țesuturi și celule

(1) Medicii specialiști autorizați să preleve sau să transplanteze organe, țesuturi și celule vor oferi o informație precisă și într-o formă înțeleasă donatorului și recipientului sau persoanelor aflate în legătură de rudenie de gradul I cu aceștia.

(2) Rudele apropiate ale donatorului decedat vor fi informate despre necesitatea efectuării testărilor pentru stabilirea compatibilității donatorului, precum și despre consecințele testărilor.

(3) Donatorii în viață vor fi informați despre testările necesare pentru a stabili compatibilitatea donatorului, despre scopul și natura prelevării, precum și despre eventualele riscuri și consecințe.

(4) Recipientului i se va oferi toată informația despre natura procedurii, precum și despre eventualele riscuri și consecințe.

Articolul 25. Confidențialitatea informației

(1) Toate datele cu caracter personal, inclusiv cele genetice, referitoare la persoana de la care au fost prelevate organe, țesuturi sau celule și datele cu caracter personal referitoare la recipient, colectate în urma activității stipulate de prezenta lege, sînt confidențiale.

(2) Aceste date pot fi colectate, prelucrate și comunicate doar în conformitate cu reglementările cu privire la confidențialitatea informației ce ține de secretul medical și la protecția datelor cu caracter personal.

(3) Se permite colectarea, prelucrarea și comunicarea informațiilor medicale despre donatori sau recipienți în scopuri medicale și în scopul asigurării trasabilității.

Articolul 26. Cazuri speciale de comunicare a informației

Informația despre donator poate fi comunicată recipientului, iar cea despre recipient - donatorului, dacă ambele părți sînt de acord.

Capitolul VIII INTERZICEREA OBTINERII DE PROFITURI

Articolul 27. Interzicerea obținerii de profituri financiare

(1) Se interzice obținerea de profituri financiare ca urmare a donării de organe, țesuturi sau celule umane.

(2) Donatorii pot primi o indemnizație care se limitează strict la acoperirea cheltuielilor și a inconveniențelor, și anume:

a) recompensarea donatorilor în viață în legătură cu pierderea veniturilor și cu alte cheltuieli justificate, cauzate de donare sau de examinările medicale aferente;

b) achitarea cheltuielilor justificate pentru serviciile medicale legale sau serviciile tehnice aferente donării.

(3) Donarea și transplantul de organe, țesuturi și celule nu pot constitui obiectul unei tranzacții materiale.

(4) Se interzice popularizarea necesității transplantului de organe, țesuturi și/sau celule în scopul de a propune sau a obține profituri financiare sau avantaje corespunzătoare.

Articolul 28. Interzicerea traficului de organe, țesuturi și celule umane

(1) Se interzice traficul de organe, țesuturi și celule umane, precum și obținerea unor profituri financiare sau avantaje de la traficul corpului uman și părților lui.

(2) Traficul de organe, țesuturi și celule umane constituie infracțiune și se pedepsește în conformitate cu legislația penală.

Capitolul IX

FINANȚAREA ACTIVITĂȚILOR ÎN DOMENIUL TRANSPLANTULUI

Articolul 29. Modalitățile de finanțare

- (1) Finanțarea Agenției se efectuează de la bugetul de stat.
- (2) Costul transplantului, investigațiilor, spitalizării, intervențiilor chirurgicale, tratamentului medicamentos, materialelor sanitare (igienice), îngrijirilor postoperatorii și orice alte cheltuieli legate de transplant pot fi acoperite:
- a) din fondurile Companiei Naționale de Asigurări în Medicină;
  - b) de la bugetul de stat;
  - c) din plăți (taxe) ce revin pacienților, conform legii, pentru serviciile medicale;
  - d) din donațiile organizațiilor de binefacere sau ale altor persoane juridice, precum și ale persoanelor private ce nu sînt legate în mod direct de un transplant anume.

Articolul 30. Transparența finanțării

Ministerul Sănătății și Compania Națională de Asigurări în Medicină vor asigura un sistem transparent de colectare, evidență și utilizare a mijloacelor bănești destinate transplantului.

Capitolul X

RĂSPUNDEREA JURIDICĂ ȘI SOLUȚIONAREA LITIGIILOR

Articolul 31. Răspunderea instituțiilor medicale și a personalului

- (1) Dacă sănătatea donatorului sau a recipientului a fost afectată din cauza nerespectării standardelor, condițiilor și modalităților legale de prelevare și transplant de organe, țesuturi și/sau celule, instituția medicală în cauză răspunde față de persoanele nominalizate în conformitate cu legea.
- (2) În caz de nerespectare a cerințelor prezentei legi și ale altor acte normative, medicii și alte persoane implicate în procesul de autorizare, avizare, donare și transplant de organe, țesuturi și celule umane răspund în conformitate cu legea.

Articolul 32. Soluționarea litigiilor

Litigiile care apar în procesul aplicării prezentei legi se soluționează în modul prevăzut de legislație.

Capitolul XI

DISPOZIȚII FINALE

Articolul 33

- Guvernul, în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi:
- a) va adopta actele normative necesare pentru implementarea prezentei legi și asigurarea activității Agenției;
  - b) va aduce actele sale normative în concordanță cu prevederile prezentei legi.

Articolul 34

- (1) Prezenta lege intră în vigoare la expirarea a 6 luni de la data publicării.
- (2) La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr.473-XIV din 25 iunie 1999 privind transplantul de organe și țesuturi umane.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI,
Chișinău, 6 martie 2008.
Nr.42-XVI.

Marian LUPU

13. LEGE

cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal
nr.105-XVI din 16.05.2008*

CUPRINS

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

- Articolul 1. Sfera de reglementare
- Articolul 2. Noțiuni principale
- Articolul 3. Temeiurile pentru aplicarea măsurilor de protecție a persoanei în procesul penal
- Articolul 4. Protejarea informației

Capitolul II ORGANELE ABILITATE CU ATRIBUȚII DE PROTECȚIE A MARTORILOR ȘI ALTOR PARTICIPANȚI LA PROCESUL PENAL

- Articolul 5. Organul abilitat cu protecția martorilor
- Articolul 6. Atribuțiile organului abilitat
- Articolul 7. Atribuțiile organului de urmărire penală
- Articolul 8. Atribuțiile procurorului
- Articolul 9. Atribuțiile administrației locului de detenție

Capitolul III PERSOANELE PROTEJATE

- Articolul 10. Beneficiarii dreptului la protecție
- Articolul 11. Drepturile persoanei protejate
- Articolul 12. Obligațiile persoanei protejate

Capitolul IV MĂSURILE URGENTE, MĂSURILE DE PROTECȚIE ȘI MĂSURILE DE ASISTENȚĂ

- Articolul 13. Măsurile urgente
- Articolul 14. Măsurile de protecție
- Articolul 15. Protecția datelor de identitate ale persoanei protejate
- Articolul 16. Audierea persoanei cu aplicarea modalităților speciale
- Articolul 17. Schimbarea domiciliului, a locului de muncă ori de studii
- Articolul 18. Schimbarea identității, schimbarea înfățișării
- Articolul 19. Instalarea sistemului de alarmă
- Articolul 20. Schimbarea numărului de telefon
- Articolul 21. Asigurarea protecției bunurilor
- Articolul 22. Măsurile de asistență

* Monitorul Oficial nr.112-114/434 din 27.06.2008

Capitolul V PROGRAMUL DE PROTECȚIE

- Articolul 23. Condițiile de includere în programul de protecție
- Articolul 24. Inițierea procedurii de includere în programul de protecție
- Articolul 25. Hotărîrea cu privire la aplicarea măsurilor de protecție
- Articolul 26. Decizia organului abilitat
- Articolul 27. Acordul de protecție
- Articolul 28. Programul de protecție
- Articolul 29. Încetarea programului de protecție

Capitolul VI CONTROLUL ASUPRA EXERCITĂRII MĂSURILOR DE PROTECȚIE

- Articolul 30. Controlul exercitat de procuror
- Articolul 31. Controlul exercitat de judecătorul de instrucție

Capitolul VII COOPERAREA NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ

- Articolul 32. Cooperarea națională
- Articolul 33. Cooperarea internațională

Capitolul VIII ASIGURAREA FINANCIARĂ A ACTIVITĂȚII DE PROTECȚIE A MARTORILOR

- Articolul 34. Cheltuieli

Capitolul IX DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

- Articolul 35. Intrarea în vigoare. Abrogări
- Articolul 36. Îndatoririle Guvernului

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Sfera de reglementare

Prezenta lege prevede asigurarea securității participanților la procesul penal a căror viață, integritate corporală, libertate ori proprietate sînt amenințate ca urmare a faptului că dețin date pe care au acceptat să le furnizeze organelor judiciare și care constituie probe concludente cu privire la săvîrșirea unor infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave.

Articolul 2. Noțiuni principale

(1) În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni principale semnifică:

1) *persoană protejată* – persoană cu care s-a încheiat un acord de protecție în condițiile prezentei legi și care are statut procesual de:

a) martor în cauză penală aflată în fază de urmărire penală sau de judecată, potrivit art.90 din Codul de procedură penală;

b) parte vătămată în cauză penală aflată în fază de urmărire penală sau de judecată, potrivit art.59 din Codul de procedură penală;

c) victimă în cauză penală aflată în fază de urmărire penală sau de judecată, care acceptă să coopereze pînă la începerea procesului penal;

d) bănuțit, învinuit, inculpat care acceptă să depună declarații ce pot constitui probe concludente cu privire la o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă ori să furnizeze informații privind pregătirea unor infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave;

e) condamnat în timpul executării unei pedepse privative de libertate care acceptă să depună declarații ce pot constitui probe concludente cu privire la o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă ori să furnizeze informații privind pregătirea unor infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave;

f) persoană care nu are o calitate procesuală, dar care acceptă să furnizeze informații privitor la pregătirea unor infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave.

Notă.

La cererea persoanelor indicate la lit.a)-f), de asemenea pot fi persoane protejate rudele apropiate și membrii lor de familie în condițiile prezentei legi;

2) *stare de pericol* – situație în care se află persoanele, în sensul pct.1), a căror viață, integritate corporală, libertate sau proprietate sînt amenințate ca urmare a furnizării de date ori a acceptării cooperării în proces penal;

3) *acceptare a cooperării* – acord al persoanelor menționate în pct.1) de a furniza date care constituie probe concludente cu privire la săvîrșirea unor infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave ori alte informații pînă la începerea procesului penal;

4) *program de protecție* – ansamblu al măsurilor de protecție aplicate de către organul abilitat cu protecția martorilor, cu acordul persoanei protejate, în scopul protecției vieții, integrității corporale și sănătății acesteia, în condițiile prevăzute de prezenta lege, luîndu-se în considerare personalitatea martorului, informația pe care o deține, pericolul existent sau eventual;

5) *măsuri de protecție* – măsurile prevăzute la art.13, aplicate în cadrul programului de protecție exclusiv de către organul abilitat cu protecția martorilor;

6) *măsuri urgente* – activități specifice desfășurate de către organul de urmărire penală, de procurorul care exercită urmărirea penală ori de procurorul ierarhic superior, de administrația locului de detenție sau, după caz, de organul abilitat cu protecția martorilor imediat ce se constată starea de pericol la care este expusă persoana;

7) *acord de protecție* – înțelegere confidențială scrisă între persoana protejată și organul abilitat cu protecția martorilor privind măsurile care trebuie aplicate în scopul protecției persoanei, privind atribuțiile părților și circumstanțele de încetare a protecției;

8) *maximă siguranță a confidențialității* - asigurare a securității informației în conformitate cu art.7 al Legii nr.106-XIII din 17 mai 1994 cu privire la secretul de stat;

9) *rude apropiate* – persoanele enumerate la art.6 pct.41) din Codul de procedură penală;

10) *membri de familie* – rudele directe, rudele prin afinitate, tutorele, curatorul, persoana aflată sub tutelă sau curatelă, logodnicul, logodnica, persoanele aflate în concubinaj;

11) *hotărîre cu privire la aplicarea măsurilor de protecție* – ordonanță a procurorului ori încheiere judecătorească cu privire la aplicarea măsurilor de protecție a participanților la proces, emisă în condițiile Codului de procedură penală;

12) *decizie a organului abilitat* – act emis de șeful organului abilitat cu protecția martorilor în cadrul programului de protecție.

(2) Alte noțiuni și expresii utilizate în prezenta lege corespund după sens noțiunilor și expresiilor utilizate în Codul penal, în Codul de procedură penală și în Codul de executare.

Articolul 3. Temeiurile pentru aplicarea măsurilor de protecție a persoanei în procesul penal

Temeiuri pentru aplicarea măsurilor de protecție a persoanei în procesul penal servesc următoarele:

a) existența stării de pericol în privința persoanelor enumerate la art.2 pct.1);

- b) depunerea ori acceptarea depunerii unor declarații privitor la infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, fie depunerea ori acceptarea depunerii unei informații pînă la începerea procesului penal;
- c) declarațiile ce constituie probe concludente în descoperirea infracțiunilor sau în judecarea obiectivă a cauzei penale.

Articolul 4. Protejarea informației

- (1) Informația despre identitatea reală ori alte date privind persoana protejată se păstrează în condiții de maximă siguranță a confidențialității, în conformitate cu prezenta lege și cu art.215 din Codul de procedură penală.
- (2) Divulgarea informației despre persoana protejată se pedepsește potrivit legislației în vigoare. Persoanele care participă la programul de protecție semnează o declarație de confidențialitate în acest sens.

Capitolul II

ORGANELE ABILITATE CU ATRIBUȚII DE PROTECȚIE

A MARTORILOR ȘI ALTOR PARTICIPANȚI LA PROCESUL PENAL

Articolul 5. Organul abilitat cu protecția martorilor

Organul abilitat cu protecția martorilor și altor participanți la procesul penal funcționează ca subdiviziune a Ministerului Afacerilor Interne.

Articolul 6. Atribuțiile organului abilitat

- (1) Organul abilitat are următoarele atribuții:
  - a) asigură executarea hotărîrii cu privire la aplicarea măsurilor de protecție, emise în conformitate cu art.215 alin.(2) din Codul de procedură penală;
  - b) emite decizie privind aplicarea măsurilor de protecție;
  - c) identifică soluțiile necesare și suficiente în scopul aplicării măsurilor de protecție optime;
  - d) elaborează, în comun cu persoana protejată, programul de protecție;
  - e) întocmește acordul de protecție, care urmează a fi semnat de conducătorul organului abilitat și de persoana protejată;
  - f) organizează bază de date proprie cu privire la persoanele incluse în program și la măsurile de protecție aplicate, asigurînd o maximă siguranță a confidențialității;
  - g) aplică măsurile de protecție conform programului de protecție;
  - h) efectuează alte acțiuni prevăzute în programul de protecție;
  - i) aplică, după caz, măsuri urgente sau măsuri de asistență stipulate în prezenta lege;
  - j) gestionează fonduri de la bugetul de stat și din surse de finanțare externe, necesare realizării programului de protecție.
- (2) Dacă nu există alte modalități de realizare a atribuțiilor sale, organul abilitat poate schimba identitatea angajaților săi ori proprietatea sa imobiliară și bunurile mobile folosite de angajați în procesul de implementare a anumitor măsuri, în conformitate cu prezenta lege.
- (3) Organul abilitat cooperează cu organele de protecție a martorilor din alte state, asigură instruirea continuă a angajaților săi.
- (4) Organul abilitat emite acte departamentale privind administrarea bazelor de date, modalitățile de asigurare a maximei siguranțe a confidențialității, alte acte menite să asigure aplicarea eficientă a măsurilor de protecție. Actele departamentale elaborate de organul abilitat trebuie să fie conforme actelor internaționale unanim recunoscute în domeniu, Constituției Republicii Moldova, Codului de procedură penală.

Articolul 7. Atribuțiile organului de urmărire penală

- (1) În efectuarea urmăririi penale, organul de urmărire penală este abilitat cu atribuția de a aplica din oficiu măsurile urgente sau măsurile de asistență prevăzute în prezenta lege, cu informarea imediată sau în cel mult 24 de ore a procurorului și a organului abilitat.
- (2) În cazul în care constată necesitatea aplicării măsurilor de protecție, organul de urmărire penală propune procurorului emiterea unei hotărîri privind aplicarea măsurilor respective.

Articolul 8. Atribuțiile procurorului

(1) Procurorul care conduce urmărirea penală și procurorul ierarhic superior sînt abilitați cu atribuția de a aplica din oficiu măsurile urgente sau măsurile de asistență prevăzute în prezenta lege, cu informarea imediată sau în cel mult 24 de ore a organului abilitat.

(2) La propunerea organului de urmărire penală sau din oficiu, procurorul care conduce urmărirea penală ori procurorul ierarhic superior emite o hotărîre privind aplicarea măsurilor de protecție în condițiile art.215 din Codul de procedură penală.

Articolul 9. Atribuțiile administrației locului de detenție

(1) Administrația locului de detenție este abilitată cu atribuția de a aplica măsurile urgente și măsurile de asistență prevăzute în prezenta lege, cu informarea imediată sau în cel mult 24 de ore a procurorului și a organului abilitat.

(2) Măsurile de protecție a persoanelor care se află în detenție se dispun de organul abilitat și se execută de administrația locului de detenție în comun cu Departamentul Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției.

Capitolul III PERSOANELE PROTEJATE

Articolul 10. Beneficiarii dreptului la protecție

De dreptul la protecție beneficiază persoanele indicate la art.2 pct.1).

Articolul 11. Drepturile persoanei protejate

Persoana protejată are dreptul:

- a) să solicite protecție în cazul în care există temeiuri rezonabile de a considera că ea însăși ori membrii ei de familie sînt sau pot fi amenințați cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor ori cu alte acte ilegale;
- b) să propună reprezentantului organului abilitat aplicarea unei anumite măsuri de protecție;
- c) să refuze aplicarea unei măsuri de protecție în cazul în care aceasta contravine convingerilor sale morale și religioase sau normelor de etică;
- d) să semneze acordul de protecție;
- e) să fie informată cu privire la toate măsurile de protecție care îi pot fi aplicate și cu privire la drepturile și obligațiile sale.

Articolul 12. Obligațiile persoanei protejate

(1) Persoana protejată este obligată:

- a) să furnizeze informațiile pe care le deține prin depunere a declarațiilor sau sesizărilor la organele de urmărire ori a declarațiilor în instanță de judecată;
- b) să se conformeze măsurilor de protecție prevăzute în programul de protecție, îndeplinindu-le cu strictețe;
- c) să nu divulge datele privind măsurile de protecție, alte date referitoare la programul de protecție menționate în acordul de protecție;
- d) să se abțină de la orice acțiune care ar putea pune în pericol realizarea programului de protecție, inclusiv să nu comunice cu anumite persoane fără permisiunea organului abilitat;
- e) să informeze organul abilitat despre orice schimbare apărută în viața personală, precum și despre apariția unor circumstanțe care ar putea pune în pericol realizarea programului de protecție.

(2) În funcție de caz, în acordul de protecție pot fi incluse, de comunul acord al părților, și alte obligații ale participantului la program, respectîndu-se proporționalitatea cu necesitățile situației.

Capitolul IV

MĂSURILE URGENTE, MĂSURILE DE PROTECȚIE ȘI MĂSURILE DE ASISTENȚĂ

Articolul 13. Măsurile urgente

(1) Organul de urmărire penală sau administrația locului de detenție poate lua măsuri urgente față de participantul la procesul penal aflat în stare de pericol, care necesită măsuri imediate de asigurare a securității.

(2) În cazul aplicării măsurilor urgente, se informează, imediat sau în cel mult 24 de ore de la emiterea deciziei, procurorul care conduce urmărirea penală sau, după caz, procurorul care efectuează controlul asupra respectării legislației în locul de detenție.

(3) Măsurile urgente aplicate, în privința persoanei protejate, de organul de urmărire penală constau în:

- a) asigurarea pazei personale, pazei locuinței, a reședinței ori a bunurilor;
- b) interceptarea comunicărilor ei în condițiile Codului de procedură penală;
- c) supravegherea prin intermediul mijloacelor audio/video în condițiile Codului de procedură penală;
- d) plasarea temporară într-un loc sigur;
- e) protejarea deplasării sau limitarea deplasării;
- f) eliberarea mijloacelor speciale active și pasive de protecție personală;
- g) instalarea tehnicii speciale de semnalizare în locul de detenție.

(4) Măsurile urgente aplicate, în privința persoanei protejate, de administrația locului de detenție constau în:

- a) plasarea într-un loc, special amenajat în acest scop;
- b) transferul la un alt loc de detenție;
- c) transportarea cu aplicarea unor măsuri mai riguroase de protecție.

(5) În funcție de caz, organul care aplică măsurile urgente poate stabili termenul lor de acțiune.

(6) Măsurile urgente pot fi aplicate singure sau cumulativ, inclusiv cu măsurile de asistență.

Articolul 14. Măsurile de protecție

(1) În cadrul procesului penal pot fi aplicate, în privința persoanei protejate, următoarele măsuri de protecție:

- a) protecția datelor de identitate;
- b) audierea cu aplicarea unor modalități speciale;
- c) schimbarea domiciliului sau locului de muncă ori de studii;
- d) schimbarea identității, schimbarea înfățișării;
- e) instalarea unui sistem de alarmă la locuință sau reședință;
- f) schimbarea numărului de telefon;
- g) asigurarea protecției bunurilor.

(2) Măsurile de protecție pot fi aplicate singure sau cumulativ, inclusiv cu măsurile urgente și/sau cu măsurile de asistență.

Articolul 15. Protecția datelor de identitate ale persoanei protejate

(1) Protecția datelor de identitate ale persoanei protejate se asigură prin nedivulgarea informației referitoare la ea.

(2) În decizia de aplicare a măsurilor respective de protecție și în acordul de protecție se precizează proporția de nedivulgare a datelor de identitate, precum și, după caz, perioada de aplicare a măsurilor.

Articolul 16. Audierea persoanei cu aplicarea modalităților speciale

Audierea persoanei cu aplicarea modalităților speciale se efectuează în conformitate cu prevederile art.110 din Codul de procedură penală.

Articolul 17. Schimbarea domiciliului, a locului de muncă ori de studii

(1) Schimbarea domiciliului constă în trecerea persoanei cu domiciliul permanent în o altă localitate din Republica Moldova. În baza acordurilor interstatale de asistență juridică internațională în materie penală, persoana poate trece cu traiul în o altă țară.

(2) Persoana care execută o pedeapsă privativă de libertate poate fi transferată la un alt penitenciar din Republica Moldova sau la un penitenciar din altă țară în baza acordurilor de asistență juridică internațională în materie penală.

(3) În caz de necesitate, organul abilitat poate propune persoanei schimbarea locului de muncă ori a locului de studii în conformitate cu legislația în vigoare. În cazul aplicării unei asemenea măsuri, organul abilitat este obligat să contribuie la identificarea și la asigurarea unui nou loc de muncă ori de studii.

(4) Condițiile de schimbare a domiciliului, a locului de muncă ori de studii sînt prevăzute în acordul de protecție.

Articolul 18. Schimbarea identității, schimbarea înfățișării

(1) Schimbarea identității constă în schimbarea datelor personale și, după caz, în modificări de natură socială, juridică, etnică etc. Persoana protejată stabilește volumul schimbărilor în identitatea sa.

(2) Noua identitate nu poate avea nici o influență asupra statutului persoanei și nici asupra unor alte drepturi sociale, culturale și politice ale persoanei.

(3) După expirarea termenului de aplicare a măsurii de protecție, persoana poate reveni la vechea identitate sau poate păstra noua identitate.

(4) Persoana protejată nu-și poate restabili identitatea inițială dacă în noua sa identitate a influențat semnificativ statutul unui terț prin căsătorie, paternitate, maternitate etc.

(5) Schimbarea identității poate avea loc doar în cazul absenței unor obligații ale persoanei protejate față de terți. Dacă, după aplicarea măsurii, s-a constatat că persoana protejată are față de terți anumite obligații pe care, cunoscîndu-le, nu le-a adus la cunoștință organului abilitat, acestea i se stabilește un termen pentru stingerea obligațiilor. În cazul refuzului de a stinge obligațiile, persoanei i se aplică alte măsuri de protecție.

(6) Dacă persoana protejată a comis o infracțiune înainte de schimbarea identității, organul abilitat, la solicitarea instanței de judecată, asigură prezența acesteia și folosirea identității ei inițiale, iar instanța poate decide aplicarea modalităților speciale de audiere a persoanei în conformitate cu art.110 din Codul de procedură penală.

(7) Schimbarea înfățișării constă în efectuarea unor intervenții chirurgicale sau de alt gen, acceptate de persoana protejată, în scopul modificării unor părți vizibile ale corpului. Schimbarea înfățișării nu trebuie să afecteze convingerile culturale și religioase ale persoanei. Ea se va aplica doar în cazul în care celelalte măsuri vor fi considerate ineficiente și doar cu acordul expres al persoanei protejate.

Articolul 19. Instalarea sistemului de alarmă

Instalarea sistemului de alarmă presupune dotarea locuinței, reședinței sau unei alte încăperi cu echipament care să asigure înștiințarea rapidă a organului abilitat și/sau a organelor de poliție despre un pericol iminent la care este supusă persoana.

Articolul 20. Schimbarea numărului de telefon

(1) Schimbarea numărului de telefon se efectuează prin modificarea numărului de telefonie fixă sau mobilă al persoanei protejate.

(2) În cazul schimbării numărului de telefon, numele persoanei protejate poate fi radiat, prin decizie a organului abilitat, din listele operatorului telefonic.

Articolul 21. Asigurarea protecției bunurilor

Protecția bunurilor persoanei protejate se realizează prin asigurarea pazei lor, prin alte modalități legale prevăzute în acordul de protecție.

Articolul 22. Măsurile de asistență

În acordul de protecție pot fi incluse și alte măsuri de asistență, cum ar fi:

- a) integrarea în alt mediu social;
- b) recalificarea profesională;
- c) asigurarea unui venit decent pînă la găsirea unui loc de muncă;
- d) asistența la obținerea unei noi profesii;
- e) asistența medicală;
- f) asistența juridică;
- g) asistența psihologică și socială.

Capitolul V PROGRAMUL DE PROTECȚIE

Articolul 23. Condițiile de includere în programul de protecție

(1) Includerea unei persoane în programul de protecție se face dacă sînt respectate cumulativ următoarele condiții:

- a) există cererea ei scrisă;
- b) persoana are calitatea prevăzută la art.2 alin.(1) pct.1);
- c) persoana se află în stare de pericol în sensul art.2 alin.(1) pct.2);
- d) există o hotărîre motivată a procurorului sau a instanței de judecată privind aplicarea măsurilor de protecție, emisă în temeiul art.215 din Codul de procedură penală.

(2) Includerea în programul de protecție a unui minor sau a unei persoane cu capacitate de exercițiu limitată este condiționată de acordul dat în scris de reprezentanții lor legali.

Articolul 24. Inițierea procedurii de includere în programul de protecție

(1) Persoana aflată în stare de pericol poate înainta procurorului care conduce urmărirea penală sau, după caz, instanței de judecată o cerere de includere în programul de protecție.

(2) Examinînd în mod confidențial cererea, procurorul sau, după caz, instanța de judecată emite o hotărîre cu privire la aplicarea măsurilor de protecție.

(3) În urma constatării din oficiu a stării de pericol, procurorul sau, după caz, instanța de judecată sînt obligați să examineze cazul în mod confidențial, cu participarea persoanei aflate în stare de pericol, emițînd o hotărîre cu privire la aplicarea măsurilor de protecție.

(4) În cazul refuzului procurorului de a examina cererea de includere în program ori de a emite o hotărîre cu privire la aplicarea măsurilor de protecție, persoana poate ataca actul de refuz la judecătorul de instrucție.

(5) În cazul în care instanța de judecată refuză să examineze cererea ori să emită o hotărîre cu privire la aplicarea măsurilor de protecție, persoana poate ataca actul de refuz în temeiul art.453 alin.(2) din Codul de procedură penală.

(6) Procurorul ori instanța de judecată poate recomanda organului abilitat aplicarea unei măsuri de protecție concrete.

Articolul 25. Hotărîrea cu privire la aplicarea măsurilor de protecție

(1) Hotărîrea cu privire la aplicarea măsurilor de protecție, emisă de procuror ori de instanța de judecată, trebuie să conțină:

- a) datele cu privire la persoană în conformitate cu art.358 alin.(1) din Codul de procedură penală, care se aplică în modul corespunzător. Suplimentar la datele prevăzute la art.358 alin.(1), se anexează cazierul judiciar;
- b) referire la existența unei cereri scrise a persoanei care urmează a fi protejată;
- c) statutul procesual al persoanei sau, după caz, lipsa acestuia;
- d) descrierea cauzei aflate în fază de urmărire penală sau de judecată;
- e) datele și informațiile furnizate de persoană, caracterul lor concludent în probatoriu, circumstanțele în care persoana a intrat în posesia datelor și a probelor furnizate sau pe care le va furniza;
- f) date care confirmă starea de pericol;
- g) estimarea posibilităților de recuperare a prejudiciului cauzat prin infracțiune;
- h) date referitoare la situația financiară a persoanei;
- i) recomandarea privind aplicarea unei măsuri de protecție concrete, după caz.

(2) Procurorul sau instanța de judecată poate include în hotărîre și alte date relevante, după caz.

(3) Hotărîrea cu privire la aplicarea măsurilor de protecție se remite imediat organului abilitat sau în cel mult 24 de ore, în condițiile art.215 din Codul de procedură penală, executarea ei fiind obligatorie.

Articolul 26. Decizia organului abilitat

(1) Decizia organului abilitat conține:

- a) data emiterii hotărîrii cu privire la aplicarea măsurilor de protecție;

- b) date cu privire la persoana inclusă în program;
- c) informații despre fondul cauzei aflate în fază de urmărire penală sau de judecată;
- d) eventualul pericol la care este expusă persoana în privința căreia se vor aplica măsurile de protecție;
- e) măsurile de protecție care se preconizează a fi aplicate.

(2) Decizia de aplicare a măsurilor de protecție în privința persoanei aflate în stare de pericol este emisă de șeful organului abilitat în termen rezonabil, nu mai mare de 30 de zile de la emiterea hotărârii cu privire la aplicarea măsurilor de protecție.

(3) În cazul în care hotărârea cu privire la aplicarea măsurilor de protecție nu corespunde cerințelor prevăzute în prezenta lege, șeful organului abilitat solicită prin decizie corectarea inexactităților. Organul emitent al hotărârii este obligat să se conformeze în termen de 3 zile.

Articolul 27. Acordul de protecție

(1) În termen de 3 zile din data emiterii deciziei, șeful organului abilitat încheie în scris un acord de protecție cu persoana aflată în stare de pericol.

(2) În cazul în care și membrii de familie ai persoanei protejate sînt supuși pericolului, acordul se încheie cu fiecare persoană separat.

(3) În momentul semnării acordului, persoana dobîndește statutul de persoană protejată.

(4) Acordul de protecție în privința unui minor este semnat de minor și de reprezentantul lui legal. În cazul în care reprezentantul legal refuză să semneze ori, în anumite circumstanțe, nu este în stare să semneze, acordul este semnat de reprezentantul organului de tutelă și curatelă. În cazul în care reprezentantul legal sau reprezentantul organului de tutelă și curatelă are obiecții față de conținutul acordului, inclusiv față de măsura de protecție, acordul nu va fi semnat pînă la eliminarea contradicțiilor. În astfel de cazuri, organul abilitat poate remite hotărîrea de aplicare a măsurilor de protecție procurorului sau instanței de judecată. În toate cazurile, prioritate vor avea interesele minorului.

(5) Acordul de protecție trebuie să conțină:

- a) dispoziții generale privind părțile acordului, data și locul semnării lui;
- b) măsura de protecție aplicată, condițiile și durata aplicării;
- c) drepturile și obligațiile persoanei protejate, stabilite în conformitate cu art.8;
- d) obligațiile organului abilitat;
- e) date despre persoana sau despre persoanele de legătură desemnate și condițiile în care acestea își vor desfășura activitatea;
- f) clauza conform căreia acordul este încheiat într-un singur exemplar, care se păstrează la organul abilitat în condiții de maximă siguranță a confidențialității.

(6) Dacă, în cursul urmăririi penale sau a judecării cauzei, au intervenit elemente noi față de cele cuprinse în hotărîrea inițială, poate fi emisă o nouă hotărîre în condițiile prezentei legi, care poate genera modificarea acordului de protecție sau încheierea unui nou acord.

Articolul 28. Programul de protecție

(1) Programul de protecție se desfășoară după tehnici și metode confidențiale, elaborate în cadrul organului abilitat.

(2) Documentele referitoare la includerea persoanei în program vor fi păstrate în condiții de maximă siguranță a confidențialității.

Articolul 29. Încetarea programului de protecție

(1) Programul de protecție încetează în una din următoarele situații:

- a) persoana protejată depune cerere scrisă;
- b) persoana refuză să depună mărturie în cursul procesului penal;
- c) persoana depune mărturie falsă în cursul procesului penal, fapt confirmat printr-o hotărîre judecătorească definitivă de condamnare pentru depunere de mărturii false;
- d) persoana protejată nu respectă obligațiile stabilite prin acordul de protecție;
- e) au dispărut circumstanțele care au determinat includerea persoanei în programul de protecție;

f) persoana protejată a decedat.

(2) În cazurile prevăzute la alin.(1), programul de protecție încetează printr-o hotărîre a procurorului sau a instanței de judecată.

(3) În cazurile prevăzute la alin.(1) lit.a), d) și f), programul de protecție poate înceta prin decizie a șefului organului abilitat.

(4) Imediat sau în cel mult 3 zile după adoptarea hotărîrii de încetare a programului, procurorul sau instanța de judecată comunică organului abilitat acest fapt. În situația prevăzută la alin.(1) lit.f), aplicarea programului în privința membrilor de familie poate continua în funcție de circumstanțele cauzei.

Capitolul VI

CONTROLUL ASUPRA EXERCITĂRII MĂSURILOR DE PROTECȚIE

Articolul 30. Controlul exercitat de procuror

(1) Procurorul General și adjuncții lui special împuterniciți exercită controlul asupra executării legilor de către organele abilitate cu atribuții de aplicare a măsurilor urgente, măsurilor de protecție și măsurilor de asistență.

(2) Procurorul abilitat cu atribuții de control dispune de dreptul de acces la informația ce constituie secret de stat, acordat în modul stabilit de lege.

Articolul 31. Controlul exercitat de judecătorul de instrucție

(1) În cazul prevăzut la art.24 alin.(4), precum și în alte cazuri cînd consideră că i-au fost încălcate drepturile, persoana poate depune plîngere la judecătorul de instrucție în termen de 10 zile.

(2) Plîngerea se examinează în termen de 10 zile, în condiții de confidențialitate și în conformitate cu prevederile art.313 din Codul de procedură penală.

(3) Hotărîrea judecătorului de instrucție este obligatorie pentru organul abilitat cu dreptul de a aplica măsuri urgente, măsuri de protecție și măsuri de asistență.

Capitolul VII

COOPERAREA NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ

Articolul 32. Cooperarea națională

(1) Pentru asigurarea unei protecții eficiente a martorilor, organul abilitat va coopera cu autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și cu organizații neguvernamentale.

(2) Autoritățile administrației publice centrale și locale sînt obligate să execute sesizările emise de organul abilitat în scopul protecției unei persoane concrete. Termenul de executare se indică în sesizare. În cazul imposibilității de executare a sesizării, organul respectiv va informa imediat sau în cel mult 72 de ore organul abilitat, invocînd motive întemeiate.

(3) Organizațiile neguvernamentale vor acorda, în limitele competenței, susținere în asigurarea unei asistențe și protecții eficiente.

Articolul 33. Cooperarea internațională

(1) Cooperarea internațională în domeniul protecției martorilor se efectuează potrivit normelor de asistență juridică internațională în materie penală.

(2) În baza unor acorduri de reciprocitate încheiate între Republica Moldova și alte state, organul abilitat are atribuția de a încheia acorduri de trimitere a persoanei protejate în țara respectivă sau de acceptare a unor persoane străine pe teritoriul Republicii Moldova.

Capitolul VIII

ASIGURAREA FINANCIARĂ A ACTIVITĂȚII DE PROTECȚIE A MARTORILOR

Articolul 34. Cheltuieli

(1) Cheltuielile de implementare a prezentei legi se acoperă cu mijloace de la bugetul de stat, din surse externe, precum și din programele de asigurare a necesităților de protecție a martorilor.

(2) Modul de gestionare a mijloacelor financiare se stabilește printr-un regulament aprobat de Guvern.

Capitolul IX

DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 35

(1) Prezenta lege intră în vigoare la 3 luni după publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Din data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr.1458-XIII din 28 ianuarie 1998 privind protecția de stat a părții vătămate, a martorilor și a altor persoane care acordă ajutor în procesul penal, cu modificările ulterioare.

Articolul 36

Guvernul, în termen de 3 luni:

- va prezenta Parlamentului propuneri spre aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege;
- va aproba actele normative necesare punerii în aplicare a prezentei legi și va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege;
- va asigura aprobarea sau revizuirea de către ministere și alte autorități ale administrației publice centrale a actelor lor normative.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI
Chișinău, 16 mai 2008.
Nr.105-XVI.

Marian LUPU

14. LEGE

cu privire la ajutorul social nr. 133-XVI din 13.06.2008

Monitorul Oficial nr.179/625 din 30.09.2008

* * *

C U P R I N S

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

- Articolul 1. Obiectul legii
- Articolul 2. Scopul legii
- Articolul 3. Noțiuni de bază
- Articolul 4. Sfera de acțiune a prezentei legi

Capitolul II DREPTUL LA AJUTOR SOCIAL, CUANTUMUL ȘI MODUL DE STABILIRE A ACESTUIA

- Articolul 5. Dreptul la ajutor social
- Articolul 6. Cuantumul ajutorului social
- Articolul 7. Venitul lunar minim garantat
- Articolul 8. Venitul global al familiei
- Articolul 9. Stabilirea ajutorului social

Capitolul III MODUL DE PLATĂ ȘI DE FINANȚARE A AJUTORULUI SOCIAL

- Articolul 10. Plata ajutorului social
- Articolul 11. Modificarea cuantumului ajutorului social
- Articolul 12. Încetarea plății ajutorului social
- Articolul 13. Contestarea
- Articolul 14. Finanțarea ajutorului social
- Articolul 15. Evidența beneficiarilor de ajutor social

Capitolul III¹ AJUTOR PENTRU PERIOADA RECE A ANULUI

- Articolul 15¹. Ajutor pentru perioada rece a anului

Capitolul IV RESPONSABILITĂȚI

- Articolul 16. Răspunderea pentru încălcarea prevederilor prezentei legi
- Articolul 17. Controlul asupra corectitudinii stabilirii ajutorului social și a utilizării mijloacelor financiare

Capitolul V DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

- Articolul 18. Intrarea în vigoare și perioada tranzitorie

Notă: În cuprinsul legii sintagma „Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului” se substituie prin sintagma „Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei” conform Legii nr.109 din 04.06.2010, în vigoare 30.07.2010

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Obiectul legii

Prezenta lege reglementează cadrul legal privind garantarea posibilităților egale pentru familiile defavorizate prin acordarea unui ajutor social la un nivel garantat de stat.

Articolul 2. Scopul legii

Prezenta lege are drept scop asigurarea unui venit lunar minim garantat pentru familiile defavorizate prin acordarea unui ajutor social stabilit în conformitate cu evaluarea venitului global mediu lunar al fiecărei familii și cu nevoia acesteia de asistență socială.

Articolul 3. Noțiuni de bază

În sensul prezentei legi, noțiunile utilizate semnifică:

familie – două sau mai multe persoane care locuiesc în aceeași locuință și se întrețin dintr-un buget comun. Beneficiază de drepturile de familie și orice persoană adultă care nu face parte dintr-o familie;

solicitant – unul dintre membrii familiei cu capacitatea deplină de exercițiu sau reprezentantul legal al familiei care depune cererea de acordare a ajutorului social;

ajutor social – plată lunară în bani acordată familiei defavorizate;

ajutor pentru perioada rece a anului – plată lunară fixă, în bani, acordată familiei defavorizate pentru lunile ianuarie-martie și noiembrie-decembrie;

venit lunar minim garantat al familiei – nivel minim calculat al venitului lunar garantat de stat unei familii;

venit global mediu lunar al familiei (denumit în continuare *venit global al familiei*) – media lunară a sumei mijloacelor obținute de familie;

familie defavorizată – familia care are un venit global mediu lunar mai mic decât venitul lunar minim garantat.

[Art.3 modificat prin Legea nr.180 din 15.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

Articolul 4. Sfera de acțiune a prezentei legi

Acțiunea prezentei legi se extinde asupra familiilor ai căror membri sînt cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni ai altor state, apatrizi sau refugiați, care au domiciliul în Republica Moldova conform legislației.

Capitolul II DREPTUL LA AJUTOR SOCIAL, CUANTUMUL ȘI MODUL DE STABILIRE A ACESTUIA

Articolul 5. Dreptul la ajutor social

(1) De dreptul la ajutor social beneficiază familiile defavorizate în cazul în care toți membrii adulți ai acesteia se încadrează în cel puțin una dintre următoarele situații:

a) au atins vârsta necesară pentru stabilirea pensiei conform legislației;

b) sînt persoane încadrate în diferite grade de invaliditate;

c) sînt șomeri înregistrați la agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă în a cărei rază teritorială își au domiciliul și care nu refuză un loc de muncă sau participarea la servicii de stimulare a ocupării forței de muncă și la lucrări public oferite de agenții;

d) se află în perioada dintre săptămîna a 30-a de sarcină și săptămîna a 12-a după naștere în cazul în care copilul se naște mort sau moare în perioada concediului postnatal, ori îngrijește un copil pînă la vîrsta de 3 ani;

e) îngrijesc un membru/membri ai familiei încadrați în gradul I de invaliditate care necesită îngrijire conform concluziei Consiliului de expertiză medicală a vitalității, îngrijesc un copil/copii invalizi din aceeași familie sau o persoană în vîrstă de peste 75 de ani din aceeași familie conform concluziei Consiliului medical consultativ.

(2) Familiile ai căror membri realizează venituri provenite din salarizare, cu timp integral sau parțial, din activitatea de antreprenoriat sau din activități bazate pe folosirea terenurilor agricole din extravilanul localităților pot solicita acordarea dreptului la ajutor social cu condiția că ceilalți membri adulți ai acestora se încadrează în una din situațiile expuse la alin.(1).

(3) La determinarea dreptului la ajutor social se exclud membrii familiilor care:

- a) dețin cetățenia Republicii Moldova însă nu domiciliază pe teritoriul acesteia;
- b) execută o pedeapsă privativă de libertate;
- c) satisfac serviciul militar în termen;
- d) se află la întreținerea statului.

(4) Situațiile specificate la alin.(1) lit.d) pot fi invocate concomitent de diferiți membri ai familiei doar pentru copiii cu mame diferite, iar situațiile specificate la lit.e) a aceluiași alineat pot fi invocate doar de un singur membru al familiei.

[Art.5 modificat prin Legea nr.180 din 15.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

Articolul 6. Cuantumul ajutorului social

Cuquantumul lunar al ajutorului social se stabilește ca diferență între venitul lunar minim garantat al familiei și venitul global al acesteia.

Articolul 7. Venitul lunar minim garantat

(1) Venitul lunar minim garantat al familiei reprezintă suma cuantumurilor veniturilor lunare minime garantate stabilite pentru fiecare membru al acesteia.

(2) Cuquantumul venitului lunar minim pentru fiecare membru al familiei se stabilește după cum urmează:

- a) 100% din venitul lunar minim garantat pentru solicitant;
- b) 70% din venitul lunar minim garantat pentru fiecare alt membru adult al familiei;
- c) 50% din venitul lunar minim garantat pentru fiecare copil;
- d) plus 30% din venitul lunar minim garantat pentru fiecare adult încadrat într-un grad de invaliditate;
- e) plus 50% din venitul lunar minim garantat pentru fiecare copil invalid;
- f) plus 10% din venitul lunar minim garantat dacă persoana încadrată într-un grad de invaliditate este unicul adult din familie.

(3) Nivelul venitului lunar minim garantat se stabilește anual prin Legea bugetului de stat.

Articolul 8. Venitul global al familiei

(1) La stabilirea venitului global al familiei se iau în considerare veniturile obținute în formă bănească din munca retribuită, din toate tipurile de activitate antreprenorială, prestațiile de asigurări și asistență socială, veniturile realizate din folosirea terenurilor agricole și a loturilor de pămînt, precum și alte tipuri de venituri, inclusiv cele din proprietate.

(2) La evaluarea bunăstării familiei în vederea stabilirii ajutorului social se iau în considerare componența familiei și bunurile mobile și imobile pe care le are în proprietate familia, utilizînd un set de caracteristici care identifică bunăstarea.

(3) Deținerea anumitor bunuri mobile și imobile, precum și unele caracteristici ale familiei sînt considerate drept indicator al bunăstării, exprimat în puncte.

(4) Dacă punctajul este mai mare decît cel stabilit, familia nu este eligibilă pentru acordarea dreptului la ajutor social.

(5) Modul de evaluare a bunăstării familiei și setul de caracteristici pentru evaluarea bunăstării familiei, exprimate în puncte, se aprobă de către Guvern.

(6) La calcularea venitului global al familiei se iau în considerare veniturile curente realizate de membrii acesteia.

Articolul 9. Stabilirea ajutorului social

(1) Ajutorul social se stabilește în baza cererii de acordare a ajutorului social depusă de unul dintre membrii familiei cu capacitatea deplină de exercițiu, desemnat de aceasta, sau, în cazurile prevăzute de lege, de către reprezentantul legal al acesteia.

(2) Ajutorul social este stabilit de către direcția/secția asistență socială și protecție a familiei.

(3) Direcția/secția asistență socială și protecție a familiei organizează, în comun cu reprezentanții autorităților administrației publice locale și/sau ai societății civile, selectiv, verificarea la domiciliul solicitantului a autenticității informației prezentate în cererea pentru acordarea ajutorului social și întocmește ancheta socială.

(4) Ajutorul social se stabilește pentru o perioadă ce nu va depăși 2 ani și va fi revizuit la intervenirea oricărei schimbări ce ar putea influența cuantumul ajutorului social stabilit.

(5) Ajutorul social se acordă începând cu luna în care a fost înregistrată cererea de acordare a ajutorului social la direcția/secția asistență socială și protecție a familiei.

[Art.9 modificat prin Legea nr.180 din 15.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

Capitolul III

MODUL DE PLATĂ ȘI DE FINANȚARE A AJUTORULUI SOCIAL

Articolul 10. Plata ajutorului social

(1) Plata ajutorului social se efectuează lunar, de către Casa Națională de Asigurări Sociale, prin intermediul instituției financiare selectate pe bază de concurs.

(2) În cazul în care cuantumul lunar calculat al ajutorului social pentru o familie este mai mic de 25 de lei, acesta se achită o dată la 6 luni printr-o plată care reprezintă suma ajutorului social pentru lunile respective.

(3) Regulamentul privind modul de stabilire și plată a ajutorului social se aprobă de către Guvern.

Articolul 11. Modificarea cuantumului ajutorului social

(1) Modificarea cuantumului ajutorului social se efectuează în următoarele situații:

- a) modificarea venitului lunar minim garantat al familiei;
- b) modificarea informațiilor care au fost depuse anterior.

(2) Modificarea cuantumului ajutorului social se efectuează de către direcția/secția asistență socială și protecție a familiei.

Articolul 12. Încetarea plății ajutorului social

(1) Plata ajutorului social încetează în următoarele cazuri:

- a) familia nu mai îndeplinește condițiile prevăzute de prezenta lege;
- b) familia își schimbă locul de trai;
- c) persoana solitară care a beneficiat de ajutor social a decedat sau a fost declarată dispărută;
- d) familia a refuzat întocmirea anchetei sociale la domiciliu sau nu a depus în mod repetat o cerere în termen de 10 zile, dacă prin ancheta socială s-au depistat schimbări în datele indicate în cerere.

(2) În termen de 15 zile de la data emiterii deciziei, direcția/secția asistență socială și protecție a familiei comunică în scris despre încetarea plății ajutorului social atât beneficiarului, în cazurile prevăzute la alin.(1) lit.a), b) și d), cât și Casei Naționale de Asigurări Sociale.

[Art.12 modificat prin Legea nr.180 din 15.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

Articolul 13. Contestarea

Decizia privind acordarea sau neacordarea ajutorului social, modificarea sau încetarea plății acestuia, precum și cea privind recuperarea sumelor încasate nejustificat, poate fi contestată în instanța de contencios administrativ.

Articolul 14. Finanțarea ajutorului social

Finanțarea ajutorului social, stabilit conform prezentei legi, se efectuează din mijloacele bugetului de stat, prin intermediul bugetului asigurărilor sociale de stat.

Articolul 15. Evidența beneficiarilor de ajutor social

Evidența beneficiarilor de ajutor social se efectuează de către direcția/secția asistență socială și protecție a familiei, Casa Națională de Asigurări Sociale și Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, prin crearea unui sistem informațional automatizat.

[Art.15 modificat prin Legea nr.180 din 15.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

Capitolul III¹ **AJUTOR PENTRU PERIOADA RECE A ANULUI**

Articolul 15¹. Ajutor pentru perioada rece a anului

(1) Ajutorul pentru perioada rece a anului se stabilește și se acordă:

- a) familiilor defavorizate beneficiare de ajutor social conform prevederilor prezentei legi;
- b) familiilor solicitante de ajutor social care au un venit global mediu lunar mai mare decât venitul lunar minim garantat conform legislației și mai mic decât nivelul venitului lunar minim garantat majorat de 1,4 ori.

(2) Cuantumul ajutorului pentru perioada rece a anului, modul de stabilire și de plată a acestuia sînt stabilite de către Guvern.

[Cap.III¹ introdus prin Legea nr.180 din 15.07.2010, în vigoare 01.01.2011]

Capitolul IV **RESPONSABILITĂȚI**

Articolul 16. Răspunderea pentru încălcarea prevederilor prezentei legi

(1) Încălcarea prezentei legi atrage răspunderea prevăzută de legislație.

(2) Solicitantul este obligat să prezinte informații complete și veridice organului cu drept de stabilire a ajutorului social.

(3) În cazul prezentării unor informații incomplete, greșite sau al neinformării despre schimbările ce au intervenit în structura și cuantumul veniturilor, fapt ce a influențat cuantumul ajutorului social, beneficiarul restituie întreaga sumă care i-a fost plătită nejustificat.

Articolul 17. Controlul asupra corectitudinii stabilirii ajutorului social și a utilizării mijloacelor financiare

(1) Controlul asupra corectitudinii stabilirii și utilizării conform destinației a mijloacelor financiare alocate se exercită de către organele de control abilitate.

(2) Verificarea autenticității informațiilor prezentate pentru stabilirea ajutorului social se efectuează nemijlocit de către organul care a stabilit ajutorul social.

Capitolul V **DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII**

Articolul 18. Intrarea în vigoare și perioada tranzitorie

(1) Prevederile prezentei legi se aplică:

- a) pentru familiile cu cel puțin un membru încadrat într-un grad de invaliditate – de la 1 octombrie 2008;
- b) pentru familiile cu unul sau mai mulți copii – de la 1 ianuarie 2009;
- c) pentru celelalte familii – de la 1 iulie 2009.

(2) Guvernul, în termen de 6 luni de la data adoptării:

- a) va prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în corespundere cu prevederile prezentei legi;

b) va elabora și aproba actele normative necesare pentru reglementarea mecanismului de implementare a prezentei legi;

c) va elabora cadrul legal și va crea condițiile necesare pentru instituirea, în subordinea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, a Inspecției sociale, care va evalua și monitoriza procesul de implementare a prezentei legi.

[Art.18 modificat prin Legea nr.180 din 15.07.2010, în vigoare 03.09.2010]

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

Marian LUPU

Chișinău, 13 iunie 2008.

Nr.133-XVI.

15. LEGE

cu privire la profilaxia infecției HIV/SIDA nr. 23-XVI din 16.02.2007

Monitorul Oficial nr.54-56/250 din 20.04.2007

* * *

C U P R I N S

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

- Articolul 1. Sfera de reglementare și obiectivele prezentei legi
- Articolul 2. Cadrul juridic
- Articolul 3. Noțiuni principale

Capitolul II CADRUL MĂSURILOR DE PROFILAXIE

- Articolul 4. Cadrul măsurilor strategice de profilaxie a infecției HIV/SIDA
- Articolul 5. Educația privind prevenirea infecției HIV/SIDA

Capitolul III ACTIVITATEA DE PREVENIRE ÎN CADRUL GRUPURILOR VULNERABILE

- Articolul 6. Familia, copiii, tinerii și infecția HIV/SIDA
- Articolul 7. Prevenirea infecției HIV/SIDA în rândul utilizatorilor de droguri injectabile
- Articolul 8. Prevenirea infecției HIV/SIDA în rândul militarilor
- Articolul 9. Activitățile de prevenire a infecției HIV/SIDA în penitenciare
- Articolul 10. Prevenirea infecției HIV/SIDA în rândul imigranților, emigranților, refugiaților și solicitanților de azil

Capitolul IV CONSILIEREA ȘI TESTAREA BENEVOLĂ

- Articolul 11. Accesul la testare
- Articolul 12. Laboratoarele și centrele de consiliere și testare
- Articolul 13. Consimțământul pentru testarea la marcherii HIV
- Articolul 14. Confidențialitatea
- Articolul 15. Interzicerea testării obligatorii la marcherii HIV
- Articolul 16. Testarea de santinelă

Capitolul V ASISTENȚĂ ȘI TRATAMENT

- Articolul 17. Supravegherea medicală
- Articolul 18. Protocoalele naționale pentru tratamentul persoanelor cu HIV/SIDA
- Articolul 19. Accesul la tratamentul ARV și la alte forme de tratament
- Articolul 20. Asistența paliativă a persoanelor cu HIV/SIDA
- Articolul 21. Prevenirea transmiterii infecției HIV/SIDA de la mamă la făt

Capitolul VI INTERZICEREA DISCRIMINĂRII

Articolul 22. Interzicerea discriminării la locul de muncă

Articolul 23. Interzicerea discriminării în instituțiile preșcolare și de învățământ

Articolul 24. Restricții la efectuarea unei călătorii și la alegerea reședinței

Articolul 25. Interzicerea discriminării în instituțiile medico-sanitare și balneare publice, departamentale și private

Articolul 26. Interzicerea discriminării privind accesul la servicii de asigurare, de creditare și de acordare a împrumuturilor

Articolul 27. Răspunderea pentru nerespectarea drepturilor persoanelor cu status HIV pozitiv

Capitolul VII BENEFICIEREA DE ASISTENȚĂ JURIDICĂ A PERSOANELOR CU STATUS HIV POZITIV ȘI RESPONSABILITATEA ACESTORA

Articolul 28. Disponibilitatea asistenței juridice și confidențialitatea procesului

Articolul 29. Responsabilitatea persoanelor cu status HIV pozitiv

Capitolul VIII PREVENIREA INFECTĂRII NOZOCOMIALE

Articolul 30. Asigurarea protecției pacienților

Articolul 31. Asigurarea protecției lucrătorilor medicali

Articolul 32. Accesul la seturile de profilaxie postexpunere

Articolul 33. Garanții în cazul infectării nozocomiale

Capitolul IX DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 34. Dispoziții finale și tranzitorii

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Sfera de reglementare și obiectivele prezentei legi

(1) Prezenta lege reglementează raporturile juridice ce țin de activitatea de profilaxie a infecției HIV/SIDA prin reducerea cazurilor noi de infectare, prin stoparea creșterii exponențiale a epidemiei și diminuarea impactului acesteia, prin asigurarea cu asistență medicală, socială și psihologică a persoanelor cu HIV/SIDA și a membrilor familiilor lor, prin garantarea respectării drepturilor acestora, precum și prin consolidarea eforturilor de prevenire și combatere a infecției în cauză.

(2) Prezenta lege are următoarele obiective:

a) promovarea unei politici complexe îndreptate spre conjugarea eforturilor structurilor de stat, neguvernamentale și internaționale, ale persoanelor cu HIV/SIDA, ale întreprinzătorilor și persoanelor particulare, precum și spre aplicarea sistemului de monitorizare și evaluare a activității de profilaxie a infecției HIV/SIDA;

b) efectuarea profilaxiei, ca sistem de măsuri de contracarare a epidemiei, în baza unor activități de informare a populației (inclusiv a grupurilor socialmente vulnerabile), îndreptate spre ridicarea nivelului de cunoaștere a problemelor ce țin de infecția HIV/SIDA;

c) excluderea discriminării persoanelor afectate de infecția HIV/SIDA prin garantarea drepturilor omului și respectarea demnității umane;

d) elaborarea și perfecționarea programelor cu privire la ocrotirea copiilor prin realizarea unui sistem de educație diferențiată, prin promovarea unui mod de viață sănătos, inclusiv a măsurilor de prevenire a consumului de droguri, de profilaxie a infecției HIV/SIDA, precum și de familiarizare cu problemele ce țin de protecția de infectare cu HIV, prin prevenirea stării de orfan social ca urmare a decesului de SIDA al unuia sau al ambilor părinți;

e) asigurarea unui acces garantat la asistență medicală și socială a persoanelor cu HIV/SIDA, inclusiv la tratament, îngrijiri și susținere;

f) asigurarea de condiții inofensive la acordarea asistenței medicale, la stabilirea diagnosticului de laborator pentru prevenirea riscului infectării intraspitalicești și profesionale.

Articolul 2. Cadrul juridic

(1) Cadrul juridic al activității privind profilaxia infecției HIV/SIDA se constituie din Constituție, prezenta lege, alte acte normative, precum și din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte stabilesc alte norme decât cele cuprinse în prezenta lege, se vor aplica normele tratatelor internaționale.

Articolul 3. Noțiuni principale

În sensul prezentei legi, se definesc următoarele noțiuni:

virusul imunodeficienței umane (HIV) - virus care conduce la reducerea și distrugerea sistemului imun al organismului și provoacă maladia SIDA;

status HIV pozitiv - prezență a markerilor HIV în organismul uman, indicând faptul infectării;

sindromul imunodeficienței dobândite (SIDA) - fază a maladii determinată de HIV;

tratament antiretroviral (tratament ARV) - aplicare a preparatelor specifice care au drept efect încetinirea replicării și răspîndirii virusului HIV în corpul uman;

profilaxie postexpunere (PPE) - tratament antiretroviral pe termen scurt, cu scopul de a reduce pericolul infectării cu HIV, după o eventuală expunere în cadrul activității profesionale sau prin intermediul raportului sexual forțat /în cazul unui viol;

consiliere și testare benevolă - consiliere pre- și posttestare, inclusiv consilierea în vederea obținerii unui consimțămînt informat pentru testare la markerii HIV;

confidențialitate - protejare și garantare a dreptului la intimitate al unei persoane supuse testării la markerii HIV sau diagnosticate ca fiind HIV pozitivă;

Consiliul național de coordonare a programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, al infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei - structură funcțională intersectorială care asigură dirijarea și monitorizarea strategiilor și activităților prevăzute de programele naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, al infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei, precum și utilizarea granturilor Fondului Global "SIDA/TV/Malaria" și ale Băncii Mondiale;

standarde universale de precauție - reguli ce stabilesc, pentru serviciile de asistență medicală și alte servicii, condițiile obligatorii de prevenire a infectării cu HIV prin expunere la contactul direct cu singele și alte lichide biologice;

tratament de substituție - terapie cu utilizarea unui tratament de substituție a drogurilor;

asistență paliativă - acțiuni care combină un șir de măsuri și terapii cu scopul de a îmbunătăți calitatea vieții persoanelor cu HIV/SIDA și a membrilor familiilor lor;

infectare nozocomială - infectare cu HIV prin intermediul intervențiilor și manoperelor medicale.

Capitolul II CADRUL MĂSURILOR DE PROFILAXIE

Articolul 4. Cadrul măsurilor strategice de profilaxie a infecției HIV/SIDA

(1) Măsurile de profilaxie a infecției HIV/SIDA sînt reglementate de prezenta lege, de alte acte normative adoptate în baza acestei legi, precum și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

(2) Programele de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA sînt integrate în planul național de dezvoltare.

(3) Este obligatorie promovarea implicării sporite a persoanelor cu HIV/SIDA și a organizațiilor neguvernamentale din domeniu în elaborarea și implementarea Programului național de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA și a programelor conexe, printre care cele de instruire pentru prevenire, îngrijire și tratament, de asistență juridică și socială, precum și a politicilor de încadrare în muncă.

(4) Sensibilizarea opiniei publice la nivel național se va efectua prin intermediul activităților de informare, educare, comunicare și al campaniilor mass-media, menite să promoveze un mod de viață sănătos, comportamente responsabile și inofensive, nediscriminarea, egalitatea dintre femei și bărbați, compasiunea.

(5) În instituțiile de învățământ se va asigura difuzarea materialelor informative privind prevenirea transmiterii infecției HIV, promovarea unei atitudini nediscriminatorii și tolerante față de persoanele cu HIV/SIDA.

Articolul 5. Educația privind prevenirea infecției HIV/SIDA

(1) Statul este responsabil, la nivel național, de elaborarea și implementarea programelor educaționale menite să informeze și să educe copiii începând cu vârsta de 12 ani, adolescenții și tinerii privind comportamentele responsabile și inofensive.

(2) Problemele ce țin de prevenirea infecției HIV/SIDA se includ în curricula obligatorie a învățământului secundar, mediu special, superior și post-universitar, în activitățile educative formale și neformale din rîndul adolescenților instituționalizați, al tinerilor cu retard mintal și cu dizabilități fizice, al efectivului Forțelor Armate.

(3) Activitățile de instruire și promovare a unor comportamente responsabile și inofensive privind prevenirea infecției HIV/SIDA, de asigurare informațională a copiilor neșcolarizați se efectuează în centrele pentru tineret și în cele pentru copii, în alte instituții de menire socială.

(4) Ministerele și alte autorități administrative centrale, autoritățile administrației publice locale sînt obligate să elaboreze și să aplice măsuri de implicare a populației, a mijloacelor de informare în masă, a asociațiilor și a altor organizații în programele educaționale și de difuzare a informației despre infecția HIV/SIDA în cadrul serviciilor de asistență medicală, la locul de muncă și la cel de trai.

(5) Programele educaționale se bazează pe principiile nediscriminării, promovării unei atitudini tolerante față de persoanele cu HIV/SIDA, respectării și garantării drepturilor acestora.

Capitolul III ACTIVITATEA DE PREVENIRE ÎN CADRUL GRUPURILOR VULNERABILE

Articolul 6. Familia, copiii, tinerii și infecția HIV/SIDA

(1) Copiii beneficiază de consiliere adaptată la necesitățile lor specifice. Se vor respecta toate rigorile de confidențialitate aplicabile adulților.

(2) Copiii și tinerii afectați de HIV/SIDA au drepturi egale cu cele ale semenilor lor, beneficiază de acces la programele educaționale și de prevenire a infecției HIV/SIDA, de asistență socială și juridică, precum și de îngrijirea și tratamentul de care au nevoie în virtutea statusului lor.

(3) Copiii și tinerii afectați de HIV/SIDA din instituțiile medico-sanitare, sociale, de învățământ și de detenție nu pot fi supuși unor practici discriminatorii în baza statusului lor.

(4) Copiii și tinerii afectați de HIV/SIDA, victime ale traficului sau exploatării sexuale, sînt tratați ca atare.

(5) Femeile HIV pozitive beneficiază de contracepție gratuită, inclusiv de sterilizare benevolă, după consilierea cuvenită.

Articolul 7. Prevenirea infecției HIV/SIDA în rîndul utilizatorilor de droguri injectabile

(1) Ministerele și alte autorități administrative centrale interesate, serviciile publice sanitare desconcentrate și descentralizate elaborează programe educaționale și de reabilitare medicală și socială, destinate utilizatorilor de droguri injectabile, în vederea reducerii consumului acestora, a prevenirii infecției HIV/SIDA în rîndul consumatorilor, a implicării lor în tratamente voluntare de substituție.

(2) Ministerele și alte autorități administrative centrale interesate, autoritățile administrației publice locale, serviciile publice sanitare desconcentrate și descentralizate implementează programe educaționale și de reabilitare medicală și socială destinate utilizatorilor de droguri injectabile, asigurînd o acoperire teritorială vastă cu aceste programe și un acces sporit la materialele cu caracter profilactic.

(3) Programele de reducere a noxelor conțin activități de educație, prevenire, conștientizare și de consultanță.

(4) Tratamentul de substituție cu metadonă se oferă, în condiții de confidențialitate, persoanelor care solicită voluntar acest tratament și care corespund criteriilor de selecție.

Articolul 8. Prevenirea infecției HIV/SIDA în rândul militarilor

Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne și Serviciul Grăniceri elaborează și implementează programe eficiente de prevenire a infecției HIV/SIDA prin promovarea unor comportamente responsabile și inofensive, elaborează standarde minime de cunoștințe și includ aceste programe în procesul de instruire a efectivului.

Articolul 9. Activitățile de prevenire a infecției HIV/SIDA în penitenciare

Ministerul Justiției asigură:

a) instruirea și educarea personalului și deținuților din penitenciare în vederea dezvoltării competențelor și cunoștințelor în domeniul prevenirii infecției HIV/SIDA, a formării unui comportament responsabil și inofensiv, a consilierii pre- și posttestare și a testării la marcherii HIV;

b) realizarea programelor de reducere a noxelor prin acordarea gratuită a dezinfectantelor, precum și a seringilor și prezervativelor în penitenciare;

c) accesul la tratamentul ARV gratuit și la cel al maladiilor oportuniste.

Articolul 10. Prevenirea infecției HIV/SIDA în rândul imigranților, emigranților, refugiaților și solicitanților de azil

(1) Ministerele și alte autorități administrative centrale interesate, serviciile publice sanitare desconcentrate și descentralizate elaborează și implementează programe de prevenire menite să dezvolte competențe și cunoștințe minime privind infecția HIV/SIDA în rândul imigranților, emigranților, refugiaților și solicitanților de azil, le oferă materiale informative.

(2) Ministerul sănătății, în comun cu alte ministere și autorități administrative centrale, organizează activități de prevenire a infecției HIV/SIDA, de asistență socială și materială pentru imigranți, emigranți, refugiați și solicitanți de azil.

(3) Imigranții, emigranții, refugiații și solicitanții de azil beneficiază de tratament ARV și de tratament al maladiilor oportuniste în condițiile legii.

Capitolul IV CONSILIEREA ȘI TESTAREA BENEVOLĂ

Articolul 11. Accesul la testare

(1) Cetățenilor Republicii Moldova, cetățenilor străini și apatrizilor care au domiciliul sau se află temporar pe teritoriul Republicii Moldova li se asigură dreptul la examen medical gratuit (inclusiv anonim) în scopul depistării precoce a virusului HIV și a maladiei SIDA.

(2) Testarea la marcherii HIV se efectuează, la adresarea persoanelor, conform regulilor de examinare și supraveghere medicală elaborate și aprobate de Ministerul Sănătății în corespundere cu prezenta lege.

Articolul 12. Laboratoarele și centrele de consiliere și testare

(1) Prestarea serviciilor de consiliere pre- și posttestare se efectuează în instituțiile medico-sanitare publice și private abilitate și acreditate, precum și în cadrul serviciilor de sănătate pentru tineret acreditate în modul stabilit de lege. Consilierii trebuie să posede un nivel de competență adecvat standardelor stabilite de Ministerul Sănătății.

(2) Testarea sîngelui la marcherii HIV se efectuează în laboratoarele instituțiilor medico-sanitare publice și în cele ale centrelor de medicină preventivă ale Ministerului Sănătății acreditate în modul stabilit de lege.

Articolul 13. Consimțămîntul pentru testarea la marcherii HIV

(1) Testarea la marcherii HIV se face doar în baza consimțămîntului scris, benevol și informat, al persoanei.

(2) În cazul unui minor, consimțămîntul scris, benevol, pentru testare la marcherii HIV urmează a fi exprimat atît de minor, cît și de reprezentantul legal al acestuia. În cazul în care este imposibil de a obține consimțămîntul reprezentantului legal al minorului și dacă efectuarea testării este necesară pentru minor, este suficient consimțămîntul scris, benevol, al acestuia din urmă.

(3) În cazul unei persoane cu retard mintal, pentru efectuarea testării la markerii HIV este necesar consimțământul scris al acesteia.

(4) În cazul unei persoane lipsite de discernământ internate într-o instituție medicală specializată, responsabil de luarea deciziei privind testarea la markerii HIV este reprezentantul ei legal.

Articolul 14. Confidențialitatea

(1) Dreptul la confidențialitate al persoanei care solicită testarea la markerii HIV sau al celei diagnosticate cu HIV este garantat.

(2) Rezultatul testului HIV este confidențial și poate fi eliberat numai următoarelor persoane:

- a) persoanei testate;
- b) părintelui sau tutorelui minorului testat;
- c) reprezentantului legal al persoanei lipsite de discernământ;
- d) conducătorului instituției medico-sanitare la care a fost colectată proba de sînge;
- e) conducătorului instituției medico-sanitare publice de la locul de trai al persoanei testate (medicului de familie);
- f) judecătorului care a emis hotărîrea de testare obligatorie în condițiile art.15.

(3) Persoanele cu statusul HIV pozitiv stabilit sînt avizate în scris de către instituția medico-sanitară asupra necesității respectării regulilor de prevenire a răspîndirii infecției HIV/SIDA, precum și asupra răspunderii penale pentru punerea intenționată în pericol de contaminare a altei persoane sau pentru infectarea intenționată a acesteia.

(4) Orice persoană HIV pozitivă este obligată să comunice statusul său soțului (soției) sau partenerului.

(5) Personalul medical poate iniția notificarea soțului (soției) sau partenerului de statusul HIV pozitiv al pacientului doar după examinarea circumstanțelor fiecărui caz în parte, prin prisma eticii medicale și a confidențialității, dacă:

- a) persoana HIV pozitivă a beneficiat de consilierea cuvenită;
- b) consilierea oferită persoanei HIV pozitive nu a avut drept rezultat schimbări comportamentale pozitive în direcția reducerii pericolului de infectare;
- c) persoana HIV pozitivă a refuzat să-și comunice statusul său soțului (soției) sau partenerului sau să-și dea acordul la notificarea respectivă;
- d) există un pericol real de transmitere a infecției HIV;
- e) a expirat termenul rezonabil oferit persoanei HIV pozitive, anunțate în prealabil, pentru a-și comunica statusul său.

(6) Personalul medical și alte persoane care, în virtutea obligațiilor de serviciu, dețin informații privind rezultatele examenelor medicale în ce privește infecția HIV (maladia SIDA) sînt obligate să păstreze secretul acestor informații. Pentru divulgarea lor, ei sînt trași la răspundere administrativă în conformitate cu legislația în vigoare.

Articolul 15. Interzicerea testării obligatorii la markerii HIV

(1) Testarea obligatorie la markerii HIV ca precondiție pentru angajare, călătorii, acces la servicii medicale, admitere într-o instituție de învățămînt este interzisă, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Sînt interzise toate formele de testare ascunsă.

(2) Testarea la markerii HIV este obligatorie:

- a) la donarea singelui, lichidelor, țesuturilor și organelor;
- b) în baza hotărîrii instanței de judecată, în cazuri de viol și punere intenționată în pericol de infectare a altei persoane, atunci cînd acuzatul nu își dă consimțământul la testare după consilierea cuvenită.

Articolul 16. Testarea de santinelă

(1) Testarea de santinelă este testarea la markerii HIV a probelor de sînge colectate în alte scopuri legitime sau nemijlocit de la persoane aparținînd unor grupuri specifice, cum ar fi femeile însărcinate, utilizatorii de droguri intravenoase, deținuții, pentru identificarea tendințelor procesului epidemic al infecției HIV asociat cu anumite comportamente sau practici de risc.

(2) Înainte de testare, orice informație care permite identificarea persoanei testate va fi exclusă. Autoritățile medicale vor fi informate doar despre numărul de cazuri cu HIV, fără notificarea acestora.

Capitolul V

ASISTENȚĂ ȘI TRATAMENT

Articolul 17. Supravegherea medicală

Persoanele infectate cu HIV și bolnave de SIDA sînt supuse supravegherii medicale.

Articolul 18. Protocoalele naționale pentru tratamentul persoanelor cu HIV/SIDA

(1) Protocoalele naționale pentru tratamentul complex al persoanelor infectate cu HIV și bolnave de SIDA se elaborează și se aprobă de către Ministerul Sănătății. Protocoalele garantează accesul la serviciile medicamentose și de spitalizare.

(2) Aceste servicii includ:

- a) diagnosticarea și tratamentul infecției HIV/SIDA, al maladiilor oportuniste, al infecțiilor cu transmitere sexuală, al altor infecții și complicații;
- b) servicii de laborator;
- c) tratament de urgență;
- d) asistență psihologică;
- e) asistență socială;
- f) tratament paliativ.

Articolul 19. Accesul la tratamentul ARV și la alte forme de tratament

(1) În cadrul Programului național de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA și al infecțiilor cu transmitere sexuală, statul asigură accesul gratuit al persoanelor HIV pozitive la tratamentul ARV și la cel al maladiilor oportuniste conform indicațiilor clinico-imunologice.

(2) Persoanele infectate cu HIV și bolnave de SIDA beneficiază de asistență medicală în baza Programului unic de asigurare obligatorie de asistență medicală, conform legislației în vigoare.

Articolul 20. Asistența paliativă a persoanelor cu HIV/SIDA

(1) Ministerul Sănătății elaborează standarde privind asistența paliativă în condiții de spital și la domiciliu.

(2) Ministerul Sănătății și Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului coordonează la nivel național dezvoltarea serviciilor de îngrijiri paliative.

(3) Medicii informează, la cerere, familiile persoanelor HIV pozitive referitor la îngrijirile paliative.

Articolul 21. Prevenirea transmiterii infecției HIV/SIDA de la mamă la făt

(1) Toate femeile însărcinate au acces la consiliere și testare gratuită la marcherii HIV.

(2) Femeilor HIV pozitive însărcinate și nou-născuților lor li se garantează accesul la tratament ARV profilactic gratuit.

(3) Nou-născuții mamelor HIV pozitive sînt asigurați cu alimentație artificială gratuită.

Capitolul VI

INTERZICEREA DISCRIMINĂRII

Articolul 22. Interzicerea discriminării la locul de muncă

(1) Este interzisă orice formă de discriminare pe motiv de status HIV pozitiv la toate etapele de angajare, promovare sau atribuire a responsabilităților de serviciu în orice domeniu public sau privat, la alegerea sau numirea în funcții publice.

(2) Persoanele cu status HIV pozitiv angajate în câmpul muncii în orice domeniu public sau privat beneficiază de aceleași drepturi, garanții și oportunități ca și ceilalți angajați.

(3) Nu se admite concedierea pe motiv de status HIV pozitiv.

(4) Lista profesiilor și specialităților la care nu pot fi admise persoanele cu status HIV pozitiv se aprobă de către Ministerul Sănătății și Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului.

(5) Victimele discriminării se pot adresa în instanța de judecată pentru repararea prejudiciului moral și material.

(6) În funcție de stadiul infecției, persoanele infectate cu HIV sau bolnave de SIDA beneficiază de servicii de orientare sau reorientare profesională, în condițiile legii.

Articolul 23. Interzicerea discriminării în instituțiile preșcolare și de învățământ

(1) Instituțiile preșcolare și de învățământ nu au dreptul de a refuza admiterea, de a segrega sau de a limita participarea persoanei la anumite activități, inclusiv sportive, accesul la servicii sau beneficii ori de a exmatri-cula persoanele respective pe motiv de status HIV pozitiv.

(2) Este interzisă discriminarea rudelor sau partenerilor persoanelor HIV pozitive.

Articolul 24. Restricții la efectuarea unei călătorii și la alegerea reședinței

(1) Aflarea pe teritoriul Republicii Moldova, pe un termen de peste 3 luni, este permisă numai persoanelor care prezintă certificatul medical de testare la marcherii HIV cu rezultatul negativ.

(2) Persoana care nu a fost supusă testării la marcherii HIV este obligată să se prezinte, în primele 10 zile de la sosirea în Republica Moldova, la instituția respectivă pentru efectuarea testării în cauză. Persoanele care au prezentat certificatul medical de testare la marcherii HIV sau au efectuat această testare în Republica Moldova, ulterior, sînt supuse testării respective o dată pe an.

(3) Conducătorul instituției, agentul economic sau persoana particulară care invită un cetățean străin poartă răspundere de posesia de către acesta a certificatului medical de testare la marcherii HIV, iar în cazul în care nu-l are, de trimiterea lui la timp la o instituție medico-sanitară pentru a trece testarea cuvenită.

Articolul 25. Interzicerea discriminării în instituțiile medico-sanitare și balneare publice, departamentale și private

(1) Orice persoană dispune de acces egal la servicii medicale indiferent de statusul HIV.

(2) Nu se admite refuzul internării, primirii, accesului la servicii medicale a persoanelor cu status HIV pozitiv în instituțiile medico-sanitare și balneare publice, departamentale și private sau solicitarea unor taxe sporite pentru prestarea serviciilor respective.

Articolul 26. Interzicerea discriminării privind accesul la servicii de asigurare, de creditare și de acordare a împrumuturilor

Accesul persoanelor infectate cu HIV la servicii de asigurare (medicală, de accidente, a vieții etc.), de creditare și de acordare a împrumuturilor nu poate fi limitat pe motiv de status HIV pozitiv. Persoanele respective sînt obligate să comunice informațiile necesare pentru accesul la asemenea servicii și să nu ascundă sau să nu denatureze informațiile referitor la statusul lor. Este interzis refuzul acordării de credite sau împrumuturi invocîndu-se starea respectivă de sănătate.

Articolul 27. Răspunderea pentru nerespectarea drepturilor persoanelor cu status HIV pozitiv

Nerespectarea de către conducătorii întreprinderilor, indiferent de forma juridică de organizare sau tipul de proprietate, ai instituțiilor preșcolare și de învățământ, ai instituțiilor medico-sanitare și balneare publice, departamentale și private a drepturilor persoanelor cu status HIV pozitiv, precum și lezarea intereselor lor atrag după sine răspunderea conducătorilor în conformitate cu legislația în vigoare.

Capitolul VII

BENEFICIEREA DE ASISTENȚĂ JURIDICĂ A PERSOANELOR CU STATUS HIV POZITIV ȘI RESPONSABILITATEA ACESTORA

Articolul 28. Disponibilitatea asistenței juridice și confidențialitatea procesului

(1) Persoanele cu status HIV pozitiv beneficiază de asistență juridică gratuită în caz de adresare către autoritățile publice și/sau în instanțele de judecată. Reprezentarea în proces este gratuită.

(2) Toate ședințele instanțelor de judecată și cele ale autorităților publice cu participarea persoanelor cu status HIV pozitiv, la cererea acestora, vor fi închise.

Articolul 29. Responsabilitatea persoanelor cu status HIV pozitiv

(1) Persoanele cu status HIV pozitiv vor da dovadă de comportamente responsabile și inofensive pentru a-și proteja propria sănătate și a preveni transmiterea infecției HIV.

(2) Persoana care este conștientă de faptul infectării sale cu HIV și pune premeditat în pericol de contaminare o altă persoană poartă răspundere penală în conformitate cu legislația în vigoare.

Capitolul VIII PREVENIREA INFECTĂRII NOZOCOMIALE

Articolul 30. Asigurarea protecției pacienților

Conducătorii instituțiilor medico-sanitare publice, departamentale și private sînt obligați să asigure condițiile necesare pentru prevenirea infectării cu HIV a pacienților:

- a) în timpul examinărilor instrumentale și de laborator, inclusiv al testării la markerii HIV, al efectuării intervențiilor chirurgicale, ginecologice, stomatologice, al procedurilor și manoperelor medicale și cosmetologice;
- b) la transfuzia sîngelui, componentelor și preparatelor de sînge.

Articolul 31. Asigurarea protecției lucrătorilor medicali

(1) Ministerul Sănătății elaborează standarde universale de precauție pentru profilaxia infectării cu HIV.

(2) Respectarea standardelor universale menționate la alin.(1) este o condiție obligatorie pentru serviciile de asistență medicală, pentru alte servicii care presupun contactul cu sîngele și alte fluide ale organismului uman.

(3) Instruirea personalului medical în domeniu se efectuează de către administrația instituțiilor medico-sanitare publice și de către patronii instituțiilor private.

(4) Disponibilitatea inventarului necesar (seringi de unică folosință, sterilizatoare, dispozitive de curățare, mănuși etc.) constituie o precondiție pentru acreditarea și reacreditarea unităților respective.

Articolul 32. Accesul la seturile de profilaxie postexpunere

Persoanele expuse pericolului de infectare cu HIV în cadrul activității lor profesionale și victimele infracțiunilor sexuale beneficiază gratuit de seturi de profilaxie postexpunere în cadrul instituțiilor medico-sanitare publice.

Articolul 33. Garanții în cazul infectării nozocomiale

(1) Cetățenii Republicii Moldova care au fost infectați cu HIV în urma transfuziilor de sînge, intervențiilor și manoperelor medicale sînt asigurați cu pensie conform legislației în vigoare.

(2) Repararea prejudiciilor morale și materiale aduse persoanei în urma infectării cu HIV revine instituției medico-sanitare în care a fost infectată.

(3) Infectarea cu HIV a personalului medical în timpul îndeplinirii obligațiilor de serviciu se consideră boală profesională.

Capitolul IX DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 34.

(1) Guvernul, în termen de 6 luni:

- a) va prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în conformitate cu prezenta lege;
- b) va asigura revizuirea și abrogarea de către toate ministerele și celelalte autorități administrative centrale a actelor lor normative ce contravin prezentei legi.

(2) La data intrării în vigoare a prezentei legi, Legea nr.1460-XII din 25 mai 1993 cu privire la profilaxia maladiei SIDA se abrogă.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI
Chișinău, 16 februarie 2007.
Nr.23-XVI.

Marian LUPU

16. HOTĂRÎREA

Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii nr.37 din 22.11.2004*

Traficul de ființe umane în diversele lui forme, inclusiv și traficul de copii, prezintă infracțiuni periculoase, care duc în mod esențial la încălcarea drepturilor și libertăților persoanei.

În scopul asigurării aplicării corecte și unitare a legislației privind traficul de ființe umane și traficul de copii, conștientizând pericolul social sporit al acestor infracțiuni și pornind de la necesitatea protejării drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor, în baza art.2 lit. e), art. 16 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție și art.39 din CPP, Plenul prin prezenta hotărâre oferă următoarele explicații:

1. În sensul art.165, 206 Cod penal, prin prisma legislației internaționale în domeniu indicată în anexă, care este parte componentă a prezentei hotărâri, Plenul explică înțelesul următorilor termeni și expresii:

a) **“Trafic de ființe umane”** semnifică recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei persoane în scop de exploatare sexuală comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forțate, în sclavie sau în condiții similare sclaviei, de folosire în conflicte armate sau în activități criminale, de prelevare a organelor sau țesuturilor pentru transplantare, săvârșită prin: amenințare cu aplicarea sau aplicarea violenței fizice sau psihice nepericuloase pentru viața și sănătatea persoanei, inclusiv prin răpire, prin confiscare a documentelor și prin servitute, în scopul întoarcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil; înșelăciune; abuz de poziție de vulnerabilitate sau abuz de putere, dare sau primire a unor plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane, cu aplicarea violenței periculoase pentru viața, sănătatea fizică sau psihică a persoanei; prin folosirea torturii, a tratamentelor inumane sau degradante pentru a asigura subordonarea persoanei ori prin folosirea violului, dependenței fizice, a armei, a amenințării cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei victimei sau altor persoane, precum și a altor mijloace;

b) **„Trafic de copii”** semnifică recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul: exploatării sexuale, comerciale și necomerciale, în prostituție sau în industria pornografică; exploatării prin muncă sau servicii forțate; exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei, inclusiv în cazul adopției ilegale; folosirii în conflicte armate; folosirii în activitate criminală; prelevării organelor sau țesuturilor pentru transplantare; abandonării în străinătate. Aceleași acțiuni însoțite: de aplicare a violenței fizice sau psihice asupra copilului; de abuz sexual asupra copilului, de exploatare sexuală comercială și necomercială a acestuia; de aplicare a torturii, a tratamentelor inumane sau degradante pentru a asigura subordonarea copilului ori însoțite de viol, de profitare de dependența fizică a copilului, de folosire a armei, de amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei copilului sau altor persoane; de exploatare în sclavie sau în condiții similare sclaviei; de folosire a copilului în conflicte armate; de prelevare a organelor sau țesuturilor pentru transplantare.

c) La încadrarea juridică a acțiunilor făptuitorului în baza art.165 și 206 Cod penal nu se ia în considerație consimțământul victimei de a fi recrutată, transportată, transferată, adăpostită sau primită, chiar dacă aceasta era informată în privința scopurilor în care va fi folosită, precum și despre mijloacele utilizate în trafic;

d) Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unui copil în scopurile menționate în art.206 CP sînt considerate ca “trafic de ființe umane”, chiar dacă nu au fost utilizate nici unul din mijloacele enunțate;

e) Termenul “copil” desemnează orice persoană în vîrstă de pînă la 18 ani;

f) “Victime ale traficului” sînt persoane care au suferit fie individual, fie colectiv prejudicii, inclusiv, vătămări psihice sau mintale, pierderi materiale sau morale, încălcări esențiale ale drepturilor și libertăți lor fundamentale prin acte sau omisiuni specificate la lit.a) și b) din prezentul punct.

2. Dispoziția articolelor 165 și 206 CP prevăd următoarele acțiuni infracționale:

- a) recrutarea;
- b) transportarea;

* Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2005, nr.8, pag.4

- c) transferul;
- d) adăpostirea;
- e) primirea unei persoane.

2.1 Aceste acțiuni se săvârșesc în scop:

- a) de exploatare sexuală comercială sau necomercială;
- b) prin muncă sau servicii forțate, în sclavie sau în condiții similare sclaviei;
- c) de folosire în conflicte armate sau în activități criminale;
- d) de prelevare a organelor sau țesuturilor pentru transplantare.

2.2 Acțiunile menționate la traficul de copii se săvârșesc și în scopul:

- a) prostituției sau în industria pornografică;
- b) adopției ilegale;
- c) abandonării în străinătate.

2.3 Acțiunile infracționale menționate se realizează prin următoarele mijloace:

a) amenințarea cu aplicarea violenței fizice sau psihice nepericuloase pentru viața și sănătatea persoanei, inclusiv prin răpire, confiscarea documentelor, prin servitute, în scopul întoarcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil;

b) înșelăciune;

c) abuz de poziție de vulnerabilitate sau abuz de putere;

d) dare sau primire a unei plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra altei persoane;

e) cu aplicarea violenței periculoase pentru viața, sănătatea fizică sau psihică a persoanei;

f) prin folosirea torturii, a tratamentelor inumane sau degradante pentru a asigura subordonarea persoanei ori prin folosirea violului, dependenței fizice, a armei, a amenințării cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei victimei sau altor persoane, precum și a altor mijloace;

Pentru realizarea laturii obiective a traficului de ființe umane este de ajuns existența cel puțin a unei acțiuni (inacțiuni) infracționale menționate, în cel puțin unul din scopurile enumerate și care este săvârșită măcar prin unul din mijloacele specificate.

3. La interpretarea acțiunilor de trafic urmează de avut în vedere următoarele explicații:

3.1 **Recrutarea** în scopul traficului de ființe umane presupune atragerea persoanelor prin selecționare într-o anumită activitate determinată de scopurile stipulate în art.165 și art.206 CP.

La recrutare nu are importanță împrejurările în care a avut loc recrutarea: în locurile de odihnă, prin rețele neconvenționale, prin oferirea locurilor de muncă sau studii, prin încheierea unei căsătorii fictive etc.

Mijloacele de recrutare pot fi efectuate prin constrângere, răpire, înșelăciune parțială sau totală etc.

3.2 Prin **transportare** se înțelege deplasarea unei persoane dintr-un loc în altul în perimetrul unui stat sau peste frontieră, folosind diferite mijloace de transport ori pe jos.

3.3 **Transferul** unei persoane este transmiterea victimei de la o persoană la alta prin vânzare-cumpărare, schimb, dare în chirie, cesiune în contul unei datorii, donație sau alte asemenea tranzacții cu sau fără recompensă.

3.4 **Adăpostirea** victimei este plasarea acesteia într-un loc ferit pentru a nu fi descoperită de către reprezentanții organelor de stat sau de terțe persoane care ar putea denunța traficanțul.

3.5 **Primirea** victimei este preluarea victimei traficate de către o altă persoană de la persoana care i-a transmis-o prin vânzare-cumpărare, schimb, dare în chirie, cesiune în contul unei datorii, donație sau alte asemenea tranzacții cu sau fără recompensă.

4. Scopurile specificate la art.165 și 206 CP se vor tălmăci după cum urmează:

4.1 Prin **exploatare sexuală** se înțelege impunerea persoanei la practicarea prostituției sau a altor acțiuni cu caracter sexual.

Prin **exploatare sexuală comercială** se înțelege activitate aducătoare de profituri, care are drept urmare majorarea activului patrimonial al făptuitorului sau altor persoane, exprimându-se în folosirea victimei prin constrângere în prostituție sau în industria pornografică.

Prin **exploatare sexuală necomercială** se înțelege activitatea care nu are nici un impact direct asupra mărimii patrimoniului făptuitorului sau altor persoane, exprimându-se în căsătorie (inclusiv poligamică), concubinaj sau alte asemenea forme de coabitare etc.

4.2 **Exploatarea prin muncă sau prin servicii forțate** în conformitate cu prevederile Convenției Organizației Internaționale a Muncii privind munca forțată sau obligatorie constituie: a) determinarea victimei prin constrângere să îndeplinească o muncă pe care din propria inițiativă și voință nu ar îndeplini-o; b) punerea victimei în situația de a presta o muncă la care nu era obligată de a o efectua; c) ținerea persoanei în servitute pentru achitarea unei datorii; d) obținerea muncii sau a serviciilor prin înșelăciune, constrângere, violență sau amenințare cu violență;

4.3 **Sclavie** este starea sau condiția unei persoane, asupra căreia se exercită una sau toate puterile care derivă din dreptul de proprietate;

Condiții similare sclaviei constituie punerea sau ținerea unei persoane în condiții în care o altă persoană exercită stăpânire asupra acesteia sau determinarea persoanei prin utilizarea forței sau constrângerii, înșelăciunii sau amenințării cu violență să exercite anumite servicii, inclusiv să se angajeze sau să rămână în raport de concubinaj sau căsătorie;

4.4 **Folosirea victimei în conflicte armate** reprezintă antrenarea forțată a acesteia în operațiuni armate;

4.5 **Folosirea în activitate criminală** constituie atragerea forțată la săvârșirea unor fapte ce constituie infracțiuni;

4.6 **Prelevarea de organe sau țesuturi pentru transplantare** are loc în cazul obligării victimei la prelevare de organe, țesuturi sau alte elemente ale corpului pentru transplantare, contrar prevederilor Legii privind transplantul de organe și țesuturi umane (M.O., nr.94-95/474 din 26.08.1999);

4.7 **Abandonarea copilului în străinătate**, prevăzută de art.206 CP, constă în părăsirea copilului pe teritoriul unui stat străin și nereîntoarcerea acestuia pe teritoriul Republicii Moldova. Abandonarea poate avea loc ca urmare a scoaterii legale cât și ilegale a copilului din Republica Moldova.

5. Mijloacele de efectuare a traficului de ființe umane se interpretează în felul următor:

5.1. **Violența fizică** nepericuloasă pentru viața și sănătatea persoanei constă în cauzarea intenționată a leziunilor corporale, care nu au drept urmare dereglarea de scurtă durată a sănătății sau o pierdere neînsemnată, dar stabilă a capacității de muncă, fie aplicarea intenționată a loviturilor sau săvârșirea altor acte de violență care au cauzat o durere fizică dacă acestea nu au creat un pericol pentru viața sau sănătatea victimei.

Reglementările sînt prevăzute în Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale (M.O., nr.170-172 din 08.08.2003).

5.2 **Violența psihică** constă într-o amenințare asupra psihicului persoanei sub influența căreia victima nu-și dirijează voința în mod liber și săvârșește o activitate la dorința traficantului.

5.3 Prin **violența periculoasă pentru viață și sănătatea fizică sau psihică a persoanei** se înțelege vătămarea intenționată gravă ori medie, prevăzute de art.art.151 și 152 CP.

Dacă violența, aplicată în legătură cu traficul de ființe umane, constă în vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, cele comise se califică prin concurs de infracțiuni în baza art.165 ori, după caz, art.206 și art.151 Cod penal.

Din rîndul acțiunilor periculoase, menționate mai sus, fac parte vătămările, care prin însăși natura lor sînt periculoase pentru viața victimei la momentul producerii sau care în evoluția lor obișnuită, fără un tratament corespunzător, pot provoca sau provoacă moartea victimei.

5.4 **Răpirea unei persoane** presupune acțiuni contrare dorinței sau voinței victimei însoțită de schimbarea locului de reședință ori de aflare temporară în alt loc cu privarea ei de libertate.

Capturarea, schimbarea forțată a locului de reședință cu privarea de libertate a victimei constituie elemente obligatorii ca mijloace de comitere a traficului de persoane prin răpire.

Răpirea unei persoane presupune existența următoarelor trei etape succesive:

a) capturarea victimei;

b) luarea și deplasarea ei de la locul acesteia permanent sau provizoriu (locul de trai, de muncă, de odihnă, de tratament etc);

c) reținerea persoanei cu privarea de libertate împotriva voinței sau neluarea în seamă a voinței acesteia.

5.5 **Confiscarea documentelor** constituie lipsirea sub orice formă a victimei de documente de identitate, de călătorie ș.a. (pașaport, buletin de identitate, permis de ședere, documente de călătorie etc).

5.6 **Servitute** (stare de dependență) presupune situația cînd victima este privată de libertate, inclusiv de libertatea de mișcare, ținută ca ostatic pînă cînd ea sau o terță persoană va achita o datorie stabilită legal sau ilegal.

5.7 **Înșelăciunea** constă în inducerea în eroare și păgubirea unei persoane prin prezentarea drept adevărate a unor fapte mincinoase sau inversate în scopul de a obține pentru sine sau pentru altcineva realizarea traficului de persoane.

Înșelăciunea ca metodă de săvârșire a infracțiunii se poate manifesta atât prin acțiuni active, care constau în comunicarea informațiilor false despre anumite circumstanțe sau fapte, cât și prin inacțiuni care rezidă în ascunderea, tănuirea circumstanțelor sau faptelor reale (de exemplu, false promisiuni pentru un loc de muncă legal, tănuirea condițiilor adevărate în care victima va fi forțată să muncească etc).

5.8 Abuzul de poziție de vulnerabilitate (art.165 alin.(1) lit.c) constă în utilizarea de către traficant a stării speciale în care se găsește o persoană datorită:

- a) situației sale precare din punct de vedere al supraviețuirii sociale;
- b) situației create de o sarcină, boală, infirmitate, deficiență fizică sau mintală;
- c) situației sale precare și ilegale legate de intrare sau ședere în țară, de tranzit sau destinație.

Starea de vulnerabilitate poate fi condiționată de diferiți factori cum ar fi: izolarea victimei, situația ei economică grea, psihică, afectarea familială sau lipsa de resurse sociale și altele.

Abuzarea de situația de vulnerabilitate a victimei constituie element al traficului. Prin situația de vulnerabilitate a victimei urmează de înțeles orice tip de vulnerabilitate, fie ea psihică, afectivă, familială, socială sau economică. Se are în vedere ansamblul de situații disperate care poate face un om să accepte exploatarea sa.

5.9 Abuzul de putere reprezintă utilizarea în mod exagerat de către un subiect special - persoana cu funcții de răspundere, reprezentând autoritatea publică, a atribuțiilor ce i-au fost conferite prin lege. În acest caz nu este necesară calificarea suplimentară conform art.327 Cod penal.

5.10 Darea sau primirea de plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane este o înțelegere între persoanele menționate interesate în obținerea acordului referitor la transmiterea victimei și la folosirea ei în scopuri menționate în art.art.165, 206 CP.

Persoană care deține controlul asupra altei persoane este persoana care în mod legal sau ilegal controlează activitatea victimei și utilizează această autoritate în procesul traficului.

5.11 Termenul “tortura” ca metodă a traficului se înțelege orice act prin care se cauzează unei persoane în mod intenționat suferințe puternice sau dureri grave, fie fizice sau psihice.

Tortura reprezintă cauzarea intenționată a unor suferințe sau dureri fizice sau psihice grave în scopurile specificate mai sus.

Distincția dintre tortură și alte tipuri de maltratare trebuie realizată conform diferenței de intensitate a durerii cauzate. Gravitatea sau intensitatea durerii cauzate poate fi determinată prin mai mulți factori: durată; consecințele fizice sau psihice; sexul, vârsta și starea sănătății victimei; modul și metoda de executare.

Violența fizică și psihică, considerate ca un tot întreg, aplicate persoanei, dacă au cauzat dureri și suferințe grave și au fost deosebit de aspre și crude, pot fi calificate ca acte de tortură în sensul art.165 CP (privarea de somn, de mâncare și apă, cauterizări cu factori termici, chimici, intimidări, lipsirea persoanei de asistență medicală, de obiecte de igienă ș.a.).

Tortura constituie o formă agravată și intenționată a unui tratament inuman sau degradant.

Tratament inuman în sensul art.165 CP constituie un ansamblu de operații aplicate persoanei în scopul obținerii subordonării ei. Prin tratament inuman se înțelege orice tratament, altul decât tortura, de natură să provoace intenționat groaznice suferințe fizice ori psihice, care nu pot fi justificate.

Tratamentul degradant reprezintă orice tratament, altul decât tortura, care umilește în mod grosolan persoana în fața altora, sau o împune să acționeze împotriva voinței și conștiinței sale, sau este de natură să producă victimei sentimente de teamă, de inferioritate, de îngrijorare, în stare să o înjosească și să-i înfrângă rezistența fizică și morală pentru a asigura subordonarea victimei.

5.12 Prin folosirea violului la trafic de ființe umane se înțelege atentarea traficantului asupra relațiilor sociale referitoare la libertatea și inviolabilitatea sexuală a persoanei, indiferent de sex cu scop de exploatare a ființelor umane și aceste acțiuni nu necesită încadrare juridică suplimentară în baza art. 171 Cod penal.

Prin **abuz sexual asupra copilului** se înțeleg acțiunile violente cu caracter sexual, constringerea la acțiuni cu caracter sexual, acțiuni perverse și asemenea acțiuni nu necesită încadrare juridică suplimentară în baza art.172, 173, 175 CP.

5.13 Dependența fizică înseamnă starea fizică sau psihică ce rezultă din interacțiunea organismului victimei cu substanțe narcotice sau psihotrope, stare caracteristică prin modificări de comportament și alte reacții, însoțite întotdeauna de necesitatea de a folosi asemenea substanțe în mod continuu sau periodic, pentru a le resimți efectele psihice și, uneori, pentru a evita suferințele.

6. Conform alin.(2) și (3) ale art.165 și 206 CP răspunderea penală poate surveni în cazurile, când dispozițiile alineatelor (1) din aceste articole sînt însoțite de calificativele respective.

6.1 Infracțiunea se consideră **repetată** când au fost comise două sau mai multe infracțiuni de trafic pentru care persoana nu a fost condamnată și nu a expirat termenul de prescripție de trageră la răspundere penală.

Orice alte persoane care participă la infracțiune apar în calitate de organizatori, instigatori, complici sau coautori.

6.2 Traficul de persoane se consideră săvârșit cu bună știință **asupra unei femei gravide** în cazurile când făptuitorul știa despre sarcina victimei.

Dacă traficanțul nu a știut la momentul săvârșirii faptei că victima este gravidă, faptele săvârșite în lipsa altor circumstanțe agravante trebuie calificate ca trafic simplu de persoane.

6.3 **Aplicarea armei** în sensul prevăzut la lit.f) alin.(2) art.165 constă în utilizarea oricărei forme de armă inclusiv arme de foc, arme albe sau alte forme de arme întrucât legislatorul nu a specificat tipul de armă aplicată. Folosirea în cadrul traficului de ființe umane a altor obiecte utilizate ca arme nu poate constitui uri temei de agravare a răspunderii penale în temeiul alin.(2) art.165 și 206 CP.

Prin aplicarea armei se înțelege folosirea acesteia în vederea anihilării victimei sau a persoanelor care au încercat să o elibereze pe victimă (tragerea țintită a focurilor de armă, aplicarea loviturilor cu armă albă, demonstrarea armei în scopul înfricoșării, sprijinirea armei de gâtul victimei, tragerea focului armei în apropierea imediată a ei etc).

6.4 **Amenințarea cu divulgarea informației confidentiale** constă în folosirea unor date confidentiale pentru intimidarea victimei ca un mecanism de control asupra ei (amenințarea persoanei cu dezvăluirea informației cu caracter intim familiei acesteia etc).

6.5 **Grup criminal organizat sau organizație, criminală** prevăzute de alin.(3) art.165 CP se consideră reuniunea asociată criminală care întrunește semnele caracteristice prevăzute de art.46, 47 CP. Conform Convenției ONU privind crima organizată transnațională din 15 noiembrie 2000 grupul criminal organizat este grupul structurat din 3 sau mai multe persoane care funcționează o perioadă de timp și acționează împreună pentru a comite una sau mai multe infracțiuni grave definite în conformitate cu această Convenție, în scopul obținerii directe sau indirecte a unor avantaje bănești sau alte avantaje materiale.

7. Orice formă de participare la traficul de ființe umane va fi incriminată în conformitate cu prevederile Capitolului IV din Codul penal, Partea Generală.

8. Pregătirea și tentativa de săvârșire a traficului de ființe umane vor fi încadrate prin prisma art.26, 27 Cod penal.

9. Dacă paralel cu traficul de persoane au fost săvârșite și alte acțiuni care au atentat asupra altor relații sociale, acțiuni care nu se încadrează în dispozițiile art.165, 206 CP, acestea urmează a fi încadrate separat, prin concurs de infracțiuni, inclusiv trafic.

10. Traficul de ființe umane, precum și traficul de copii face parte din componența de infracțiune formală și se consideră consumată din momentul săvârșirii cel puțin a unei acțiuni specificate la art.165 și 206 CP indiferent de survenirea consecințelor prejudiciabile.

11. Latura subiectivă a traficului de persoane se caracterizează prin intenție directă.

12. Subiect al infracțiunilor, prevăzute de art.165 și 206 CP poate fi orice persoană fizică responsabilă, care a împlinit vârsta de 16 ani.

Subiect special al infracțiunii prevăzute de art.206 CP poate fi persoana responsabilă la care legal se afla în întreținere copilul sau sub supraveghere la momentul săvârșirii infracțiunii prevăzute la alin.(1) lit.g) - abandonarea copilului în străinătate.

13. Obiectul juridic al infracțiunii prevăzute de art.165 CP îl constituie relațiile sociale ale căror existență de desfășurare normală sînt condiționate de libertatea persoanei.

14. Obiectul juridic al infracțiunii prevăzute de art.206 CP constituie relațiile ce vizează dezvoltarea normală fizică și psihică a copilului, libertatea lui individuală.

15. Conform art.220 CP proxenetismul presupune acțiuni ilegale ale proxenetului care mijlocește prostituția pentru a trage foloase materiale personale din această ocupație. Această activitate se realizează prin:

- a) îndemnul sau determinarea la prostituție;
- b) înlesnirea practicii prostituției;
- c) tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției;
- d) recrutarea de persoane pentru prostituție.

În cazul proxenetismului prostituata nu este victimă. În acest caz între prostituată și proxenet există niște relații benevole.

Proxenetismul este o infracțiune contra sănătății publice și conviețuirii sociale.

Prin aceasta și se delimitează proxenetismul de trafic de ființe umane.

16. Diferențierea traficului de ființe umane și a traficului de copii de trecerea ilegală a frontierei de stat constă în obiectul acestora și anume, trecerea ilegală a frontierei de stat atentează asupra activității normale a autorităților publice și securității de stat, iar traficul este infracțiune contra persoanei.

Latura obiectivă a trecerii ilegale a frontierei de stat în sensul art.362 CP constă în trecerea ilegală a frontierei de stat ocrotite (păzite) pe uscat, pe apă sau aer fără documente necesare, fără permisiunea cuvenită ori în locurile nepermise.

În cadrul traficului deplasarea persoanelor peste frontieră poate avea loc atât pe cale legală cât și ilegală.

17. Instanțele de judecată în conformitate cu cerințele art.23 CPP vor întreprinde acțiuni concrete bazate pe lege în asigurarea drepturilor și protejarea victimei, ținându-se cont de specificul examinării dosarelor penale legate de traficul de ființe umane, împiedicând revictimizarea persoanei, acordându-i tacticos sprijinul adecvat, conștientizând necesitatea reabilitării psihologice, medicale și sociale și revenirii ei din stresul traumatic.

Organele de urmărire penală și instanțele urmează să întreprindă măsurile de rigoare pentru asigurarea securității și protecției eficiente a victimei și martorilor față de represalii și posibile intimidări, evitând influența traficantilor asupra lor. În caz de necesitate asistența juridică a victimei se asigură de către un avocat din oficiu.

18. Instanțele de apel și recurs necesită să între prindă măsurile respective privind îmbunătățirea efectuării justiției în cazurile de trafic de ființe umane și repararea eventualelor erori judiciare.

Președintele Curții Supreme de Justiție

Valeria Șterbeț

Chișinău, 22 noiembrie 2004

nr.37.

17. HOTĂRÎRE

cu privire la aprobarea componenței nominale a Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane, Regulamentului Comitetului național și Planului național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane
nr. 472 din 26.03.2008

[Titlul hotărîrii modificat prin Hot.Guv. nr.835 din 13.09.2010, în vigoare 24.09.2010]

Monitorul Oficial nr.69-71/453 din 04.04.2008

* * *

În temeiul Legii nr.241-XVI din 20 octombrie 2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.164-167, art.812), Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă:

Componența nominală a Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane, conform anexeii nr.1;

Regulamentul Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane, conform anexeii nr.2;

Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pe anii 2010-2011, conform anexeii nr.3.

[Pct.1 modificat prin Hot.Guv. nr.835 din 13.09.2010, în vigoare 24.09.2010]

1¹. Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane va fi asistat în activitate de secretariat, format din reprezentanți ai Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Justiției și Ministerului Educației, conduși de secretarul Comitetului național, reprezentant al Centrului pentru combaterea traficului de persoane, Ministerul Afacerilor Interne.

[Pct.1¹ introdus prin Hot.Guv. nr.795 din 03.12.2009, în vigoare 08.12.2009]

2. Ministerele, alte autorități administrative centrale și autoritățile administrației publice locale, responsabile de implementarea și realizarea măsurilor preconizate, vor prezenta Guvernului, semestrial, rapoarte despre realizarea Planului național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pe anii 2010-2011.

[Pct.2 modificat prin Hot.Guv. nr.835 din 13.09.2010, în vigoare 24.09.2010]

3. Se stabilește că, în cazul eliberării membrilor Comitetului național din posturile deținute, funcțiile lor în cadrul Comitetului vor fi exercitate de către persoanele nou-desemnate în aceste posturi, fără a fi emisă o nouă hotărîre de Guvern.

4. Se abrogă Hotărîrea Guvernului nr.1219 din 9 noiembrie 2001 "Cu privire la aprobarea componenței nominale a Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane și Planului național de acțiuni pentru combaterea traficului de ființe umane" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.136-138 art.1274), cu modificările și completările ulterioare.

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Viceprim-ministru

Viceprim-ministru,

ministrul afacerilor externe și integrării europene

Ministrul protecției sociale, familiei și copilului

Ministrul afacerilor interne

Ministrul educației și tineretului

Ministrul sănătății

Vasile TARLEV

Victor Stepaniuc

Andrei Stratan

Galina Balmoș

Gheorghe Papuc

Victor Țvircun

Ion Ababii

Ministrul culturii și turismului
Ministrul dezvoltării informaționale
Ministrul finanțelor

Artur Cozma
Vladimir Molojen
Mihail Pop

Chișinău, 26 martie 2008.

Nr.472.

Anexa nr.1
la Hotărârea Guvernului
nr.472 din 26 martie 2008

COMPONENTA NOMINALĂ a Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane

LEANCĂ Iurie	viceprim-ministru, ministru al afacerilor externe și integrării europene, președinte al Comitetului național
BULIGA Valentina	ministru al muncii, protecției sociale și familiei, vicepreședinte al Comitetului național
CATAN Victor	ministru al afacerilor interne, vicepreședinte al Comitetului național
BUBUIOC Maria	șef de serviciu, Centrul pentru combaterea traficului de persoane, Ministerul Afacerilor Interne, secretar al Comitetului național
ZUBCO Valeriu	procuror general
MIHAI Gheorghe	director al Serviciului de Informații și Securitate
TĂNASE Alexandru	ministru al justiției
FOCȘA Boris	ministru al culturii
HOTINEANU Vladimir	ministru al sănătății
BUJOR Leonid	ministru al educației
OLEINIC Alexandru	ministru al tehnologiilor informaționale și comunicațiilor
CEBANU Ion	ministru al tineretului și sportului
NEGRUȚA Veaceslav	ministru al finanțelor
FORMUZAL Mihail	guvernator (başkan) al unității teritoriale autonome Găgăuzia (Gagauz-Yeri)
RICHICINSCHI Iurie	secretar al Consiliului Suprem de Securitate
HÎNCU Valeriu	director al Centrului pentru combaterea traficului de persoane, Ministerul Afacerilor Interne
ROIBU Alexei	director general al Serviciului Grăniceri

[Anexa nr.1 modificată prin Hot.Guv. nr.835 din 13.09.2010, în vigoare 24.09.2010]

[Anexa nr.1 în redacția Hot.Guv. nr.795 din 03.12.2009, în vigoare 08.12.2009]

[Anexa nr.1 modificată prin Hot.Guv. nr.1256 din 11.11.2008, în vigoare 14.11.2008]

Anexa nr.2
la Hotărârea Guvernului
nr.472 din 26 martie 2008

REGULAMENTUL Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane

1. Comitetul Național pentru combaterea traficului de ființe umane (în continuare - Comitetul național) este un organ consultativ permanent al Guvernului, creat în scopul coordonării activității de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.

2. În componența Comitetului național se includ reprezentanți ai autorităților publice, inclusiv ai organelor de drept și altor organizații care desfășoară activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.

3. Comitetul va fi format din reprezentanți ai:

Ministerului Afacerilor Interne;
Ministerului Justiției;
Ministerului Sănătății;
Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului;
Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene;
Ministerului Educației și Tineretului;
Ministerului Dezvoltării Informaționale;
Ministerului Culturii și Turismului;
Ministerului Administrației Publice Locale;
Serviciului Grăniceri;
Camerei de Licențiere;
Aparatului Președintelui Republicii Moldova;
Procuraturii Generale;
Serviciului de Informații și Securitate.

4. Reprezentanții organizațiilor neguvernamentale și organizațiilor internaționale, care au reprezentanțe în Republica Moldova și desfășoară activități de combatere a traficului de ființe umane și de acordare a asistenței victimelor traficului de ființe umane, pot participa la ședințele Comitetului național cu drept de vot consultativ.

5. Comitetul național are următoarele funcții:

înaintează Guvernului propuneri privind principiile politicii de stat în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane și recomandări orientate spre perfecționarea activității de depistare și lichidare a cauzelor și condițiilor care contribuie la apariția traficului de ființe umane și realizarea activităților de trafic de ființe umane;

monitorizează realizarea acțiunilor prevăzute în Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pe anii 2008-2009 (în continuare - Planul național) și a prevederilor legislației privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane de către organizațiile și instituțiile de stat;

colectează și analizează informația despre proporțiile, starea și tendințele traficului de ființe umane la nivel național;

elaborează propuneri de perfecționare a legislației în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane și protecției victimelor acestui trafic;

organizează campanii de familiarizare a populației cu problemele ce țin de traficul de ființe umane și pericolul social al acestui fenomen;

coordonează activitatea comisiilor teritoriale și a instituțiilor specializate privitor la realizarea acțiunilor din Planul național, precum și a altor acțiuni de prevenire și combatere a traficului de ființe umane;

evaluatează și monitorizează, periodic, procesul de realizare a Planului național și aduce rezultatele obținute la cunoștință Guvernului și societății civile.

6. Comitetul național este prezidat de către un viceprim-ministru. Președintele reprezintă Comitetul național în raporturile sale cu autoritățile publice din țară, precum și în relațiile internaționale.

7. Președintele Comitetului național îndeplinește următoarele atribuții de bază:

asigură îndeplinirea funcțiilor Comitetului național;

aprobă agenda și graficul ședințelor;

convoacă și prezidează ședințele Comitetului național;

semnează hotărârile Comitetului național;

semnează invitațiile pentru reprezentanții organizațiilor neguvernamentale și internaționale în vederea participării acestora la ședințele Comitetului național.

8. În lipsa președintelui, activitatea este condusă de vicepreședintele Comitetului național.

9. Activitatea organizatorică a Comitetului național este asigurată de secretar.

10. Secretarul Comitetului național:

elaborează propuneri privind agenda și graficul ședințelor Comitetului național;

pregătește ședințele Comitetului național, ține lucrările de secretariat;

organizează acțiuni pentru îndeplinirea hotărârilor Comitetului național;
organizează acțiuni de colaborare cu organele altor state, organizații neguvernamentale și internaționale;
îndeplinește alte atribuții, conform funcțiilor ce îi revin.

11. Corespondența în problemele ce intră în competența Comitetului național este ținută de secretar, prin intermediul președintelui Comitetului.

12. Comitetul național poate forma grupuri permanente sau temporare de experți, în scopul examinării problemelor și elaborării soluțiilor ce țin de domeniile specifice ale activității sale. În componența grupurilor de experți se includ membrii Comitetului național, experți naționali în domeniile vizate din ministere și alte autorități administrative centrale, precum și, în caz de necesitate, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale și internaționale care desfășoară activități în domeniul vizat.

13. Ședințele Comitetului național se convoacă conform unui grafic întocmit, dar nu mai rar decât o dată în trimestru. În caz de necesitate, ședințele se țin mai des.

14. Prezentarea chestiunilor spre examinare Comitetului național se efectuează de către membrii Comitetului, precum și de conducătorii ministerelor, altor autorități administrative centrale și organe interesate. Agenda ședinței se distribuie membrilor Comitetului național cu cel puțin 3 zile înainte de ședință.

15. Ședințele Comitetului național se consemnează în procese-verbale, semnate de președintele Comitetului național și secretar.

16. Hotărârile se adoptă cu majoritatea de voturi ale membrilor prezenți ai Comitetului național, cu condiția participării la ședință a cel puțin 2/3 din membrii acestuia.

Dacă membrul Comitetului național nu poate participa la ședință din motive întemeiate, el prezintă în scris președintelui Comitetului opinia sa asupra problemelor examinate.

17. Hotărârile Comitetului național sînt executorii pentru autoritățile și instituțiile publice, cu condiția semnării acestora de către Prim-ministru.

18. Comitetul național prezintă, periodic, Guvernului, la solicitare, dar nu mai rar de două ori pe an, către 1 februarie și 1 august, un raport despre activitatea sa. Autoritățile administrative centrale pot solicita de la Comitetul național informații despre respectarea legislației cu privire la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și în alte cazuri.

**PLANUL NAȚIONAL
de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pe anii 2010-2011**

Scopurile strategice	Scopurile și obiectivele specifice	Activitățile / subactivitățile	Structurile responsabile de implementare	Partenerii	Termenul de realizare	Sursele		Rezultatele scontate
						bugetare	alte surse	
1	2	3	4	5	6	7	8	
I. CADRUL DE ASISTENȚĂ								
I.1. Structurile de coordonare								
Îmbunătățirea măsurilor de combatere a traficului prin coordonarea activităților între subiecții implicați	Instituirea unor instrumente și mecanisme (oficial aprobate) destinate cooperării între organele de stat și cele neguvernamentale	Desemnarea persoanelor responsabile de colaborarea interministerială, cu structurile neguvernamentale și internaționale în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane	Autoritățile responsabile, conform Legii nr.241-XVI din 20 octombrie 2005		Semestrul II, 2010	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Persoane responsabile din cadrul ministerelor vizate	
	Coordonarea activităților antitrafic între subiecții implicați	Crearea Secretariatului permanent al Comitetului național de combatere a traficului de ființe umane, elaborarea și aprobarea cadrului de funcționare a acestuia	Comitetul Național pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane	ONG-uri		Semestrul II, 2010	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Secretariat funcțional, cadru de funcționare elaborat și aprobat
	Organizarea ședințelor de coordonare tehnică în domeniul antitrafic	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Secretariatul Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane, ONG-uri		2010-2011		11 ședințe de coordonare tehnică în Chișinău, 8 ședințe regionale, 8 ședințe în regiunea transnistreană	

1.2. Cadrul legal și de reglementare							
Perfecționarea cadrului legal și normativ ce ține de prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, precum și cadrului ce ține de protecția și asistența victimelor traficului	Elaborarea prevederilor legale care asigură accesul persoanelor traficate la despăgubiri din partea traficanților și/sau statului	Modificarea cadrului legislativ și normativ existent în domeniul turismului	Modificarea cadrului legislativ penal în sensul confiscării speciale a bunurilor infractorului în folosul statului doar după despăgubirea părților vătămate	Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, Procuratura Generală	Semestrul II, 2010	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Proiectul de lege cu privire la modificarea unor acte legislative elaborat și aprobat
	Modificarea cadrului legislativ și normativ existent în domeniul turismului	Modificarea și completarea Legii turismului nr.798-XIV din 11 februarie 2000 privind introducerea unor cerințe mai eficiente pentru asigurarea unei evidențe stricte a revenirii în țară, în termenele stabilite în contractul de prestări servicii turistice, a turiștilor plecați în străinătate	Modificarea și completarea Legii turismului nr.798-XIV din 11 februarie 2000 privind introducerea unor cerințe mai eficiente pentru asigurarea unei evidențe stricte a revenirii în țară, în termenele stabilite în contractul de prestări servicii turistice, a turiștilor plecați în străinătate	Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, Agenția Turismului, Ministerul Economiei (Camera de Licențiere), Ministerul Justiției	Semestrul II, 2010	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Proiectul de lege cu privire la modificarea unor acte legislative elaborat și aprobat
	Dezvoltarea în continuare a cadrului juridic de reglementare a activității de intermediere, conform Programelor Summer Work & Travel		Dezvoltarea în continuare a cadrului juridic de reglementare a activității de intermediere, conform Programelor Summer Work & Travel	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Ministerul Economiei (Camera de Licențiere), Ministerul Justiției	Semestrul II, 2010		Actele legislative și normative elaborate și aprobate

			Stabilirea standardelor în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane	Dezvoltarea în continuare a cadrului normativ pentru implementarea prevederilor Legii 241-XVI din 20 octombrie 2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Ministerul Justiției	ONG-uri	Semestrul II, 2010		Regulamentul cu privire la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane elaborat și aprobat	
			Perfecționarea cadrului juridic ce ține de protecția și asistența victimelor	Elaborarea programului de susținere a victimelor traficului de ființe umane prin repartizarea bunurilor (imobiliare, mijloace financiare etc.) confiscate de la traficanții de ființe umane în baza deciziilor instanțelor de judecată, precum și din donațiile făcute	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Ministerul Afacerilor Interne, Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul de drept Căușeni	Trimestrul IV, 2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Proiectul hotărârii de Guvern cu privire la formarea fondului și aprobarea Regulamentului acestuia elaborat și aprobat	
				Elaborarea standardelor/instrucțiunilor privind audierea copiilor victime-martori (cu referire la tehnicile de audiere, cerințele față de specialiștii care sînt antrenați în procesul de audiere, cerințele față de încăperea în care are loc audierea)	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"	2011		Standarde elaborate și testate	
1.3. Consolidarea capacităților										
			Creșterea capacității organelor guvernamentale și instituțiilor neguvernamentale în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane prin abordări	Organizarea seminarelor, cursurilor de instruire, meselor rotunde, conferințelor tematice privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane cu participarea reprezentanților instituțiilor abilitate	Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Tineretului și Sportului, Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală	Institutul Național al Justiției, Organizația Internațională pentru Migrație	Permanent		Organizația Internațională pentru Migrație, Fondul ONU pentru Populație	Doouă mese rotunde organizate

<p>bazate pe drepturile omului și orientate spre victimă</p>		<p>Elaborarea strategiei de instruire continuă a specialiștilor din sfera protecției sociale privind identificarea, asistența și protecția victimelor traficului de ființe umane</p>	<p>Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei</p>	<p>Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul de drept Căușeni, Fundația elvețiană "Terre des Hommes", Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională pentru Migrație, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare/Proiectul "Oportunități mai bune pentru tineri și femei"</p>	<p>Trimestrul IV, 2010</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație</p>	<p>Proiectul strategiei de instruire elaborat</p>
<p>Consolidarea capacităților organelor de drept în vederea aplicării tehnicilor de investigare proactivă</p>		<p>Elaborarea ghidului practicienilor privind aplicarea tehnicilor de investigare proactivă ajustate la legislația în vigoare și la noile aspecte ale traficului de ființe umane</p>	<p>Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală</p>	<p>Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femei "La Strada", Centrul de Prevenire a Traficului de drept Căușeni</p>	<p>Semestrul II, 2010</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație</p>	<p>Ghidul elaborat și aplicat în procesul de instruire și de perfecționare</p>

	<p>Sporirea capacităților organelor de drept, organelor guvernamentale și instituțiilor neguvernamentale în identificarea victimelor tuturor formelor de trafic</p>	<p>Organizarea seminarelor cu reprezentanții organelor de drept din regiuni pentru facilitarea identificării victimelor traficului de ființe umane</p>	<p>Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei</p>	<p>Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femei "La Strada", Centrul de Prevenire a Traficului de Femei</p>	<p>2010-2011</p>		<p>Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femei "La Strada</p>	<p>Seminare organizate</p>
	<p>Includerea componentei de identificare, asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane în planul de instruire continuă a specialiștilor din cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei</p>	<p>Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei</p>	<p>Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femei "La Strada", Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Fundația elvețiană "Terre des Hommes"</p>	<p>Semestrul II, 2010</p>		<p>Fundația elvețiană "Terre des Hommes", Organizația Internațională pentru Migrație</p>	<p>Componenta tematică inclusă în Planul de instruire al Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei</p>	
	<p>Organizarea și desfășurarea seminarelor de instruire a reprezentanților organelor de drept în domeniul audierii copiilor victime/ martori</p>	<p>Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală</p>	<p>Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională</p>	<p>2010</p>	<p>În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop</p>		<p>Numărul de seminare organizate</p>	

			Dezvoltarea capacităților profesionale ale psihologilor, asistenților sociali, lucrătorilor medicali din ONG-uri și instituțiile de stat în vederea asistării victimelor și agresorilor violenței în familie, copiilor victime ale abuzului, neglijării, inclusiv a victimelor traficului de ființe umane	Ministerul Educației, Ministerul Sănătății	Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, Programul Național pentru Dezvoltare/Proiectul "Oportunități mai bune pentru tineri și femei", Organizația Internațională pentru Migrație	Semestrul II, 2010 – trimestrul I, 2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Fundația SOROS Moldova, Programul Național pentru Dezvoltare/Proiectul "Oportunități mai bune pentru tineri și femei", Organizația Internațională pentru Migrație, alte ONG-uri	Numărul de specialiști instruiți
	Sporirea capacităților reprezentanților structurilor implicate în Sistemul Național de Referire pentru protecția și asistența socială a victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane	Organizarea seminarului cu genericul "Standardizarea și unificarea formularelor utilizate în cadrul SNR"	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Stradă", Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul de drept Căușeni, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Internațională a Muncii	Semestrul II, 2010			Organizația Internațională pentru Migrație	Seminarul organizat și desfășurat; numărul de participanți la seminar
		Organizarea seminarului cu genericul "Mecanismul transnațional de referire pentru victimele traficului de persoane. Standarde internaționale"	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Stradă", Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul de drept Căușeni, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Internațională a Muncii	Semestrul II, 2010		În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Seminarul organizat și desfășurat; numărul de participanți la seminar

		Organizarea și desfășurarea atelierului regional pentru agențiile guvernamentale din țările-țintă - Belarus, Ucraina, Republica Moldova, privind mecanismele naționale de referire	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul de drept Căușeni, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Internațională a Muncii	Trimestrul IV, 2010		Organizația Internațională pentru Migrație	Conferința organizată și desfășurată; raportul elaborat și distribuit
Încurajarea mediului de afaceri din Republica Moldova de a contribui eficient la eforturile de contracarare a traficului de ființe umane, în special a copiilor	Sensibilizarea și consolidarea capacității businessului din domeniul turismului în problema traficului de ființe umane, în special a copiilor și exploatării sexuale a lor	Organizarea seminarelor și conferințelor naționale și internaționale în domeniu în vederea promovării, semnării și implementării Codului de conduită pentru prevenirea exploatării sexuale a copiilor	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Agenția Turismului, Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane / Ministerul Afacerilor Interne	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"	2010-2011		Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"	Numărul, conținutul și obiectivele seminarelor și conferințelor; numărul participanților și actorilor activi
		Desfășurarea activităților de prevenire a traficului și exploatării sexuale a copiilor	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Agenția Turismului, Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane / Ministerul Afacerilor Interne	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"	2010-2011		Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"	Numărul, tipul de activități desfășurate, conținutul și tipul mesajelor difuzate
1.4. Managementul informațional și cercetările								
Asigurarea accesibilității informațiilor și schimbului de date la nivel național și internațional în	Crearea și dezvoltarea sistemului național centralizat de evidență a datelor privind traficul de ființe umane	Stabilirea unui mecanism eficient al schimbului de informații între instituțiile abilitate și organizațiile guvernamentale implicate	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Ministerul Justiției, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională	Semestrul II, 2010	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Numărul de acorduri și protocoale de colaborare privind schimbul de date

<p>domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane</p>		<p>Stabilirea indicatorilor comuni de evidență a datelor cu privire la persoanele traficate</p>	<p>Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Procura Generală</p>	<p>Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Procura Generală</p>	<p>Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Stradă", Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul de drept Căușeni</p>	<p>Semestrul II, 2010</p>	<p>În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop</p>		<p>Indicatorii adăugați, modificați sau eliminați</p>
<p>Consolidarea rolului Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane ca subdiviziune specializată în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane</p>	<p>Extinderea capacităților Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane în domeniul analizei, monitorizării și evaluării traficului de ființe umane</p>	<p>Ministerul Afacerilor Interne, Procura Generală</p>	<p>Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Stradă", Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul de drept Căușeni, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa</p>	<p>Semestrul II, 2010</p>	<p>În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop</p>		<p>Asigurarea Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane cu mijloace tehnice și resurse umane necesare organizării și desfășurării activităților de analiză, monitorizare și evaluare; desfășurarea sesiunilor de instruire pentru personalul Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane</p>		

serviciilor în domeniul protecției sociale a victimelor traficului de ființe umane	Elaborarea mecanismului de acreditare a prestatorilor de servicii sociale	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Grupul de Nivel înalt pentru Copiii Moldovei	nală pentru Migrație, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul de drept Căușeni, Fundația elvețiană "Terre des Hommes"	Semestrul II, 2010		Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"	Proiectul de lege elaborat. Criteriile și indicatorii pentru acreditarea prestatorilor de servicii sociale elaborate	Mecanismul de monitorizare testat
Pilotarea mecanismului de monitorizare a Sistemului Național de Referire prin metoda testării acesteia în raioanele Sistemului Național de Referire		Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Organizația Internațională pentru Migrație, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Internațională a Muncii, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul de drept Căușeni	2010-2011		Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"		

1.5. Analiza, monitorizarea și evaluarea						
Cercetarea și evaluarea periodică a caracteristicilor, dimensiunilor și evoluției traficului de ființe umane	Realizarea unor evaluări periodice pentru identificarea tendințelor de evoluție a fenomenului	Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Procuratura Generală	Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femei "La Strada", Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul de drept Căușeni, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa	Semestrial	Rapoarte de evaluare elaborate	Numărul de întâlniri publice organizate și desfășurate (conferințe de presă organizate, articole publicate etc.)
	Informarea periodică a societății civile asupra fenomenului traficului de ființe umane în urma cercetărilor și evaluărilor periodice ale acestuia	Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Procuratura Generală	Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femei "La Strada", Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul de drept Căușeni, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa	Semestrial		

		Realizarea unor cercetări științifice privind reacția antitrafic și evaluarea dimensiunii și tendințelor traficului de ființe umane cu publicarea rezultatelor	Ministerul Afacerilor Interne	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		O lucrare științifico-practică publicată și rezultatele studiului mediatizate; numărul de cercetări realizate
		Realizarea unor cercetări științifice în domeniul profilaxiei, prevenirii și combaterii traficului de ființe umane sub aspect economic, juridic și psihologic	Institutul de Științe ale Educației, Ministerul Tineretului și Sportului	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Numărul de cercetări efectuate, un concurs universitar de lucrări științifice organizat, o conferință științifică universitară organizată
Îmbunătățirea continuă a răspunsului strategic și operațional antitrafic prin ajustarea acestuia la noile tendințe ale traficului de ființe umane	Asigurarea monitorizării și evaluării sistematice a activităților din cadrul Planului național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane	Elaborarea indicatorilor de monitorizare și evaluare necesari pentru întocmirea rapoartelor	Secretariatul Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane	Semestrial	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Rapoarte semestriale elaborate și distribuite în cadrul sediunilor Comitetului teritorial pentru combaterea traficului de ființe umane
	Asigurarea analizei continue a activității subiecților implicați în lupta contra traficului de ființe umane	Întocmirea notelor informative/ rapoartelor privind acțiunile planificate și realizate în domeniul combaterii traficului de ființe umane	Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane, autoritățile publice centrale cu atribuții în domeniu	Semestrial, până la data de 15 ianuarie și, respectiv, 15 iulie	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Raport întocmit și distribuit
		Întocmirea unui raport general cu privire la acțiunile realizate și rezultatele obținute de instituțiile implicate în combaterea traficului de ființe umane	Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane, autoritățile publice centrale și locale cu atribuții în domeniu	Anual, până la data de 15 februarie	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Raport general întocmit
		Monitorizarea ședințelor de judecată	Procuratura Generală	2010-2011		Organizația Internațională pentru Migrație	Recomandări elaborate și aplicate; numărul de cazuri monitorizate

2. PREVENIREA

2.1. Sensibilizare și educație								
Reducerea traficului de ființe umane prin consolidarea capacităților de autoprotecție a cetățenilor și soțietății la amenințările acestui fenomen	Informarea și sensibilizarea populației în vederea conștientizării riscurilor asociate traficului de ființe umane și consolidarea capacității de autoapărare la amenințările acestui fenomen	Dezvoltarea activităților de sensibilizare adresate publicului larg privind pericolul traficului de ființe umane	Comisii teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane, Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Centrul Independent de Jurnalism, "Winrock International", Asociația Femeilor de Carieră Juridică/Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Fundația "Regina Pacis", Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Centrul de drept Caușeni, Fundația elvețiană "Terre des Hommes"	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", USAID, Fundația "Regina Pacis", Organizația Internațională pentru Migrație, Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Danemarcei, Organizația Internațională pentru Migrație, Fundația elvețiană "Terre des Hommes"	Numărul și tipul de activități, numărul și profilul persoanelor sensibilizate, numărul și tipul de instrumente și mesaje utilizate/diseminate
		Publicarea buletinelor informative periodice ale Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane și distribuirea acestora	Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane	Centrul Independent de Jurnalism, "Winrock International"	2010-2011, trimestrial		USAID	Publicarea periodică a buletinelor informative
		Organizarea sesiunilor de informare a copiilor, tinerilor, părinților și cadrelor didactice cu tematica traficului de ființe umane, alte forme de exploatare a muncii copilului și violenței în familie	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organi-			Organizația Internațională pentru Migrație, Organizația Internațională a Muncii –Programul internațional de eliminare a muncii copiilor, Fundația "Regina Pacis",	Numărul de seminare și participanți; numărul și tipul instituțiilor în care s-au desfășurat seminare, regiunile acoperite, conținutul mesajului transmis

					Comisii teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane	Organizația "Copii Comunitate Familie Moldova", Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii	2010-2011		Societatea Germană pentru Cooperare Tehnică (GTZ), Organizația Internațională a Muncii – Programul internațional de eliminare a muncii copiilor	Numărul de tineri instruiți, copii instruiți, copii instruiți și desfășurarea concursurilor de artă; miniproiecte elaborate, finanțate și implementate; lansarea unui film video; editarea unei publicații; organizarea unei expoziții mobile în localitățile rurale, a unei conferințe de evaluare
Reducerea vulnerabilității față de trafic și rețraficare	Cresțerea gradului de sensibilizare și informare în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane	Organizarea campaniilor de sensibilizare pentru tineri, inclusiv a activităților culturale pentru copii	Organizarea campaniilor publice cu privire la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și eliminarea stigmei față de victima traficului de ființe umane	ONG-uri	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop				Numărul de campanii organizate și desfășurate, materiale elaborate și diseminate, rapoarte de evaluare a impactului privind implementarea campaniilor
			Organizarea conferințelor regionale pentru tineri	Fundația "Regina Pacis"	2010-2011			Fundația "Regina Pacis"	Numărul de conferințe organizate și desfășurate	
		Dezvoltarea capacităților a 3 centre-pilot existente în cadrul agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă din municipiile Chișinău, Bălți și din raionul Cahul	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă	Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională pentru Migrație	2010-2011			Comisia Europeană, Guvernul Republicii Irlanda, Organizația Internațională pentru Migrație	Materiale de informare și instruire distribuite; activități de informare și instruire a potențialilor migranți; un film documentar de informare produs și difuzat	
		Elaborarea și implementarea programelor de instruire a specialiștilor implicați în activități de prevenire a traficului de ființe umane	Ministerul Educației, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Centrul Independent de Jurnalism, "Winrock Internațional", Organizația Internațională pentru Migrație	2010-2011			Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", USAID, Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Danemarcei, Medecins du Monde	Organizarea și desfășurarea cursurilor anuale de instruire; numărul de formatori instruiți; numărul de seminare organizate, voluntari instruiți, tineri instruiți, numărul de materiale distribuite	

	<p>Sensibilizarea și instruirea reprezentanților structurilor guvernamentale și organizațiilor neguvernamentale care lucrează cu grupurile de risc privind traficul de ființe umane</p>	<p>Introducerea în planurile de pregătire a instituțiilor administrative publice centrale a unor teme privind traficul de ființe umane</p>	<p>Institutul Național al Justiției</p>	<p>ONG-uri</p>	<p>Semestrul II, 2010</p>	<p>În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop</p>	<p>Organizația Internațională a Muncii –Programul internațional de eliminare a muncii copiilor</p>	<p>Tematici cu conținut referitor la traficul de ființe umane introduse în planurile de formare continuă a personalului din cadrul instituțiilor de stat abilitate</p>
<p>Eficiențizarea activităților de prevenire a traficului de ființe umane</p>	<p>Monitorizarea implementării legislației naționale specifice și ajustarea permanentă a acesteia în scopul îmbunătățirii asistenței acordate copiilor victime ale traficului de ființe umane</p>	<p>Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei</p>	<p>Organizația Internațională a Muncii – Programul internațional de eliminare a muncii copiilor</p>	<p>2010-2011</p>	<p>În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop</p>	<p>Acte normative, acte departamentale specifice elaborate și aprobate; rapoarte anuale de activitate a Ministerului Educației privind monitorizarea implementării și adaptării legislației naționale specifice</p>		

Instruirea continuă a specialiștilor instruiților abilitate în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane	Organizarea programelor de formare a formatorilor în domeniul traficului de ființe umane; numărul de specialiști care au beneficiat de programele de formare a formatorilor în domeniul traficului de ființe umane; raportul privind rezultatele participării specialiștilor la sesiunile de formare a formatorilor în domeniul traficului de ființe umane elaborat	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Comisii teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane	ONG-uri	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Organizarea programelor de formare a formatorilor în domeniul traficului de ființe umane; numărul de specialiști care au beneficiat de programele de formare a formatorilor în domeniul traficului de ființe umane; raportul privind rezultatele participării specialiștilor la sesiunile de formare a formatorilor în domeniul traficului de ființe umane elaborat
Reducerea vulnerabilității sociale și economice a potențialelor victime ale traficului și a potențialilor migranți	Elaborarea și implementarea planurilor anuale de acțiune privind promovarea politicilor publice pe piața muncii Dezvoltarea sistemului informațional al pieței forței de muncă	Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă		2010-2011	Fondul de șomaj	Circa 19 mii de persoane susținute anual la angajarea în câmpul muncii
	Orientarea, instruirea profesională și plasarea în câmpul muncii a absolvenților instituțiilor de învățământ, tinerilor, șomerilor și persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, a potențialelor victime și victimelor traficului de ființe umane	Ministerul Economiei	Organizația Internațională a Muncii - Programul internațional de eliminare a muncii copiilor; Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, Organizația Internațională pentru Migrație, Asociația	2010-2011	Fondul de șomaj	Numărul de persoane care accesează zilnic portalul și pagina web a fondului de șomaj
				2010-2011	Fondul de șomaj	96 de cursuri de instruire organizate; 2100 de beneficiari asistați; 936 de beneficiari instruiți profesional; 624 de beneficiari angajați; 40 de copii plasați în câmpul muncii; 9 servicii de formare și integrare profesională create; 100 de locuri noi de muncă create

	Organizarea campaniilor de informare și promovare a egalității genurilor și combaterii violenței în familie	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Biroul Național de Statistică	Centrul Independent de Jurnalism, Fondul ONU pentru Populație, Centrul de drept Căușeni	Semestrul II, Trimestrul IV, 2011		USAID, Organizația Internațională pentru Migrație, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Fondul Națiunilor Unite pentru Femei, Fondul ONU pentru Populație	Numărul de campanii organizate; recomandări pentru prevenirea și combaterea violenței în familie elaborate și utilizate în planificarea politicilor
Diminuarea discriminării femeilor, reprezentanților minorităților, copiilor, migranților și alor grupuri vulnerabile	Organizarea campaniilor de informare și promovare a egalității genurilor și combaterii violenței în familie	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Biroul Național de Statistică	Centrul Independent de Jurnalism, Fondul ONU pentru Populație, Centrul de drept Căușeni	Semestrul II, Trimestrul IV, 2011		USAID, Organizația Internațională pentru Migrație, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Fondul Națiunilor Unite pentru Femei, Fondul ONU pentru Populație	Numărul de campanii organizate; recomandări pentru prevenirea și combaterea violenței în familie elaborate și utilizate în planificarea politicilor
Asigurarea accesului tuturor copiilor la servicii educaționale de calitate	Școlarizarea integrală a copiilor de 7-16 ani	Comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane	Autoritățile administrației publice locale	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Rata de înrolare a copiilor în instituțiile de învățământ
	Asigurarea alimentației copiilor din clasele a I-a – a IV-a și a celor din clasele a V-a – a IX-a din familiile socialmente vulnerabile	Comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane	Autoritățile administrației publice locale	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Rata elevilor asigurați cu alimentație
	Asigurarea transportului școlar pentru copiii din localitățile unde nu sînt școli	Comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane	Autoritățile administrației publice locale	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Numărul de mijloace de transport implicate în procesul de transport școlar
	Sporirea accesului la învățământul profesional, vocațional și superior prin consolidarea infrastructurii, în conformitate cu cerințele pieții muncii	Ministerul Educației	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Numărul de persoane înmatriculate; numărul de instituții dotate
Sporirea calității procesului de învățământ	Modernizarea curriculumului școlar în contextul prevenirii traficului de ființe umane	Ministerul Educației		2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Studiu de evaluare realizat, numărul de programe revizuite
	Organizarea activităților speciale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane în învățământul secundar, profesional și mediu de specialitate	Ministerul Educației		2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Numărul de module elaborate

		Formarea și instruirea cadrelor didactice la toate treptele de învățământ în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane	Ministerul Educației	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Centrul "La Stradă"	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Numărul de cadre didactice formate și instruite
		Elaborarea materialelor didactice în domeniul prevenirii traficului de persoane (ghiduri pentru profesori, diriginți de clasă, elevi etc.)	Ministerul Educației	ONG-uri	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Numărul de materiale didactice elaborate și diseminate
	Promovarea în instituțiile de învățământ a valorilor democratice și a standardelor internaționale în domeniul drepturilor omului	Organizarea meselor rotunde, conferințelor, dezbaterilor, concursurilor de creație în domeniul drepturilor omului și prevenirii traficului de ființe umane	Ministerul Educației, Ministerul Culturii, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Grăniceri	Autoritățile administrației publice locale, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Numărul de activități realizate
	Consolidarea mecanismelor de participare a tinerilor la luarea deciziilor	Asigurarea dreptului la informare al studenților prin internet, deschiderea bibliotecilor moderne, organizarea emisiunilor radio și TV pentru și cu implicarea acestora	Ministerul Tineretului și Sportului	ONG-uri	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Numărul de activități realizate
		Dezvoltarea sistemului de servicii sociale, inclusiv hot-line și on-line locale/ regionale pentru studenți	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului	ONG-uri	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Numărul de tineri beneficiari de servicii
2.2. Control specializat							
Prevenirea traficului de ființe umane prin diverse măsuri administrative	Diminuarea activităților nereglementate privind angajarea cetățenilor la muncă peste hotare	Încurajarea agenților private de angajare în timpul muncii peste hotare privind crearea unei asociații și elaborarea unui cod deontologic	Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă	Organizația Internațională a Muncii, agențiile private de angajare în timpul muncii peste hotare	2010-2011		Activități eficiente organizate și desfășurate în cadrul atelierelor de lucru
							Comisia Europeană, Guvernul Republicii Irlanda

			Organizarea unui curs de instruire în baza manualului de standarde ale serviciilor de angajare în câmpul muncii pentru reprezentanții agențiilor private și oficialii guvernamentali	Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Camera de Licențiere	Organizația Internațională a Muncii, agențiile private de angajare în câmpul muncii	2010			Comisia Europeană, Guvernul Republicii Irlanda	Organizarea și desfășurarea cursului de instruire; numărul de specialiști instruiți
Informarea și sensibilizarea populației în vederea conștientizării riscurilor asociate traficului de ființe umane și consolidarea capacităților de autoprotecție la amenințările acestui fenomen	Facilitarea identificării/ autoidentificării persoanelor traficate, în special a copiilor	Dezvoltarea capacităților sistemelor locale de monitorizare a muncii copilului, inclusiv a traficului, pentru identificarea cazurilor de muncă forțată	Organizarea activităților de informare, educare, comunicare, în special pentru tineri în probele de educație pentru sănătate, stilul de viață sănătos, prevenirea infecțiilor sexual transmisibile și HIV/SIDA, riscurile și consecințele traficului de ființe umane	Inspecția Muncii, Unitatea pentru monitorizarea muncii copilului	Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii	2010-2011			Organizația Internațională a Muncii –Programul internațional de eliminare a muncii copiilor	Sistemele locale de monitorizare a muncii copilului funcționale
Eficiențizarea activităților de asistență a victimelor traficului de ființe umane	Asigurarea implementării legilor/ dispozițiilor de oferte a perioadei de reflecție pe o durată de cel puțin 30 de zile pentru persoanele traficate	Organizarea activităților de formare, educare, comunicare, în special pentru tineri în probele de educație pentru sănătate, stilul de viață sănătos, prevenirea infecțiilor sexual transmisibile și HIV/SIDA, riscurile și consecințele traficului de ființe umane	Elaborarea unor instrucțiuni privind acordarea perioadei de reflecție	Ministerul Sănătății	ONG-uri	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop			Activități desfășurate; numărul de tineri instruiți
	Asigurarea implementării legilor/ dispozițiilor de oferte a perioadei de reflecție pe o durată de cel puțin 30 de zile pentru persoanele traficate	Elaborarea unor instrucțiuni privind acordarea perioadei de reflecție	Ministerul Afacerilor Interne	Ministerul Afacerilor Interne		2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop			Instrucțiuni elaborate și aprobate
	Asigurarea implementării legilor/ dispozițiilor de eliberare, după perioada de reflecție,	Eliberarea permisului de ședere și documentarea persoanelor fără acte de identitate, conform legislației în vigoare	Ministerul Afacerilor Interne	Ministerul Afacerilor Interne		2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop			Numărul de persoane traficate cărora li s-au eliberat permise de ședere temporară

				Ministerul Afacerilor Interne		Elaborarea și adoptarea unor instrucțiuni privind evaluarea riscurilor până la reîntoarcerea în țara de origine sau luarea deciziei de solicitare a permisului de ședere permanentă în scop umanitar (solicitare de adăpost)		Ministerul Afacerilor Interne		2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Instrucțiuni elaborate și implementate
	a permisului de ședere temporară persoanelor traficate identificate	Consolidarea eforturilor organelor în-vestite cu atribuții în domeniul combaterii traficului de ființe umane din unitățile administrativ-teritoriale. Informarea populației despre consecințele migrației ilegale și ale traficului de ființe umane		Comisii teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Organizația Internațională a Muncii	Întocmirea unui raport privind activitățile întreprinse în anul 2009 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane		Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Organizația Internațională a Muncii		2010-2011	Mijloacele bugetelor unităților administrativ-teritoriale	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Organizația Internațională a Muncii	Rapoarte și planuri elaborate, propuneri înaintate; campanii, seminare și întruniri organizate
			Elaborarea planurilor semestriale cu aprobarea acestora de președintele Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane										Planuri semestriale aprobate
			Organizarea campaniilor de informare, seminarelor și întrunirilor în localitățile din unitatea administrativ-teritorială Găgăuzia										Campanii, seminare și întruniri organizate
			Implementarea programelor de instruire privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru persoanele din grupurile vulnerabile și funcționarii antrenați în aceste activități										Programe de instruire implementate

										Propuneri de eficientizare a activităților de combatere a traficului de ființe umane înaintate	
3. ASISTENȚA ȘI PROTECȚIA VICTIMELOR ȘI MARTORILOR											
3.1. Identificarea victimelor											
Identificarea timpurie a persoanelor traficate din Republica Moldova	Facilitarea identificării/ autoidentificării persoanelor traficate, în special a copiilor	Aplicarea și monitorizarea implementării normelor de identificare și referire a victimelor traficului de ființe umane	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Organizația Internațională pentru Migrație, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Organizația Internațională a Muncii, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare/ Proiectul "Oportunități mai bune pentru tineri și femei"	2010-2011	În limita resurselor extrabugetare disponibile	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"	Numărul de victime identificate și referințe; raport de analiză privind implementarea normelor elaborat			
		Extinderea la nivel local a sistemelor de monitorizare a formelor grave de muncă a copilului, inclusiv de trafic de copii	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Inspekția Muncii, autoritățile administrației publice locale, Unitatea pentru monitorizarea muncii copilului	Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii	2010-2011		Organizația Internațională a Muncii –Programul internațional de eliminare a muncii copiilor	Sistemele locale de monitorizare a muncii copilului funcționale			
	Facilitarea accesului persoanelor traficate și a victimelor prezumate la asistență prin identificarea imediată	Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane/ Ministerul Afacerilor Interne	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"	2010-2011			Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"	Numărul și profilul persoanelor identificate și asistate			

<p>3.2. Asistența socială și protecția victimelor</p> <p>Asigurarea asistenței sociale și protecției victimelor traficului, indiferent de dorința lor de a coopera în procesul de urmărire penală</p>	<p>Implementarea prevederilor legale pentru asigurarea serviciilor de asistență socială, medicală, psihologică și juridică necesare</p>	<p>Acordarea asistenței gratuite victimelor în situații de criză, având în vedere specificul diferitor categorii de victime (serviciu de cazare, jurisdice și psihologice)</p>	<p>Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație, Asociația Femeilor de Carieră Juridică/Centrul de Prevenire a Traficului de Femei</p>	<p>2010-2011</p>	<p>În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație, Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Danemarcei, Programul Naționalelor Unite pentru Dezvoltare/ Proiectul “Oportunități mai bune pentru tineri și femei”</p>	<p>Numărul de persoane care au beneficiat de servicii</p>	
	<p>Garantarea siguranței fizice victimelor traficului de ființe umane</p>	<p>Acordarea asistenței medicale în instituțiile medic-sanitare publice, în conformitate cu legislația în vigoare, persoanelor constatate drept victime ale traficului de ființe umane</p>	<p>Acordarea asistenței medicale copiilor victime ale traficului, în conformitate cu legislația în vigoare</p>	<p>Ministerul Sănătății</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație, Asociația Femeilor de Carieră Juridică/Centrul de Prevenire a Traficului de Femei</p>	<p>2010-2011</p>	<p>În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație, Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Danemarcei</p>	<p>Numărul de copii asistați</p>
	<p>Plasarea pentru reabilitare a persoanelor traficate în centre sociale sigure de nivel central și local</p>	<p>Plasarea pentru reabilitare a persoanelor traficate în centre sociale sigure de nivel central și local</p>	<p>Plasarea pentru reabilitare a persoanelor traficate în centre sociale sigure de nivel central și local</p>	<p>Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, Comisia teritorială pentru combaterea traficului de ființe umane</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație, Proiectul “Oportunități mai bune pentru tineri și femei” / Programul Naționalelor Unite pentru Dezvoltare, Centru Independent de Jurnalism, “Winrock International”</p>	<p>2010-2011</p>	<p>În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație, Programul Naționalelor Unite pentru Dezvoltare, CJJ, “Winrock International”</p>	<p>Numărul de persoane plasate temporar în centre de asistență și asistate</p>
	<p>Garantarea siguranței fizice victimelor traficului de ființe umane</p>	<p>Plasarea pentru reabilitare a persoanelor traficate în centre sociale sigure de nivel central și local</p>	<p>Plasarea pentru reabilitare a persoanelor traficate în centre sociale sigure de nivel central și local</p>	<p>Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, Comisia teritorială pentru combaterea traficului de ființe umane</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație, Proiectul “Oportunități mai bune pentru tineri și femei” / Programul Naționalelor Unite pentru Dezvoltare, Centru Independent de Jurnalism, “Winrock International”</p>	<p>2010-2011</p>	<p>În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație, Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Danemarcei</p>	<p>Numărul de persoane plasate temporar în centre de asistență și asistate</p>

	Informarea persoanelor traficate cu privire la drepturile lor	Prestarea serviciilor de consiliere juridică, în-formarea victimelor cu privire la drepturile lor și riscurile procedurii penale, elaborarea și distribuirea de materiale informative	Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene	Asociația Femeilor de Carieră Juridică/ Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Centrul de drept Căușeni, Organizația Internațională pentru Migrație	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Danemarcei, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Organizația Internațională pentru Migrație	340 de beneficiari de consiliere juridică (CPTF); 1000 de exemplare de materiale informative distribuite
3.3. Protecția martorilor și abordarea judiciară a persoanelor traficate								
Asigurarea protecției speciale a victimelor care doresc să participe în calitate de martori în procesul de judecată	Dezvoltarea mecanismului de realizare a măsurilor de protecție de stat a victimelor traficate, conform standardelor internaționale	Includerea în sistemul de protecție a victimelor care au decis să coopereze în cadrul procesului de trageră la răspundere a traficanților	Ministerul Afacerilor Interne		2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Mecanismul aplicat de protecție specială a victimelor care doresc să participe în calitate de martori în procesul de judecată
		Protecția martorilor vulnerabili, în special a copiilor, în procesul de urmărire penală prin acordarea serviciilor de mediere, însoțire psihosocială și reprezentare a intereselor	Ministerul Afacerilor Interne		2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop		Numărul de copii asistați
		Crearea camerelor de interviu/ audiere a copiilor victime/martori	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"	2010-2011			Camera funcțională, echipată corespunzător; elaborarea cadrului de reglementare și instruirea adecvată a personalului

3.4. Repatriere, reabilitare, reintegrare									
Reducerea riscului persoanelor traficate de a fi supuse revictimizării și/sau retraficării	Facilitarea reintegrării sociale a persoanelor traficate	Antrenarea victimelor traficului de ființe umane în măsurile active pe piața muncii: tîrguri ale locurilor de muncă, ateliere ale "Clubului Muncii", lucrări publice	Organizarea cursurilor de pregătire profesională, oferirea de indemnizații minime, cazare, bursă de studii, ajutor umanitar victimelor și copiilor acestora	Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Comisii teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane	Organizația Internațională pentru Migrație, Programul Național de Dezvoltare/Proiectul "Oportunități mai bune pentru tineri și femei"	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Organizația Internațională pentru Migrație, Programul Național de Dezvoltare/Proiectul "Oportunități mai bune pentru tineri și femei"	Numărul de victime angajate în timpul muncii pe parcursul unui an după reîn-tegrare
4. INVESTIGAREA ȘI URMĂRIREA ÎN JUSTIȚIE A TRAFICANȚILOR									
4.1. Investigare proactivă și reactivă									
Extinderea aplicării tehniciilor proactive de investigare	Creșterea abilităților și nivelului de cunoștințe ale ofițerilor organelor de drept referitor la tehnicile investigații și importanța lor pentru investigarea cazurilor de trafic	Consolidarea colaborării între organele de drept cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane	Planificarea și includerea în programele de studii ale instituțiilor de învățămînt superior cu profil juridic a orelor suplimentare de tehnici ale investigații de prospecțiune a cazurilor de trafic	Ministerul Educației, Ministerul Afacerilor Interne	Organizația Internațională pentru Migrație, Programul Național de Dezvoltare/Proiectul "Oportunități mai bune pentru tineri și femei"	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Curriculumul elaborat	Mese rotunde organizate, mecanisme eficiente de combatere a traficului de ființe umane elaborate și implementate

			Detașarea ofițerilor de legătură în cadrul Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane al Ministerului Afacerilor Interne	Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Grăniceri, Serviciul Vamal, Serviciul de Informații și Securitate, Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției		2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Numărul de ofițeri de legătură detașați
			Organizarea ședințelor de lucru ale Consiliului coordonator al organelor de drept în domeniul combaterii traficului de ființe umane	Procuratura Generală (Consiliul Coordonator)		2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Numărul de ședințe de lucru organizate în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane
4.2. Urmărirea penală și condamnarea infractorilor								
Creșterea numărului de cazuri de urmărire în judecată și de condamnare a persoanelor implicate în traficul de ființe umane	Sporirea nivelului de cunoaștere a aspectelor traficului de ființe umane de către colaboratorii organelor de drept și judiciare	Evaluarea necesităților de instruire a colaboratorilor organelor de drept și elaborarea cursurilor-pilot de instruire pentru identificarea cazurilor de trafic de ființe umane	Ministerul Afacerilor Interne, Institutul Național al Justiției	Organizația Internațională a Muncii, Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor Migraționale, Organizația Internațională pentru Migrație		2010-2011		Ghid de instruire elaborat și aplicat
		Organizarea cursurilor de instruire pentru reprezentanții organelor de drept din regiuni în ceea ce privește investigarea cauzelor de trafic în scopul muncii forțate	Ministerul Afacerilor Interne, Institutul Național al Justiției	Asociația Femeilor de Carieră Juridică/ Centrul de Prevenire a Traficului de Femei		2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Numărul de cursuri de instruire desfășurate; numărul de participanți
	Stabilirea unor sancțiuni eficiente și proporționale pentru infracțiunea de trafic de ființe umane	Realizarea analizei cauzelor și a pedepselor aplicate pentru infracțiunea de trafic de ființe umane	Ministerul Justiției	Organizația Internațională pentru Migrație, Curtea Supremă de Justiție		2010	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Studiu realizat

4.3. Reabilitarea legală și compensațiile pentru victime						
Acordarea despăgubirilor persoanelor traficate	Informarea victimelor despre posibilitățile de despăgubire	Asigurarea victimelor traficali cu asistență juridică gratuită la toate etapele procesului penal	Baroul de Avocați, Consiliul Național pentru Asistență Juridică	Asociația Femeilor de Carieră Juridică/ Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Centrul de drept Căușeni, Organizația Internațională pentru Migrație	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop
4.4. Tratatul polițienesc și judecătoresc al victimelor/martorilor						
Asigurarea de către organele de drept și judicare a unui tratament adecvat și nediscriminatoriu al victimelor	Asigurarea tratamentului nediscriminatoriu, în baza drepturilor omului, de către toți subiecții care lucrează cu persoanele traficate	Crearea echipei profesionale multidisciplinare (reprezentant legal/ asistent social/ psiholog) pentru intervierea victimelor traficului de ființe umane	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală	Asociația Femeilor de Carieră Juridică/ Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Organizația Internațională pentru Migrație	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop
5. COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ						
5.1 Intensificarea colaborării internaționale						
Consolidarea poziției Republicii Moldova ca partener de încredere în efortul global de reducere a traficului de ființe umane	Dezvoltarea colaborării cu statele-membre și structurile specializate ale altor state în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane și acordării asistenței necesare victimelor acestuia	Negocierea Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind cooperarea în domeniul repatrierii victimelor traficului de ființe umane, traficului de copii, traficului ilegal de imigranți, copiilor neînsoțiți și imigranților aflați în dificultate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.926 din 31 decembrie 2009	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației	Organizația Internațională pentru Migrație, Organizația Internațională a Muncii, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Stradă", Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Fundația elvețiană "Terre des Hommes"	2010-2011	Acorduri de colaborare cu instituțiile similare din străinătate încheiate și implementate; seminare, conferințe, ateliere de lucru, reuniuni cu participare internațională organizate și desfășurate

					2010-2011	Organizația Internațională pentru Migrație, Organizația Internațională a Muncii, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada", Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene	Organizația Internațională pentru Migrație	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Organizația Internațională pentru Migrație	Numărul de programe, sesiuni de instruire/ formare/informare organizate pentru personalul care participă la programele și activitățile specifice; numărul de propuneri și recomandări pentru prevenirea și combaterea traficului de persoane
					2010-2011	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Organizația Internațională pentru Migrație	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Numărul de acorduri încheiate și implementate; numărul de rapoarte cu informații operative transmise/primate; numărul de întruniri privind schimbul de experiență
Definitivarea și promovarea proiectului de hotărâre a Guvernului pentru inițierea negocierilor asupra proiectului Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Italiene privind cooperarea în domeniul protecției copiilor moldoveni neînsoțiți sau aflați în dificultate pe teritoriul Republicii Italiene	Elaborarea și promovarea proiectului Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Ucraina privind cooperarea în domeniul repatrierii victimelor traficului de ființe umane, traficului de copii, traficului ilegal de migranți, copiilor neînsoțiți și migranților aflați în dificultate și inițierea negocierilor asupra acestuia	Participarea la lucrările Comitetului ad-hoc pentru elaborarea Convenției Europene privind prevenirea și combaterea violenței față de femei, inclusiv a violenței în familie			Trimestrul IV, 2011	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"	Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"		Numărul de ședințe organizate

5.2. Cooperarea polițienească și judiciară internațională							
Extinderea cooperării internaționale în investigarea cauzelor traficului de ființe umane	Garantarea asistenței juridice internaționale în materie penală de trafic de persoane; cooperarea cu EU-ROPOL, INTERPOL și SECI	Asigurarea asistenței juridice internaționale în materie penală prin comisiile rogatorii pe cauzele de trafic de ființe umane și schimbul de informație operativă	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Serviciul Vamal, Ministerul Justiției	Organizația Internațională pentru Migrație, Organizația Internațională a Muncii, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada"	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Numărul de acțiuni desfășurate în comun cu organele de drept din străinătate; numărul de comisii rogatorii înaintate și executate
	Sporirea capacităților colaboratorilor din organele de drept și judiciare în vederea cooperării cu autoritățile respective din alte state	Stabilirea unor mecanisme privind colaborarea și schimbul de experiență a judecătorilor cu omologii lor din alte state, precum și cu structurile internaționale (Rețeaua Europeană Juridică)	Ministerul Justiției	Curtea Supremă de Justiție, Consiliul Suprem al Magistraturii	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Mecanisme și instrumente elaborate
	Îmbunătățirea schimbului de date cu alte țări	Semnarea de acorduri internaționale privind asistența juridică mutuală cu statele cu care nu sînt încheiate asemenea acorduri	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Procuratura Generală, Ministerul Justiției	Organizația Internațională pentru Migrație	2010-2011	În limita alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop	Acorduri internaționale semnate; numărul de traficanți anunțați în urmărire generală; numărul de traficanți extrădați; numărul de victime repatriate; numărul de matori participanți la procesele din țările de tranzit și de destinație

[Anexa nr.3 în redacția Hot.Guv. nr.835 din 13.09.2010

HOTĂRÎRE

cu privire la aprobarea Planului specific adițional
la Planul național de prevenire și combatere
a traficului de ființe umane pe anii 2010-2011
nr. 1170 din 21.12.2010

Monitorul Oficial nr.259-263/1315 din 31.12.2010

* * *

În temeiul Legii nr.241-XVI din 20 octombrie 2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.164-167, art.812), cu modificările și completările ulterioare, Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Planul specific adițional la Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pe anii 2010-2011 (se anexează).

2. Fondurile necesare realizării obiectivelor cuprinse în Planul specific adițional aprobat prin pct.1 din prezenta hotărâre vor fi asigurate de către fiecare instituție cu atribuții în domeniu, în raport cu termenele de realizare, prioritățile și resursele disponibile, care vor fi incluse în bugetele proprii.

3. Ministerele, alte autorități administrative centrale și autoritățile administrației publice locale, responsabile de implementarea măsurilor preconizate, vor prezenta Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane, trimestrial, rapoarte despre realizarea Planului specific adițional la Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pe anii 2010-2011.

PRIM-MINISTRU Vladimir FILAT

Contrasemnează:

Viceprim-ministru, ministrul afacerilor
externe și integrării europene

Viceprim-ministru, ministrul economiei

Ministrul afacerilor interne

Ministrul muncii, protecției sociale și familiei

Ministrul educației

Ministrul sănătății

Ministrul culturii

Ministrul tehnologiilor informaționale și comunicațiilor Alexandru Oleinic

Ministrul finanțelor

Iurie Leancă

Valeriu Lazar

Victor Catan

Valentina Buliga

Leonid Bujor

Vladimir Hotineanu

Boris Focșa

Veaceslav Negruța

Chișinău, 21 decembrie 2010.

Nr.1170.

Approbat
prin Hotărârea Guvernului
nr.1170 din 21 decembrie 2010

PLANUL SPECIFIC
adițional la planul de prevenire și combatere a traficului de ființe umane
pe anii 2010-2011

Scopurile strategice	Scopurile și obiectivele specifice	Activitățile/subactivitățile	Structurile responsabile de implementare	Partenerii	Termenul de realizare	Sursele		Rezultatele scontate
						bugetare	alte surse	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Investigarea cazurilor de implicare a funcționarilor de stat în traficul de persoane, urmărirea și condamnarea acestora								
Investigarea cazurilor de complicitate a funcționarilor de stat în infracțiuni legate de traficul de ființe umane	Demonstrarea vinovăției și condamnarea funcționarilor de stat care au facilitat infracțiunea de trafic de ființe umane	Fortificarea capacităților organelor de drept în vederea identificării funcționarilor de stat implicați în cazuri de trafic de ființe umane Acumularea în cadrul urmăririi penale a probelor temeinice pentru demonstrarea vinovăției funcționarilor de stat implicați în cazuri de trafic de ființe umane	Ministerul Afacerilor Interne/ Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane; Procuratura Generală; Serviciul de Informații și Securitate		Permanent			Cazuri de infracțiuni de trafic de ființe umane investigate și condamnate
			Ministerul Afacerilor Interne/ Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane; Procuratura Generală;		Permanent			Probe temeinice acumulate
		Crearea unui mecanism de monitorizare și de evaluare a dosarelor penale de trafic de ființe umane (intentate, încetate, finalizate prin pronunțarea sentinței) sub aspectul implicării funcționarilor de stat în facilitarea/asistarea acestei categorii de infracțiuni, inclusiv evidența plîngerilor/sesizărilor privind astfel de cazuri	Procuratura Generală		Raport semestrial			Raport de monitorizare și evaluare prezentat Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane

			Intensificarea cooperării organelor de drept cu mass-media și societatea civilă pentru prevenirea impunității și combaterea corupției în cauzele de trafic de ființe umane	Ministerul Afacerilor Interne/ Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane; Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei; Procuratura Generală	Organizația Internațională pentru Migrație; Centrul de Prevenire a Traficului de Femei; organizații și asociații ale societății civile; instituții de informare în masă	Permanent			Societatea civilă, inclusiv mass-media, cooperează cu organele de drept pentru prevenirea impunității și combaterea corupției în cauzele de trafic de ființe umane
			Efectuarea analizei cauzelor și pedepselor aplicate pentru infracțiunile de trafic de ființe umane, inclusiv prin prisma implicării funcționarilor de stat în facilitarea/ asistarea de infracțiuni	Ministerul Justiției	Organizația Internațională pentru Migrație, Curtea Supremă de Justiție	2010-2011			Studiu realizat
Crearea unui mediu de intoleranță față de orice implicare ilegală a funcționarilor de stat în cazuri de trafic de ființe umane	Perfecționarea mecanismului existent de investigații, atât sub aspect legislativ, cât și sub aspect instituțional, în concordanță cu următoarele principii: eficiență, operativitate, abordare complexă (multidisciplinară), legalitate, respectarea drepturilor și libertății omului, continuitatea procesului penal		Revizuirea și, după caz, înaintarea propunerilor pentru modificarea legislației (revizuirea legislației la compartimentul aplicării măsurilor proactive de investigații, elaborarea proiectelor de lege privind modificarea Legii privind activitatea operativă de investigații și Codului de procedură penală)	Procuratura Generală; Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției; Serviciul de Informații și Securitate; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Justiției	Curtea Supremă de Justiție	Semestrul I 2011	Mijloace bugetare		Proiecte de legi elaborate

	Perfecționarea mecanismului existent de urmărire penală, atât sub aspect legislativ, cât și sub aspect instituțional, pentru excluderea verigilor inutile	Revizuirea sistemului existent de urmărire penală: evaluarea oportunității de a exclude organul de urmărire penală din procesul penal; sporirea rolului de conducere și coordonare al procurorului în procesul penal	Ministerul Afacerilor Interne; Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției; Serviciul Vamal; Procuratura Generală; Ministerul Justiției	Curtea Supremă de Justiție	Semestrul I 2011	Mijloace bugetare		Studii realizate; proiecte de legi elaborate
	Îmbunătățirea procesului de colectare a informațiilor referitoare la cazurile de trafic de ființe umane la toate etapele procesului penal, incluzând investigarea, urmărirea, condamnarea și sentințele stabilite pentru persoanele găsite vinovate de infracțiuni legate de traficul de ființe umane	Crearea unei baze de date funcționale la nivel central aflată în administrarea Secretariatului Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane	Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Serviciul Grăniceri; Ministerul Justiției; Secretariat Permanent		2011	Surse extrabugetare	Bază de date creată și funcțională; membrii secretariatului național instruiți în administrarea bazei de date	
	Asigurarea accesibilității informațiilor și schimbului de date la nivel național și internațional în domeniul	Crearea și dezvoltarea sistemului național centralizat de evidență a datelor privind traficul de ființe umane	Procuratura Generală; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Justiției; Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei		Semestrul I 2011	Mijloace bugetare	Acorduri și protocoale de colaborare care conțin prevederi referitoare la schimbul de date	

prevenirii și combaterii traficului de ființe umane		Stabilirea unor indicatori comuni de evidență a datelor cu privire la persoanele implicate în traficul de ființe umane	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Justiției; Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei; Procuratura Generală					Indicatori comuni stabiliți
		Crearea unui sistem interconectat între instituțiile cu atribuții de investigare, urmărire penală și judecare a cauzelor penale referitoare la traficul de ființe umane	Procuratura Generală; Ministerul Afacerilor Interne; Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției	Semestrul II 2011		Mijloace bugetare		Sistem creat
2. Asistența și protecția victimelor traficului de persoane								
Acordarea asistenței și protecției victimelor traficului de ființe umane	Identificarea și protecția copiilor și adulților victime ale traficului de ființe umane	Majorarea alocațiilor financiare pentru cofinanțarea Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime umane potrvit Cadrului bugetar pe anii 2011-2013	Ministerul Finanțelor; Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	2011		Majorare cu 555,1 mii lei		Alocații financiare majorate
		Alocarea mijloacelor financiare, conform Cadrului bugetar pe anii 2011-2013, pentru repatrierea copiilor și adulților victime și potențiale victime ale traficului de ființe umane, traficului de migranți ilegali, precum și a copiilor neînsoțiți	Ministerul Finanțelor	2011	Organizația Internațională pentru Migrație; Fundația "Terre des Hommes"; Centrul Internațional "La Strada"	100 mii lei		Mijloace financiare alocate
		Extinderea colaborării internaționale în domeniul în scopul identificării și protejării posibilelor victime ale traficului de ființe umane, inclusiv prin încheierea unor acorduri bilaterale în acest sens	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei; Serviciul de Informații și Securitate	2010-2011	Centrul Internațional "La Strada"			Acorduri bilaterale încheiate și semnate; colaborare internațională dezvoltată

						2010 2011	100 mii lei 100 mii lei		Servicii de repatriere acordate
	Acordarea serviciilor de repatriere a persoanelor vulnerabile aflate peste hotare, a victimelor traficului de ființe umane (adulți și copii), ale traficului de migrații ilegali, a copiilor neînsoțiți	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei				2011	373,5 mii lei		Protecție instituțională asigurată victimelor traficului de ființe umane din regiunea transnistreană
	Protecția instituțională a persoanelor din regiunea transnistreană care au suferit în urma traficului de ființe umane	Consiliul rațional Căușeni; Comisia teritorială Căușeni pentru combaterea traficului de ființe umane				2011			Număr de acte legislative revizuite și ajustate în ceea ce privește procedura de audiere a victimelor traficului de ființe umane
	Operarea modificărilor în actele legislative și normative pentru reglementarea și ajustarea procedurii de audiere a minorilor victime ale traficului de ființe umane în încăperi special amenajate, prin intermediul unui specialist (psihopedagog), cu participarea, după caz, a ofiterului de urmărire penală, a procurorului sau a judecătorului	Ministerul Afacerilor Interne							
	Îmbunătățirea sistemului de protecție a copiilor victime ale traficului de ființe umane, încurajând organele de drept să solicite consultanța experților din ONG-uri								
3. Cooperare națională și internațională									
Îmbunătățirea cooperării dintre comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane și organele de drept	Implementarea prevederilor Strategiei Sistemului național de referire (SNR) pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane,	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Organizația Internațională pentru Migrație; Fondul ONU pentru Populație			2010		Surse extrabugetare	Instruirea personalului și dotarea locurilor de muncă, conform necesităților, pentru 5 echipe multi-disciplinare
	Extinderea Sistemului național de referire în 5 raioane								

<p>aprobate prin Hotărârea Parlamentului nr.257-XVI din 5 decembrie 2008</p>	<p>Monitorizarea continuă a activității comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane și instruirea membrilor acestora</p>	<p>Continuarea ședințelor comune de lucru ale comisiilor teritoriale cu reprezentanții organelor publice locale și societatea civilă</p>	<p>Secretariatul Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane; comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație; Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa</p>	<p>Permanent</p>	<p>Număr de ședințe de lucru în cadrul comisiilor teritoriale; număr de procese-verbale; număr de vizite pe teren</p>
<p>Semnarea memorandumurilor multilaterale de cooperare între structurile din domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane (comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane, echipele multidisciplinare și ONG-urile prezente în teritoriu) și organele de drept la nivel teritorial</p>	<p>Elaborarea și aplicarea unui model de memorandum multilateral de cooperare (document-tip)</p>	<p>Organizarea seminarelor de instruire și schimb de bune practici între comisiile teritoriale</p>	<p>Secretariatul Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane; comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație; Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa</p>	<p>Permanent</p>	<p>Număr de membri ai Comisiilor teritoriale instruiți</p>
<p>Memorandumurile multilaterale de cooperare între structurile din domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane (comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane, echipele multidisciplinare și ONG-urile prezente în teritoriu) și organele de drept la nivel teritorial</p>	<p>Elaborarea și aplicarea unui model de memorandum multilateral de cooperare (document-tip)</p>	<p>Organizarea seminarelor de instruire și schimb de bune practici între comisiile teritoriale</p>	<p>Secretariatul Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane; comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație; Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa</p>	<p>Semestrul I 2011</p>	<p>Model de memorandum multilateral de cooperare elaborat și aprobat</p>

4. Sensibilizare și informare							
Organizarea campaniilor de sensibilizare și informare a populației, care vor avea în calitate de grupuri țintă copiii din instituțiile rezidențiale, populația cu un grad crescut de vulnerabilitate	Sensibilizarea publicului larg privind prevenirea traficului de ființe umane	Realizarea măsurilor de sensibilizare în instituțiile rezidențiale pentru copii, prin intermediul teatrului social (instrument interactiv de educație de la egal la egal) la tema traficului de ființe umane și a violenței	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Organizația Internațională pentru Migrație; Centrul de informare și documentare privind drepturile copilului	2011	Din resursele partenerilor	Copii din instituțiile rezidențiale informați în domeniul prevenirii traficului de ființe umane și a violenței
		Organizarea sesiunilor de informare și orientare cu privire la pericolele traficului de ființe umane pentru absolvenții instituțiilor rezidențiale; distribuirea de materiale informative	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei; echipele multidisciplinare teritoriale	Organizația Internațională pentru Migrație	2011	Materiale informative oferite de Organizația Internațională pentru Migrație	Copii din instituțiile rezidențiale informați cu privire la pericolele traficului de ființe umane
		Sensibilizarea societății privind traficul de ființe umane prin intermediul operelor de cultură și artă	Ministerul Culturii		2010-2011		Număr de spectatoarele și spectatori, de expoziții și vizitatori
		Organizarea și desfășurarea campaniilor de sensibilizare a minorilor privind riscurile și consecințele traficului de copii	Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei		2011		Număr de campanii de sensibilizare organizate și desfășurate
		Campania de informare "Tinerii sint o resursă"	Ministerul Tineretului și Sportului	Membrii Comitetului național de coordonare a activităților dedicate Anului Internațional al Tineretului (2010-2011)	2010	30 mii lei	Autorități publice centrale și locale; instituții din domeniul educației și științei, agenți economici, antreprenori și oameni de afaceri informați și sensibilizați privind valorificarea potențialului copiilor și tinerilor; copii și tineri informați privind fenomenul traficului de ființe umane

Hotărârile Guvernului 1170/21.12.2010 Hotărârile cu privire la aprobarea Planului specific adițional la Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pe anii 2010-2011 // Monitorul Oficial 259-263/1315, 31.12.2010

18. HOTĂRÎRE

cu privire la aprobarea Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 nr. 933 din 31.12.2009

Monitorul Oficial nr.5-7/27 din 19.01.2010

* * *

În temeiul art.17 al Legii nr.5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.47-50, art.200), cu modificările ulterioare, și în scopul asigurării unei abordări complexe a egalității între femei și bărbați în documentele de politici din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor, Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă:

Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, conform anexei nr.1;

Planul de acțiuni pentru implementarea, în perioada 2010-2012, a Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, conform anexei nr.2.

2. Se stabilește că realizarea Programului național se va efectua prin intermediul a două planuri de acțiuni pe termen mediu, care vor fi implementate de autoritățile de resort în perioadele 2010-2012 și 2013-2015.

3. Ministerele, alte autorități administrative centrale vor implementa prevederile Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 și vor informa, anual, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei despre gradul de implementare a acestuia (către 15 februarie). Concomitent, se recomandă autorităților administrației publice locale să asigure implementarea la nivel local a prevederilor Programului sus-menționat.

4. După prezentarea în anul 2012 a raportului generalizat (către 1 decembrie 2012) privind implementarea primului plan de acțiuni, ministerele și alte autorități administrative centrale vor înainta Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei propuneri pentru elaborarea celui de-al doilea plan de acțiuni pentru anii 2013-2015, în scopul asigurării implementării depline a obiectivelor strategice ale Programului național.

5. Monitorizarea și coordonarea procesului de realizare a Programului național de asigurare a egalității de gen pe perioada 2010-2015 se pune în sarcina Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care va raporta Guvernului despre realizarea acestuia o dată pe an (către 1 martie).

6. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Contrasemnează:

Viceprim-ministru

Ministrul muncii, protecției sociale și familiei

Ministrul educației

Ministrul afacerilor interne

Ministrul sănătății

Ministrul finanțelor

Ion Negrei

Valentina Buliga

Leonid Bujor

Victor Catan

Vladimir Hotineanu

Veaceslav Negruța

Chișinău, 31 decembrie 2009.

Nr.933.

PROGRAMUL NAȚIONAL de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova pe anii 2010-2015

I. IDENTIFICAREA PROBLEMEI

1. Programul național de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova pe anii 2010-2015 (în continuare – Program național) prevede o abordare complexă de integrare a principiului egalității între femei și bărbați în documentele de politici din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și implementare a deciziilor. Scopul acestui program rezidă în asigurarea promovării egalității de gen în viața economică, politică și socială a femeilor și bărbaților, aceasta constituind baza respectării drepturilor umane fundamentale ale tuturor cetățenilor țării.

2. Necesitatea elaborării prezentului Program național este determinată de deficiențele vizibile în domeniul asigurării egalității între femei și bărbați, precum și necesității asigurării implementării documentelor de politici multisectoriale care ar ține cont de nevoile diferite ale femeilor și bărbaților în societate și care ar reduce dezechilibrul existent în contextul eforturilor naționale de eradicare a sărăciei și reformare a sectorului public drept mijloc de promovare și garantare a drepturilor fundamentale ale omului.

3. Implementarea Programului național va crea oportunități mai bune pentru asigurarea egalității de gen de facto și de jure, drept parte integrală a procesului de constituire a unei democrații adevărate, conștiente și sensibile la dimensiunea de gen, având în calitate de premisă asigurarea participării tuturor membrilor societății, a femeilor și bărbaților, în toate domeniile vieții. Adoptarea prezentului Program va permite eficientizarea și canalizarea resurselor financiare pentru realizarea diverselor politici sectoriale prin prisma dimensiunii de gen, astfel având un impact pozitiv asupra calității vieții tuturor cetățenilor.

4. Implementarea prezentului Program național va contribui la realizarea de către Republica Moldova a angajamentelor naționale și internaționale asumate în contextul obiectivelor strategice în domeniul asigurării drepturilor omului, cu accent prioritar asupra asigurării egalității de gen.

Cadrul normativ internațional, regional și național cu privire la egalitatea de gen

5. Cadrul normativ care formează baza politicilor și acțiunilor în domeniul egalității genurilor din Republica Moldova se conturează în baza documentelor internaționale de rigoare, la care statul este parte: Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Convenția asupra drepturilor politice ale femeii (1952), Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (1966), Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (1979), Platforma și Planul de Acțiuni de la Beijing (1995), Declarația Milenară (2000), Convențiile relevante ale Organizației Internaționale a Muncii etc.

6. Orientarea Republicii Moldova spre integrare în Uniunea Europeană condiționează aderarea la instrumentele relevante din domeniu: Tratatul de la Amsterdam (1999), Carta Socială Europeană revizuită (1996), Declarația privind egalitatea dintre femei și bărbați ca un criteriu fundamental al democrației, adoptată la a 4-a Conferință Ministerială Europeană privind Egalitatea dintre Femei și Bărbați (Istanbul, 13-14 noiembrie 1997), Declarația și Planul de Acțiuni, adoptat la ce de-al Treilea Summit al Șefilor de State și Guverne al statele-membre ale Consiliului Europei (Varșovia, 16-17 mai 2005), Rezoluția privind realizarea egalității de gen: o provocare pentru drepturile omului și o premisă a dezvoltării economice, adoptată la a 6-a Conferință Ministerială Europeană privind Egalitatea dintre Femei și Bărbați (Stockholm, 8-9 iunie 2006), Foaia de parcurs pentru egalitate între femei și bărbați (2006-2010), Recomandarea CM/Rec(2007)17 a Comitetului de Miniștri către statele-membre privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen etc.

7. Având în vedere aderarea și alinierea Republicii Moldova la documentele menționate, la nivel de Parlament și Guvern au fost întreprinse acțiuni strategice de racordare a cadrului normativ național la standardele

internaționale și regionale în domeniul egalității genurilor. Astfel, Constituția Republicii Moldova proclamă egalitatea femeilor și bărbaților în fața legii. Adoptarea Legii nr.5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, a Planului național “Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru perioada 2006-2009”, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.984 din 25 august 2006 au condus la stabilirea cadrului normativ specific în domeniu. Totodată, subiectul în cauză și-a găsit oglindire și în alte documente naționale: Strategia Națională a sănătății reproducerii, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.913 din 26 august 2005, Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011, adoptată prin Legea nr.295-XVI din 21 decembrie 2007, Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.191 din 25 februarie 2008, etc.

Situația pe țară: tendințe și probleme

8. Cadrul normativ prezentat mai sus creează premisele necesare pentru dezvoltarea politicilor relevante în domeniul egalității genurilor. În republică au fost create structuri instituționale cu competențe specifice, cum sînt: Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați, Direcția politici de asigurare a egalității de gen și prevenirea violenței în cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei și unități gender în cadrul unor ministere de resort. Pe parcursul ultimilor ani ciclic au fost atestate unele progrese în promovarea egalității de gen, manifestate prin creșterea numărului de femei la posturi decizionale, desfășurarea programelor de informare a populației, de dezvoltare a capacităților specialiștilor cu competențe în domeniu etc. Republica Moldova s-a plasat în topul primelor 20 dintre 130 de state din lume cu privire la egalitatea genurilor, potrivit celui de-al treilea Raport cu referire la indexul global al egalității de gen, lansat de Forumul Economic Mondial (2008).

9. În pofida adoptării cadrului normativ cu privire la asigurarea egalității genurilor, se atestă o multitudine de probleme ce vizează implementarea în practică a acestuia.

Sfera ocupării forței de muncă și migrației de muncă

10. Creșterea economică din ultimii ani nu a fost însoțită de o creștere pe măsură a numărului de locuri de muncă. Astfel, în anul 2008 rata de ocupare a forței de muncă în rîndul bărbaților a fost mai înaltă atît la nivel urban, cît și rural (48,6% și 42,7% respectiv) comparativ cu rata de ocupare a femeilor – 41,0% în mediul urban și 39,5% în cel rural, în pofida faptului că ponderea femeilor în rîndul studenților este mai mare (58,9% din total). În același timp, cu toate că rata șomajului la bărbați este mai înaltă (în 2008 – 4,6%) comparativ cu cea a femeilor (3,4%), femeile întîmpină mai multe dificultăți decît bărbații pe piața muncii, legate și de specificul de gen. Ponderea femeilor printre persoanele inactive e mai mare ca cea a bărbaților, constituind 55,3%.

11. Orientarea profesională insuficientă, persistența stereotipurilor de gen împiedică alegerea unor profesii din unele ramuri predominant masculine. Salariile joase sînt explicația principală a atractivității scăzute a pieței muncii în Moldova. În sfera angajării în cîmpul muncii se constată discrepanțe de gen referitoare la salarizarea femeilor și bărbaților. Astfel, salariul mediu lunar al femeilor în anul 2008 a constituit 73,3% din salariul mediu lunar al bărbaților, sau 2134 lei, iar cel al bărbaților – 2910,1 lei. Salariul mediu lunar pe economie în anul 2008 a constituit 2529,7 lei.

12. Diferențele de salariu între femei și bărbați se explică prin mai mulți factori. Factorii principali care formează diferențele în remunerarea muncii bărbaților și a femeilor sînt segregarea orizontală și cea verticală. Astfel, aproape jumătate din femeile din mediul rural sînt angajate în sectorul agrar, unde practic cele mai puțin calificate lucrări și, respectiv, au un salariu mai mic decît bărbații, care dețin locuri de muncă cu anumițe calificări. Un alt factor al discrepanței salariale dintre femei și bărbați este faptul că există domenii în care predomină femeile – activități “feminizate” (educație, sănătate), unde salariile sînt mai mici decît în sectoarele unde ponderea bărbaților este mai mare (construcții, transporturi). Adițional, femeile sînt subreprezentate în vîrfurile piramidei profesionale. Or anume salariul managerilor de nivel superior a crescut în ultima perioadă. Numărul femeilor depășește numărul bărbaților în categoria funcționarilor publici de rang inferior. În final, discrepanțele salariale existente în republică contribuie la conservarea nivelului scăzut al acumulărilor pentru pensii, care ulterior influențează direct cuantumul pensiilor ceea ce se răsfrînge asupra nivelului de bunăstare a femeilor și bărbaților.

13. Experții din domeniu indică asupra necesității analizei fenomenului migrației prin prisma de gen, la etapa actuală fiind menționată sporirea riscului pentru femei de a fi expuse discriminărilor. Studiile internaționale

realizate în domeniu arată că acest risc crește din cauza atitudinii față de migranți în general, precum și din motiv că atitudinile și percepțiile de gen se schimbă greu. Bărbații au oportunități mai mari pentru angajare, de la munci necalificate la cele înalt calificate. Femeile se pot angaja într-un număr limitat de ocupații, care sînt asociate cu rolurile tradiționale de gen, precum: munca în sectorul casnic (menajeră, econoamă, dădacă), în agricultură, servicii hoteliere sau industria de agrement. Femeile lucrătoare migrante suferă, de fapt, din cauza dublei discriminări la locul de muncă: în primul rînd, pentru că sînt persoane străine și, astfel, suferă de aceleași forme de discriminare ca și bărbații migranți; în al doilea rînd, pentru că sînt femei și, astfel, pot deveni victime ale violenței sau traficului atît în procesul de migrare, cît și pe piața muncii în statele de destinație. Astfel, fiind angajate peste hotare, în sectoare care nu se potrivesc cu calificările, studiile și aptitudinile lor, acestea deseori degradează profesional sau își pierd calificarea. La elaborarea politicilor migraționale este necesar de acordat o atenție deosebită aspectelor ce țin de asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale migranților, protecția migranților, în special a femeilor, contra discriminărilor și oferirea de soluții privind fortificarea mecanismelor de aplicare/respectare a prevederilor legislației internaționale, inclusiv a Convenției CEDAW.

14. Conform datelor Biroului Național de Statistică, în anul 2008 numărul persoanelor declarate plecate în alte țări la muncă sau în căutare de serviciu a fost de circa 309,7 mii de persoane, ceea ce constituie 18,9% din totalul populației inactive cu vîrsta de la 15 ani și peste. În jur de două treimi din cei plecați au fost bărbați, fapt ce necesită reevaluarea programelor de orientare profesională și a politicilor ocupaționale avînd în vizor acest aspect de gen.

15. Nivelul migrației forței de muncă din Moldova se datorează mai multor aspecte socio-economice: veniturilor mici, care nu acoperă necesitățile, oportunităților minime de angajare conform specialității, în pofida nivelului educațional relativ înalt, situației geografice favorabile și, nu în ultimul rînd, cererii înalte pe piața forței de muncă din străinătate. Printre factorii determinanți consemnăm imposibilitatea multor persoane economic active de a-și găsi un loc de muncă adecvat, care le-ar permite să-și întrețină familia în țară (în conformitate cu datele anchetei gospodăriilor casnice – 40% din persoanele intervievate) etc. Alți factori se referă la schimbările demografice, crizele economice și sporirea diferenței de venituri între țări, precum și între statele dezvoltate și cele aflate în curs de dezvoltare. Comparativ cu perioadele precedente se atestă un nivel relativ stabil al procesului migraționist în rîndul femeilor și bărbaților. Astfel, conform datelor Biroului Național de Statistică, în anul 2006 din 310,1 mii persoane plecate la lucru sau în căutare de lucru peste hotare, femeile constituiau 112,3 mii persoane, sau 36,21%. În 2007 numărul femeilor plecate la lucru sau în căutare de lucru peste hotare a constituit 116,3 mii persoane, sau 34,65% din numărul total al migranților. O ușoară scădere în numărul total al migranților a fost înregistrată în anul 2008, cînd această cifră a atins cota de 309,7 mii persoane, femeile constituind 108,3 mii persoane, sau 34,96%. Migrația mamelor și a taților are impact negativ semnificativ asupra copiilor rămași fără îngrijirea acestora, fiind constatat abandonul școlar, confruntări ale copiilor cu probleme emoționale, abuzuri psihologice și consum de alcool, diverse substanțe.

16. Problemele prioritare identificate:

- a) limitarea posibilităților de participare a femeilor pe piața muncii (insuficiența serviciilor pentru femeile cu copii mici, discriminarea după criteriul de vîrstă și sex la angajare);
- b) persistența segregării profesionale și discrepanței între salariile femeilor și bărbaților;
- c) creșterea numărului persoanelor care pleacă la lucru peste hotare, acestea fiind expuse riscului de discriminare, în special femeile tinere, confruntîndu-se cu riscul de a deveni victime ale violenței sau traficului de ființe umane;
- d) migrația mamelor și taților, care are impact negativ asupra copiilor rămași fără îngrijirea acestora;
- e) transformări serioase ale instituției familiei, care afectează deopotrivă femeile, bărbații și copiii.

Sfera bugetară

17. Introducerea dimensiunii de gen în procesul de bugetare și finanțare poate contribui la reorientarea cheltuielilor bugetului de stat asupra realizării problemelor sociale actuale ținînd cont de necesitățile și interesele tuturor cetățenilor țării, indiferent de gen, lichidarea discordanțelor între politicile promovate și modul de cheltuire a mijloacelor financiare bugetare. Utilizarea analizei bugetelor sensibile la gen în politicile din toate domeniile se prezintă în calitate de instrument necesar care garantează respectarea principiului egalității de gen în distribuirea și alocarea resurselor.

18. La etapa actuală, analiza impactului cheltuielilor guvernamentale asupra femeilor și fetelor în comparație cu bărbații și băieții se transformă într-o tendință globală. Astfel, Recomandarea CM/Rec(2007)17 a Comitetului de Miniștri către statele-membre privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen

stipulează în calitate de elemente, care indică voința politică și angajamentul statelor de a asigura promovarea de facto a egalității de gen, alocarea de resurse financiare adecvate programelor, proiectelor și inițiativelor pentru realizarea egalității de gen și abilitării femeilor și utilizarea bugetelor sensibile de gen în politicile din toate domeniile.

19. În acest context, au fost consolidate capacitățile reprezentanților din cadrul autorităților publice centrale și locale, mediului academic, au fost realizate trei studii de caz pentru a analiza bugetele locale prin prisma de gen cu următoarele tematici “Vulnerabilitatea femeii din familii monoparentale care îngrijesc de copii cu dizabilități în raionul Fălești”, “Aspectul formal și informal al îngrijirii la domiciliu a bătrînilor în raionul Singerei” și “Problemele asigurării șanselor egale pentru bărbați și femei la formarea structurii cheltuielilor bugetului în raionul Taraclia”. Totodată, implementarea procesului de bugetare prin prisma de gen întâmpină mai multe dificultăți, printre care pot fi enumerate: nevalorificarea în procesul bugetar a standardelor sociale și normativelor financiare raportate la dimensiunea de gen; lipsa analizei prin prisma dimensiunii de gen a proiectului bugetului; capacități insuficiente (umane și tehnice) a specialiștilor responsabili de elaborarea bugetelor în aspectul utilizării principiului egalității de gen în procesul bugetar; neincluderea dimensiunii de gen în elaborarea bugetelor la nivel de ramură; lipsa unor indicatori sensibili la gen, care pot fi utilizați la evaluarea impactului cheltuielilor bugetare asupra realizării programului național de asigurare a egalității de gen; activismul scăzut al reprezentanților societății civile în procesul de elaborare și monitorizare a bugetului.

20. Problemele prioritare identificate:

- a) nevalorificarea în procesul bugetar a standardelor sociale și normativelor financiare locale raportate la dimensiunea de gen;
- b) conștientizarea slabă a populației și a specialiștilor a esenței bugetului sensibil la dimensiunea de gen.

Sfera participării la procesul decizional public și politic

21. În Republica Moldova se observă o dinamică pozitivă în domeniul antrenării femeilor în procesul decizional public și politic. Astfel, în 2008 postul de prim-ministru a fost deținut de femeie, 29,4% dintre cabinetul de miniștri era reprezentat de femei, concomitent 17,5% dintre primari sînt femei. La fel, femeile constituiau 21,8% dintre deputații în Parlament. În același timp, acestea continuă să fie subreprezentate atît în procesul electoral, cît și în cel politic și decizional, or cifrele menționate sînt departe de a reflecta structura demografică a populației, unde femeile reprezintă 51,9% și bărbații – 48,1% din populație. Este important ca tendințele de creștere a numărului de femei antrenate în activitatea politică să fie susținute și consolidate. În calitate de factori principali ai schimbărilor pozitive în domeniu se conturează: modificarea și ajustarea legislației; respectarea angajamentelor internaționale; aplicarea unor politici și programe cu impact asupra mentalității populației privind rolurile de gen ale femeilor și bărbaților în societate și în familie; eliminarea stereotipurilor de gen și a barierelor structurale (cum sînt insuficiența de servicii adresate îngrijirii copiilor preșcolari, persoanelor cu dizabilități /a bătrînilor; graficele neflexibile de activitate ale femeilor și bărbaților). Femeile din Moldova continuă să se confrunte cu discriminări în raport cu bărbații în domeniul activității politice și publice, determinate în mare parte de stereotipurile de gen și sexismul existent.

22. Problemele prioritare identificate:

- a) subreprezentarea femeilor în funcții decizionale în viața politică și publică;
- b) existența barierelor structurale de natură culturală, economică și socială în promovarea femeilor în funcții decizionale în viața politică și publică.

Sfera protecției sociale și familiei

23. Sistemul de asistență socială atît în forma sa clasică, cît și în structura sa actuală se bazează pe un model patriarhal al societății, unde anume femeilor le revine activitatea de îngrijire neremunerată a bătrînilor, copiilor și a bolnavilor, precum și implicarea mai activă în activitățile obștești, comunitare. Acest model, bazat pe ideea că în familie există un venit obținut atît în urma lucrului remunerat, cît și a îngrijirii neremunerate, limitează în mod evident participarea socială, politică și economică a femeilor, care sînt preponderent prestatori de servicii de îngrijire neremunerată, precum și reduce rolul bărbaților în sfera privată. Însă, odată cu promovarea egalității de gen în Republica Moldova, unde atît femeile, cît și bărbații trebuie să se bucure de drepturi și oportunități egale în sfera publică și în cea privată, inclusiv promovarea participării active pe piața muncii a femeilor, acest model își pierde sensul și necesită ajustări în scopul evitării conflictului dintre politicile de asistență socială cu cele de angajare în cîmpul muncii, precum și cu principiul de promovare a egalității de gen.

24. Legislația în vigoare din domeniul asigurărilor sociale de stat nu conține nici o discriminare pe bază de sex în calitatea de contribuabil și beneficiar de prestații sociale (pensie, indemnizație). De facto însă, există diferențe de gen în mărimea pensiei de asigurări sociale. În perioada 1 ianuarie 2008 – 31 decembrie 2008, femeile care au activat în economia națională au beneficiat de pensie pentru limită de vîrstă în mărime medie de 812,33 lei, în timp ce mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă a bărbaților a constituit 1147,68 lei.

25. Cuantumul mic al pensiei de care beneficiază femeile este condiționat de venitul din care s-au achitat contribuții de asigurări sociale de stat și stagiul de cotizare realizat. Stagiul de cotizare realizat de către femei în economia națională este cu 5 ani și 01 luni mai mic decît stagiul de cotizare realizat de către bărbați. Diferențierea în stagiul de cotizare al bărbaților și femeilor se formează atît din contul vîrstei de pensionare reglementată diferit: pentru bărbați – 62 de ani și pentru femei – 57 de ani, cît și din contul deosebiriilor dintre durata întreruperilor benevole și cele forțate în ocupare, care se includ sau nu în stagiul de cotizare. Femeile, mai frecvent decît bărbații, utilizează întreruperile social-utile: concediul parțial plătit pentru îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 3 ani și concediul suplimentar neplătit pentru îngrijirea copilului în vîrstă de la 3 pînă la 6 ani. Astfel, responsabilitățile în creșterea și educația copiilor sînt puse preponderent pe seama femeilor, nefiind împărțite echitabil.

26. Analiza sferei protecției sociale demonstrează că diferențele de gen ale vîrstei de pensionare și speranța de viață la vîrsta de pensionare dezavantajează și bărbații, și femeile. Speranța de viață la vîrsta de pensionare la bărbați este destul de joasă, ceea ce respectiv limitează șansele bărbaților de a beneficia de contribuțiile pe care le fac pe parcursul vieții.

Conform formelor tradiționale de distribuire a obligațiunilor în gospodăria casnică – responsabilitatea majoră este pusă pe seama femeii, iar pensionarea anticipată a femeilor compensează într-o oarecare măsură munca acestora pentru întreținerea gospodăriei casnice, nașterii și educației copiilor. În același timp, discrepanțele de gen în salarizare și stagiul de cotizare al femeilor și bărbaților (în defavoarea femeilor) conduce la creșterea vulnerabilității femeii asigurate, care pe viitor va beneficia de pensie, a cărei cuantum vă fi mai mic comparativ cu pensia bărbatului.

27. Problemele prioritare identificate:

- a) sarcina dublă a femeilor în viața de familie și cea profesională;
- b) femeile ca prestator principal al serviciilor de îngrijire și protecție socială, determinat în mare măsură de stereotipurile tradiționale;
- c) discrepanța între pensiile bărbaților și femeilor.

Sfera sănătății

28. Vîrsta generală a populației în Moldova este în creștere. Conform datelor Biroului Național de Statistică, la 1 ianuarie 2008 speranța de viață la naștere era de 65,55 ani pentru bărbați și 73,17 ani pentru femei, discrepanțele de gen existente fiind evidente. La vîrsta de 60 de ani, speranța de viață a femeilor este cu 3,4 ani mai mare decît a bărbaților în mediul urban, iar în spațiul rural – cu 3 ani mai mare. În pofida măsurilor concrete, întreprinse în ultimii ani pentru ameliorarea sănătății femeilor și bărbaților, mai persistă un șir de probleme economice și medico-sociale, care afectează sănătatea populației. Astfel, femeile din localitățile rurale au acces mai limitat la servicii calitative de sănătate a reproducerii, fapt ce sporește magnitudinea problemelor de sănătate. Una din problemele medico-sociale ce afectează grav sănătatea maternă este frecvența înaltă a întreruperilor de sarcină, o parte fiind efectuate prin metode depășite și în condiții nesigure. Avortul mai este încă folosit drept metodă pentru controlul fertilității din cauza accesului inadecvat la informație privind metodele de contracepție și a numărului mare de sarcini neintenționate și nedorite (în 2008 rata avorturilor la 1000 de nașteri a fost de 376). În anul 2008 numărul întreruperilor de sarcină a crescut nesemnificativ față de 2007, peste 75% dintre ele au avut loc pentru femeile aflate în grupa de vîrstă 20-34 ani. Pe o poziție de prioritate rămîne a fi mortalitatea maternă, constituind în 2008 – 38,4 la 100000 născuți vii.

29. Pe prim plan se situează și maladiile social-condiționate. Comportamentul vicios, și anume abuzul de alcool, constituie o problemă medico-socială de importanță crescîndă, care, conform estimărilor OMS, este cel mai important factor de risc dintre cei 10 identificați în Republica Moldova. Astfel, la 1 ianuarie 2009 în supraveghere medicală se aflau: 46100 bolnavi de alcoolism cronic, din ei: 38600 bărbați (83,7%) și 7500 femei (16,3%). Circa 60% din persoanele cu alcoolism cronic sînt din localitățile rurale (femei 62,3%, bărbați 66,4%). Potrivit estimărilor specialiștilor, cel mai important indice ce caracterizează situația privind alcoolismul printre femei și bărbați, în orice țară, este incidența psihozelor alcoolice, care în 2008 în Moldova au constituit 21,7 la 100000 locuitori (2007 – 23,0 la 100000 locuitori).

30. Pentru anul 2008, rata mortalității generale a populației la 1000 locuitori constituia 11,7; la bărbați – 12,7, iar la femei – 10,8. Rata mortalității generale a populației prin traume și otrăviri la 1000 de locuitori constituie 0,9, la bărbați fiind de 0,7, iar la femei – 0,2. În același timp, semnificativ este faptul că dacă în structura mortalității generale ponderea bărbaților constituia 51,9%, atunci rata specifică de mortalitate a persoanelor apte de muncă, în funcție de sex și vîrstă, constituia pentru bărbați 74,9%, iar pentru femei numai 21,1%. În structura mortalității printre bărbați ponderea principală revine traumelor și intoxicațiilor.

31. Reieșind din cele expuse anterior, este necesar de asigurat elaborarea și orientarea politicilor de sănătate spre necesitățile femeilor și bărbaților, condiționate atît de aspectele biologice, cît și de cele socio-economice și culturale.

32. Problemele prioritare identificate:

- a) rata înaltă a mortalității bărbaților din cauza traumatismelor și intoxicațiilor;
- b) alcoolismul în creștere printre femei și bărbați, în special în rîndul bărbaților;
- c) rata mai înaltă a avorturilor, complicațiilor după naștere și a deceselor materne în spațiul rural.

Sfera educațională

33. Cadrul normativ stipulează accesul egal al fetelor și băieților la educație. Deși majoritatea copiilor sînt înmatriculați în școli, mediul educațional nu contribuie la valorizarea potențialului individual al fiecărei fete sau băiat.

34. În același timp, insuficiența instituțiilor preșcolare, în deosebi la nivel rural, afectează copiii, sistemul de învățămînt, părinții și, mai ales, mamele. Or, acest fapt împiedică angajarea femeilor în cîmpul muncii, creează obstacole în dezvoltarea și avansarea lor profesională, armonizarea obligațiunilor familiale și profesionale. În condițiile în care nu există locuri suficiente în instituțiile preșcolare, iar părinții sînt implicați în diverse activități de muncă (lucrări agricole, comerțul cu amănuntul etc.), fetițele mai mari preiau, de regulă, grija față de copiii mai mici, fiind astfel limitate în posibilitatea de a-și dezvolta propriile capacități.

35. Sistemul de învățămînt se află în relație proporțional-condiționată cu segregarea de gen pe piața muncii. La fel, se atestă o atitudine condiționată de gen a cadrelor didactice față de elevi atît în procesul de predare și evaluare, cît și în implicarea elevilor în anumite activități extracurriculare, inclusiv orientarea profesională. Persistența în învățămînt a unor stereotipuri de gen reproduce modelele tradițional masculine și feminine, deseori fiind ignorate diferențele individuale și aptitudinile personale ale fetelor și băieților.

36. Diferențele de înmatriculare a băieților și fetelor în învățămîntul secundar general sînt semnificative. Astfel, bărbații reprezintă majoritatea studenților din cadrul învățămîntului secundar profesional (65,7%) pentru anul de studii 2007/2008 (în comparație cu anul de studii 2006/2007 cînd aceștia constituiau 64%). Femeile reprezintă circa 56% din studenții colegiilor, iar în învățămîntul superior, ponderea femeilor constituie 58,9%. Peste 60% din numărul studenților doctoranzi și postdoctoranzi ai universităților (anul de studii 2007/2008), de asemenea, sînt femei.

37. Totodată, se atestă deficitul de cadre didactice în mediul rural, plecarea masivă a cadrelor didactice peste hotare, discrepanțe de gen la nivel de specialități; feminizarea semnificativă la nivel de cadre didactice (în anul de studii 2007/2008 femeile constituiau: 80,8% în învățămîntul primar și secundar general; 50,0% în învățămîntul secundar profesional; 70,0% în învățămîntul mediu de specialitate și 54,7% în învățămîntul superior). Însă, chiar dacă femeile constituie majoritatea în domeniul educației, bărbații continuă să dețină poziții de nivel superior, ei fiind cei care adoptă deciziile importante. Astfel, conform datelor disponibile în cadrul Ministerului Educației, situația privind reprezentarea de gen a persoanelor cu funcție de decizie este următoarea: din 29 rectori ai instituțiilor de învățămînt superior din republică (atît private, cît și de stat) doar 4 sînt femei, or 13%; din 46 directori de colegii femeile reprezintă 15 poziții, or 32%; din 67 directori de școli profesionale și de meserii, femeile reprezintă 13 poziții, ceea ce constituie doar 20%. Feminizarea sistemului educațional reprezintă o consecință a salarizării scăzute, a retragerii semnificative a bărbaților din acest domeniu, a persistenței stereotipului conform căruia anume femeile sînt responsabile de îngrijirea și educarea copiilor.

38. Problemele prioritare identificate:

- a) persistența stereotipurilor de gen în sistemul și procesul educațional;
- b) feminizarea sistemului educațional în Republica Moldova.

Sfera violenței și traficului de ființe umane

39. La etapa actuală, în sfera violenței și traficului, în republică a fost adoptat cadrul normativ specializat în domeniu. Au fost create structuri instituționale cu competențe specifice: Direcția politici de asigurare a egalității de gen și prevenirea violenței în cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Comitetul național

pentru combaterea traficului de ființe umane și Grupul coordonator interministerial în domeniul violenței în familie. A fost creat Sistemul Național de Referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, treptat se dezvoltă rețeaua de servicii adresate victimelor traficului și violenței, se lucrează asupra formării unui sistem informatizat automatizat integrat al cazurilor de violență în familie.

40. Concomitent, se observă nivelul insuficient de conștientizare de către societate a problemei violenței în familie drept încălcare a drepturilor omului; nivelul slab de pregătire a specialiștilor din diverse domenii referitoare la identificarea, înregistrarea și referirea cazurilor de violență în familie; insuficiența de resurse umane calificate și resurse financiare pentru asistența victimelor violenței în familie și lucrul cu agresorii; lipsa mecanismelor de identificare, abordare și soluționare a fenomenului hărțuirii sexuale; insuficiența de servicii de asistență și protecție a victimelor; lipsa serviciilor de resocializare a agresorilor familiari; imperfecțiunea mecanismului de monitorizare și evaluare a domeniului violenței și traficului de ființe umane.

41. Experții în domeniu indică asupra persistenței manifestării violenței împotriva fetelor și băieților în sistemul educațional. Astfel, 30% din copii au menționat că au fost agresați verbal de către profesori, 13% au fost abuzați fizic, 24% – discriminați (în special din familiile sărace). Doi din zece copii menționează că sînt supuși violenței verbale în familia lor, drept sursă mai frecvent fiind tata decît mama (Studiu UNICEF, 2007).

42. Sistemul de statistici existent nu reflectă adecvat fenomenul abordat. Astfel, pe parcursul anului 2008 de către organele de ordine, în republică au fost înregistrate în total 63 de infracțiuni în cadrul relațiilor familiale (comparativ cu 30 cazuri înregistrate în anul 2007), dintre care: omoruri – 30 (în 2007 – 14 cazuri), vătămări corporale grave – 33 (în 2007 – 16 cazuri). Din numărul total de 28236 petiții examinate de către organele de poliție 2992 (sau circa 10,5%) se referă la sfera relațiilor familiale. Au fost întocmite 1746 procese-verbale administrative, 4761 scandalagii familiale se află în vizorul organelor de poliție. În același timp, sistemul de colectare a datelor nu ține cont de dimensiunea de gen, fapt ce împiedică elaborarea documentelor de politici relevante.

43. Experții indică asupra faptului că deseori violența în familie reprezintă cauza traficării femeilor/fetelor. Datele OIM indică asupra faptului că în jur de 70% din victimele traficului, care au beneficiat de asistență au fost victime ale violenței în familie. Astfel, este necesară o abordare complexă a fenomenelor menționate.

44. Problemele prioritare identificate:

- a) persistența violenței în familie împotriva femeilor și fetelor;
- b) persistența manifestării violenței împotriva fetelor și băieților în sistemul educațional;
- c) existența fenomenului hărțuirii sexuale a femeilor la locul de muncă;
- d) trafizarea femeilor și fetelor ca drept consecință a violenței în familie.

Sfera creșterii nivelului de conștientizare publică

45. Analizele efectuate asupra reflectării egalității de gen în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova relevă faptul că, pe parcursul ultimului an, în presa scrisă apar tot mai multe materiale ce vizează dimensiunea de gen, fapt care este salutabil. În același timp, continuă să fie la fel de des întîlnite materiale cu conținut tendențios, discriminator și sexist. Studiile demonstrează că din articolele analizate numai 20% prezintă echilibrat femeile și bărbații, 63% – profesioniști bărbați, între 3% și 27% – femei profesioniste. Din numărul total de poze predomină net cele reprezentînd bărbații (27% – bărbați, 17% – femei). Bărbații-profesioniști sînt reprezentați exclusiv în mediul său profesional. Pozele mixte cu femei și bărbați constituie, în mediu, 17%. Pozele cu femei profesioniste le reprezintă pe acestea în sfera privată, într-o ambianță relaxată, irelevante activității profesate. Unele dintre publicații prezintă foarte puține poze cu femei profesioniste (1-2%), sau se limitează doar la poze cu femei din lumea showbiz-ului (astfel fiind accentuat mai mult aspectul fizic al acestora decît valoarea lor ca și profesioniste).

46. De cele mai dese ori intenția autorilor nu este să denigreze femeile, ca grup social sau să arate superioritatea bărbaților, dar, în virtutea stereotipurilor, aceste diferențe în abordarea tendențioasă a femeilor și bărbaților continuă să apară frecvent. Experții consideră că, din cauza cunoștințelor insuficiente în domeniu, dar, mai ales implicit, a unei insensibilități de gen, lucrătorii din publicitate continuă să producă imagini interpretabile, stereotipe și discriminatorii. O altă explicație a persistenței acestora este și interesul publicului tocmai pentru asemenea panouri.

47. În pofida unor progrese atestate în discursul mediatic de gen în Moldova, se constată concluzii deloc îmbucurătoare: lipsesc campanii susținute de promovare continuă și constantă a drepturilor femeilor și a principiului egalității de șanse; informațiile /studiile /analizele despre principiul egalității de șanse sînt puține și datele existente se adresează în general unui public restrîns și adesea chiar de specialitate; pregătirea reprezentanților media în domeniu este insuficientă.

48. Problemele prioritare identificate:

- a) reprezentarea dezechilibrată a femeilor și bărbaților în presă;
- b) utilizarea unei imagini sexiste, stereotipe a femeii în publicitate.

II. OBIECTIVE GENERALE ȘI SPECIFICE, PRINCIPIILE PROGRAMULUI

49. Prezentul Program național are drept scop identificarea și asigurarea oportunităților, condițiilor și modalităților de realizare eficientă a egalității de gen în Republica Moldova.

50. **Obiectivele generale ale Programului național constau în:**

- a) conceptualizarea și fundamentarea politicii de stat în domeniul egalității de gen ca factor determinant de asigurare a dezvoltării durabile a țării și de creare a condițiilor adecvate pentru creșterea calității vieții populației;
- b) integrarea principiului egalității între femei și bărbați în politicile din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor;
- c) asigurarea mecanismelor de implementare a cadrului normativ existent în domeniu;
- d) asigurarea unui management eficient al implementării egalității de gen la nivel național și local;
- e) sensibilizarea opiniei publice cu privire la prevenirea și eliminarea prejudecăților, stereotipurilor de gen și a condițiilor generatoare de situații discriminatorii în bază de gen;
- f) stimularea activității analitice inter/transdisciplinare în domeniul egalității de gen;
- g) dezvoltarea dialogului și parteneriatelor dintre autoritățile publice, societatea civilă și alte părți interesate.

51. **Obiective specifice**

Sfera ocupării forței de muncă și migrației de muncă:

- a) creșterea angajării în rândul femeilor și reducerea discrepanței salariale în funcție de gen;
- b) eliminarea tuturor formelor de discriminare pe piața muncii în baza de gen;
- c) promovarea abilitării economice a femeilor din zonele rurale;
- d) integrarea dimensiunii de gen în implementarea politicilor de gestionare a migrației.

Sfera bugetară:

- a) elaborarea conceptului/viziunii privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen (BSG) în contextul Republicii Moldova;
- b) promovarea elaborării bugetului sensibil la dimensiunea de gen (BSG) în procesul bugetar la nivel național și local.

Sfera participării femeilor în procesul decizional:

creșterea reprezentării femeilor în pozițiile decizionale în viața politică și publică.

Sfera protecției sociale și familiei:

- a) creșterea importanței maternității și paternității și promovarea repartizării egale a responsabilităților familiale de către bărbați și femei;
- b) îmbunătățirea protecției sociale a femeilor în calitate de prestatori de servicii de îngrijire informală la domiciliu;
- c) reducerea discrepanței în cuantumul pensiei femeilor și bărbaților.

Sfera sănătății:

- a) integrarea dimensiunii de gen în politicile din sectorul sănătății;
- b) reducerea discrepanței de gen în speranța de viață la naștere a femeilor și bărbaților;
- c) reducerea factorilor socio-economici ce favorizează mortalitatea maternă, în special în rândul femeilor din zonele rurale.

Sfera educațională:

- a) integrarea dimensiunii egalității de gen în politicile educaționale și în procesul educațional;
- b) reducerea feminizării sistemului educațional în Republica Moldova.

Sfera violenței și traficului de ființe umane:

- a) anihilarea violenței domestice și în bază de gen, precum și a traficului de ființe umane, în particular cu femeii și fete;
- b) combaterea manifestării cazurilor de violență față de fete și băieți în sistemul educațional;
- c) îmbunătățirea serviciilor de reabilitare și reintegrare a victimelor traficului de ființe umane și violenței, în particular femeii și fete.

Sfera creșterii nivelului de conștientizare publică:

- a) stimularea prezentării imaginilor pozitive a femeilor și bărbaților și a statutului, responsabilităților egale în sfera publică și privată;
- b) combaterea imaginii sexiste în spoturile publicitare și mijloacele de informare în masă;
- c) creșterea gradului de conștientizare în rândurile femeilor și bărbaților, fetelor și băieților privind drepturile omului.

52. În procesul de implementare a Programului național vor fi respectate următoarele principii:

- a) principiul nediscriminării și egalității de șanse în asigurarea accesului egal al fetelor și băieților, femeilor și bărbaților la realizarea drepturilor sale civile, politice, economice, sociale și culturale;
- b) principiul descentralizării și responsabilității tuturor tipurilor de comunități (locale, social-profesionale, culturale etc.), pentru promovarea și implementarea egalității de gen;
- c) principiul accesibilității proporționale a femeilor și bărbaților la obținerea garanțiilor și beneficiilor sociale, în special din grupurile dezavantajate;
- d) principiul de utilizare a limbajului nonsexist în documentele oficiale, în special în texte juridice, documente de politici și promovare a limbajului care reflectă principiile egalității de gen;
- e) principiul corelării optime a tuturor dimensiunilor educației: intelectuală, estetică, morală, fizică și profesională, care includ dimensiunea de gen;
- f) principiul participării echilibrate a femeilor și bărbaților la viața politică și publică, care asigură dezvoltarea unei democrații participative și a unei guvernări mai receptive și responsabile;
- g) principiul alocării de resurse umane și financiare adecvate politicilor pentru realizarea egalității de gen și abilitării femeilor, care garantează respectarea de facto a principiului egalității de gen;
- h) principiul aplicării datelor dezagregate în funcție de sex și abordării integrate a egalității de gen în procesul de elaborare, implementare, monitorizare și evaluare a politicilor.

III. ACȚIUNILE NECESARE PENTRU ATINGEREA OBIECTIVELOR**53. Măsurile pe domenii***Sfera ocupării forței de muncă și migrației de muncă:*

- a) integrarea dimensiunii de gen în politicile și planurile din domeniul ocupării forței de muncă și a pieței muncii, inclusiv în politicile de gestionare a migrației, precum și asigurarea monitorizării și evaluării ulterioare a acestora prin prisma dimensiunii de gen;
- b) întreprinderea măsurilor de depășire a segregării pe orizontală și verticală a femeilor și bărbaților pe piața muncii;
- c) adoptarea programelor specializate și stimularea antreprenoriatului feminin, în particular în zonele rurale;
- d) organizarea campaniilor de informare și conștientizare privind drepturile egale ale femeilor și bărbaților pe piața muncii și în activitatea economică;
- e) colectarea, analizarea și distribuirea datelor statistice dezagregate în funcție de sex vizând participarea femeilor și bărbaților pe piața muncii.

Sfera bugetară:

- a) elaborarea și integrarea cursului de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen la nivelul educației universitare și consolidarea capacităților prin instruire continuă a funcționarilor publici în acest domeniu;
- b) elaborarea și pilotarea implementării analizei proceselor bugetare prin prisma de gen.

Sfera participării femeilor la procesul decizional:

- a) elaborarea și punerea în aplicare a mecanismelor de promovare a egalității de gen în cadrul autorităților publice, precum și întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică;
- b) eliminarea barierelor structurale pentru participarea echilibrată a femeilor și bărbaților în procesele decizionale din domeniul politic și public;
- c) organizarea campaniilor de informare și conștientizare pentru publicul larg, în special femei, cu scopul încurajării participării active a acestora în viața publică;
- d) colectarea, analizarea și distribuirea datelor statistice dezagregate în funcție de sex privind promovarea femeilor și bărbaților în funcțiile decizionale.

Sfera protecției sociale și familiei:

- a) integrarea dimensiunii de gen în documentele de politici din domeniul protecției sociale și familiei, precum și asigurarea monitorizării și evaluării ulterioare a acestora prin prisma dimensiunii de gen;
- b) promovarea și asigurarea realizării drepturilor și responsabilităților egale a femeilor și bărbaților în relațiile familiale;
- c) reconcilierea activității profesionale cu viața privată;
- d) reducerea diferențelor de gen în sistemul de pensionare;
- e) organizarea campaniilor de informare și conștientizare cu privire la importanța asigurării egalității de gen în viața publică și privată;
- f) colectarea, analizarea și distribuirea datelor statistice dezagregate în funcție de sex privind utilizarea timpului de către femei și bărbați, în special timpul pentru îngrijirea copilului și a persoanelor dependente, întreținerea gospodăriei și a altor sarcini familiale.

Sfera sănătății:

- a) consolidarea și dezvoltarea ulterioară a capacităților de planificare familială, a instruirii privind modul sănătos de viață și a măsurilor ce vizează sănătatea reproductivă, în special în zonele rurale;
- b) considerarea factorilor externi de influență asupra sănătății și vieții femeilor și bărbaților, cum ar fi traumatismele, cazurile de suicid, accidente, abuz de substanțe, ca factori prioritari în reducerea mortalității populației, inclusiv a persoanelor în vârstă aptă de muncă;
- c) organizarea campaniilor de informare, educaționale și de conștientizare în vederea formării unei culturi a populației de prevenire a riscurilor și securitate a sănătății, luându-se în considerare dimensiunea de gen;
- d) colectarea, analiza și distribuirea datelor statistice dezagregate în funcție de sex în domeniul sănătății publice.

Sfera educațională:

- a) integrarea dimensiunii de gen în politicile educaționale la etapele de elaborare, implementare și monitorizare a acestora;
- b) consolidarea capacităților pentru abordarea integrată a dimensiunii de gen în sistemul de învățământ, inclusiv elaborarea cursurilor de instruire, curriculum-ului, standardelor educaționale, conținutului subiectelor, resurselor de instruire și învățare;
- c) organizarea campaniilor de informare și conștientizare cu privire la dimensiunea de gen în sistemul de educație;
- d) colectarea, analiza și diseminarea datelor statistice dezagregate în funcție de sex în sfera educațională.

Sfera violenței și traficului de ființe umane:

- a) adoptarea legii cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative în vederea asigurării implementării mecanismelor de prevenire și pedepsire a cazurilor de violență prin prisma de gen;
- b) consolidarea capacităților instituțiilor de prevenire și contracarare a violenței și traficului de ființe umane cu accent asupra persoanelor implicate în reabilitarea victimelor și resocializarea agresorilor, luând în considerare dimensiunea de gen;
- c) elaborarea programelor educaționale, a modulelor de instruire, realizarea cercetărilor, precum și organizarea campaniilor de informare privind fenomenul violenței și traficului de ființe umane prin prisma drepturilor omului și egalității de gen;
- d) consolidarea programelor sociale, măsurilor de reabilitare și resocializare adresate victimelor și agresorilor violenței, precum și victimelor traficului de ființe umane;
- e) colectarea, analizarea și distribuirea datelor statistice dezagregate în funcție de sex privind cazurile de violență și trafic de ființe umane.

Sfera creșterii nivelului de conștientizare publică:

- a) inițierea și revizuirea cadrului legislativ de reglementare în domeniul mass-media prin prisma de gen, luând în considerare bunele practici la nivel internațional;
- b) analiza, studierea, informarea și întreprinderea acțiunilor de reflectare a dimensiunii și problemelor de gen în mijloacele de informare în masă;
- c) consolidarea capacităților reprezentanților mass-media, în special a personalului executiv, privind dimensiunea de gen și promovarea imaginilor de gen echilibrate;
- d) implicarea bărbaților în promovarea principiului de șanse egale pentru femei și bărbați.

IV. ETAPELE ȘI TERMENELE DE IMPLEMENTARE

54. Prezentul Program național stabilește o viziune pe termen lung pentru asigurarea integrării perspectivei de gen în documentele de politici, inclusiv în cele intersectoriale și multidisciplinare. Implementarea prezentului program național este preconizată pentru anii 2010-2015.

55. Realizarea Programului național se va asigura prin două Planuri de acțiuni pe termen mediu care vor fi implementate de autoritățile competente în perioadele 2010-2012 și 2013-2015. În anul 2012 va fi evaluat gradul de implementare al primului plan de acțiuni, iar rezultatele acesteia vor fi utilizate în scopul elaborării celui de-al doilea plan de acțiuni în contextul asigurării implementării depline a obiectivelor strategice ale programului.

V. RESPONSABILII PENTRU IMPLEMENTARE

56. Realizarea Programului național va fi asigurată prin dezvoltarea parteneriatelor sociale în domeniul asigurării egalității de gen, care include următoarele poziții:

- a) consolidarea mecanismului național de promovare a egalității genurilor axându-se atît pe consolidarea coordonării activităților în domeniul gender la nivel guvernamental, cît și pe crearea rețelelor de parteneriat și susținerea dialogului social. Un capitol separat referitor la consolidarea mecanismului național va fi inclus și în planurile de acțiuni;
- b) coordonarea activităților la nivel de putere legislativă, executivă și judecătorească, în colaborare cu societatea civilă, care se prezintă drept precondiție a implementării eficiente a prezentului Program național;
- c) realizarea rolului principal de coordonare și monitorizare a implementării tuturor politicilor în conformitate cu prevederile prezentului Program național de către Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați la nivel național;
- d) participarea activă a organizațiilor societății civile (ONG-rilor, Confederației naționale a sindicatelor, Confederației naționale a patronatelor, partidelor politice etc.) în implementarea și monitorizarea Programului național;

e) asigurarea de către comunitatea academică a unei abordări științifice a problematicii de gen la nivel de guvernare și comunitate academică, de promovare a educației de gen în sistemul de învățământ la toate nivelurile în Moldova. Instituțiile academice, centrele de cercetare, cadrele didactice și cercetătorii constituie un potențial valoros pentru acțiunile de sensibilizare de gen și introducere a dimensiunii de gen în politicile publice și procesele decizionale;

f) implicarea activă a mass-media, care reprezintă unul din instrumentele importante de informare și ridicare a nivelului de conștientizare a publicului și influențare a actorilor relevanți cu privire la egalitatea de gen, formarea culturii de gen a populației;

g) atragerea donatorilor, pentru implementarea mai eficientă a prezentului Program național.

VI. ESTIMAREA GENERALĂ A COSTURILOR

Estimarea impactului Programului național

57. Implementarea eficientă a Programului național va conduce la schimbări semnificative în conștiința și comportamentul femeilor și bărbaților, a societății în întregime cu referire la problematica egalității de gen în Republica Moldova.

58. Prezentul Program național:

prevede valorificarea potențialului ambelor genuri. Toți cetățenii au dreptul la participare în viața publică și politică, și statul este obligat să asigure șanse egale pentru bărbați și femei de a beneficia de acest drept. În cazul în care unul din sexe (mai des femeile) este subreprezentat la funcții de demnitate publică, fiind discriminat direct sau indirect, aceasta devine o problemă a echității sociale;

abordează subiectul reprezentării echilibrate a genurilor la funcțiile de demnitate publică, care ține și de problema încrederii față de structurile de stat, legitimitatea acestora. Deoarece femeile în Moldova reprezintă mai mult de jumătate din populație, prezența acestora la funcții decizionale asigură legitimitatea structurilor respective, aducând sens naturii reprezentative a democrației;

prevede crearea condițiilor de realizare a potențialului femeilor și bărbaților, inclusiv prin reducerea practicilor și situațiilor discriminatorii de gen, fapt ce va permite diminuarea fluxului migrațional al femeilor și bărbaților, care neavând încredere în posibilitatea depășirii acestora, vor încerca să plece în alte țări în căutarea noilor oportunități;

pune începutul unor noi abordări de dezvoltare a societății și, anume, trecerea de la abordarea de sex-rol (care reduce dezvoltarea persoanei la femininul și masculinul biologic) la cea de gen (care, depășind determinismul biologic, oferă persoanei șanse mai mari de autorealizare personală și profesională);

contribuie la consolidarea unei imagini pozitive a țării pe plan internațional: statul nu-și poate permite subaprecierea în continuare a potențialului unuia din sexe, în particular a femeilor, în diverse domenii ale vieții;

contribuie la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor țării în urma eliminării tuturor formelor de discriminare și violență în bază de gen: s-ar îmbunătăți sănătatea fizică și psihică a femeilor și bărbaților, ar crește longevitatea vieții bărbaților; ar scădea numărul divorțurilor, ar crește rolul valorilor familiale, care la rândul său vor contribui la crearea unor medii favorabile educării armonioase a tinerii generații etc.

59. Realizarea egalității de gen constituie unul din mijloacele eficiente de combatere a sărăciei și stimulării dezvoltării societății. Asigurarea de facto a egalității de gen va contribui la reorientarea resurselor umane și financiare cheltuite pentru înlăturarea consecințelor inegalității (combaterea violenței în familie, a traficului de ființe umane, a situațiilor discriminatorii în bază de gen) spre programe de dezvoltare.

Costurile aferente implementării

60. Finanțarea activităților de implementare a prezentului Program național se va efectua din contul și în limitele mijloacelor financiare prevăzute anual în bugetele respective ale autorităților publice relevante și din alte surse, conform legislației.

61. Costurile implementării prezentului Program național se pot încadra în bugetul existent, constituit din resursele bugetului public național prevăzute pentru instituțiile responsabile de implementarea activităților specifice din cadrul Planului de acțiuni pe termen mediu, conform prevederilor Cadrului de Cheltuieli pe Termen Mediu (CCTM) 2008-2010, Strategiei Naționale de Dezvoltare 2008-2011 și resursele financiare ale donatorilor. În procesul de elaborare a prezentului Program a fost imposibilă reflectarea costurilor, această sar-

cină va ține de responsabilitatea fiecărei instituții implicate în implementarea Planului de acțiuni, în perioada 2010-2012, a Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015. Totodată, vor fi necesare relocalări și o direcționare mai judicioasă a resurselor financiare disponibile. Pentru realizarea obiectivelor prezentului Program național, ministerele de resort vor include măsuri în CCTM și vor întreprinde acțiuni pentru a direcționa activitatea donatorilor spre domeniile neacoperite financiar din bugetul public național.

VII. REZULTATE SCONTATE

Rezultate Scontate

62. Urmare a implementării eficiente a prezentului Program național în perioada 2010-2015, vor fi atinse următoarele rezultate la nivel strategic:

Sfera ocupării forței de muncă și migrației de muncă:

- a) reduse diferențele în remunerarea femeilor și bărbaților;
- b) redusă segregarea bazată pe gen pe piața muncii;
- c) redusă discriminarea de gen pe piața muncii;
- d) crescut antreprenoriatul în rândul femeilor, în special în zonele rurale;
- e) îmbunătățită protecția socială a migranților, în special femei.

Sfera bugetară:

- a) elaborat și aprobat conceptul/viziunea privind bugetul sensibil la dimensiunea de gen;
- b) create premise pentru promovarea bugetelor sensibile la dimensiunea gen (BSG) în actele normative și legislative;
- c) consolidate capacitățile resurselor umane în promovarea bugetelor sensibile la dimensiunea de gen (BSG);
- d) pilotate analize prin prisma de gen a bugetelor în raioane și sectoare selectate.

Sfera participării la procesul decizional public și politic:

- a) majorată reprezentarea femeilor în poziții decizionale;
- b) reduse stereotipurile și barierele structurale care împiedică implicarea activă a femeilor în viața publică și politică și în procesul decizional.

Sfera protecției sociale și familiei:

- a) reduse stereotipurile de gen privind rolul femeilor și bărbaților în ceea ce privește responsabilitățile de familie;
- b) sporită participarea bărbaților în procesul de îngrijire a copiilor, vîrstnicilor și nevoiașilor;
- c) sporite oportunitățile de participare a femeilor pe piața muncii;
- d) îmbunătățită protecția socială a femeilor;
- e) îmbunătățită protecția socială a prestatorilor serviciilor de îngrijire informală a dependenților la domiciliu;
- f) redusă discrepanța în cuantumul pensiei femeilor și bărbaților.

Sfera sănătății:

- a) elaborate politici naționale în domeniul sănătății sensibile la dimensiunea de gen;
- b) redusă discrepanța de gen în speranța de viață la naștere a femeilor și bărbaților pe termen lung;
- c) redus numărul cazurilor de întrerupere a sarcinilor, inclusiv în rândul adolescentelor;
- d) îmbunătățit accesul la/și utilizarea mijloacelor moderne de control al fertilității de către femei și bărbați, în special în zonele rurale.

Sfera educațională:

- a) asigurate drepturi egale și acces egal al fetelor și băieților, femeilor și bărbaților, pentru a beneficia de toate principiile drepturilor umane în domeniul educației;
- b) redusă feminizarea în sistemul educațional al Republicii Moldova.

Sfera violenței și traficului de ființe umane:

- a) planificate și implementate măsuri de stat, precum și asigurată monitorizarea acestora în vederea prevenirii și combaterii violenței domestice și traficului de ființe umane, luând în considerare specificul de gen al victimelor;
- b) redus numărul cazurilor de violență bazată pe gen și traficului de ființe umane, în special din zonele rurale;
- c) redus numărul cazurilor de violență în sistemul educațional;
- d) dezvoltate serviciile pentru reabilitarea și reintegrarea victimelor violenței și traficului de ființe umane, în particular femei și fete, la nivel raional;
- e) protejate drepturile umane ale victimelor violenței în baza de gen și traficului de ființe umane prin intermediul mecanismului național și internațional de depunere și soluționare a reclamațiilor.

Sfera creșterii nivelului de conștientizare publică:

- a) promovate imagini pozitive a femeilor prin intermediul mijloacelor de informare în masă la nivel local și național;
- b) promovate femeile prin intermediul mijloacelor de informare în masă care prezintă rolul acestora în domeniul public;
- c) reduse practicile de prezentare a imaginii negative a femeii în mijloacele de informare în masă.

VIII. INDICATORII DE PROGRES ȘI PERFORMANȚĂ

63. Pentru a obține rezultatele scontate la toate compartimentele prevăzute în prezentul Program național se propune operarea cu setul armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen în contextul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, aprobat prin Hotărârea nr.6 a Colegiului Biroului Național de Statistică din 26 decembrie 2008.

Sfera ocupării forței de muncă și migrației de muncă:

- a) documente de politici sensibile la dimensiunea de gen în domeniul ocupării forței de muncă și pieței muncii;
- b) rata de ocupare în sectoarele public și privat pe domenii economice, sexe și medii;
- c) salarii medii pe sexe și activități economice;
- d) ocuparea conform statutului profesional (și sectoare economice) și sexelor;
- e) rata de ocupare a femeilor și bărbaților, în funcție de numărul de copii în familie;
- f) rata taților care solicită și beneficiază de concediul de îngrijire a copilului;
- g) numărul hotărârilor definitive ale instanței de judecată referitor la cazurile de adresare pe motiv de hărțuire sexuală sau alte forme de victimizare la locul de muncă;
- h) rata participării în activitățile economice pe sexe și medii;
- i) numărul patronilor pe sexe, medii și activități economice;
- j) numărul lucrătorilor pe cont propriu pe sexe și medii;
- k) numărul conducătorilor de întreprinderi din sectorul real al economiei (conform mărimii întreprinderii, activității economice) pe sexe și medii;
- l) numărul de programe și politici în domeniul migrației unde este integrat principiul egalității de gen.

Sfera bugetară:

- a) numărul studenților la nivel postuniversitar care studiază cursul privind bugetarea sensibilă la gen;
- b) numărul funcționarilor publici instruiți pe marginea bugetării sensibile la gen;
- c) numărul raioanelor și sectoarelor ce utilizează instrumentele bugetării sensibile la gen.

Sfera participării la procesul decizional public și politic:

- a) cota mandatelor deținute de femei în Parlament;
- b) numărul/ponderea femeilor și bărbaților, după medii, aleși în consiliile municipale și locale;

- c) numărul membrilor Cabinetului de miniștri, pe sexe;
- d) ponderea femeilor în numărul funcționarilor publici în autoritățile publice centrale și locale;
- e) numărul managerilor și funcționarilor publici în funcție de demnitate publică și unitățile economice pe sexe și statut profesional (salariați și nesalariați).

Sfera protecției sociale și familiei:

- a) numărul bărbaților care au beneficiat de concediu de îngrijire a dependenților (copii bolnavi sau cu dizabilități, inclusiv bătrâni);
- b) rata mamelor/taților beneficiari de indemnizații pentru îngrijirea copilului (pe medii, vîrstă, loc de muncă);
- c) numărul grădinițelor comunitare;
- d) numărul prestatorilor de servicii de îngrijire informală a vîrstnicilor, persoanelor cu dizabilități și altor persoane nevoiașe pe sexe și medii;
- e) acte normative elaborate și aprobate pentru creșterea statutului prestatorilor de servicii de îngrijire informală;
- f) profesia de prestator de servicii de îngrijire inclusă în nomenclatorul de profesii;
- g) rata pensionarilor din totalul populației, pe sexe și medii;
- h) rata bărbați/femei beneficiari de alocații sociale pentru persoane vîrstnice comparativ cu rata beneficiarilor de pensii pentru limită de vîrstă (pe medii, vîrstă);
- i) pensia medie lunară pe sexe, medii, categorie.

Sfera sănătății:

- a) numărul personalului medical instruit pe marginea aspectelor de gen în domeniul sănătății;
- b) rata persoanelor care fac abuz de alcool, pe sexe, medii și grupe de vîrstă;
- c) rata avorturilor pe vîrste și medii;
- d) rata avorturilor și nașterilor la adolescente (15-19 ani);
- e) rata mortalității materne după cauze de deces, pe medii și grupe de vîrstă;
- f) ponderea nașterilor asistate de personal medical, pe medii.

Sfera educațională:

- a) numărul profesorilor instruiți privind dimensiunea de gen în procesul educațional;
- b) gradul de cuprindere în sistemul educațional al fetelor și băieților de 3-6 ani;
- c) rata brută/netă de cuprindere în învățămîntul primar a fetelor și băieților (7-10 ani);
- d) rata brută/netă de cuprindere în învățămîntul gimnazial a fetelor și băieților (11-15 ani);
- e) numărul profesorilor la toate nivelele de educație, pe sexe, medii și grupe de vîrstă;
- f) numărul/rata băieților/bărbaților care activează/studiază în domenii tradițional dominate de fete/femei;
- g) numărul/rata fetelor/femeilor care activează/studiază în domenii tradițional dominate de băieți/bărbați.

Sfera violenței și traficului de ființe umane:

- a) numărul de cazuri înregistrate privind violența în bază de gen, conform principalelor tipuri de violență, pe medii;
- b) numărul de cazuri de violență bazată pe gen soluționate prin intermediul instanțelor de judecată;
- c) numărul victimelor care au beneficiat de serviciile prestate în centrele specializate, pe sexe, grupe de vîrstă și medii;
- d) numărul victimelor care au beneficiat de servicii medicale, pe grupe de vîrstă, pe sexe și medii;
- e) numărul funcționarilor publici la nivel național instruiți în domeniul dimensiunii de gen pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, traficului de ființe umane;
- f) numărul personalului medical instruit să abordeze aspectele de sănătate prin prisma fenomenelor de violență;

- g) numărul personalului didactic instruit;
- h) numărul de cazuri de violență identificate în școli și alte instituții de învățământ, pe medii;
- i) numărul victimelor violenței identificate în instituțiile de învățământ pe sexe, grupe de vîrstă, medii;
- j) numărul de agresori identificați în instituțiile de învățământ pe sexe, statut, grupe de vîrstă, medii;
- k) ponderea bugetului de stat/local alocat pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, a traficului de ființe umane;
- l) numărul de locuri disponibile în centrele de plasament pentru victimele violenței în familie, traficului de ființe umane;
- m) numărul de echipe multidisciplinare teritoriale instruite pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, traficului de ființe umane prin prisma de gen;
- n) numărul de ONG finanțate din bugetul de stat, bugetul unităților administrativ teritoriale, în scopul prevenirii violenței și a traficului de ființe umane.

Sfera creșterii nivelului de conștientizare publică:

- a) numărul organizațiilor media care au adoptat Codul de conduită sensibil la dimensiunea de gen ori norme similare în acest context;
- b) majorat numărul imaginilor pozitive a femeilor în domeniul public în mijloacele scrise de informare în masă;
- c) reduse cazurile de victimizare a femeilor în presă și alte mijloace de informare în masă;
- d) numărul femeilor care fac apel la procedurile și normele de remediere a cazurilor de violare a drepturilor lor la nivel național și internațional.

IX. OPORTUNITĂȚI ȘI CONSTRÎNGERI

Oportunități

64. În urma implementării prezentului Program național vor fi obținute următoarele avantaje:

- a) existența unui cadru normativ cu privire la egalitatea de gen racordat la exigențele contemporane ale societății moldovenești și ale comunității internaționale;
- b) politici coerente pentru asigurarea integrării europene;
- c) loialitate față de schimbările radicale în domeniul egalității de gen;
- d) implicarea comunității în realizarea Programului național;
- e) crearea mecanismelor manageriale pentru implementarea Programului național;
- f) elaborarea planurilor de acțiuni de implementare a Programului național, cu acoperire financiară și divizarea clară a responsabilităților între parteneri.

Constrîngeri

65. Realizarea Programului național poate fi condiționată și de unele riscuri atât de ordin social-economic, cât și managerial:

- a) condițiile social-economice nefavorabile ar putea bloca acțiunile de implementare a Programului național;
- b) factorii manageriali ar putea fi pregătiți insuficient pentru promovarea și implementarea Programului național;
- c) persistența prejudecăților și stereotipurilor de gen în societate limitează manifestarea femeilor în viața publică, iar a bărbaților în viața privată, de familie;
- d) calitatea procesului de promovare a egalității de gen, scontată de Programul național, ar putea fi periclitată de pregătirea, motivarea profesională și materială neadecvată și fluctuația specialiștilor;
- e) rezistența la schimbare a unor specialiști și funcționari publici care dețin funcții de demnitate publică ar putea determina promovarea unei atitudini indiferente și dezaprobande față de realizarea Programului național;
- f) insuficiența de date statistice și studii aprofundate în domeniile menționate, care să identifice în profunzime problemele reale ce țin de egalitatea de gen, ar putea limita conștientizarea necesităților de realizare a Programului național.

X. PROCEDURILE DE RAPORTARE ȘI MONITORIZARE

66. Monitorizarea și evaluarea implementării Programului național este pusă în sarcina Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Autoritățile administrației publice locale vor monitoriza și vor raporta Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei despre acțiunile întreprinse la nivel local în vederea implementării prezentului Program național.

67. Monitorizarea și evaluarea implementării prezentului Program național în fiecare domeniu se vor realiza în concordanță cu Legea nr.5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, mecanismul de raportare asupra CEDAW, în coerență cu indicatorii Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, Strategiei Naționale de Dezvoltare și setului armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen în contextul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului. Drept structură instituțională relevantă se prezintă Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați.

68. Activitățile de monitorizare a prezentului Program național vor avea un caracter continuu, fiind desfășurate pe toată perioada de implementare și vor include atât colectarea, prelucrarea și analiza datelor de monitorizare, identificare a erorilor sau efectelor neprevăzute, cât și propunerea eventualelor ajustări în măsurile și activitățile planificate. Monitorizarea se va efectua în baza indicatorilor de progres și indicatorilor de rezultate, care vor permite de a urmări și evalua în dinamică realizarea obiectivelor generale stipulate în Programul național și realizarea scopului final.

69. Activitatea de evaluare a prezentului Program național va avea un caracter sistematic, fiind desfășurată pe toată perioada de implementare și va include elaborarea, în baza indicatorilor de progres, a rapoartelor anuale și a raportului final de evaluare asupra implementării acestuia.

70. În scopul asigurării transparenței proceselor de implementare a prezentului Program național, rapoartele anuale de evaluare, precum și raportul final de evaluare vor fi publicate pe pagina virtuală a Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

71. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei va asigura mediatizarea Programului național pentru publicul larg, precum și diseminarea informațiilor relevante partenerilor din țară și de peste hotare.

**PLANUL DE ACȚIUNI
pentru implementarea, în perioada 2010-2012, a Programului național
de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015**

Nr. d/o	Obiective	Acțiuni	Termene de implementare	Responsabili	Parteneri	Indicator al progresului	Costuri*		
							2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.		OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ȘI MIGRAȚIA							
1.1.	Creșterea angajării în rândul femeilor și reducerea discrepanței salariale în funcție de gen	1.1.1. Integrarea dimensiunii de gen în Codul muncii, planurile anuale din domeniul ocupării forței de muncă, în actele normative privind protecția muncii și condițiile de muncă	2010-2011	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă)	Ministerul Economiei, Confederația Națională a Sindicatelor, Confederația Națională a Patronatului, organizațiile societății civile, Biroul Internațional al Muncii, Fondul Națunilor Unite de Dezvoltare pentru Femei	Amendamentele aprobate la Codul muncii, dimensiunea de gen integrată în alte documente de politici în domeniul ocupării forței de muncă			
		1.1.2. Monitorizarea gradului de implementare a Strategiei naționale de dezvoltare în domeniul ocupării forței de muncă prin prisma dimensiunii de gen	2011	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Ministerul Economiei, organizațiile societății civile, organizațiile internaționale	Subpriorități ale Strategiei naționale de dezvoltare în domeniul ocupării forței de muncă monitorizate prin prisma de gen			
		1.1.3. Elaborarea standardelor în domeniul egalității de gen pentru promovarea participării egale a femeilor în procesul de luare a deciziilor economice și recomandarea acestora instituțiilor politice, economice și financiare	2011-2012	Ministerul Economiei, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Instituțiile private, organizațiile societății civile	Standarde privind egalitatea de gen în procesul decizional economic elaborate Numărul instituțiilor economice, politice și financiare care au adoptat standarde privind egalitatea de gen			
		1.1.4. Promovarea profesiorilor "ne-tradiționale" pentru femei și bărbați pe piața muncii cu scopul redresării segregării ocupaționale bazate pe gen	2011-2012	Ministerul Economiei, Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Culturii	Confederația Națională a Sindicatelor, Confederația Națională a Patronatului, organizațiile societății civile, Biroul Internațional al Muncii, autoritățile administrației publice locale	Numărul agențiilor teritoriale de ocupare a forței de muncă care pilotează mecanismul de promovare a profesiorilor "ne-tradiționale"			

<p>1.4. Integrarea dimensiunii de gen în implementarea politicilor de gestionare a migrației</p>	<p>1.4.1. Negocierea acordurilor interguvernamentale în domeniul securității sociale</p> <p>1.4.2. Îmbunătățirea metodelor de colectare, analiză și distribuție a informației /statisticilor privind participarea în procesul de migrație, sensibile la dimensiunea de gen, precum și utilizarea acestei informații pentru elaborarea politicilor/căilor de intervenție, pentru a reduce impactul negativ al migrației</p>	<p>2010-2012</p>	<p>Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație, organizațiile societății civile, Fondul Națiunilor Unite pentru Populație, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare</p>	<p>Acorduri interguvernamentale negociate cu cel puțin 4 state-membre UE</p>		
<p>2. BUGETAREA SENSIBILĂ LA DIMENSIUNEA DE GEN</p> <p>2.1. Elaborarea conceptului /viziunii bugetării sensibile la dimensiunea de gen (BSG) în contextul Republicii Moldova</p>	<p>2.1.1. Elaborarea conceptului /viziunii privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen</p> <p>2.1.2. Integrarea cursului de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen la nivelul educației postuniversitare</p>	<p>2012</p>	<p>Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației</p>	<p>Banca Mondială, Agenția Suedeză de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare, Fondul Națiunilor Unite de Dezvoltare pentru Femei, universitățile de profil, instituțiile de cercetare științifică</p>	<p>Conceptul /viziunea privind bugetarea sensibilă la gen sînt elaborate</p>		
		<p>2010</p>	<p>Academia de Studii Economice din Moldova</p>	<p>Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Banca Mondială, Agenția Suedeză de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare, Fondul Națiunilor Unite de Dezvoltare pentru Femei, Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova</p>	<p>Curriculumul cursului implementat în cel puțin o instituție de învățămînt superior</p>		

			2010	Academia de Studii Economice din Moldova, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Departamentul pentru Dezvoltare Internațională al Guvernului Regatului Unit, Banca Mondială, Agenția Suedeză de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare, Fondul Națunilor Unite de Dezvoltare pentru Femei, Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova	Cursuri de vară privind bugetarea sensibilă la gen elaborate Numărul funcționarilor publici instruiți la cursurile de vară	Surse externe de finanțare	
2.2.	Promovarea elaborării bugetului sensibil la dimensiunea de gen în procesul bugetar la nivel național și local	2.2.1. Analiza procesului bugetar prin prisma dimensiunii de gen a domeniilor prioritare în cadrul Strategiei naționale de dezvoltare	2010-2011	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Banca Mondială, Agenția Suedeză de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare, Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății	Numărul proceselor bugetare în domeniile prioritare ale Strategiei naționale de dezvoltare revizuite prin prisma de gen		
3. PARTICIPAREA FEMEILOR LA PROCESUL DECIZIONAL								
3.1.	Creșterea reprezentării femeilor în pozițiile decizionale în viața politică și publică	3.1.1. Elaborarea și implementarea măsurilor speciale de asigurare a realizării prevederilor tratatelor și instrumentelor legale internaționale în special luând în considerație prevederile Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, Recomandării Generale a Comitetului pentru eliminarea discriminării față de femei, Convenției internaționale privind drepturile politice și civile ²⁾	2010-2012	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene	organizațiile internaționale, organizațiile societății civile			
		3.1.2. Elaborarea notei de recomandare ce vizează participarea echilibrată a femeilor și bărbaților în funcțiile de demnitate publică, organizațiile societății civile, organizațiile sectorului privat, partidele politice și diseminarea acesteia pentru aplicare ulterioară	2010	Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Fondul Națunilor Unite de Dezvoltare pentru Femei, organizațiile internaționale, organizațiile societății civile, mass-media	Notă de recomandare elaborată Numărul organizațiilor (instituții ale sectorului privat și politic) care au adoptat și utilizează nota cu privire la participarea femeilor		

5.2.	Reducerea discrepanței de gen în speranța de viață la naștere a femeilor și bărbaților	5.2.1. Identificarea factorilor cauzali de creștere a discrepanței în speranța de viață la naștere a femeilor și bărbaților în baza studiilor din perspectiva de gen (un studiu specific pe acest subiect va viza aspectul vulnerabilității femeilor din Republica Moldova la infecția HIV)	2010	Ministerul Sănătății, Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei	Organizațiile internaționale, organizațiile societății civile, centrele de cercetare	Recomandări elaborate pentru reducerea discrepanței de gen în speranța de viață la naștere a femeilor și bărbaților și transmiterea factorilor de decizie relevanți. Studiu realizat cu suportul asistenței externe	Surse externe de finanțare	
		5.2.2. Identificarea măsurilor pentru reducerea factorilor cauzali de creștere a discrepanței în speranța de viață a femeilor și bărbaților	2011	Ministerul Sănătății, Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Organizațiile internaționale, organizațiile societății civile, centrele de cercetare	Măsuri identificate și ajustate la politicile și planurile sectoriale	Surse externe de finanțare	
		5.2.3. Ameliorarea sănătății mintale și fizice, în scopul prevenirii comportamentelor riscante pentru sănătate (suicid, consum abuziv de alcool, droguri) prin aplicarea tratamentelor eficiente	2010-2012	Ministerul Sănătății, autoritățile administrației publice locale	Fondul Națunilor Unite pentru Populație, Organizația Mondială a Sănătății, organizațiile societății civile	Numărul de persoane aflate în supraveghere medicală (consum abuziv de alcool, droguri) Numărul de persoane incluse în tratament		
		5.2.4. Organizarea campaniilor de informare a populației privind factorii care influențează creșterea discrepanței în speranța de viață a femeilor și bărbaților, cum ar fi traumatismele și accidentele	2010-2011	Ministerul Sănătății, Ministerul Educației, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, organizațiile internaționale, organizațiile societății civile, mass-media	Numărul spoturilor TV, campaniilor media organizate Numărul localităților /raioanelor cuprinse	Surse externe de finanțare	
5.3.	Reducerea factorilor socio-economici ce favorizează mortalitatea maternă, în special în rândul femeilor din zonele rurale	5.3.1. Dezvoltarea și prestarea serviciilor de sănătate reproductivă femeilor și bărbaților, în special a tinerilor, la nivelul de asistență medicală primară, inclusiv instruirea personalului medical și elaborarea instrucțiunilor și standardelor corespunzătoare	2010-2012	Ministerul Sănătății	Organizația Mondială a Sănătății, Fondul Națunilor Unite pentru Populație	Numărul comunităților ce beneficiază de serviciile de sănătate a reproducerii în sistemul de asistență medicală primară Numărul femeilor și bărbaților care au beneficiat de servicii de sănătate al reproducerii în sistemul de asistență medicală primară		
		5.3.2. Asigurarea disponibilității, acceptabilității și utilizării mijloacelor moderne de control al fertilității de către femei și bărbați, în special în zonele rurale, cu scopul eliminării cazurilor de avort ca mijloc de control al fertilității	2010-2012	Ministerul Sănătății	Organizația Mondială a Sănătății, Fondul Națunilor Unite pentru Populație	Rata femeilor și bărbaților care utilizează mijloace moderne de control al sarcinii		

6.2.	Reducerea feminizării sistemului educațional în Republica Moldova	6.2.1. Promovarea dimensiunii de gen în dezvoltarea resurselor umane la toate nivelele de educație, în baza studiilor și practicilor internaționale 6.2.2. Încurajarea fetelor și băieților pentru înmatricularea în domeniul mai puțin tradițional din punct de vedere al genului, prin intermediul instruirilor vocaționale	2011-2012	Ministerul Educației	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii, organizațiile societății civile, instituțiile de învățământ	Rata femeilor și băbaților – profesori la diferite nivele ale sistemului de învățământ		
7.	COMBATEREA VIOLENȚEI ȘI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE							
7.1.	Anihilarea violenței în familie și în bază de gen, precum și a traficului de ființe umane, în particular cu femei și fete	7.1.1. Elaborarea și implementarea măsurilor speciale de asigurare a implementării depline a tratatelor internaționale relevante, ținând, în special, cont de prevederile Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, Carta Socială Europeană Revizuită ⁸⁾	2010-2012	Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene	Organizațiile internaționale, autoritățile administrațiilor publice locale, organizațiile societății civile			
		7.1.2. Integrarea dimensiunii de gen în măsurile de prevenire (de ordin legal, politic, social, educațional și cultural), în special a celor ce vizează potențialele victime, în particular femei și fete, precum și potențialii agresori	2011-2012	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, autoritățile administrației publice locale	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Fondul Națiunilor Unite pentru Populație, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Internațională pentru Migrație	Măsuri preventive care vizează femeile și fetele		
		7.1.3. Considerarea /integrarea dimensiunii de gen în actele normative și administrative cheie, precum și în politicile privind prevenirea, protecția și reabilitarea victimelor fenomenelor de trafic de ființe umane și violență în familie, inclusiv urmărirea penală a agresorilor	2010-2012	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne	Organizația Internațională pentru Migrație, Fondul Națiunilor Unite pentru Populație, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa	Numărul de acte normative și politici ce includ principiile egalității de gen		

7.3.	Îmbunătățirea serviciilor de reabilitare și reintegrare a victimelor traficului de ființe umane și violenței, în particular femei și fete	7.3.1. Elaborarea și implementarea măsurilor speciale de asigurare a implementării depline a tuturor tratatelor internaționale relevante, luând în considerare, în special, prevederile Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (art.6), Protocolul ONU privind prevenirea, suprimarea și pedepsirea traficului de ființe umane, în particular femei și copii, precum și Convenția Consiliului Europei vizând acțiunile de combatere a traficului de ființe umane ⁶⁾ 7.3.2 Integrarea modului privind dimensiunea de gen în cursurile de instruire pentru echipele multidisciplinare privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, violenței în familie 7.3.3. Susținerea metodică acordată pentru trei centre ce acordă servicii victimelor violenței în familie/traficului de ființe umane	2011-2012	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației, autoritățile administrației publice locale, organizațiile internaționale, organizațiile societății civile	Modul de instruire elaborat și integrat	
8.	CREȘTEREA NIVELULUI DE CONȘTIENȚIZARE PUBLICĂ ȘI MIJLOACELE DE INFORMARE ÎN MASĂ						
8.1.	Stimularea prezentării imaginilor pozitive a femeilor și bărbaților și a statutului, responsabilităților egale în sfera publică și privată	8.1.1. Elaborarea și implementarea măsurilor speciale de asigurare a implementării depline a acțiunilor prioritare prevăzute în Obiectivele Strategice și acțiunile Platformei de Acțiune de la Beijing, în particular Secțiunea J (femeile și mass-media)	2010-2011	Consiliul Coordonator al Audiovizualului	Presă scrisă și electronică, asociațiile media, organizațiile societății civile, Comisia Parlamentară pentru cultură, știință, învățământ, tineret, sport și mijloace de informare în masă, Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați	Suport metodicologic	

Note:

¹⁾ În special ținându-se cont de articolele 11 și 13 ale Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, articolele 7 și 10 ale ICESCR, Convențiile Organizației Internaționale a Muncii (ILO) 100, 111 și 183, articolele 1 (2), 4 (3), 8, 20, 26, 27 ale Cartei Europene Sociale revizuite. Aceasta ar mai putea include și Standardele prevăzute în legislația UE, în special cele ce vizează accesul, condițiile de muncă, orarul de muncă flexibil, promovarea pe scară ierarhică, remunerare egală, demitere, inversarea sarcinii probei (burden of proof) în cazurile de discriminare în bază de sex, hărțuire sexuală, protecție a gravidității, maternității și paternității, precum și acces la servicii și bunuri.

Burden of proof = sarcina probei în domeniul egalității de tratament între femei și bărbați, o directivă bazată pe jurisprudența Curții de Justiție a Comunității Europene prevede transferul de obligații între cele două părți (reclamant și pîrît). Dacă o persoană se consideră nedreptățită prin neaplicarea principiului egalității de tratament și dacă există o prezumție de discriminare, pîrîtul trebuie să dovedească faptul ca acest principiu nu a fost încălcat.

²⁾ Articolele 7 și 8 ale Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, Recomandările generale nr.23 privind viața politică și publică a Comitetului pentru eliminarea discriminării față de femei, art.25 al Convenției Internaționale privind drepturile politice și civile. Aici se va include și Declarația Universală privind Drepturile Umane (articolul 21), Recomandarea Rec (2003)3 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei vizînd participarea echilibrată a femeilor și bărbaților în procesul decizional politic și public, precum și obiectivele strategice și acțiunile conținute în Platforma de Acțiuni de la Beijing (Capitolul 4) în ceea ce privește sistemul electoral (Secțiunea G).

³⁾ Aceasta ar putea include studii la nivel decizional privind obstacolele/barierile care împiedică accesul femeilor la procesul decizional, precum și strategiile eficiente de promovare a participării acestora.

⁴⁾ Cum ar fi partide politice, parteneri sociali, organizații de tineret, instituții academice, organizații ale sectorului privat etc.

⁵⁾ Articolul 11 al Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, Convenția Biroului Internațional al Muncii nr.156 și articolul 27 al Cartei Sociale Europene revizuite. Aceasta ar mai include Recomandarea R (96)5 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind reconcilierea vieții de familie cu responsabilitățile de serviciu, precum și obiectivele strategice și acțiunile conținute în capitolul IV al Platformei de Acțiuni de la Beijing, în special Secțiunea F (femeile și economia).

⁶⁾ Articolele 11 și 13 ale Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, articolul 10 al Convenției internaționale privind drepturile economice, sociale și culturale, Convenția Biroului Internațional al Muncii nr.102, art.12, 13, 14, 30 și 31 ale Cartei Sociale Europene revizuită. Aceasta ar mai putea include art.22 și 25 ale Declarației Universale privind Drepturile Omului.

⁷⁾ Articolul 12 al Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, Recomandarea generală nr.24 privind femeile și sănătatea aprobată de către Comitetul pentru eliminarea discriminării față de femei, articolul 12 al ICESCR, articolul 11 al Cartei Sociale Europene revizuite. Aceasta ar mai include articolul 25 al Declarației Universale privind Drepturile Omului, precum și Programul de Acțiuni al ICPD și obiectivele strategice și acțiunile conținute în capitolul IV al Platformei de Acțiuni de la Beijing, în special secțiunile C (femeile și sănătatea) și I (drepturile umane ale femeilor).

⁸⁾ Convenția pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (articolul 6 și alte prevederi relevante), Carta Socială Europeană revizuită (articolul 16). Aceasta trebuie să includă Declarația privind eliminarea violenței împotriva femeilor (Rezoluția 48/104 a Adunării Generale a Națiunilor Unite (UN GA)), intensificarea eforturilor de eliminare a tuturor formelor de violență față de femei (Rezoluția 61/143 a UN GA) și Recomandarea Rec(2002)5 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei vizînd protecția femeilor de violență, precum și obiectivele și acțiunile strategice conținute în capitolul IV al Platformei de Acțiuni de la Beijing, în special în Secțiunea D (violența față de femei) și I (drepturile umane ale femeii).

⁹⁾ Aceasta mai include Recomandarea nr. R(2000)11 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei vizînd acțiunile de combatere a traficului de ființe umane în scopul exploatării sexuale, precum și obiectivele strategice și acțiunile conținute în capitolul IV al Platformei de Acțiuni de la Beijing, în special Secțiunea I vizînd drepturile umane ale femeii.

¹⁰⁾ Capitolul IV secțiunea H (mecanisme instituționale pentru promovarea femeilor).

19. HOTĂRÎRE

cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane nr. 1362 din 29.11.2006

Monitorul Oficial nr.186-188/1457 din 08.12.2006

* * *

În scopul executării Legii nr.241-XVI din 20 octombrie 2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.164-167, art.812), al realizării prevederilor anexei nr.2 la Hotărîrea Guvernului nr.1219 din 9 noiembrie 2001 "Cu privire la aprobarea componenței nominale a Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane și Planului național de acțiuni pentru combaterea traficului de ființe umane" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.136-138, art.1274), precum și al dezvoltării serviciilor de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane, Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane (se anexează).
2. Centrele care vor presta servicii pentru victimele traficului de ființe umane vor aproba propriile regulamente de organizare și funcționare pe baza prezentului Regulament-cadru.
3. Cheltuielile ce țin de organizarea și funcționarea centrelor create de Guvern sau autoritățile administrației publice locale se vor efectua în limita alocațiilor prevăzute anual în bugetele respective.
4. Ministerul Afacerilor Interne, cu forțele efectivului Direcției generale pază de stat, va asigura securitatea centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane.
5. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei va coordona deschiderea de astfel de centre pe teritoriul țării și va monitoriza activitatea lor.

[Pct.5 modificat prin Hot.Guv. nr.130 din 22.02.2010, în vigoare 26.02.2010]

[Pct.5 modificat prin Hot.Guv. nr.462 din 24.03.2008, în vigoare 01.04.2008]

PRIM-MINISTRU

Vasile TARLEV

Contrasemnează:

Ministrul sănătății
și protecției sociale

Ministrul finanțelor

Ministrul afacerilor interne

Ion Ababii

Mihail Pop

Gheorghe Papuc

Chișinău, 29 noiembrie 2006.

Nr.1362.

Aprobat
prin Hotărîrea Guvernului
nr.1362 din 29 noiembrie 2006

REGULAMENTUL-CADRU
de organizare și funcționare a centrelor de asistență
și protecție a victimelor traficului de ființe umane

CAPITOLUL I
Definiția și specificul centrului de asistență și protecție
a victimelor traficului de ființe umane

Secțiunea 1
Dispoziții generale

1. Centrul de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane (denumit în continuare Centru) reprezintă o instituție specializată care prestează servicii de asistență la (re)integrarea acestora în familie și în comunitate.

2. Scopul Centrului este oferirea protecției și plasamentului temporar victimelor traficului de ființe umane, socializarea și (re)integrarea acestora în familie și în comunitate.

3. Obiectivele Centrului sînt:

- asigurarea unor condiții de trai temporare, adecvate și sigure pentru victimele traficului de ființe umane;
- asigurarea procesului de protecție a victimelor traficului de ființe umane prin asistență și servicii calitative oferite acestora în conformitate cu planurile individuale și cu standardele de calitate;
- facilitarea procesului de socializare și (re)integrare a victimelor în familie și în comunitate;
- monitorizarea situației postintegratoare a victimelor în familie și în comunitate;
- întreținerea, îngrijirea și dezvoltarea copilului-victimă a traficului de ființe umane în conformitate cu particularitățile de vîrstă;
- facilitarea socializării și (re)integrării copilului în familia biologică/extinsă și în comunitate.

4. Centrul își desfășoară activitatea pe baza următoarelor principii:

- respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;
- respectarea interesului superior al copilului și a drepturilor lui;
- asigurarea dreptului la informare;
- consimțămîntul deplin al victimei;
- anonimitate;
- servicii de calitate;
- nondiscriminare;
- reintegrarea familială și socială;
- respectarea confidențialității vieții private și a identității victimelor traficului de ființe umane;
- respectarea opiniei victimei adult/copil și participativitatea;
- consiliere socială și îngrijire individualizată.

5. Centrul își desfășoară activitatea în conformitate cu legislația în vigoare, prezentul Regulament și cu standardele de calitate.

6. Activitatea Centrului este coordonată, monitorizată și evaluată de secțiile/direcțiile asistență socială și protecție a familiei.

7. Centrul este persoană juridică, dispune de patrimoniu distinct, bilanț propriu, conturi de decontare (în lei moldovenești și în valută străină) și alte conturi în instituțiile financiare ale Republicii Moldova, ștampilă, sigiliu, antet și simbolică.

Secțiunea a 2-a

Beneficiarii Centrului

8. Beneficiarii ai Centrului sînt victimele traficului de ființe umane și potențialele victime - cetățeni ai Republicii Moldova și apatrizi care aveau dreptul de a locui permanent în Republica Moldova la momentul intrării pe teritoriul unui alt stat (femei, copii, părinți/copii, bărbați).

CAPITOLUL II

Constituirea, organizarea și funcționarea Centrului

Secțiunea 1

Constituirea Centrului

9. Centrul este constituit în coordonare cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei la decizia: Guvernului, la propunerea Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane; autorității administrației publice locale, la propunerea comisiei teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane;

organizațiilor internaționale și a organizațiilor neguvernamentale, cu informarea Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane;

autorității administrației publice și a organizațiilor neguvernamentale sau private, pe baza unui acord de activitate comună.

[Pct.9 modificat prin Hot.Guv. nr.130 din 22.02.2010, în vigoare 26.02.2010]

[Pct.9 modificat prin Hot.Guv. nr.462 din 24.03.2008, în vigoare 01.04.2008]

Secțiunea a 2-a

Organizarea și funcționarea Centrului

10. Centrul oferă plasament separat pentru victimele traficului de ființe umane, adulți și copii.

11. Centrul acordă cazare victimelor traficului de ființe umane pentru o perioadă de pînă la 30 zile. Pentru protecția victimei, dacă este necesar, durata cazării poate fi prelungită pînă la 6 luni. Cînd viața și sănătatea victimei sînt amenințate de un pericol real, perioada cazării se prelungeste pe o durată considerată necesară pentru protecția victimei.

12. Femeile gravide-victime ale traficului de ființe umane au dreptul de cazare în Centru pentru o perioadă de pînă la 12 luni.

13. Centrul are o capacitate maximă de 30 de locuri.

14. Centrul este amenajat conform standardelor de calitate, în corespundere cu particularitățile individuale și de vîrstă ale beneficiarilor.

15. Centrul oferă următoarele servicii de asistență:

cazare temporară securizată;

alimentare;

asistență medicală de urgență;

consiliere psihosocială și juridică;

asigurarea necesităților materiale de bază (obiecte de igienă personală, îmbrăcăminte, încălțăminte);

asistență la (re)integrare.

16. Asistența fiecărei victime se realizează pe baza planului individual de intervenție, elaborat de către asistentul social coordonator de caz din cadrul Centrului de reabilitare a victimelor traficului de ființe umane al Organizației Internaționale pentru Migrație Chișinău sau de specialistul coordonator al echipei multidisciplinare la nivel teritorial. Planul este coordonat cu toți membrii echipei multidisciplinare. La nivel teritorial, revizuirea planului individual de intervenție se realizează de către echipa multidisciplinară.

17. Centrul asigură servicii de (re)integrare a victimei în familie și în comunitate prin:
 pregătirea victimei pentru (re)integrarea în familia biologică/extinsă și în comunitate;
 lucrul cu familia victimei;
 (re)orientarea profesională;
 asistența la obținerea unei profesii muncitorești solicitată pe piața muncii;
 sprijinul la angajarea în câmpul muncii;
 monitorizarea și evaluarea situației pre- și postintegratoare pentru o perioadă de un an (în cazuri excepționale este prelungită individual);
 accesul copiilor la serviciile educaționale din comunitate: școală, grădiniță etc.
18. Calitatea serviciilor prestate va fi evaluată periodic de către organul de acreditare a serviciilor sociale.

CAPITOLUL III Plasamentul beneficiarilor

Secțiunea 1 Plasarea beneficiarilor adulți în Centru

19. Plasarea beneficiarilor adulți în Centru se realizează în modul stabilit de prezentul Regulament, cu prezentarea profilului de caz al adultului de către organizații/instituții (Centrul de reabilitare a victimelor traficului de ființe umane al Organizației Internaționale pentru Migrație Chișinău; societatea civilă; organele de drept; autoritățile administrației publice locale; secțiile/direcțiile asistență socială și protecție a familiei; autoritățile tutelare) Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

[Pct.19 modificat prin Hot.Guv. nr.130 din 22.02.2010, în vigoare 26.02.2010]

[Pct.19 modificat prin Hot.Guv. nr.462 din 24.03.2008, în vigoare 01.04.2008]

20. Plasarea în Centru are un caracter temporar și include:

- întocmirea dosarului adultului;
- evaluarea complexă;
- stabilirea planului individual de intervenție.

21. Evaluarea complexă a adultului se realizează de către echipa multidisciplinară.

22. Persoana desemnată coordonator al echipei multidisciplinare la nivel teritorial coordonează toate intervențiile specialiștilor implicați în soluționarea cazului. Planul individual de intervenție pentru fiecare beneficiar al Centrului se revizuieste lunar, pe baza evaluării realizate de echipa multidisciplinară.

23. Pregătirea ieșirii beneficiarului din Centru se efectuează de către asistentul social sub supravegherea managerului Centrului, în colaborare cu secția/direcția asistență socială și protecție a familiei.

24. După ieșirea beneficiarului din Centru (ca urmare a (re)integrării lui), serviciile de consiliere, acompaniere, suport emoțional rămân la dispoziția beneficiarului până la integrarea deplină în familie și în comunitate.

Secțiunea a 2-a Plasarea beneficiarilor-copii în Centru

25. Plasarea beneficiarilor-copii în Centru se realizează în modul stabilit de prezentul Regulament, cu prezentarea profilului de caz al copilului referit prin intermediul Centrului de reabilitare a victimelor traficului de ființe umane al Organizației Internaționale pentru Migrație Chișinău, societății civile, organelor de drept, autorităților administrației publice locale, secțiilor/direcțiilor asistență socială și protecție a familiei, autorităților tutelare către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

[Pct.25 modificat prin Hot.Guv. nr.130 din 22.02.2010, în vigoare 26.02.2010]

[Pct.25 modificat prin Hot.Guv. nr.462 din 24.03.2008, în vigoare 01.04.2008]

26. Plasarea copilului în Centru se efectuează pe baza deciziei comune luate de către echipa multidisciplinară de nivel teritorial, în componența căreia trebuie incluși în mod obligatoriu reprezentanți ai autorităților tutelare.

27. Plasarea copiilor în Centru are un caracter temporar și include:

- întocmirea dosarului copilului;
- evaluarea complexă;
- stabilirea planului individual de intervenție.

28. Dosarul personal al copilului este completat de specialistul coordonator al echipei multidisciplinare, pe baza evaluării inițiale efectuate de asistentul social coordonator de caz al Centrului de reabilitare al Organizației Internaționale pentru Migrație Chișinău, cu participarea specialistului pentru protecția drepturilor copilului de la locul de referire și reprezentantului Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

[Pct.28 modificat prin Hot.Guv. nr.130 din 22.02.2010, în vigoare 26.02.2010]

[Pct.28 modificat prin Hot.Guv. nr.462 din 24.03.2008, în vigoare 01.04.2008]

29. Pe perioada aflării în Centru, copilului i se asigură inițierea și menținerea relațiilor cu membrii familiei sale biologice/extinse, cu reprezentantul său legal, dacă acest fapt nu contravine interesului superior al copilului.

30. Coordonatorul echipei multidisciplinare supraveghează toate intervențiile specialiștilor, inițiază legătura cu familia biologică/extinsă a copilului sau găsește împreună cu membrii echipei soluția optimă pentru (re) integrarea copilului în comunitate, apelând la serviciile alternative de protecție a copilului dezvoltate în teritoriu, instituționalizarea copilului fiind ultima soluție.

31. (Re)integrarea copilului se realizează după un plan individual stabilit, care se revizuieste lunar de către echipa multidisciplinară a Centrului. După evaluarea complexă a rezultatelor obținute, se întocmește planul de ieșire a acestuia din Centru.

32. (Re)integrarea familială a copilului este misiunea esențială a Centrului. Serviciul de (re)integrare familială asigură menținerea legăturii directe și nemijlocite dintre părinți și copil, după caz, acomodarea copilului și pregătirea integrării acestuia în noua familie.

33. Familia în care s-a integrat copilul va fi monitorizată în decurs de un an, fiind evaluată situația copilului și a familiei după (re)integrare de către specialiștii instituției, pentru prevenirea unui eventual retraffic sau violenței în familie. După integrarea copilului în familie Centrul este deschis pentru colaborare cu familiile, oferind consiliere de specialitate, acompaniere, suport emoțional.

CAPITOLUL IV

Managementul Centrului

Secțiunea 1

Resursele umane

34. Centrul este condus de o persoană cu studii superioare în unul din următoarele domenii: pedagogie, psihologie, psihopedagogie, asistență socială, medicină, juridică. Funcția de manager al Centrului poate fi cumulată cu altă funcție.

35. Managerul este angajat și eliberat din funcție de către fondatorii Centrului, conform legislației în vigoare.

36. În activitatea sa managerul Centrului se conduce de actele normative și legislative în vigoare, dispozițiile autorităților administrației publice centrale și locale și de prezentul Regulament.

37. Managerul Centrului este administratorul tuturor resurselor, are dreptul de a angaja și concedia personalul în conformitate cu legislația în vigoare, este responsabil pentru activitatea juridică și administrativă a Centrului.

38. Managerul Centrului este responsabil de organizarea activității Centrului și de calitatea serviciilor prestate.

39. Managerul Centrului asigură:

- funcționarea Centrului conform standardelor de calitate;
- gestionarea resurselor financiare și materiale ale Centrului, conform standardelor naționale de contabilitate;
- organizarea și evaluarea activității personalului Centrului, conform fișelor postului;
- asigurarea confidențialității programului și registrelor beneficiarilor;
- completarea și prezentarea formularelor și rapoartelor privind activitatea Centrului către autoritatea administrației publice centrale sau locale;

reprezentarea Centrului în relațiile cu alte instituții publice sau private;
asigurarea și supravegherea instruirii continue a personalului.

40. Managerul Centrului convoacă ședințele de planificare a activității Centrului în mod ordinar (săptămânal) sau, la necesitate, în mod extraordinar.

41. Managerul Centrului încheie acorduri de prestare a serviciilor specializate cu alte organizații/instituții de profil.

42. Managerul Centrului încheie acorduri de colaborare cu organele de drept teritoriale pentru asigurarea protecției fizice a beneficiarilor și a securității instituției.

43. În cazul în care managerul este în incapacitate temporară de a-și exercita atribuțiile de serviciu, responsabilitatea pentru buna funcționare a Centrului îi revine managerului adjunct.

44. Personalul Centrului este format din specialiști în diferite domenii, conform legislației în vigoare, care corespund necesităților de funcționare a Centrului.

45. Personalul Centrului este angajat prin concurs, conform legislației în vigoare.

46. Comisia de concurs este alcătuită din manager, reprezentanții fondatorului (fondatorilor) Centrului, șefii secțiilor/direcțiilor asistență socială și protecție a familiei, reprezentanții autorităților tutelare.

47. Angajarea personalului se efectuează pe baza contractului individual de muncă, încheiat în conformitate cu legislația în vigoare.

48. La momentul angajării, iar ulterior la fiecare 6 luni, personalul este obligat să efectueze examenul medical, conform standardelor Ministerului Sănătății.

[Pct.48 modificat prin Hot.Guv. nr.462 din 24.03.2008, în vigoare 01.04.2008]

49. Angajații Centrului sînt obligați să păstreze confidențialitatea informațiilor despre viața intimă a victimelor, pe care le obțin în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, să nu pretindă și să nu primească foloase necuvenite pentru munca prestată.

50. Statele de funcții ale Centrului sînt stabilite și aprobate de fondatori în conformitate cu Standardele de calitate pentru serviciile de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane, cu scopul și obiectivele Centrului și prevederile legislației în vigoare.

51. Centrul activează după un program special - 24/24 ore, pornind de la necesitățile de referire, asistență la (re)integrare și de adăpost pentru victimele traficului de ființe umane.

52. Personalul își desfășoară activitatea conform fișelor postului, în localul destinat Centrului, în conformitate cu orarul de lucru stabilit și cu programele individuale de integrare a victimelor traficului de ființe umane.

53. Structura și pregătirea personalului din Centru trebuie să corespundă obiectivelor Centrului.

54. Salarizarea personalului se efectuează în conformitate cu legislația în vigoare.

Secțiunea a 2-a

Patrimoniul Centrului

55. Centrul poate dispune de orice patrimoniu necesar activității sale cu drept de proprietate și/sau folosință, în funcție de modul de dobîndire a dreptului respectiv.

56. Patrimoniul Centrului se constituie din:

patrimoniul inițial transmis Centrului de către fondatori în proprietate și/sau folosință;

patrimoniul transmis în perioada activității Centrului de către autoritățile publice, alte persoane juridice sau fizice în folosință temporară;

donății (granturi), alte contribuții benevole ale persoanelor fizice și juridice;

patrimoniul achiziționat de Centru din contul mijloacelor proprii în perioada activității sale, care îi aparține cu drept de proprietate, precum și din veniturile obținute în urma utilizării sau înstrăinării patrimoniului dat; alte valori active și pasive neinterzise de legislație.

57. Patrimoniul inițial se transmite Centrului, conform acordului dintre Centru și fondatorii-proprietari ai patrimoniului, în termen de o lună de la data înregistrării de stat a Centrului.

58. Patrimoniul Centrului se folosește exclusiv pentru realizarea scopurilor sale statutare.

59. Gestionarea patrimoniului se realizează, în funcție de valoarea acestuia, în modul stabilit de documentele de constituire a Centrului.

60. Centrul nu este în drept să dispună de patrimoniul care îi aparține cu alt drept decât dreptul de proprietate fără acordul scris al proprietarului, indiferent de valoarea patrimoniului. După încetarea activității Centrului sau expirarea termenului stabilit de folosință, patrimoniul dat va fi transmis proprietarilor.

61. Centrul ține evidența activității sale financiar-economice și prezintă dările de seamă contabile și statistice în modul stabilit de legislație.

CAPITOLUL V

Dispoziții finale

62. Activitatea Centrului încetează în baza deciziei fondatorilor, coordonată cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în corespundere cu prevederile legislației în vigoare.

[Pct.62 modificat prin Hot.Guv. nr.130 din 22.02.2010, în vigoare 26.02.2010]

[Pct.62 modificat prin Hot.Guv. nr.462 din 24.03.2008, în vigoare 01.04.2008]

63. După încetarea activității Centrului, patrimoniul va fi transmis membrilor fondatori în raport cu contribuția fiecăruia.

20. HOTĂRÎRE

cu privire la crearea Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane nr. 847 din 11.07.2008

Monitorul Oficial nr.127-130/851 din 18.07.2008

* * *

În scopul executării prevederilor Legii nr.241-XVI din 20 octombrie 2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.164-167, art.812), Hotărîrii Guvernului nr.1362 din 29 noiembrie 2006 "Cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.186-188, art.1457), Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se creează Centrul de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, cu sediul în mun.Chișinău, str.Burebista, nr.93.

2. Centrul este o instituție publică subordonată Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, cu statut de persoană juridică, finanțată din bugetul de stat și din alte mijloace, conform legislației, specializată în oferirea de condiții civilizate de cazare și de igienă personală, hrană, asistență juridică, socială, psihologică și medicală de urgență, pază și protecție, precum și asistență pentru contactarea rudelor.

[Pct.2 modificat prin Hot.Guv. nr.130 din 22.02.2010, în vigoare 26.02.2010]

3. Ministerul Sănătății va asigura transmiterea de către Instituția medico-sanitară publică "Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Ocrotirii Sănătății Mamei și Copilului", în folosință temporară, fără plată de arendă, a imobilului și terenului aferent, situate pe adresa: mun.Chișinău, str.Burebista, nr.93 (certificatul nr.0100/07/6865 din 13 iunie 2007, eliberat de Oficiul cadastral teritorial Chișinău), din incinta instituției, în gestiunea Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, pînă la schimbarea statutului și genului de activitate ale acestui Centru.

4. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în termen de o lună:

va negocia și va încheia Acordul de activitate comună cu Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova, în vederea delimitării atribuțiilor de gestionare în comun a Instituției publice "Centrul de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane", în conformitate cu prevederile art.17 alin.(2) lit.d) din Legea nr.241-XVI din 20 octombrie 2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane;

va aproba schema de încadrare și Regulamentul de organizare și funcționare ale Centrului;

va aduce actele sale normative în corespundere cu prezenta Hotărîre.

[Pct.4 modificat prin Hot.Guv. nr.130 din 22.02.2010, în vigoare 26.02.2010]

5. Agenția Relații Funciare și Cadastru va opera în documentația cadastrală modificările ce decurg din prevederile prezentei hotărîri.

PRIM-MINISTRU

Zinaida GRECEANÎI

Contrasemnează:

Viceprim-ministru

Victor Stepaniuc

Ministrul protecției sociale, familiei și copilului

Galina Balmoș

Ministrul finanțelor

Mariana Durleșteanu

Ministrul sănătății

Larisa Catrinici

Chișinău, 11 iulie 2008.

Nr.847.

21. HOTĂRÎRE

privind aprobarea Regulamentului-cadru al comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane nr.234 din 29.02.2008*

În scopul realizării prevederilor articolului 9 din Legea nr.241-XVI din 20 octombrie 2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.164-167, art.812), cu modificările ulterioare, Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Regulamentul-cadru al comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane (se anexează).
2. Consiliile raionale, municipale, Adunarea Populară a unității teritoriale autonome Găgăuzia vor aproba regulamentele comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane.

PRIM-MINISTRU

Vasile TARLEV

Contrasemnează:

Ministrul afacerilor interne

Gheorghe Papuc

Ministrul administrației publice locale

Valentin Guznac

Chișinău, 29 februarie 2008.

Nr.234.

Aprobat
prin Hotărîrea Guvernului
Nr.234 din 29 februarie 2008

REGULAMENTUL-CADRU al comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane

I. DISPOZIȚII GENERALE

1. În vederea ajustării și racordării cadrului normativ național la prevederile Convenției Consiliului Europei cu privire la lupta contra traficului de ființe umane, adoptate la 3 mai 2005 la Strasbourg, prezentul Regulament stabilește modul de formare a comisiilor teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane, sarcinile și atribuțiile lor de bază, modalitățile de interacțiune a comisiilor teritoriale cu Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane (în continuare - Comitetul național), precum și cu autoritățile administrației publice centrale și locale.

2. Pentru coordonarea activității de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, în raioane, municipii și în unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, pe lângă organul executiv al administrației publice locale, se creează comisii teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane (în continuare - comisie teritorială). În municipiul Chișinău astfel de comisii se creează și în sectoare. În activitatea lor comisiile teritoriale se subordonează Comitetului național.

3. Cheltuielile aferente activității comisiilor teritoriale se vor efectua în limita alocațiilor prevăzute anual în bugetele unităților administrativ-teritoriale respective.

4. Comisia teritorială își desfășoară activitatea în baza principiilor:

- a) legalității;
- b) respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;

* Monitorul Oficial nr.47-48/298 din 07.03.2008

- c) separării și colaborării puterilor;
  - d) colegialității și respectului reciproc;
  - e) responsabilității membrilor săi pentru exercitarea atribuțiilor ce le revin în calitate de reprezentanți ai organelor competente și de membri ai comisiei;
  - f) publicității și transparenței, în condițiile legii;
  - g) conlucrării cu societatea civilă;
  - h) altor principii de bază ale combaterii traficului de ființe umane.
5. Autoritățile administrației publice locale pun la dispoziția comisiei teritoriale localuri pentru desfășurarea ședințelor și altor activități.

II. COMPONENTA COMISIEI TERITORIALE

6. Componenta nominală a comisiei teritoriale se aprobă prin dispoziția președintelui autorității administrației publice locale, o copie a acestei dispoziții fiind prezentată Comitetului național. După necesitate, numărul membrilor comisiei poate fi modificat la inițiativa membrilor ei.

7. Președinte al comisiei teritoriale este vicepreședintele autorității administrației publice locale pe problemele sociale.

8. Secretar al comisiei teritoriale este un angajat din cadrul autorității administrației publice locale.

9. În componența comisiei teritoriale, cu drept de membru, sînt incluși, de regulă, reprezentanții organelor desconcentrate ale ministerelor, altor autorități administrative centrale investite cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, ai organizațiilor neguvernamentale care desfășoară activități de prevenire, combatere și asistență a victimelor traficului de ființe umane, altor organizații, după necesitate.

III. SARCINILE ȘI ATRIBUȚIILE COMISIEI TERITORIALE

10. Comisia teritorială este un organ consultativ, care are ca sarcină consolidarea eforturilor organelor investite cu atribuții în domeniul combaterii traficului de ființe umane din unitățile administrativ-teritoriale, precum și stabilirea unor obiective și măsuri coordonate în vederea prevenirii și combaterii traficului de ființe umane.

11. În vederea realizării sarcinilor sale, comisia teritorială exercită următoarele atribuții:

- a) organizează campanii de informare, seminare și întruniri în orașele și satele din unitatea administrativ-teritorială, în scopul informării populației despre consecințele migrației ilegale și ale traficului de ființe umane;
- b) coordonează activitatea de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, de protecție și asistență a victimelor traficului;

c) colaborează cu autoritățile publice locale, organele de drept, organizațiile neguvernamentale și reprezentanții organizațiilor societății civile, în scopul acordării protecției și asistenței victimelor traficului, în mod special cu reprezentanța Organizației Internaționale pentru Migrație cu sediul la Chișinău;

d) realizează la nivel local activități de prevenire a traficului de ființe umane, inclusiv de copii, execută acțiunile stabilite în Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane și în legislația relevantă;

e) monitorizează și evaluează periodic activitățile de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, realizate de organele statale în teritoriu, informează autoritățile respective, Comitetul național și înaintează propuneri pentru eficientizarea acestor activități;

f) acordă asistență informațională, organizatorică și practică organelor de stat implicate în prevenirea și combaterea migrației ilegale și traficului de ființe umane;

g) colaborează cu comisiile similare din alte unități teritorial-administrative;

h) implementează programe de instruire privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru persoanele din grupurile vulnerabile și pentru funcționarii antrenați în aceste activități;

i) acordă asistență la elaborarea programelor de cercetare, analiză și colectare a datelor statistice privind traficul de ființe umane;

j) întocmește rapoarte semestriale și anuale, note informative privind activitatea comisiei teritoriale, prezentîndu-le Comitetului național.

IV. MODUL DE DESFĂȘURARE A ACTIVITĂȚII COMISIEI TERITORIALE

12. Comisia teritorială își desfășoară activitatea în baza unui plan anual de activitate, care se aprobă de președintele comisiei respective.

13. Ședințele comisiei teritoriale sînt prezidate de președinte, care exercită următoarele atribuții:

- a) conduce activitatea comisiei teritoriale;
- b) convoacă și conduce ședințele comisiei teritoriale;
- c) aprobă ordinea de zi a ședințelor comisiei teritoriale;
- d) semnează procesele-verbale și alte documente ce vizează activitatea comisiei teritoriale;
- e) reprezintă comisia teritorială în relațiile cu autoritățile publice și organizațiile internaționale.

14. Activitatea comisiei teritoriale în perioada dintre ședințele de lucru este asigurată de către secretarul responsabil, care exercită următoarele atribuții:

- a) asigură asistența organizatorică, informațională și analitică a activității comisiei teritoriale;
- b) solicită propunerile membrilor comisiei teritoriale referitoare la planul de activitate și ordinea de zi a ședințelor de lucru;
- c) elaborează și prezintă pentru aprobare planul de activitate a comisiei teritoriale pentru o anumită perioadă, ordinea de zi a ședințelor de lucru;
- d) solicită de la persoanele responsabile informații privind problemele incluse în ordinea de zi cu cel puțin 5 zile înainte de convocarea ședințelor;
- e) pregătește materialele pentru ședințele comisiei teritoriale;
- f) ține evidența chestiunilor examinate și întocmește procesul-verbal al ședințelor comisiei teritoriale;
- g) întocmește rapoartele activității comisiei teritoriale;
- h) exercită controlul asupra realizării deciziilor adoptate, informînd membrii comisiei teritoriale la ședința ordinară.

15. Materialele ședințelor, corespondența, datele statistice, procesele-verbale, alte informații și materiale privind activitatea comisiei teritoriale sînt păstrate la organul executiv al administrației publice locale.

16. Ordinea de zi a ședințelor comisiei teritoriale se întocmește de secretarul responsabil, în baza planului de activitate sau a propunerilor înaintate de președintele și membrii comisiei teritoriale.

17. Ordinea de zi se aduce la cunoștința membrilor comisiei teritoriale cu cel puțin 5 zile înainte de convocarea ședinței, cu prezentarea materialelor care urmează să fie examinate în cadrul ședinței.

18. Ședințele comisiei teritoriale se convoacă ori de cîte ori este necesar, dar nu mai rar decît o dată în trimestru și sînt deliberative dacă la ele participă majoritatea membrilor.

19. Ședințele comisiei teritoriale se țin în orele de program. În perioada de activitate a comisiei, membrilor ei li se păstrează salariul mediu lunar la locul permanent de muncă.

20. Procesul-verbal al ședinței comisiei teritoriale se întocmește de secretarul responsabil, în termen de 3 zile de la data desfășurării ședinței.

21. Fiecare ședință este publică și se încheie prin adoptarea unei decizii, care va fi anunțată prin intermediul mass-media.

22. Deciziile comisiei teritoriale se aprobă cu votul majorității membrilor prezenți la ședință.

23. Deciziile comisiei teritoriale sînt semnate de către președintele și secretarul acesteia.

24. Deciziile comisiei teritoriale și extrasele din procesele-verbale sînt prezentate Comitetului național.

V. CONLUCRAREA DINTRE COMISIA TERITORIALĂ ȘI COMITETUL NAȚIONAL

25. Deciziile Comitetului național sînt executorii pentru comisia teritorială.

26. Activitatea comisiilor teritoriale poate fi examinată și apreciată la ședința Comitetului național, care și exercită controlul asupra activității acestora.

27. Comisia teritorială informează Comitetul național, pînă la 10 ianuarie și 10 iulie, despre activitățile de prevenire și combatere a traficului de ființe umane întreprinse în teritoriu, înaintînd propuneri de eficientizare a acestora.

22. HOTĂRÎRE

pentru aprobarea Regulamentului privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți
nr. 948 din 07.08.2008

Monitorul Oficial nr.152-153/949 din 12.08.2008

* * *

Guvernul **HOTĂRĂȘTE:**

1. Se aprobă Regulamentul privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți (se anexează).
2. Organele centrale de specialitate ale administrației publice vor asigura implementarea prevederilor Regulamentului privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți.
3. Ministerul Finanțelor va aloca anual, începînd cu anul bugetar 2009, resurse bugetare pentru repatrierea persoanelor nominalizate, în conformitate cu prevederile sus-numitului Regulament.
4. Controlul asupra executării prezentei hotărîri se pune în sarcina Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane.

PRIM-MINISTRU   Zinaida GRECEANÎI

Contrasemnează:

Viceprim-ministru, ministrul afacerilor
externe și integrării europene
Ministrul afacerilor interne
Ministrul protecției sociale, familiei și copilului
Ministrul finanțelor

Andrei Stratan
Valentin Mejinschi
Galina Balmoș
Mariana Durleșteanu

Chișinău, 7 august 2008.
Nr.948.

Aprobat
prin Hotărîrea Guvernului
nr.948 din 7 august 2008

Notă: În tot cuprinsul Regulamentului sintagma “Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului” se substituie prin sintagma “Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei” conform Hot.Guv. nr.130 din 22.02.2010, în vigoare 26.02.2010

REGULAMENT

privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți

Capitolul I

PREVEDERI GENERALE

1. Presentul Regulament stabilește procedurile de:

repatriere în țară a victimelor traficului de ființe umane (adulți și copii); a copiilor neînsoțiți de părinți sau de reprezentanți legali aflați pe teritoriul statelor străine (în continuare – copii neînsoțiți) și a victimelor traficului ilegal de migranți;

acoperire a cheltuielilor suportate în procesul de repatriere în țară a victimelor traficului de ființe umane (adulți și copii); a copiilor neînsoțiți și a victimelor traficului ilegal de migranți;

identificare a părinților sau a altor reprezentanți legali ai copiilor, a victimelor traficului lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu limitată;

protecție, în regim de urgență, a persoanelor prevăzute de prezentul Regulament prin serviciile competente de protecție.

2. În sensul prezentului Regulament, noțiunile utilizate semnifică următoarele:

victimă a traficului de ființe umane – persoana fizică prezumată sau constatată ca fiind supusă acțiunilor de trafic consemnate la punctele 1) și 2) ale articolului 2 ale Legii nr.241-XVI din 20 octombrie 2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane;

victimă a traficului ilegal de migranți – persoana care a fost supusă acțiunilor prevăzute la art.362¹ din Codul penal;

copil neînsoțit – persoana sub 18 ani, care a fost găsită fără însoțitor pe teritoriul unui stat străin.

3. Prevederile prezentului Regulament se aplică față de persoanele menționate la punctul 2 al Regulamentului – cetățeni ai Republicii Moldova sau apatrizi, care aveau dreptul de a locui permanent în Republica Moldova la momentul intrării pe teritoriul unui alt stat.

4. Presentul Regulament prevede desemnarea unor persoane de contact pentru toate ministerele responsabile (Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Dezvoltării Informaționale), precum și pentru oficiile consulare ale Republicii Moldova în străinătate, misiunile diplomatice și alte organizații din domeniu.

Capitolul II

PRINCIPII

5. Repatrierea în țară a persoanelor specificate la punctul 2 al prezentului Regulament se efectuează în mod voluntar, în baza unui acord scris, semnat de ele, cu excepția copiilor pînă la 10 ani, sau, după caz, semnat de către reprezentantul legal al persoanei, prin care acceptă asistența în procesul de repatriere. Repatrierea va fi asistată și în situația în care, potrivit legislației statului străin, nu există posibilitate ca persoana să rămînă temporar sau permanent pe teritoriul acestui stat.

6. Procedurile de repatriere se inițiază doar după ce autoritățile competente se asigură de faptul că opinia persoanei privind repatrierea ei este luată în considerare.

7. Ținând cont de vârsta și de nivelul de maturitate al copilului opinia acestuia va fi luată în considerare în toate deciziile și acțiunile care ar putea să-l afecteze, cu excepția cazurilor prevăzute la punctul 5 al prezentului Regulament, inclusiv: întoarcerea în țara de origine, reunificarea cu familia biologică, familia extinsă sau plasarea în alte forme de îngrijire etc.

8. Repatrierea copiilor se efectuează cu respectarea interesului superior al copilului, prezentându-se în acest sens acte ce confirmă soluția durabilă pentru îngrijirea copilului.

9. Decizia de repatriere a copilului este luată doar în cazul în care poate fi organizată o reunificare sigură a copilului cu familia sau în care, după consultarea cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, o instituție potrivită este de acord și poate oferi protecție și îngrijire adecvată imediat după sosirea copilului în Republica Moldova. Autoritățile competente implicate recunosc faptul că repatrierea ar putea să nu aibă loc. Dacă, după evaluarea anchetei socio-familiale, a riscului și a securității, a nivelului de integrare a copilului în țara-gazdă și a duratei absenței din țara natală, dezirabilității de continuarea a procesului de educație a copilului în țara-gazdă și a particularităților etnice, religioase, culturale și lingvistice ale copilului, există indici, potrivit cărora repatrierea nu este în interesul superior al copilului, autoritățile competente pot lua decizia de nerepatriere a copilului.

10. În cazul în care vârsta persoanei identificate în străinătate nu se cunoaște cu siguranță, dar există motive de a crede că este un copil, persoana va fi tratată ca copil, fiindu-i acordate toate măsurile de protecție speciale, stipulate în prezentul Regulament și în actele normative referitoare la drepturile și protecția copilului pînă la stabilirea vârstei exacte.

11. Persoanei i se va oferi în limba sa maternă sau în oricare limbă pe care o cunoaște, luînd în considerare nivelul ei de înțelegere, toată informația relevantă ce ține de drepturi, serviciile disponibile, mijloacele de comunicare, de identificare a familiei, de căutare a unei instituții de protecție și alte informații privind situația din țara de origine.

12. Orice informație privind identitatea persoanei va fi examinată de către instituțiile competente, cu respectarea principiului de confidențialitate, pentru a evita stigmatizarea și punerea în pericol a persoanei și a rudelor acesteia.

13. Identitatea sau detaliile ce asigură identificarea copilului nu sînt făcute publice prin mass-media sau prin orice alte mijloace, cu excepția circumstanțelor excepționale în care este necesară facilitarea identificării membrilor familiei sau pentru a asigura protecția copilului.

14. Datele personale vor fi procesate (compilate, înregistrate, stocate, corectate, șterse și transmise) cu consimțămîntul persoanelor menționate la punctul 2 al prezentului Regulament, sau după caz reprezentanților lor legali, respectînd dreptul la viața privată și la identitate. Persoana are dreptul să cunoască ce instituție deține informația despre ea și să obțină o copie a informației respective.

15. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei este responsabil de efectuarea tuturor acțiunilor ce țin de pregătirea și demararea procedurilor de repatriere a persoanelor specificate la punctul 2 al prezentului Regulament.

16. Activitățile ce vizează identificarea victimelor traficului de persoane și a familiilor acestora, eliberarea actelor de călătorie și de identitate pentru persoanele menționate la punctul 2 al prezentului Regulament, precum și serviciile necesare de traducere/interpretare, în limita prevederilor legale, urmează a fi scutite de plata taxelor consulare și de achitarea altor plăți și/sau taxe existente.

17. Cheltuielile de transport al persoanei repatriate și al însoțitorilor acesteia vor fi suportate în conformitate cu acordurile de readmisie sau alte acorduri de cooperare semnate de către Republica Moldova cu alte state.

18. În cazul în care nu există acorduri de readmisie semnate, aceste cheltuieli sînt acoperite de către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

Capitolul III

COLABORAREA CU AUTORITĂȚILE COMPETENTE DIN ȚARA DE DESTINAȚIE PENTRU IDENTIFICAREA LOCULUI AFLĂRII PERSOANEI, PLASAREA ACESTEIA SUB PROTECȚIE ȘI ÎNIȚIEREA PROCEDURII DE REPATRIERE

19. Autoritățile responsabile de implementarea prezentului Regulament vor intensifica cooperarea cu autoritățile altor țări, cu organizațiile internaționale și organizațiile nonguvernamentale din țară și din străinătate în vederea perfecționării și eficientizării procedurilor de repatriere, precum și a procedurilor de căutare a persoanelor despre care, în baza informațiilor disponibile, se crede că sînt victime ale traficului de ființe umane, victime ale traficului ilegal de migranți sau sînt copii neînsoțiți.

20. Autoritățile competente de stat, precum și alte persoane, instituții sau asociații din Republica Moldova, în termen de 5 zile lucrătoare din momentul primirii informației despre existența într-o țară străină a persoanelor prevăzute la punctul 2 al prezentului Regulament, trebuie să informeze în scris Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene solicită asistența misiunilor diplomatice și consulare ale Republicii Moldova la acest capitol.

21. Prevederile punctului 20 vor fi îndeplinite și în cazul în care informația privind prezența persoanelor prevăzute la punctul 2 al prezentului Regulament a parvenit nemijlocit de la persoanele în cauză sau de la familiile acestora, precum și în caz de notificare din partea unei terțe persoane.

22. Misiunile diplomatice și consulare ale Republicii Moldova, imediat după recepționarea informației despre aflarea în țara de reședință a persoanelor prevăzute la punctul 2 al prezentului Regulament, întreprind măsurile necesare în vederea identificării acestor persoane și solicită autorităților competente din țara respectivă informația despre datele și documentele de identitate ale persoanelor în cauză; alte informații utile și necesare pentru aceasta; măsurile de protecție aplicate; starea psiho-somatică și aptitudinea persoanei de a călători, acordul la repatriere etc.

23. Misiunile diplomatice și consulare ale Republicii Moldova asigură transmiterea informației de la instituțiile autorizate din Moldova și din țara de destinație în termen de 5 zile lucrătoare, dacă acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte nu prevăd o altă procedură în acest sens.

24. Misiunile diplomatice și consulare ale Republicii Moldova, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene informează Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în termen de 5 zile lucrătoare, despre persoane specificate la punctul 2 al prezentului Regulament, care solicită sau necesită repatriere.

25. Misiunile diplomatice și consulare sînt responsabile pentru adresarea demersurilor către autoritățile țării pe teritoriul căreia a fost depistată vreo persoană din cele specificate la punctul 2 al prezentului Regulament și intervin pe lângă autoritățile acestei țări în vederea obținerii măsurilor de protecție și asistență adecvate pînă la momentul repatrierii.

26. Misiunile diplomatice și consulare, conform legislației țării respective și acordurilor bilaterale și multilaterale, acordă persoanelor specificate la punctul 2 al prezentului Regulament asistență pentru traducere, cazare, asistență medicală de urgență și alte necesități, după caz.

Capitolul IV

PROCEDURILE DE REPATRIERE A COPILULUI

Secțiunea 1

Verificarea identității copilului, documentarea acestuia și inițierea procedurii de căutare a familiei sau a reprezentantului său legal

27. În cazul în care copilul depistat nu deține nici un document, care i-ar putea confirma identitatea, misiunile diplomatice și consulare verifică identitatea acestuia prin sistemul automatizat ACCES sau solicită asistența Ministerului Dezvoltării Informaționale în acest sens.

28. Ministerul Dezvoltării Informaționale întreprinde măsurile necesare pentru identificarea copilului și comunică rezultatele verificării Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene și Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei în termen de 3 zile lucrătoare de la primirea solicitării.

29. Dacă Ministerul Dezvoltării Informaționale nu dispune de informații referitoare la copil (nașterea nu a fost înregistrată în Registrul de Stare Civilă), responsabilitatea de verificare a identității copilului se pune în seama Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei care, în colaborare cu Ministerul Dezvoltării Informaționale, Ministerul Afacerilor Interne și autoritățile administrației publice locale, va întreprinde următoarele acțiuni:

1) va stabili locul nașterii copilului;

2) va obține informația de la subdiviziunile Ministerului Sănătății privind nașterea copilului de la părinți-cetățeni ai Republicii Moldova;

3) va obține informația despre părinți în cazurile în care nașterea nu a fost înregistrată la organul de stare civilă sau la oficiile consulare ale Republicii Moldova din străinătate în vederea constatării faptului nașterii copilului;

4) va iniția procedurile de înregistrare tardivă sau ulterioară a nașterii copilului la organele de stare civilă, potrivit prevederilor Legii nr.100-XV din 26 aprilie 2001 privind actele de stare civilă.

30. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei va informa, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, autoritățile din țara de destinație despre demararea și evoluția procesului de identificare a copilului.

31. După recepționarea informației despre copil, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în regim de urgență, va iniția procedura de identificare a familiei/reprezentantului legal al copilului (sau, după caz, a instituției de plasament ce are obligația de îngrijire a copilului) și va solicita acordul acestora la repatriere, cu excepția cazurilor în care activitatea de căutare sau modalitatea în care această procedură este efectuată contravine intereselor copilului.

32. În cazul în care persoanele vizate la punctul 31 al prezentului Regulament nu sînt găsite la domiciliu sau nu-și dau acordul pentru repatrierea copilului, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei înștiințează autoritatea tutelară de la ultimul domiciliu cunoscut al copilului sau al familiei, care, în termen de 5 zile, eliberează avizul pentru repatrierea copilului, asigurînd, după caz, măsurile de protecție a acestuia.

33. Dacă familia copilului nu poate fi identificată, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei solicită misiunii diplomatice sau consulare să intervină pe lângă autoritățile locale din țara de destinație pentru a asigura posibilitatea de a discuta cu copilul, în scopul colectării datelor biografice și sociale, implicînd în acest sens reprezentanții misiunii diplomatice sau consulare sau, după caz, alți specialiști desemnați, informînd despre rezultate Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

34. Dacă identitatea copilului nu poate fi stabilită, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, informează autoritățile de protecție din țara de destinație despre faptul că copilul nu poate fi încadrat în categoria persoanelor specificate la punctul 2 al prezentului Regulament și, prin urmare, autoritățile moldovenești nu-și asumă în continuare responsabilitatea pentru repatrierea copilului respectiv.

35. În procesul repatrierii și după repatriere Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Interne, va asigura evaluarea riscurilor și a securității copilului și a familiei acestuia, care va include examinarea unor posibile acțiuni de: stigmatizare/hărțuire din partea societății sau familiei; amenințare, reprimare sau constrîngere a copilului sau rudelor acestuia din partea traficantilor sau a complicilor acestora; retrafficare.

36. În cazul în care s-a stabilit că aflarea copilului identificat pe teritoriul unui stat străin este rezultatul unor fapte cu caracter penal, Ministerul Afacerilor Interne va iniția procedurile penale de investigare a cazului.

37. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei solicită autorităților competente din raza teritorială în care copilul și familia sa au avut ultimul domiciliu cunoscut efectuarea, în regim de urgență, a anchetei sociale a familiei și întocmirea planului individual inițial referitor la pregătirea reintegrării sociale a copilului.

38. Pe măsura acumulării informațiilor relevante despre copil și familie (identitate, evaluare primară a familiei, plan individual inițial etc.), Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei le va transmite autorităților țării de destinație prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, misiunilor diplomatice și consulare. Odată cu finalizarea dosarului, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei va informa țara de destinație despre: data repatrierii, însoțitor, mijlocul de transport al copilului, punctele de trecere a frontierei, măsurile necesare de pregătire a copilului pentru deplasare etc.

Secțiunea 2

Repatrierea copilului și plasarea sub protecție

39. După obținerea acordului pentru repatriere de la autoritățile din țara de destinație, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei:

- 1) planifică repatrierea și efectuează aranjamentele logistice în limita resurselor disponibile;
- 2) emite un ordin de desemnare a însoțitorului/lor, care trebuie să dețină capacitățile necesare pentru îndeplinirea misiunii;
- 3) întocmește o scrisoare de însoțire în care se indică datele însoțitorului/lor și ale copilului care urmează a fi repatriat, punctele de trecere a frontierei și, după caz, alte informații relevante, pentru a fi prezentate de însoțitor/i la solicitarea autorităților implicate în repatriere;
- 4) efectuează traducerea documentelor care urmează a fi transmise în acest sens autorităților statului de destinație.

40. În cazul repatrierii copilului printr-o țară terță, misiunile diplomatice și consulare ale Republicii Moldova din țara terță acordă asistență în vederea facilitării permisiunii de tranzit și eliberării documentelor de tranzit. Dacă este necesar, misiunile diplomatice și consulare contactează autoritățile din țara de tranzit pentru urgentarea tranzitului, obținerea documentelor de tranzit necesare, acordarea asistenței în localizarea/ identificarea/ transportarea/ însoțirea de la punctele de intrare/ ieșire în țara de tranzit în baza unui acord de readmisie, facilitarea comunicării cu părinții aflați într-o țară terță și facilitarea reunificării familiale într-o țară terță.

41. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene acordă asistență în vederea obținerii vizei/vizelor pentru deplasarea în țara de destinație a însoțitorului și întreprinde acțiuni în scopul depășirii obstacolelor apărute în țara de destinație în procesul repatrierii.

42. La sosire copilul este întâmpinat de părinți sau alți reprezentanți legali. În caz contrar, autoritatea tutelară de la ultimul domiciliu al părinților sau, după caz, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, desemnează o persoană care însoțește copilul la domiciliu sau la instituția de protecție determinată și informată din timp.

43. În cazul în care copilul va fi întâmpinat la punctul de trecere a frontierei de lucrătorul unei instituții de protecție, însoțitorul copilului și persoana desemnată pentru primire semnează un proces-verbal privind predarea/primirea copilului repatriat.

44. Dacă autoritățile din țara de destinație își asumă responsabilitatea pentru însoțirea și repatrierea copiilor, misiunile diplomatice și consulare informează Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei despre decizia acestora și detaliile relevante cu privire la repatrierea planificată.

Secțiunea 3

Reabilitarea, monitorizarea și raportarea

45. Instituția de protecție care a preluat copilul repatriat la punctul de frontieră sau la locul destinației finale devine responsabilă de viața și securitatea acestuia și inițiază procesul de reabilitare a copilului, reieșind din vîrsta, problemele acestuia, din sugestiile oferite de către autoritățile implicate în repatriere din țara de destinație etc.

46. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei solicită autorităților tutelare de la domiciliul copilului sau din unitatea administrativ-teritorială, în raza căreia activează instituția de protecție unde a fost plasat copilul repatriat, întreprinderea măsurilor necesare de reintegrare socio-familială a copilului sau alegerea și instituirea unei alte forme de protecție, în corespundere cu legislația.

47. Autoritatea tutelară, monitorizează situația acestuia conform prevederilor legislației, prezentînd rapoarte corespunzătoare Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

48. Informația relevantă privind procedura de repatriere, reintegrare și monitorizare a copilului după repatriere se concentrează într-un dosar special al copilului și se păstrează la Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

49. La solicitarea din partea autorităților străine competente a unor informații privind situația de după repatriere a persoanelor specificate la punctul 2 al prezentului Regulament, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, cu acordul prealabil al persoanelor în cauză sau al reprezentanților legali ai acestora, le va prezenta informația relevantă prin intermediul Departamentului afaceri consulare al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.

Capitolul V PROCEDURILE DE REPATRIERE A ADULȚILOR

Secțiunea 1 Verificarea identității persoanei și documentarea ei în scopul inițierii procedurii de repatriere

50. Dacă persoana adultă, specificată la punctul 2 al prezentului Regulament, nu deține nici un act de identitate, misiunile diplomatice și consulare verifică identitatea persoanei prin sistemul automatizat ACCES sau solicită asistența Ministerului Dezvoltării Informaționale în acest sens.

Ministerul Dezvoltării Informaționale întreprinde măsurile necesare pentru identificarea persoanei adulte și comunică rezultatele verificării Departamentului afaceri consulare și Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei în termen de 3 zile lucrătoare de la primirea solicitării.

51. Misiunile diplomatice și consulare eliberează persoanei care face obiectul repatrierii documentele necesare în termen de 3 zile.

52. Misiunile diplomatice și consulare și consulii onorifici ai Republicii Moldova într-o țară terță vor acorda asistență pentru facilitarea permisiunii de tranzit și pentru eliberarea documentelor de călătorie în vederea repatrierii persoanei respective.

În caz de necesitate, misiunile diplomatice, oficiile consulare și consulii onorifici ai Republicii Moldova vor contacta autoritățile din țara terță pentru a urgenta tranzitul fizic; obținerea documentelor de tranzit necesare; acordarea asistenței în localizarea/ identificarea/ transportarea/ însoțirea de la punctele de intrare/ ieșire în țara de tranzit în baza unui acord de readmisie; facilitarea comunicării cu părinții sau copiii aflați într-o țară terță și facilitarea reunificării familiale într-o țară terță.

53. În procesul repatrierii și după repatriere Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Interne va asigura evaluarea riscurilor și a securității persoanei ce urmează a fi repatriată și a familiei acesteia, care va include examinarea unor posibile acțiuni de: stigmatizare/hărțuire din partea societății sau familiei; amenințare, reprimare sau constrângere a persoanei sau rudelor acesteia din partea traficantilor sau a complicilor acestora; retrafficare.

54. Pentru evaluarea eficientă și corectă a riscului se va ține cont de opiniile persoanei respective pe toată durata acestui proces, decizia de repatriere bazându-se pe participarea benevolă a persoanei în procedura de repatriere.

55. Dacă, în urma evaluării riscului și securității, se stabilește că există un pericol iminent pentru viața și sănătatea persoanei ce urmează a fi repatriată, la solicitarea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, serviciul competent din cadrul Ministerului Afacerilor Interne desemnează unul sau mai mulți însoțitori polițiști care se vor deplasa în țara de destinație în scopul însoțirii persoanei pe tot parcursul călătoriei sau vor întâmpina persoana la punctul de trecere a frontierei în Republica Moldova, asigurând securitatea fizică a acesteia.

56. Dacă persoana care urmează a fi repatriată are probleme psiho-somatice grave, confirmate prin certificatul referitor la aptitudinea persoanei de călătorie, eliberat de autoritățile competente din țara de destinație, Ministerul Sănătății, la solicitarea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, va desemna unul sau mai mulți specialiști de profil care se vor deplasa în țara de destinație în scopul însoțirii persoanei pe tot parcursul călătoriei sau vor întâmpina persoana la punctul de trecere a frontierei în Republica Moldova.

Secțiunea 2 Repatrierea persoanei și plasarea sub protecție

57. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei este responsabil pentru îndeplinirea tuturor acțiunilor ce țin de pregătirea și demararea procedurilor de repatriere a persoanei (ancheta socio-familială solicitată, stabilirea datei și condițiilor de repatriere, desemnarea însoțitorului, asigurarea plasamentului în regim de urgență și/sau de lungă durată la întoarcerea în țară, referirea cazului către serviciile disponibile).

58. După finalizarea acțiunilor de evaluare a riscului și a securității, eliberarea actelor de călătorie și obținerea acordului pentru repatriere din partea persoanei în cauză, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei planifică repatrierea, măsurile de protecție ce vor fi luate și comunică misiunilor diplomatice și oficiilor consu-

lare, Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Grăniceri numele și prenumele persoanei repatriate, numărul și seria actelor de călătorie, mijlocul de transport, data și ora sosirii în punctul de trecere a frontierei în timpul intrării pe teritoriul Republicii Moldova. În cazul în care persoana este însoțită, se va oferi o informație cu privire la datele de identitate ale însoțitorului/însoțitorilor.

59. Serviciul Grăniceri de la punctul de trecere a frontierei Republicii Moldova facilitează accesul reprezentanților Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Sănătății desemnați să întâmpine persoana repatriată și să o însoțească la domiciliul său sau la instituția specializată determinată din timp.

Secțiunea 3

Reabilitarea, monitorizarea și raportarea

60. După încheierea procedurii de repatriere, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în conformitate cu acordul voluntar exprimat de persoana repatriată, va întreprinde toate măsurile necesare pentru reabilitarea și reintegrarea acesteia, în cadrul Sistemului național de referire pentru asistența și protecția victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane.

61. Orice documentare și monitorizare a cazurilor individuale trebuie să fie efectuate cu respectarea dreptului la intimitate și a standardelor internaționale și regionale privind protecția informației.

62. În cazurile în care autoritățile străine competente solicită informații privind situația persoanei după repatriere, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei va comunica acestora orice informație cu relevanță în acest sens, avînd acordul prealabil al persoanei în cauză.

23. HOTĂRÎRE

privind aprobarea Strategiei Sistemului Național de Referire pentru Protecția și Asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Sistemului Național de Referire pentru Protecția și Asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane pe anii 2009-2011 nr. 257-XVI din 05.12.2008*

Parlamentul **HOTĂRĂȘTE.**

Art.1. – Se aprobă:

- Strategia Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, expusă în anexa nr.1, parte integrantă a prezentei hotărâri;
- Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane pe anii 2009-2011, expus în anexa nr.2, parte integrantă a prezentei hotărâri.

Art.2. – Implementarea strategiei menționate va fi asigurată din contul și în limitele alocațiilor prevăzute în bugetele corespunzătoare, precum și în limitele mijloacelor provenite din alte surse, conform actelor normative în vigoare.

Art.3. – Organele centrale de specialitate ale administrației publice și autoritățile administrației publice locale vor întreprinde măsurile ce se impun pentru realizarea strategiei și a planului de acțiuni menționate, în limitele competențelor atribuite, și vor raporta semestrial Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului rezultatele obținute.

Art.4. – Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului:

- va monitoriza și va coordona procesul de implementare a strategiei și a planului de acțiuni menționate;
- va generaliza informațiile și va prezenta anual, pînă la data de 30 martie, Guvernului și Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane un raport privind implementarea strategiei și a planului de acțiuni.

Art.5. – Guvernul va asigura realizarea prezentei hotărâri și va informa periodic Parlamentul despre implementarea strategiei menționate.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

Marian LUPU

Chișinău, 5 decembrie 2008.

Nr.257-XVI.

* Monitorul Oficial nr.27-29/66 din 10.02.2009

STRATEGIA Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane

INTRODUCERE

Traficul de ființe umane reprezintă o problemă actuală pentru societatea contemporană. Dimensiunile fenomenului, înregistrat pe scară globală, necesită acțiuni imediate din partea guvernelor tuturor țărilor afectate de acest flagel. Traficul de ființe umane constituie o violare a drepturilor omului și o lezare a demnității și integrității ființei umane. Principiile dezvoltării societății democratice sînt incompatibile cu tratarea ființelor umane drept marfă. Organizațiile internaționale estimează numărul victimelor traficului de ființe umane la aproximativ 2,45 de milioane, majoritatea fiind femei și copii.

Proporțiile fenomenului impun necesitatea de a întreprinde unele acțiuni de amploare în vederea mobilizării resurselor, consolidării eforturilor guvernelor și ale societății civile în cadrul unui parteneriat eficient pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Dezvoltarea unui sistem pertinent de acțiuni împotriva traficului de persoane este o soluție adecvată pentru diminuarea acestui fenomen. Implementarea unui astfel de sistem este o preocupare majoră pentru Republica Moldova.

I. ANALIZA SITUAȚIEI

1. Traficul de ființe umane continuă să rămîna pentru Republica Moldova o problemă complexă, a cărei soluționare nu trebuie amînată. Datele disponibile demonstrează că cetățenii Republicii Moldova, în anii 2000-2007, au fost supuși exploatării în 32 de țări ale lumii. Gravitatea situației indică faptul că Republica Moldova, actualmente, rămîne o țară de origine a traficului de ființe umane. De asemenea, deși într-o măsură mai mică, Republica Moldova este o țară de tranzit al victimelor traficului de ființe umane din țările ex-sovietice către statele europene. Sînt înregistrate cazuri de trafic în scopul prelevării de organe și țesuturi. În majoritatea cazurilor, victime ale traficului devin persoane private, iar victime ale traficului în scopul exploatării prin cerșit devin minorii și mamele cu copii. Majoritatea victimelor traficului de ființe umane este reprezentată de populația pauperizată de la sate, cel mai frecvent de tinerii fără profesie și fără loc de muncă, inclusiv de persoanele victime ale violenței în familie. În Republica Moldova se constată și fenomenul traficului intern: locuitorii din mediul rural sînt supuși traficului în orașele mari. În acest sens, organizațiile neguvernamentale (obștești și religioase) și cele internaționale depun eforturi considerabile, în cadrul implementării programelor de prevenire și combatere a acestui fenomen, pentru prevenirea, identificarea și acordarea asistenței victimelor traficului de ființe umane.

2. Tendințele demonstrează că limitele de vîrstă ale traficului se extind continuu. Frecvent sînt înregistrate cazuri de trafic de persoane cu vîrste mai mari de 25 de ani, precum și de copii, comparativ cu perioada anterioară, cînd persoanele traficate aveau vîrste cuprinse între 18 și 25 de ani. Metodele de recrutare și transportare a victimelor traficului de ființe umane peste hotare, precum și formele de exploatare devin mai diversificate. S-a mărit numărul cazurilor în care fostele victime ale traficului de ființe umane devin infractori prin recrutarea altor persoane. La nivel național nu există un sistem unitar de colectare a datelor privind traficul de ființe umane. Instituțiile care desfășoară acțiuni de prevenire și combatere a traficului de ființe umane furnizează statistici diferite, în funcție de specificul responsabilităților pe care le au în combaterea acestui fenomen sau în asistarea victimelor traficului de ființe umane.

3. În ultimii ani Guvernul a întreprins un șir de măsuri în vederea suprimării manifestărilor traficului de ființe umane și protecției victimelor fenomenului menționat.

Astfel, Republica Moldova a ratificat mai multe acte internaționale cu referire la traficul de ființe umane: Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor (2000), Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane (2005), Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vînzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă (2000). De asemenea, a fost adoptată Legea nr.241-XVI din 20 octombrie 2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe

umane, au fost armonizate la actele normative internaționale în domeniu Codul penal și Codul cu privire la contravențiile administrative (2005); au fost elaborate și aprobate documente ce reglementează organizarea activităților în domeniul vizat: Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pe anii 2008-2009, Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a centrelor de protecție și asistență a victimelor traficului de ființe umane (2006); au fost încheiate acorduri bilaterale în domeniul combaterii traficului de ființe umane cu un șir de state (Turcia, Federația Rusă, România, Ucraina ș.a.). Guvernul, concomitent cu dezvoltarea cadrului legislativ, a creat structuri instituționale: Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane (2001), Consiliul coordonator al organelor de drept de pe lângă Procurorul General (2007), comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane (2002). Cu suportul donatorilor, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne a fost creat Centrul pentru combaterea traficului de persoane (2006). Totodată, în cadrul Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului a fost instituită unitatea de coordonare a Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (denumit în continuare SNR), finanțată de Organizația Internațională pentru Migrație, în baza Memorandumului de colaborare semnat de către părți în 2006.

În ultimii ani s-a constatat o creștere considerabilă a numărului de dosare penale intentate și a numărului de persoane condamnate pentru infracțiuni ce țin de traficul de ființe umane. Curtea Supremă de Justiție a generalizat rezultatele practicii judiciare pe cauzele cu privire la traficul de ființe umane, inclusiv traficul de copii, scoaterea ilegală a copiilor din țară și proxenetism (2006).

4. Măsurile întreprinse în ultimii doi ani au contribuit la stabilizarea situației în acest domeniu, însă dimensiunea fenomenului în cauză impune Guvernul să definească acțiuni concrete și modalități noi de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.

II. ARGUMENTAREA NECESITĂȚII DE ABORDARE STRATEGICĂ A TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

5. În scopul organizării optime a protecției și asistenței victimelor traficului de ființe umane, realizării măsurilor de prevenire a traficului de ființe umane, consolidării eforturilor tuturor actorilor implicați în combaterea acestui fenomen în Republica Moldova, este necesară abordarea sistemică a acestei probleme. Constituirea SNR reflectă un cadru special de cooperare, prin care structurile guvernamentale își îndeplinesc obligațiile privind protecția și promovarea drepturilor omului victimă a traficului de ființe umane și își coordonează eforturile în parteneriat strategic cu societatea civilă, precum și cu alți actori activi în acest domeniu. SNR se bazează pe practicile comune de organizare a activității în domeniul de referință și pe standardele internaționale de contracarare a traficului de ființe umane.

6. Dezvoltarea și implementarea sistemelor de referire la nivel național sînt stipulate în Planul de acțiuni al OSCE de combatere a traficului de ființe umane, aprobat la Maastricht în decembrie 2003 de către Consiliul de Miniștri, precum și în Planul de acțiuni “Republica Moldova – Uniunea Europeană” (pct.52), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.356 din 22 aprilie 2005. Constituirea SNR contribuie la crearea și dezvoltarea institutelor democratice ale statului bazat pe drept, precum și asigură protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului prin intermediul unui sistem de garanții politico-juridice. Structura SNR și modul de organizare implică toate nivelurile societății: persoane private, organizații neguvernamentale și structuri de stat la nivel local, național și transnațional.

7. Elementele particulare de implementare a SNR în Republica Moldova sînt:

- prevenirea traficului de ființe umane prin acordarea asistenței sociale potențialelor victime;
- dezvoltarea cooperării transnaționale – element complex și deosebit de important pentru Republica Moldova.

8. Strategia SNR (denumită în continuare *Strategie*) are drept scop integrarea sistemului de protecție și asistență a victimelor traficului de ființe umane în sistemul de asistență socială.

9. Reformarea modului existent de protecție și asistență a victimelor traficului de ființe umane se va realiza pe etape, în vederea menținerii calității asistenței oferite și a protecției intereselor legale ale victimelor acestui flagel.

10. Victime ale traficului de ființe umane devin deseori copiii aflați în dificultate, repatriați de către Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului în parteneriat cu Misiunea OIM în Moldova și Fundația “Terre des hommes” din Federația Rusă și din Ucraina (copii rămași fără îngrijire părintească, copii din familii aflate în situații de risc etc.). Strategia națională privind protecția copilului și familiei, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.727 din 16 iunie 2003, a definit cadrul de soluționare a problemelor copilului și familiei, a promovat calitatea și accesibilitatea la asistență socială, precum și dezvoltarea unui sistem de servicii la nivel local.

Specialiștii cu competență în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane (colaboratori ai poliției, asistenți sociali, reprezentanți ai agențiilor locale) întâmpină unele dificultăți de identificare a copilului victimă. De asemenea, nu este conștientizată pe deplin necesitatea de protecție și îngrijire specială pe care o necesită copilul. Mai mult de atât, între actorii responsabili pentru prevenirea și combaterea fenomenului lipsește cooperarea și comunicarea. Strategia vine să contribuie la implementarea obiectivelor privind protecția copilului și familiei în aspectele prevenirii traficului de ființe umane.

11. Prevederile Strategiei sînt în concordanță cu prioritățile naționale pe termen mediu din cadrul Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011, adoptată prin Legea nr.295-XVI din 21 decembrie 2007, precum și cu activitățile incluse în Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.191 din 25 februarie 2008.

III. SCOPUL, OBIECTIVELE ȘI PRINCIPIILE STRATEGIEI

12. **Scopul** Strategiei constă în asigurarea abordării sistemice a protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, precum și în asigurarea respectării drepturilor omului.

13. Strategia are drept **obiectiv general** implementarea abordării sistemice a protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane.

14. Strategia este orientată spre realizarea următoarelor **obiective specifice**:

- dezvoltarea sistemului de protecție și asistență a victimelor traficului de ființe umane în baza abordării sistemice;
- armonizarea cadrului juridico-normativ privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane cu cerințele tratatelor internaționale în domeniu;
- asigurarea accesului victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane la servicii de calitate;
- consolidarea capacităților profesionale ale resurselor umane în domeniul protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;
- consolidarea cadrului instituțional cu referire la domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane la toate nivelurile administrației publice;
- dezvoltarea sistemului de protecție a victimelor martori ai traficului de ființe umane care participă în procesul penal;
- elaborarea mecanismului de finanțare a măsurilor de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;
- elaborarea instrumentelor și procedurilor de referire a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane în cadrul SNR;
- dezvoltarea sistemului de monitorizare și evaluare a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;
- instituirea unui sistem de colectare a datelor privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, respectînd principiul protecției datelor personale;
- dezvoltarea în cadrul SNR a parteneriatelor sociale în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane;
- sensibilizarea populației asupra prevenirii și combaterii traficului de ființe umane.

15. **Principiile** Strategiei sînt următoarele:

- respectarea și restabilirea drepturilor fundamentale ale omului;
- respectarea interesului superior al copilului victimă și potențială victimă a traficului de ființe umane;
- confidențialitatea informației și inviolabilitatea vieții private a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;
- responsabilitatea statului pentru asigurarea protecției victimelor traficului de ființe umane;
- nondiscriminarea;
- abordarea individuală;
- acordul victimei traficului de a beneficia de protecție și asistență;
- accesul necondiționat la protecție și asistență al victimei și potențialei victime a traficului de ființe umane;
- parteneriatul social;

- abordarea multidisciplinară și intersectorială;
- dezvoltarea colaborării transnaționale.

IV. BENEFICIARII STRATEGIEI

16. Beneficiari ai Strategiei sînt:

- copii și adulți victime ale traficului de ființe umane;
- copii și adulți potențiale victime ale traficului de ființe umane;
- familiile victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, inclusiv familiile extinse;
- specialiști din domeniul protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;
- reprezentanții organelor centrale de specialitate ale autorităților publice și ai autorităților administrației publice locale;
- reprezentanții societății civile.

V. MĂSURILE DE IMPLEMENTARE A STRATEGIEI

17. Dezvoltarea sistemului de protecție și asistență a victimelor traficului de ființe umane se efectuează în baza abordării sistemice prin:

- consolidarea cadrului instituțional în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane la toate nivelurile autorităților publice;
- constituirea SNR;
- definirea structurii responsabile pentru coordonarea generală a acțiunilor în cadrul SNR;
- dezvoltarea sistemului de monitorizare și evaluare a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane.

18. Armonizarea cadrului juridico-normativ privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane cu cerințele tratatelor internaționale în domeniu prevede:

- elaborarea regulamentelor cu privire la modul de organizare și asigurare a protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, inclusiv protecția victimelor martori etc.;
- modificarea Regulamentului Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului cu privire la coordonarea activităților la toate nivelurile SNR. Coordonarea se va efectua: la nivel național/transnațional – de către Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane, la nivel local – de către comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane; sub aspect general – de către Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, sub aspect operațional – de către echipa multidisciplinară la nivel local/național/transnațional;
- elaborarea regulamentului de activitate a echipei multidisciplinare teritoriale din cadrul SNR;
- întocmirea și încheierea acordurilor bilaterale între state privind identificarea și repatrierea victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;
- elaborarea standardelor minime de calitate pentru serviciile de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;
- elaborarea mecanismului de acreditare a serviciilor de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane.

19. Asigurarea accesului la servicii de calitate al victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane se realizează prin:

- oferirea protecției și asistenței speciale copiilor victime și potențiale victime ale traficului de ființe umane, pornind de la interesul superior al copilului, axîndu-se pe: integrarea (reintegrarea) copilului în familie și în societate; prezența și acordul părinților sau reprezentanților legali ai copilului; oferirea protecției imediate, ținînd cont de opinia copilului și de gradul de maturitate a raționamentelor sale;
- dezvoltarea sistemului de asistență socială de stat pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, inclusiv a copiilor, în conformitate cu politica statului privind reforma sistemului de protecție socială a familiei și drepturilor copilului;

- dezvoltarea rețelei locale de servicii pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane în parteneriat cu donatorii și societatea civilă;
- dotarea sistemului de servicii creat cu echipamente și materiale de suport.

20. Consolidarea capacităților profesionale ale resurselor umane în domeniul protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane se efectuează prin:

- elaborarea curriculumului/modulelor de formare profesională inițială și continuă a specialiștilor din cadrul SNR la subiectul prevenirea traficului de ființe umane și asistența victimelor și potențialelor victime ale acestui trafic;
- elaborarea materialelor didactice pentru implementarea modulelor de formare profesională;
- implementarea curriculumului de formare profesională a specialiștilor în domeniul protecției sociale la subiectul prevenirea traficului de ființe umane și asistența victimelor și potențialelor victime ale acestui trafic;
- instituirea sistemului de atestare a cadrelor în domeniul protecției sociale la subiectul prevenirea traficului de ființe umane și asistența victimelor și potențialelor victime ale acestui trafic.

21. Elaborarea mecanismului de finanțare a măsurilor de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, inclusiv crearea programului de susținere a victimelor traficului de ființe umane.

22. Instituirea unui sistem de colectare a datelor privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, respectînd principiul protecției datelor personale, se efectuează prin elaborarea:

- conceptului sistemului informațional de colectare a datelor;
- regulamentului de administrare a sistemului informațional;
- acordului-cadru cu privire la regimul de colectare, prelucrare și schimb de informații despre cazurile privind traficul de ființe umane (între furnizorii de informații și depozitar – Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului).

23. Dezvoltarea în cadrul SNR a parteneriatelor sociale în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane se realizează prin:

- încheierea acordului comun privind colaborarea între participanții la SNR, precum și a acordurilor bilaterale de colaborare;
- consolidarea structurilor interdepartamentale de coordonare a acțiunilor actorilor SNR la diferite niveluri: la nivel central – grupurile de experți; la nivel raional – comisiile teritoriale pentru combaterea traficului de ființe umane și echipele multidisciplinare de coordonare;
- promovarea parteneriatelor între structurile guvernamentale și societatea civilă în procesul de elaborare și implementare a politicilor în domeniu.

24. Sensibilizarea populației asupra prevenirii și combaterii traficului de ființe umane se efectuează prin:

- elaborarea strategiei de comunicare în cadrul SNR;
- elaborarea materialelor informaționale privind traficul de ființe umane;
- promovarea în mass-media a activităților cu referire la traficul de ființe umane;
- implementarea campaniilor de comunicare în domeniul prevenirii traficului de ființe umane.

VI. RESURSELE FINANCIARE

25. Dezvoltarea SNR necesită majorarea treptată a resurselor financiare, precum și diversificarea și flexibilitatea mecanismelor financiare. Finanțarea activităților de implementare a Strategiei se va efectua în limita mijloacelor aprobate pe anii respectivi în bugetul de stat, în bugetele unităților administrativ-teritoriale și a altor surse, conform legislației.

VII. REZULTATELE SCONTATE ȘI INDICATORII DE PROGRES

26. Implementarea Strategiei va contribui la asigurarea protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, la eficientizarea activității întregului sistem de prevenire și combatere a fenomenului vizat, la coordonarea activităților între structurile și instituțiile implicate în acest proces.

27. Rezultatele scontate sînt:

- obținerea unui SNR dezvoltat;
- responsabilitatea Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului pentru coordonarea acțiunilor la toate nivelurile SNR sub aspect operațional;
- optimizarea măsurilor de prevenire a traficului de ființe umane;
- armonizarea cadrului legislativ în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane;
- îmbunătățirea calității protecției și asistenței acordate victimelor traficului de ființe umane (durata și diversificarea asistenței, servicii noi la nivel local etc.);
- sporirea eficienței acțiunilor de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime identificate ale traficului de ființe umane;
- eficientizarea urmăririi penale a infractorilor pentru traficul de ființe umane;
- elaborarea procedurilor standardizate de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (proceduri de identificare, proceduri de repatriere, proceduri de referire, proceduri de protecție și asistență);
- elaborarea și implementarea curriculumului de formare profesională inițială și continuă;
- elaborarea și diseminarea materialelor informaționale și didactice;
- formarea resurselor umane în domeniul prevenirii traficului de ființe umane și asistenței victimelor și potențialelor victime ale acestui trafic;
- creșterea gradului de conștientizare a fenomenului traficului de ființe umane.

28. Indicatorii de progres sînt:

- integrarea SNR în sistemul de protecție;
- identificarea și asistarea unui număr mai mare de potențiale victime ale traficului de ființe umane;
- identificarea unui număr mai mare de victime ale traficului de ființe umane;
- creșterea numărului de cazuri soluționate;
- creșterea numărului de specialiști formați în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane;
- reducerea numărului de victime și potențiale victime ale traficului de ființe umane;
- includerea în programe de protecție și asistență a unui număr mai mare de victime și potențiale victime ale traficului de ființe umane;
- definitivarea procedurilor standardizate de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;
- creșterea numărului de dosare penale anchetate de organele de drept;
- creșterea numărului de victime ale traficului de ființe umane ale căror drepturi au fost restabilite în instanța de judecată.

VIII. ETAPELE DE IMPLEMENTARE

29. Implementarea Strategiei este preconizată pentru anii 2009-2016.

30. Implementarea Strategiei se va efectua în baza planului de acțiuni expus în anexa nr.2.

31. Realizarea Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei pe anii 2009-2011 implică abordarea intersectorială și multidisciplinară a problemei privind protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane.

32. Planul de acțiuni, fiind un instrument de implementare a Strategiei, actualizat la finele fiecărui an, asigură adaptarea flexibilă la schimbările și necesitățile imediate.

IX. CONSTRÎNGERI

33. În realizarea Strategiei pot fi identificate următoarele constrîngeri:

- rezistență în ceea ce privește colaborarea dintre reprezentanții structurilor de stat și cei ai societății civile;
- prejudecăți cu privire la victimele traficului de ființe umane;

- nivelul redus de cunoștințe și aptitudini al specialiștilor în domeniul la care se referă SNR;
- fluctuația înaltă a cadrelor și insuficiența resurselor umane în domeniul protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;
- insuficiența alocațiilor financiare pentru asigurarea protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;
- insuficiența serviciilor de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane.

X. MONITORIZARE ȘI EVALUARE

34. Monitorizarea și evaluarea sistemului de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane au la bază coordonarea acțiunilor participanților la SNR la toate nivelurile.

35. Monitorizarea se realizează permanent cu ajutorul fișelor standard de monitorizare, elaborând trimestrial rapoarte de monitorizare.

36. Evaluarea implementării Strategiei se face la fiecare 6 luni de către membrii grupului permanent de experți.

37. Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului:

- va pregăti și va prezenta Guvernului și Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane, anual, în baza rezultatelor evaluărilor, un raport generalizat privind implementarea Strategiei;
- va elabora, la finele fiecărui an, în baza rezultatelor evaluărilor și necesităților identificate, propuneri pentru actualizarea Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei pe anii 2009-2011.

PLANUL DE ACȚIUNI
privind implementarea Strategiei naționale de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialilor victime ale
traficului de ființe umane pe anii 2009-2011

Nr. crt.	Acțiune	Responsabili	Parteneri	Termenul de realizare	Costul, mii lei	Sursa de finanțare	Rezultatul scontat
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Cadrul legal și instituțional							
I.	Armonizarea cadrului normativ național cu cerințele tratatelor internaționale în domeniu						
I.1.	Elaborarea Regulamentului cu privire la identificarea victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Administrației Publice Locale, Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Economiei și Comerțului	Autoritățile administrației publice locale, Organizația Internațională pentru Migrație, Fondul Națunilor Unite pentru Copii, Centrul Internațional "La Strada", Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei, Centrul Național pentru Prevenirea Abuzului față de Copii, Fundația elvețiană "Terre des Hommes", Ministerul Finanelor	2009	2,5	Organizația Internațională pentru Migrație	Aprobarea Regulamentului cu privire la identificarea victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane
I.2.	Elaborarea Regulamentului cu privire la protecția și asistența victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane			2009	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de stat, Organizația Internațională pentru Migrație și alte surse	Aprobarea Regulamentului cu privire la protecția și asistența victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane
I.3.	Elaborarea Regulamentului cu privire la protecția victimelor martori ai traficului de ființe umane			2009	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de stat, Organizația Internațională pentru Migrație și alte surse	Aprobarea Regulamentului cu privire la protecția victimelor martori ai traficului de ființe umane
I.4.	Elaborarea Regulamentului privind acreditarea serviciilor de protecție și asistență a victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane			2010-2011	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de stat, Organizația Internațională pentru Migrație și alte surse	Aprobarea Regulamentului privind acreditarea serviciilor de protecție și asistență a victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane

1.5.	Elaborarea/reexaminarea regulamentelor cu privire la coordonarea activităților la toate nivelurile SNR, inclusiv operațional			2009-2010	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de stat, alte surse	Aprobarea regulamentelor privind activitatea unității de coordonare a SNR și a echipei multidisciplinare teritoriale
1.6.	Elaborarea/reexaminarea acordurilor bilaterale între state privind identificarea și repatrierea victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane			2009-2011	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de stat, alte surse	Încheierea acordurilor
1.7.	Elaborarea standardelor minime de calitate pentru serviciile de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Administrației Publice Locale, Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Economiei și Comerțului		2009-2010	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de stat, alte surse	Aprobarea standardelor minime de calitate pentru serviciile de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane
2.	Dezvoltarea sistemului de protecție și asistență a victimelor traficului de ființe umane în baza abordării de sistem						
2.1.	Constituirea și consolidarea SNR	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Administrației Publice Locale, Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Economiei și Comerțului	Autoritățile administrației publice locale, Organizația Internațională pentru Migrație, Fondul Națunilor Unite pentru Copii, Centrul Internațional "La Strada", Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei, Centrul Național pentru Prevenirea Abuzului față de Copii, Fundația elvețiană "Terre des Hommes"	2009-2011		Bugetul de stat, alte surse	SNR constituit și consolidat
					179,0 168,0 370,5 103,7 103,7	Organizația Internațională pentru Migrație	Consolidarea și dotarea unității de coordonare a SNR Consolidarea echipei multidisciplinare (echipament, instruire, mijloace de comunicare, materiale de suport)
2.2.	Dezvoltarea sistemului de monitorizare și evaluare a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane			2009-2010	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de stat, alte surse	Sistem de monitorizare și evaluare dezvoltat; elaborarea formularelor/ fișelor standard de rapoarte privind monitorizarea și evaluarea

II. Servicii de protecție și asistență a victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane						
Asigurarea accesului la servicii de calitate al victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane						
			2009-2011	În limitele alocațiilor bugetare	Bugetul de stat, alte surse	Prestarea serviciilor
3.1.	Dezvoltarea serviciilor de protecție și asistență socială a copiilor și adulților	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Administrației Publice Locale, Organizația Internațională pentru Migrație	2009-2011	9386,0	Organizația Internațională pentru Migrație	
3.1.1.	Reparație, reabilitare (300 de persoane), reintegrare (500 de persoane)	Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Economiei și Comerțului, Ministerul Educației și Tineretului	2009-2011	1400,0 1400,0 1400,0		
3.2.	Cofinanțarea Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului	2009-2011	512,5 608,6 769,0*	Bugetul de stat, alte surse	Funcționarea centrului
III. Resurse umane						
4.	Consolidarea capacităților profesionale ale resurselor umane în domeniul protecției și asistenței victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane	Autoritățile administrației publice locale, Organizația Internațională pentru Migrație	2009			
4.1.	Elaborarea curriculumului/modulelor de formare profesională inițială și continuă a specialiștilor din cadrul SNR la subiectul prevenirii și asistenței victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Administrației Publice Locale, Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației și Tineretului	2009-2011			
4.1.1.	Elaborarea curriculumului/modulelor de formare profesională inițială și continuă a specialiștilor din cadrul SNR la subiectul prevenirii și asistenței victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane	Autoritățile administrației publice locale, Organizația Internațională pentru Migrație, Fondul Naționale Unite pentru Copii, Centrul Internațional "La Strada", Centrul pentru Prevenirea Abuzurilor față de Copii, Fundația elvețiană "Terre des Hommes", Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei	2009-2011			
4.1.2.	Elaborarea materialelor didactice pentru implementarea modulelor de formare profesională	Centrul Internațional "La Strada", Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei, Fundația elvețiană "Terre des Hommes", Centrul Național pentru Prevenirea Abuzului față de Copii	2009-2011			
4.1.3.	Implementarea curriculumului de formare profesională a specialiștilor în domeniul protecției sociale la subiectul prevenirii și asistenței victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane	Centrul Național pentru Prevenirea Abuzului față de Copii	2009-2011	714,0	Organizația Internațională pentru Migrație	Pregătirea curriculumului și includerea acestuia în planul de pregătire profesională; implementarea curriculumului; pregătirea formatorilor

IV. Sistem informațional unic					
Instituirea unui sistem unic de colectare a datelor privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane					
		Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Administrației Publice Locale, Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Tineretului	Autoritățile administrației publice locale, Organizația Internațională pentru Migrație, Fondul Națunilor Unite pentru Copii, Centrul Internațional "La Strada", Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei, Fundația elvețiană "Terre des Hommes", Centrul Național pentru Prevenirea Abuzului față de Copii	2009	În limitele alocațiilor bugetare 56,0
				2009	Bugetul de stat, alte surse
5.	Elaborarea Conceptului sistemului informațional de colectare a datelor				Concept elaborat
5.1.	Elaborarea Regulamentului de administrare a sistemului informațional			2009-2010	Regulament elaborat
5.2.	Elaborarea Acordului-cadru cu privire la regimul de colectare, prelucrare și schimb de informații privind cazurile de trafic de ființe umane			2009-2011	Aprobarea Acordului-cadru cu privire la regimul de colectare, prelucrare și schimb de informații privind cazurile de trafic de ființe umane
5.3.					
5.4.					
V. Comunicare și informare					
Sensibilizarea populației asupra prevenirii și combaterii traficului de ființe umane					
		Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Administrației Publice Locale, Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Tineretului	Autoritățile administrației publice locale, Organizația Internațională pentru Migrație, Fondul Națunilor Unite pentru Copii, Centrul Internațional "La Strada", Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei, Fundația elvețiană "Terre des Hommes", Centrul Național pentru Prevenirea Abuzului față de Copii	2009	Surse extrabugetare
6.	Elaborarea Strategiei de comunicare în cadrul SNR			2009	Strategie elaborată
6.1.	Elaborarea materialelor informaționale privind traficul de ființe umane			2009-2011	Materiale elaborate, diseminate
6.2.	Promovarea în mass-media a activităților cu referire la traficul de ființe umane			2009-2011	Activități realizate
6.3.	Implementarea campaniilor de comunicare în domeniul prevenirii traficului de ființe umane			2009-2011	Campanii implementate

VI. Finanțare					
7.	Promovarea mecanismului de finanțare și cofinanțare a măsurilor de protecție și asistență a victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane din bugetul de stat, din bugetele unităților administrativ-teritoriale și din alte surse				
7.1.	Elaborarea mecanismului de finanțare a serviciilor de protecție și asistență a victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Finanțelor, Ministerul Administrației Publice Locale, Consiliul Național pentru Protecția Drepturilor Copilului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Tineretului	Autoritățile administrației publice locale, Organizația Internațională pentru Migrație, Fondul Națunilor Unite pentru Copii, Centrul Internațional "La Strada", Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei, Fundația elvețiană "Terre des Hommes", Centrul Național pentru Prevenirea Abuzului față de Copii	2009-2011	În limitele alocațiilor bugetare
				Bugetul de stat, alte surse	Mecanism elaborat și implementat
* Inclus în Cadrul de cheltuieli pe termen mediu (2009-2011).					

Hotărârile Parlamentului 257/05.12.2008 Hotărâre privind aprobarea Strategiei Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialilor victime ale traficului de ființe umane pe anii 2009-2011 // Monitorul Oficial 27-29/66, 10.02.2009

24. HOTĂRÎRE

Nr. 1344 din 01.12.2008

cu privire la aprobarea Planului Național de acțiuni în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului pentru perioada 2009-2011*

În scopul armonizării cadrului normativ național la prevederile Cartei Sociale Europene revizuite, ratificate parțial prin Legea nr. 484-XV din 28 septembrie 2001 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 130, art. 959), cu modificările ulterioare, precum și promovării politicii în domeniul protecției drepturilor copiilor

Guvernul **HOTĂRĂȘTE:**

1. Se aprobă Planul național de acțiuni în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului pentru perioada 2009-2011 (se anexează).

2. Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Sănătății, alte ministere, la elaborarea planurilor strategice de cheltuieli pe termen mediu, vor ține cont de prevederile Planului național de acțiuni în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului pentru perioada 2009-2011.

3. Monitorizarea și coordonarea activităților de realizare a acțiunilor incluse în Planul sus-menționat se pun în sarcina Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului și Ministerului Educației și Tineretului.

4. Ministerele, alte autorități administrative centrale și autoritățile administrației publice locale vor asigura, în limitele competențelor atribuite, realizarea prezentei Hotărâri și a acțiunilor incluse în Plan, raportînd anual Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului, care va generaliza informațiile și va prezenta Guvernului, pînă la 31 martie, raportul integral privind mersul realizării Hotărârii în cauză.

PRIM-MINISTRU	Zinaida GRECEANÎI
Contrasemnează:	
Viceprim-ministru	Victor Stepaniuc
Ministrul protecției sociale, familiei și copilului	Galina Balmoș
Ministrul sănătății	Larisa Catrinici
Ministrul afacerilor interne	Gheorghe Papuc
Ministrul finanțelor	Mariana Durleșteanu
Ministrul educației și tineretului	Larisa Șavga

Nr. 1344. Chișinău, 1 decembrie 2008.

Aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1344 din 1 decembrie 2008

* Publicat : 09.12.2008 în Monitorul Oficial Nr. 218-220 art Nr : 1362

Planul național de acțiuni în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului pentru perioada 2009-2011

Nr. d/o	Denumirea activității	Indicatorii de monitorizare/ evaluare	Structurile responsabile	Parteneri	Termenele de realizare	Costul estimativ (mln lei)			Note
						total	Inclusiv pe surse de finanțare		
1.	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I. DEZVOLTAREA CADRULUI LEGAL									
Obiectivul general: Perfecționarea legislației naționale privind prevenirea și combaterea violenței împotriva copiilor									
Obiectivul 1. Armonizarea legislației naționale cu standardele internaționale și regionale în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului									
1.	Aducerea legislației în vigoare în corespundere cu Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie	Modificări și completări aprobate	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului	Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Economiei și Comerțului, Ministerul Justiției, autoritățile administrației publice locale, Ministerul Administrației Publice Locale	2009-2010	X			În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
2.	Modificarea și completarea Codului cu privire la contravențiile administrative și a Codului penal cu norme pentru combaterea pedepsei corporale în familie și în instituții	Codul penal și Codul cu privire la contravențiile administrative modificate; stabilirea unor penalizări efective și proporționale pentru toate formele de violență împotriva copilului	Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului	Procuratura Generală, autoritățile administrației publice locale	2009-2010	X			În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
3.	Revizuirea cadrului legal privind: decăderea din drepturile părințiști a părinților pentru abuz și violență față de copil; scoaterea copiilor din familia abuzivă fără decăderea părințișlor din drepturile părințiști	Legi de modificare și completare a legislației adoptate	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Administrației Publice Locale, Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Interne	Procuratura Generală, Ministerul Educației și Tineretului, autoritățile administrației publice locale	2009-2010				În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.

4.	Completarea legislației cu măsuri de protecție a specialiștilor și a persoanelor care raportează cazuri de violență împotriva copiilor	Legi de modificare și completare a legislației adoptate	Ministerul Afacerilor Interne	Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Justiției, Procuratura Generală, autoritățile administrației publice locale	2009-2010	X			În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
5.	Revederea cadrului legal cu referire la moralitate în vederea limitării fluxului de mesaje care promovează violența în presa scrisă, audiovizual, Internet etc.	Legi de modificare și completare a legislației adoptate; mecanism eficient de punere în aplicare a Legii audiovizualului elaborat	Agencia de stat pentru protecția moralității	Consiliul Național al Audiovizualului, Ministerul Culturii și Turismului, Ministerul Justiției	2009-2010	X			În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
6.	Completarea legislației cu prevederi referitor la asistența juridică gratuită obligatorie a copilului	Modificările / completările la legislație adoptate	Ministerul Justiției	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală	2009-2010	X			În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
Obiectivul 2. Elaborarea și promovarea cadrului normativ de reglementare a prevenirii și intervenției în cazurile de violență împotriva copilului									
7.	Elaborarea procedurilor legale standard de identificare, evaluare, referire, asistență și reintegrare în cazurile de violență împotriva copiilor	Proceduri standard elaborate	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Sănătății	Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Interne, autoritățile administrației publice locale	2009-2010	X			În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
8.	Elaborarea Regulamentului-cadru de funcționare a centrului de reabilitare a victimelor violenței în familie	Regulament elaborat	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Administrației Publice Locale	Ministerul Finanțelor, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, Procuratura Generală autoritățile administrației publice locale	2010	10,0	X	10,0	Mijloacele provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
9.	Elaborarea Standardelor minime de calitate pentru serviciile de asistență a victimelor violenței în familie	Standarde elaborate	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Administrației Publice Locale	Ministerul Finanțelor, Procuratura Generală, autoritățile administrației publice locale	2011	20,0	X	20,0	Mijloacele provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.

10.	Elaborarea cadrului normativ privind reglementarea activității asistentului social în instituțiile de învățământ preuniversitar, în instituțiile medicale și alte instituții cu activitate în domeniul protecției copilului	Cadru normativ elaborat	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Sănătății	Ministerul Finanțelor	2009-2010	X			În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
II. CADRUL, INSTITUȚIONAL									
Obiectivul general: Dezvoltarea cadrului instituțional pentru prevenirea și combaterea violentei împotriva copiilor									
Obiectivul 1. Consolidarea structurilor instituționale pentru prevenirea și combaterea violentei împotriva copilului									
11.	Organizarea și dotarea în cadrul judecătorilor a sălilor speciale pentru audierea copiilor	Săli organizate și dotate	Consiliul Suprem al Magistraturii, Ministerul Justiției	Ministerul Finanțelor	2009-2011	X			Cheltuielile pentru realizarea acestei măsuri urmează a fi efectuate în limita bugetelor aprobate ale instituțiilor respective.
Obiectivul 2. Dezvoltarea capacităților resurselor umane din sistemul de protecție a copilului în domeniul prevenirii și Combaterii violentei împotriva copilului									
12.	Elaborarea modulelor de formare profesională continuă a resurselor umane privind violența împotriva copilului pentru psihologi, pedagogi, asistenți sociali, medici, polițiști, juriști	Programe de formare profesională continuă elaborate pentru psihologi, pedagogi, asistenți sociali, medici, polițiști, juriști	Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției	Ministerul Economiei și Comerțului, universitățile, instituțiile de perfecționare și recalificare a cadrelor	2009	50,0	X	50,0	Mijloacele provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
13.	Implementarea modulelor de formare profesională continuă a resurselor umane privind violența împotriva copilului pentru psihologi, asistenți sociali, polițiști, medici, juriști, pedagogi	Numărul specialiștilor instruiți	Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției	Ministerul Economiei și Comerțului, universitățile, instituțiile de perfecționare și recalificare a cadrelor	anual				Costul va putea fi estimat de către fiecare minister după elaborarea modulelor și stabilirea numărului de persoane ce urmează a fi cuprins în programele respective.
14.	Elaborarea ghidurilor practice pentru prevenirea, identificarea și intervenția în cazurile de violență împotriva copilului pentru psihologi, pedagogi, asistenți sociali, medici, specialiști în drept (polițiști, procurori, avocați)	Ghiduri practice elaborate pentru psihologi, pedagogi, asistenți sociali, medici, specialiști în drept (polițiști, judecători, procurori, avocați)	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției	Ministerul Economiei și Comerțului, Procuratura Generală, universitățile, instituțiile de perfecționare și recalificare a cadrelor	2009	70,0	X	70,0	Mijloacele provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.

15.	Editarea ghidurilor practice pentru psihologi, pedagogi, asistenți sociali, medici, specialiști în drept (polițiști, judecători, procurori, avocați)	Ghiduri practice editate pentru psihologi, pedagogi, asistenți sociali, medici, specialiști în drept (polițiști, judecători, procurori, avocați)	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției	Ministerul Economiei și Comerțului, Procuratura Generală, universitățile, instituțiile de perfecționare și recalificare a cadrelor	2009	94,0 50,0 70,0 85,0	X	94,0 50,0 70,0 85,0	Mijloacele provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
16.	Elaborarea materialelor informaționale/didactice privind prevenirea și combaterea violenței împotriva copilului	Materiale informaționale/didactice elaborate	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Afacerilor Interne	Universitățile	2009	365,0	X	365,0	Mijloacele provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
17.	Organizarea cursurilor de formare profesională inițială și continuă a specialiștilor cu competențe în domeniul protecției drepturilor copilului	Cursuri de formare; stagieri	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Afacerilor Interne	Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Administrației Publice Locale, autoritățile administrației publice locale	2009-2011	X		X	În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
III. PREVENIREA VIOLENTEI ÎMPOTRIVA COPIILOR									
Obiectivul general: Dezvoltarea capacităților de prevenire a violenței împotriva copiilor									
Obiectivul 1. Dezvoltarea capacităților parentale de îngrijire și educare nonviolentă a copilului și de raportare a cazurilor de abuz									
18.	Elaborarea/editarea/difuzarea în instituțiile de învățământ a Recomandărilor metodice privind colaborarea instituțiilor educaționale cu părinții	Recomandări metodologice elaborate/editate/difuzate	Ministerul Educației și Tineretului	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, universitățile	2009	X		X	În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
19.	Desfășurarea activităților educative prin intermediul ungherașelor de educație antenatală a familiei în cadrul Cabinetelor copilului sănătos din Centrele medicilor de familie și cabinetelor educative în maternitate	Programe elaborate pentru educația gravidelor	Ministerul Sănătății	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, instituții medicale și de cercetări științifice	2010	15,0	X	15,0	Mijloacele provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.

20.	Elaborarea unui minicurs/modul de "Comunicare eficientă" și "Consiliere pedagogică a elevilor și părinților"	Minicurs/modul elaborat	Ministerul Educației și Tineretului, Institutul de Științe ale Educației, universitățile pedagogice, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Sănătății	2009	X				În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
Obiectivul 2. Dezvoltarea capacităților de comunicare interpersonală nonviolentă a copiilor									
21.	Elaborarea și promovarea programelor educative pentru copii în domeniul prevenirii violenței împotriva acestora	Programe de prevenire pentru copii, diversificate și aplicate la nivel național; copii informați despre procedurile de depunere a plângerilor în legătură cu violența/abuzul comis împotriva lor	Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului	2009-2010	X				În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
22.	Dezvoltarea capacităților rețelei naționale de educatori de la egal la egal în domeniul prevenirii violenței împotriva copilului	Programe de instruire elaborate și implementate	Ministerul Educației și Tineretului	Permanent	X				În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
23.	Elaborarea materialelor informaționale/didactice pentru copii privind prevenirea violenței împotriva acestora	Materiale informaționale/didactice elaborate și distribuite	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului	2009	1140,0	X	1140,0		Mijloacele provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
24.	Îmbunătățirea bazei tehnico-materiale a instituțiilor de învățământ artistic extrașcolar	Dotarea instituțiilor de învățământ cu instrumente muzicale	Ministerul Culturii și Turismului, Ministerul Finanțelor	2009 2010 2011	1100,0 1100,0 1100,0		1100,0 1100,0 1100,0	X	În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.

IV. ASISTENȚA ȘI PROTECȚIA VICTIMELOR ȘI A MARTORILOR VIOLENTEI ÎMPOTRIVA COPILULUI									
Obiectivul general: Asigurarea asistenței și protecției copiilor victime ale violenței									
Obiectivul 1. Elaborarea instrumentelor de identificare, raportare și intervenție în cazurile de violență împotriva copilului									
25.	Elaborarea criteriilor de identificare a situațiilor de abuz, exploatare a muncii copiilor, neglijare și violență împotriva copilului	Criterii elaborate și aprobate	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului	Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Afacerilor Interne, autoritățile administrației publice locale	2009	5,0	X	5,0	Mijloacele provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
26.	Elaborarea instrumentelor pentru aplicarea procedurilor standard de identificare, referire, asistență și reintegrare în cazurile de violență împotriva copiilor	Instrumente elaborate și aprobate (fișe de evidență, note informative etc.)	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Afacerilor Interne	Autoritățile administrației publice locale	2009	20,0	X	20,0	Mijloacele provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
27.	Crearea și asigurarea funcționării serviciului telefonic de urgență cu număr unic de apel (național/local)	Serviciul telefonic creat; numărul de cazuri de abuz, exploatare a muncii copiilor și violență raportate	Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Economiei și Comerțului, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Afacerilor Interne	Ministerul Administrației Publice Locale, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, autoritățile administrației publice locale	2009	X			În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
Obiectivul 2. Dezvoltarea serviciilor de asistență și reintegrare în cazurile de violență împotriva copiilor									
28.	Crearea, în comun cu autoritățile administrației publice locale de nivel al doilea, a serviciilor specializate de asistență pentru victimele violenței în familie	Servicii specializate de asistență pentru victimele violenței (Bălți, Hîncești)	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Administrației Publice Locale	Autoritățile administrației publice locale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației și Tineretului, Procuratura Generală	2009 2010 2011	1626,3 2269,2 2513	1626,3 2269,2 2513	X	În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
29.	Acordarea asistenței metodologice autorităților administrației publice locale în dezvoltarea serviciilor specializate de asistență pentru copiii victime ale violenței	Asistența metodologică acordată	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Sănătății	Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Finanțelor, Ministerul Justiției, Procuratura Generală, autoritățile administrației publice locale	Permanent	X			În limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.

V. SENSIBILIZAREA OPINIEI PUBLICE									
Obiectivul general: Creșterea sensibilității societății privind problema violentei împotriva copilului									
Obiectivul 1. Creșterea gradului de cunoaștere de către populație a dimensiunilor fenomenului violentei împotriva copilului									
30.	Elaborarea conceptului și difuzarea unei emisiuni TV pentru părinți	Concept elaborat, emisiuni difuzate	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Sănătății	Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală	2009	524,0	X	524,0	Mijloace provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
31.	Plasarea și actualizarea permanentă a paginilor web ale ministerelor de resort cu informații despre măsurile întreprinse în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului.	Rubrici create pe paginile web ale ministerelor	Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Afacerilor Interne	Ministerul Justiției Procuratura Generală	Permanent	X		In limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.	
Obiectivul 2. Schimbarea atitudinilor sociale față de fenomenul violentei împotriva copilului									
32.	Desfășurarea campaniei de informare privind excluderea exploatarea copilului prin muncă	Conceptul campaniei elaborat; existența parteneriatelor cu actorii sociali; campanie desfășurată	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Economiei și Comerțului, Ministerul Educației și Tineretului	Confederația Națională a Sindicatelor, Instituția publică națională a audiovizualului Compania "Teleradio-Moldova"	2009 2010	720,0 1080,0	X	720,6 1080,0	Mijloace provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
33.	Desfășurarea campaniei de informare privind combaterea și prevenirea violenței în școală	Conceptul campaniei elaborat; existența parteneriatelor cu actorii sociali; campanie desfășurată	Ministerul Educației și Tineretului	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Culturii și Turismului, Autoritățile administrației publice locale, Instituția publică națională a audiovizualului Compania "Teleradio-Moldova"	2009 2010	720,0 1080,0	X	720,0 1080,0	Mijloace provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
34.	Desfășurarea campaniei de reducere a mesajelor violente prin intermediul mass-mediei, Internet	Conceptul campaniei elaborat; existența parteneriatelor cu actorii sociali; campanie desfășurată	Agencia de stat pentru protecția moralității	Consiliul Național al Audiovizualului, Ministerul Culturii și Turismului	2010 2011	144,0 216,0	X	144,0 216,0	Mijloace provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și

VI. ANALIZĂ ȘI MONITORIZARE									
Obiectivul general: Colectarea și sistematizarea datelor relevante referitor la cazurile de violență împotriva copiilor									
Obiectivul 1. Introducerea subiectului de prevenire și combatere a violenței împotriva copiilor în sistemul educațional									
35.	Monitorizarea realizării obiectivelor curriculare din perspectiva combaterii violenței în școală	Raportul elaborat și publicat; recomandări pentru intervenții formulate	Ministerul Educației și Tineretului	Ministerul Afacerilor Interne, autoritățile administrației publice locale	2009	50,0	X	50,0	Mijloacele provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
Obiectivul 2. Documentarea cazurilor identificate de violență împotriva copilului și a intervențiilor realizate									
36.	Elaborarea pachetului-standard de documentare a cazurilor de violență împotriva copilului	Pachetul-standard elaborat și testat; Fișa-standard de raportare statistică elaborată și aplicată	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Sănătății	Procuratura Generală	2010	20,0	X	20,0	Mijloacele provenite din donații, granturi și alte surse conform legislației, precum și alocațiile aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
37.	Elaborarea rapoartelor anuale privind monitorizarea cazurilor de violență împotriva copilului	Rapoarte anuale editate	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Administrației Publice Locale, Ministerul Economiei și Comerțului, Ministerul Culturii și Turismului	Procuratura Generală, autoritățile administrației publice locale	2010-2011	X			In limita alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale.
mii lei									
TOTAL					2009	12726,3			3963,0
					2010	13369,2			2349,0
					2011	13613,0			236,0

25. HOTĂRÎRE

pentru aprobarea Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012 Nr. 1512 din 31.12.2008*

În conformitate cu Legea nr. 295-XVI din 21 decembrie 2007 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.18-20, art.57), Hotărîrea Guvernului nr. 191 din 25 februarie 2008 „Pentru aprobarea Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.42-44, art.257) și Hotărîrea Guvernului nr. 1360 din 7 decembrie 2007 „Cu privire la aprobarea Programului de eficientizare a sistemului de asistență socială pe anii 2008-2010” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.194-197, art.1412), precum și în scopul asigurării calității și eficienței sistemului de servicii sociale, Guvernul Hotărăște:

1. Se aprobă:

Programul național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012, conform anexei nr.1;

Planul de acțiuni pentru implementarea Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012, conform anexei nr.2.

2. Ministerele, alte autorități administrative centrale și autoritățile administrației publice locale vor asigura implementarea prevederilor Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012 și Planului de acțiuni pentru implementarea Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012.

3. Monitorizarea și coordonarea procesului de realizare a Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012 se pun în sarcina Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului și Ministerului Administrației Publice Locale, care vor raporta Guvernului despre realizarea Programului național și Planului de acțiuni pentru implementarea Programului național, o dată pe an (cătore 1 februarie).

4. Controlul asupra executării prezentei hotărîri se pune în sarcina Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului.

PRIM-MINISTRU

Zinaida GRECEANÎI

Contrasemnează:

Ministrul protecției sociale, familiei și copilului Galina Balmoș

Ministrul finanțelor

Mariana Durleșteanu

Ministrul administrației publice locale

Valentin Guznac

Nr. 1512. Chișinău, 31 decembrie 2008.

* Publicat: 20.01.2009 În Monitorul Oficial Nr. 7-9 art Nr : 25

PROGRAMUL NAȚIONAL privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012

I. Introducere

1. Programul național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012 (în continuare – Program) prevede o politică comprehensivă privind susținerea persoanelor în dificultate prin prestarea serviciilor sociale eficiente și de calitate înaltă. Aceste servicii au drept scop de a oferi sprijin persoanelor pe termen scurt sau lung, pentru a satisface nevoile lor sociale, a reduce excluziunea socială și a îmbunătăți calitatea vieții

2. Necesitatea elaborării prezentului Program este determinată de deficiențele vizibile ale sistemului actual de asistență socială: insuficiența serviciilor sociale la nivel comunitar; fragmentarea la diferite niveluri a serviciilor sociale, programelor, măsurilor pentru persoane și grupuri în dificultate; caracterul excesiv al instituționalizării; lipsa coordonării și conlucrării necesare pentru implementarea unor politici sociale integrate și coerente

3. Sistemul integrat de servicii sociale are următoarele caracteristici:

- a) identificarea și prioritizarea necesităților individuale ale persoanelor în dificultate;
- b) soluționarea problemelor la nivel comunitar, precum și prestarea serviciilor sociale specializate beneficiarilor conform necesităților;
- c) integrarea serviciilor sociale, evitând dublarea, suprapunerea sau lacunele în prestarea acestora;
- d) coordonarea procesului de utilizare eficientă și formare profesională a resurselor umane angajate în sistemul de asistență socială;
- e) gestionarea asigurării calității și eficienței serviciilor sociale conform standardelor de calitate și mecanismelor unice.

4. Dezvoltarea sistemului integrat de servicii sociale va crea oportunități mai bune pentru incluziunea socială a persoanelor în dificultate, asigurând respectarea drepturilor fundamentale ale acestora. Combinând măsurile de prevenire, reabilitare, precum și soluționând cazurile la nivel comunitar înainte ca ele să se agraveze (iar soluționarea lor să devină mai costisitoare), sistemul va deveni mai eficient din punctul de vedere al costurilor, va acoperi pe toți cei care au nevoie de sprijin social și va avea un impact pozitiv asupra calității vieții cetățenilor.

5. Crearea sistemului integrat de servicii sociale va contribui la realizarea de către Republica Moldova a angajamentelor asumate în contextul opțiunilor strategice în domeniul protecției sociale. Acestea includ Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011, Strategia națională privind reformarea sistemului de îngrijire rezidențială a copilului 2007–2012, Planul Național de Acțiuni privind Drepturile Omului și Planul Național de acțiuni “Educație pentru toți” 2004-2015, Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, Planul de acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, precum și Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Omului și Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Copilului.

II. Situația actuală

Factorii ce influențează cererea serviciilor sociale

6. În Republica Moldova există un șir de factori social-economici care contribuie la sporirea cererii de servicii sociale. Aceștia includ rate înalte de sărăcie și migrație, schimbări demografice și de atitudini culturale.

7. Deși situația economică din țară a înregistrat o creștere pe parcursul ultimilor ani, progresul realizat în reformarea sistemului de asistență socială rămâne a fi modest. Sporirea cheltuielilor publice pentru asistență socială (în 2007 acestea constituiau circa 12,4 % din PIB) a avut un efect limitat și mijloacele nu au fost orientate spre cele mai nevoiașe familii și grupuri sociale. Partea preponderentă a sistemului de asistență socială o constituie prestațiile sociale, care nu întotdeauna contribuie la atenuarea situației beneficiarilor. În unele cazuri intervenția este mai eficientă, dacă pe lângă prestațiile sociale persoana poate beneficia și de servicii sociale. În același timp, serviciile sociale existente nu acoperă cererea pentru acestea.

8. Începînd cu anii 1990, numărul total al populației este în descreștere. Pînă în anul 1990, acest lucru se datora mai mult procesului sporit al migrației, ulterior rata decesului a depășit rata nașterii, ceea ce a agravat declinul. Se prognozează că între anii 2009 și 2020 numărul total al populației va scădea cu 121000 din cauza micșorării numărului de copii și adulți în vîrstă de pînă la 60 de ani, precum și creșterii semnificative a numărului de persoane vîrstnice. Conform estimărilor, rata vîrstnicilor în populație va crește de la 13% la 18%. Această creștere considerabilă a populației vîrstnice semnifică că numărul total al celor care au nevoie de servicii sociale va crește pînă în anul 2020, chiar dacă numărul total al populației este în declin.

9. Tradițional, în multe comunități s-a acordat atenție necesității de a susține persoanele și familiile în dificultate temporară sau permanentă, însă tradițiile culturale din ultimele decenii au favorizat în multe cazuri instituționalizarea copiilor și adulților ca răspuns la nevoile sociale. Potrivit celor mai recente date, rata copiilor plasați în îngrijire rezidențială în Republica Moldova continuă să fie una din cele mai înalte în fostele republici sovietice.

10. Se estimează că în anul 2009, aproximativ 12% din populație vor avea nevoie de servicii sociale cel puțin o dată pe parcursul unui an. Suportul necesar include sprijin comunitar, precum și îngrijire specializată în formă de servicii sociale sau ajutor financiar pentru situații de urgență (separate de sistemul obișnuit de prestații bănești), pentru a-i ajuta să depășească o anumită criză specifică pe termen scurt.

Prestarea serviciilor sociale la momentul actual

11. Tipurile de servicii sociale de care beneficiază populația pot fi clasificate în servicii sociale primare (comunitare), servicii sociale specializate și servicii sociale cu specializare înaltă. La baza acestei clasificări stă nivelul de specializare a serviciilor sociale. Mulți din beneficiarii serviciilor sociale cu specializare înaltă, în special cele rezidențiale, nu au nevoie de un astfel de nivel intensiv de asistență, folosind aceste servicii din lipsa alternativelor. De menționat că aceste trei niveluri de servicii nu corespund exact nivelurilor administrative din Republica Moldova. Primăria administrează unele servicii sociale comunitare, autoritățile centrale administrează majoritatea serviciilor sociale cu specializare înaltă, iar restul serviciilor sociale sînt administrate de raion, ceea ce constituie o parte din serviciile comunitare, majoritatea serviciilor specializate și unele servicii cu specializare înaltă.

Servicii sociale primare (comunitare)

12. Serviciile sociale primare ar trebui să fie primul punct de contact pentru beneficiarii sistemului de asistență socială. La nivel comunitar există un număr limitat de servicii sociale: îngrijirea la domiciliu, cantinele de ajutor social, sprijin din partea asistenților sociali comunitari existenți, sprijin financiar din fondul de susținere socială a populației și serviciile centrelor comunitare.

13. Serviciul de îngrijire la domiciliu este adresat persoanelor vîrstnice și persoanelor cu dizabilități prestat de către lucrători sociali. În anul 2007, 25566 persoane au beneficiat de acest suport, care a fost acordat de către 2428 lucrători sociali. Eșinînd cont de înregistrarea solicitărilor de la mai mult de 8505 de oameni, care, în prezent, nu beneficiază de îngrijire la domiciliu și, deoarece prestarea serviciului este limitată la vîrstnicii solitari și la cei ce nu pot lucra, este necesar de a dezvolta acest tip de serviciu.

14. Serviciul de alimentare în cadrul cantinelor de ajutor social oferă hrană pentru persoanele vulnerabile pe o perioadă ce nu depășește 30 de zile trimestrial. Acest serviciu este finanțat, în mare parte, din bugetele locale și din subvențiile de la Fondul republican de susținere socială a populației din donații private, precum și de la organizații neguvernamentale. Numărul cantinelor de ajutor social a crescut semnificativ în ultimii ani: în 2007 existau 99 cantine – de nouă ori mai mult decît în 2001 – deservind peste 5000 de persoane. Limitarea serviciului la un număr fix de zile pe persoană, indiferent de circumstanțele individuale, reduce capacitatea serviciului de a satisface necesitățile existente.

15. În ultimii cinci ani au început să se dezvolte serviciile sociale comunitare, aflate în responsabilitatea asistentului social comunitar. Aceste servicii includ: consilierea, informarea, managementul de caz. Ele se bazează pe evaluarea inițială și complexă a beneficiarului și nevoilor lui individuale. Acțiunile se axează pe mobilizarea eforturilor persoanei și sporirea sprijinului din partea familiei și comunității în vederea depășirii situației dificile, precum și asigurarea integrării sociale eficiente. Dacă în anul 2006, la nivel de țară existau numai 48 de asistenți sociali comunitari, care îndeplineau aceste activități, la moment rețeaua de asistenți sociali a crescut considerabil constituind 996 de unități aprobate.

16. Un serviciu comunitar solicitat este acordarea ajutorului material de la Fondul republican și fondurile locale de susținere socială a populației. Acest ajutor se acordă, de regulă, o singură dată în an și nu întotdeauna este orientat spre satisfacerea necesităților celor mai nevoiașe persoane.

17. Unele din centrele comunitare existente prestează servicii sociale primare, precum și activități extracurriculare și în grupuri de suport pentru diferiți beneficiari.

Servicii sociale specializate

18. Aceste servicii deserveșc un număr redus de persoane ale căror nevoi nu pot fi soluționate la nivel de comunitate. Se presupune că numărul persoanelor care au nevoie de servicii sociale specializate este mult mai mic decât numărul celor care beneficiază de servicii sociale primare. Acestea includ servicii specializate de îngrijire de zi, centre de plasament temporar, suport pentru familiile substitutive, suport pentru reintegrarea copiilor în familia din îngrijirea rezidențială.

19. Centrele specializate de zi au început să se dezvolte, mai ales, în ultimii cinci ani. Serviciile sociale specializate prestate în cadrul lor pot include asistență medicală și psihologică. La moment există 25 de centre de îngrijire de zi pentru adulți și persoane cu dizabilități, 25 de centre pentru familii cu copii cu dizabilități și 30 de centre de zi pentru familii cu copii în situații de risc. Adesea aceste centre combină îngrijirea specializată cu activități de îngrijire primară.

20. Centrele de plasament temporar sînt create, de regulă, de societatea civilă și cu suportul organizațiilor internaționale. Acestea numără 14 centre pentru adulți, inclusiv cu dizabilități, și 16 centre pentru copii cu dizabilități, precum și un adăpost pentru persoanele fără domiciliu în municipiul Chișinău.

21. Protecția specializată pentru copiii în dificultate este asigurată, în mare parte, prin intermediul serviciilor de substituire a familiei. La finele anului 2007 mai mult de 5965 de copii se aflau sub tutelă; au fost înregistrate 353 de adopții naționale și 95 de adopții internaționale; existau 53 case de copii de tip familie cu 241 copii în îngrijire; 42 de asistenți parentali profesioniști cu 41 de copii în îngrijire. În unele regiuni ale republicii a fost instituit sistemul de prevenire a instituționalizării copiilor, care urmărește reducerea numărului de copii plasați în instituții rezidențiale.

Servicii sociale cu specializare înaltă

22. Serviciile de îngrijire rezidențială continuă a fi cele mai solicitate, datorită accesului limitat la alte tipuri de servicii sociale. Îngrijirea rezidențială (24/24 ore) are nevoie să fie prestată numai unui număr foarte restrîns de persoane, care se confruntă cu probleme extrem de grave. Serviciile rezidențiale implică costuri mari, nu reflectă și nici nu satisfac pe deplin nevoile beneficiarilor. Aceștia ar putea beneficia de servicii sociale în familie și în comunitatea lor.

23. Instituțiile rezidențiale sînt gestionate de autoritățile centrale sau de autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea (raion). Instituțiile rezidențiale gestionate de autoritățile centrale includ 2 case pentru copii, 65 școli de tip internat; 2 case internat pentru copiii cu dizabilități mintale, 1 instituție pentru copiii în conflict cu legea, 2 instituții sociale pentru persoane vîrstnice și cu dizabilități și 4 internate psihoneurologice pentru adulți. Autoritățile raionale gestionează circa 170 instituții sociale.

24. În ultimii cinci ani, numărul persoanelor aflate în îngrijirea rezidențială a crescut. În anul 2007, mai mult de 11000 copii trăiau în instituții rezidențiale. Acest număr este aproape de două ori mai mare decât numărul copiilor ce locuiesc în familii substitutive. Aproape 1700 vîrstnici și persoane cu dizabilități erau plasați în îngrijire rezidențială; aproape 645 vîrstnici erau plasați în aziluri gestionate de administrațiile raionale și 600 persoane – în instituții de nivel național. În anul 2007, numărul cererilor de plasare a adulților în instituții rezidențiale a depășit capacitățile de cazare și întreținere stipulate pentru aceste instituții.

25. În cadrul serviciilor de îngrijire rezidențială se identifică un șir de probleme:

- a) îngrijirea instituțională nu asigură o abordare individualizată față de beneficiari;
- b) angajații instituțiilor rezidențiale nu sînt instruiți suficient pentru a acorda asistență adecvată nevoilor beneficiarilor și, adesea, nu sînt incluși în programe de formare profesională continuă;
- c) sistemul nu prevede o revizuire a situației beneficiarului pentru a evalua posibilitatea reintegrării lui în familie și comunitate. Aceasta poate conduce la deteriorarea relațiilor familiale, izolare socială și dependență cronică de sistemul rezidențial;

d) plasamentul de lungă durată și nedeterminat impune necesitatea alocării mijloacelor financiare pentru același contingent de beneficiari pe perioade lungi de timp;

e) sistemul de îngrijire rezidențială este costisitor în toate cazurile. Cel mai mare cost al serviciilor rezidențiale este în instituțiile pentru copiii cu dizabilități. După dezvoltarea și implementarea standardelor minime de calitate, costul serviciilor rezidențiale va spori semnificativ;

f) îngrijirea instituțională, prin natura sa, necesită acțiuni suplimentare pentru protecția drepturilor beneficiarului. Folosirea acestui tip de îngrijire nu numai ca o opțiune excepțională va constitui o dificultate foarte mare pentru Republica Moldova în onorarea angajamentelor asumate în cadrul convențiilor internaționale.

26. În Republica Moldova sînt dezvoltate cîteva servicii sociale cu specializare înaltă, orientate spre nevoile unui grup restrîns de beneficiari. Acestea includ: Centrul de plasament temporar pentru minori (copiii străzii), Centrul pentru reabilitarea victimelor traficului de ființe umane. Cu toate acestea, este evidentă insuficiența serviciilor sociale cu specializare înaltă pentru persoanele ce se confruntă cu multe probleme sociale grave, precum violența în familie și dependența de alcool și droguri. Unele servicii de acest gen au fost dezvoltate doar în regiuni-pilot, în special de ONG-uri. Nu există analize privind acoperirea nevoilor reale ale populației în astfel de servicii.

27. Serviciile protetico-ortopedice se prestează în cadrul Centrului Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare, aflat în subordinea Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului. Serviciile Centrului sînt prestate persoanelor cu dizabilități locomotorii: asigurarea cu încălțăminte ortopedică, mijloace de locomoție nemecanizate și servicii de recuperare. Centrul are la evidență 87727 persoane. Serviciile se prestează atît în cadrul Centrului, cît și la locul de trai, prin intermediul echipelor medicale-tehnice și al felcerului pentru prozare din subordinea structurilor teritoriale de asistență socială.

28. Serviciile de reabilitare balneo-sanatorială oferă îngrijire intensivă pe termen scurt în centrele republicane pentru reabilitarea persoanelor cu dizabilități și persoanelor vîrstnice „Speranța” din orașul Vadul lui Vodă și „Victoria” din orașul Serghievca, regiunea Odesa, Ucraina. Aceste servicii sînt acordate sub formă de facilități pentru persoanele sus-menționate, în funcție de categorie, cu reducere la 100% sau 70% din costul biletului de reabilitare. Numărul de beneficiari de reabilitare balneo-sanatorială deserviți anual de către ambele centre este de 8790 de persoane, fiecare centru avînd o capacitate de 260 paturi.

Legislația

29. Sistemul de asistență socială este reglementat de numeroase legi și regulamente. Cu toate acestea, nu toate tipurile de servicii sociale sînt acoperite de cadrul legal. O parte din legislația existentă este formală și declarativă și nu dispune de mecanisme adecvate pentru implementarea și monitorizarea prevederilor sale. În special, adesea nu există acoperire financiară deplină pentru realizarea obiectivelor stabilite, iar stimularea parteneriatului între stat și societatea civilă este insuficientă. Sub unele aspecte, legislația în domeniu este incoerentă și chiar contradictorie. Cadrul legal revizuit ce acoperă un spectru mai larg de servicii sociale este în proces de completare și trebuie să fie îmbunătățit.

Cadrul instituțional

30. Autoritățile administrației publice locale de nivelul întîii sînt reprezentate de consiliile locale și orașenești și au drept sarcini identificarea problemelor sociale, administrarea și gestionarea fondurilor locale pentru asistență socială, dezvoltarea și susținerea financiară a serviciilor sociale comunitare, precum și crearea parteneriatelor cu ONG-uri pentru dezvoltarea serviciilor sociale.

31. Autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea sînt reprezentate de secțiile/direcțiile de asistență socială și protecție a familiei raionale, ale municipiilor Chișinău și Bălți, Direcția pentru Protecția Drepturilor Copiilor din municipiul Chișinău și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, care implementează politicile sociale, creează și dezvoltă servicii sociale la nivel de raion. Consiliile raionale și fondurile de susținerea socială a populației constituie resurse instituționale strategice ce pot avea o influență pozitivă asupra creării și dezvoltării serviciilor sociale și un impact pozitiv asupra vieții oamenilor.

32. Autoritățile publice centrale implicate în prestarea serviciilor sociale (în special, îngrijirea rezidențială) includ Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului (MPSFC), Ministerul Educației și Tineretului (MET)

și Ministerul Sănătății (MS). MPSFC este organul central specializat al administrației publice responsabil pentru elaborarea, promovarea și implementarea politicii și programelor naționale în domeniul asistenței sociale.

Aceasta include direcționarea și gestionarea mecanismelor de supervizare a întregului sistem de servicii sociale; coordonarea metodologică a activității structurilor teritoriale de asistență socială, a asistenților sociali, lucrătorilor sociali și prestatorilor de servicii sociale, precum și supervizarea colectării și distribuirii mijloacelor Fondului republican de susținere socială a populației. MPSFC este împuternicit să conducă grupul sectorial de lucru pentru elaborarea cadrului de cheltuieli pe termen mediu în domeniul protecției sociale, coordonarea activităților în acest domeniu între ministere, între diferite niveluri ale autorităților publice de ordin național și locale și cu partenerii internaționali de dezvoltare. De asemenea, conduce și Grupul de Coordonare a Protecției Sociale, care este unul din forurile principale pentru discuții cu partenerii internaționali de dezvoltare.

33. Resurse importante pentru dezvoltarea serviciilor sociale se conțin în structurile societății civile ce funcționează în domeniul social (circa 400 ONG-uri). Aceste organizații au implementat un șir de servicii sociale – modele de bune practici, unele fiind replicate la nivel național, fapt care oferă posibilitatea de a le considera ca fiind importante în procesul de planificare și prestare de servicii sociale. Donatorii internaționali, de asemenea, oferă suport tehnic și financiar în dezvoltarea serviciilor sociale, prezentând modele internaționale pentru consolidarea capacităților.

Cadrul operațional

34. Cadrul instituțional existent nu dispune de suficiente resurse și capacități pentru a îndeplini unele funcții operaționale de bază, precum monitorizarea (inclusiv evidența completă a serviciilor sociale și a numărului de beneficiari), evaluarea impactului, inspecția, acreditarea și formarea continuă a personalului angajat în sistemul de asistență socială. Au fost elaborate și aprobate standarde de calitate doar pentru unele tipuri de servicii sociale. Activitatea MPSFC este afectată de fluxul impunător de adresări care nu-și găsesc soluționare la nivel local.

Resursele umane

35. La nivel comunitar, activitatea de asistență socială este realizată de către lucrătorii sociali și asistenții sociali angajați de autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea, iar în unitatea teritorială autonomă Găgăuzia de autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi. În 2007 au fost angajați sa activeze la nivel comunitar aproximativ 600 de asistenți sociali, iar în 2008 s-a preconizat angajarea a încă 396 unități de asistenți sociali comunitari. Numărul acestora continuă să fie insuficient comparativ cu diversitatea nevoilor populației vulnerabile și necesitatea acestora de asistență socială. Doar circa 10 % din asistenții sociali angajați dispun de calificarea necesară. Salariile mici conduc la fluctuația sporită a cadrelor. La nivel raional în structurile de asistență socială sînt angajați specialiști în problemele familiilor cu copii în situație de risc, specialiști în problemele persoanelor în vîrstă și cu dizabilități, specialiști pentru evidența și distribuirea ajutorului material din fondul local de susținere socială a populației. Cu toate acestea, cea mai mare proporție de personal ce prestează servicii sociale este angajată în serviciile rezidențiale. Cele mai recente cifre indică că 5400 de angajați lucrează în instituțiile rezidențiale pentru copii, iar aproape 1500 în instituțiile subordonate Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului pentru persoanele vîrstnice și persoanele cu dizabilități. Acest număr reprezintă o rată de un angajat pentru două persoane aflate în îngrijirea rezidențială, ceea ce nu reprezintă neapărat nevoile multor persoane și care majorează costurile în contextul resurselor limitate.

Finanțe

36. Resursele pentru finanțarea serviciilor sociale sînt diverse. Bugetul de stat oferă mijloace financiare pentru instituțiile rezidențiale specializate și pentru programele naționale de protecție socială; bugetele unităților administrativ-teritoriale oferă resurse financiare pentru serviciile sociale dezvoltate pe teritoriul din subordine și pentru beneficiarii locali; iar mijloacele financiare ale Fondului republican și fondurilor locale de susținere socială a populației sînt folosite pentru acordarea ajutorului material unic persoanelor în dificultate. Mijloacele din donații, sponsorizări și alte contribuții din partea persoanelor fizice sau agenților economici din țară și de peste hotare sînt sporadice.

37. Pe parcursul anului 2007 din bugetul public național au fost cheltuiți circa 6596,9 milioane lei pentru

protecție socială, din care 2157,2 milioane lei prin domeniul asistenței sociale și 4439,7 milioane lei prin sistemul de asigurări sociale. Mijloacele Fondului republican și fondurilor locale de susținere socială a populației au constituit 112,4 milioane lei, care a avut ca beneficiari aproximativ 329,7 mii beneficiari. Pentru serviciile sociale au fost cheltuite circa 248,9 milioane lei, ceea ce constituie 11,5 la sută din cheltuielile pentru asistență socială. Din acestea, cheltuielile pentru serviciile comunitare constituie 28,4 la sută sau circa 70,6 milioane lei, pentru servicii sociale specializate 18,0 la sută sau 44,7 milioane lei și pentru servicii sociale cu specializare înaltă (preponderent serviciile rezidențiale) 53,6 la sută sau 133,5 milioane lei. Dacă comparăm mijloacele financiare cu numărul beneficiarilor, atunci putem constata că în prezent cele mai ieftine sînt serviciile prestate la nivel de comunitate și constituie în medie 1506,3 lei pentru un beneficiar, cele mai costisitoare fiind serviciile sociale cu specializare înaltă, care constituie 10728,9 lei pe un beneficiar.

III. Definirea problemelor care determină necesitatea Programului

38. Serviciile sociale existente nu satisfac nevoile persoanelor în termeni cantitativi sau / și calitativi.

39. Referitor la cantitatea serviciilor sociale solicitate și prestate, există probleme de două tipuri: pe de o parte, multe persoane nu beneficiază de servicii sociale chiar dacă au nevoie de ele (adică, există erori de excludere), iar pe de altă parte, unele persoane beneficiază de servicii sociale de care nu au nevoie (adică, erori de includere). Motivele sînt:

a) serviciile sociale existente sînt amplasate preponderent în localitățile urbane, iar în localitățile rurale acestea sînt insuficiente sau chiar inexistente ceea ce limitează accesul la ele a multor persoane în dificultate;

b) lipsa informației cu privire la serviciile sociale nu asigură pe deplin realizarea dreptului la asistență socială, mai ales în rîndul populației rurale;

c) cerințele pentru confirmarea eligibilității pentru serviciile sociale se consideră complicate, ceea ce generează refuzul solicitantului;

d) atitudinile neadecvate față de beneficiari, intenționate sau neintenționate, pot împiedica persoanele să solicite serviciile sociale de care au nevoie;

e) unele servicii sociale sînt limitate la anumite grupuri de persoane, ceea ce înseamnă că alții care ar putea beneficia de ele nu au această posibilitate;

f) nu există un sistem de revizuire a cazurilor pentru a asigura servicii adecvate nevoilor beneficiarilor și necesitatea identificării momentului de ieșire din sistemul de asistență socială în cazul în care circumstanțele lor se îmbunătățesc.

40. Referitor la calitatea serviciilor sociale se constată unele deficiențe:

a) serviciile sociale nu sînt prestate în baza evaluării nevoilor individuale și comunitare;

b) sistemul actual se bazează mai mult pe servicii de intervenție decît pe servicii de prevenire. Această situație permite agravarea cazurilor, iar soluționarea lor devine imposibilă la nivel comunitar, și sînt referite la servicii de asistență specializată, care sînt și mai costisitoare. Intervenția întîrziată provoacă efecte negative atît asupra beneficiarului și familiei lui, cît și asupra comunității;

c) reabilitarea și reintegrarea beneficiarilor nu sînt întotdeauna atribuții ale serviciilor sociale primare;

d) nu există un cadru operațional comprehensiv pentru prestarea serviciilor sociale;

e) distribuirea resurselor financiare și umane este ineficientă. În anul 2007 serviciile sociale cu specializare înaltă au acoperit 3% din cazurile de servicii sociale și au constituit 53,6% din cheltuielile bugetului executat, pe cînd cele 28,4% din cheltuielile pentru serviciile sociale acoperă la rîndul său 11,3% din beneficiarii de servicii sociale comunitare. Totodată, serviciile sociale cu specializare înaltă utilizează un număr disproporțional de angajați.

41. Unele măsuri noi de asistență socială orientate spre soluționarea problemelor identificate au fost deja pilotate. Prezentul Program are drept scop consolidarea acestor eforturi pentru a oferi asistență socială celor ce au nevoie de ea, racordînd-o la nevoile beneficiarilor.

IV. Scopul Programului

42. Scopul prezentului Program este de a îmbunătăți calitatea vieții persoanelor în dificultate.

43. Sistemul integrat de servicii sociale este o componentă a sistemului de protecție socială prin care statul, autoritățile administrației publice locale și societatea civilă asigură prevenirea, limitarea și eliminarea efectelor temporare sau permanente ale situațiilor generate de sărăcie și vulnerabilitate sporită.

44. Integrarea sistemului de servicii sociale presupune mai multe abordări integrative: integrare la nivel de politici, integrarea serviciilor sociale pentru toate grupurile de beneficiari într-un sistem unic, racordarea serviciilor sociale cu prestațiile sociale, integrarea la nivelul abordării comprehensive a familiei, unificarea metodologiei de lucru a sistemului, integrarea de ordin multidisciplinar la nivelul grupului. Integrarea sistemului de servicii sociale va fi realizată, de asemenea, și prin intermediul programelor intersectoriale, bazate pe promovarea unor politici strategice care vizează serviciile sociale pentru toate grupurile de beneficiari, de exemplu, dezinstituționalizare, combaterea traficului de ființe umane, oportunități egale, abordare gender etc.

45. În afară de principiul integrării sistemice, prezentul Program este ghidat de următoarele principii:

a) principiul asistenței sociale orientate – prevede direcționarea prioritară a serviciilor sociale spre cei mai săraci și vulnerabili, identificați în baza evaluării nevoilor individuale;

b) principiul centrării pe beneficiar – prevede ajustarea serviciilor sociale la nevoile beneficiarilor, într-un proces de schimbare continuă, în baza evaluării sistematice a impactului acestora asupra situației beneficiarului. Aceasta include consolidarea capacităților și motivarea beneficiarului de a depăși situația de dificultate, acolo unde este posibil, precum și încurajarea implicării active a beneficiarului în identificarea nevoilor, planificarea, implementarea și monitorizarea serviciilor sociale;

c) principiul prestării serviciilor sociale în comunitate – prevede suportul prioritar al beneficiarului în familie și în comunitate;

d) principiul accesibilității – prevede asigurarea accesului persoanelor în dificultate la toate serviciile: informarea populației despre serviciile sociale existente, dezvoltarea serviciilor sociale noi și amplasarea lor în proximitatea beneficiarilor, precum și adaptarea mediilor la necesitățile beneficiarilor;

e) principiul oportunităților egale – prevede asigurarea drepturilor la serviciile sociale tuturor persoanelor în dificultate, fără discriminare de gen, vârstă, religie, cultură și limbă.

V. Obiective și domenii de intervenție

46. Pentru a realiza obiectivele prezentului Program, este necesar de a examina rezultatele scontate, precum și contribuțiile necesare (inclusiv resurse umane și financiare) pentru atingerea acestor rezultate.

OBIECTIVUL I

Asigurarea calității și eficienței sistemului integrat de servicii sociale

47. Calitatea și eficiența sînt îmbunătățite prin funcționarea eficientă a celor cinci componente ale cadrului de gestionare a sistemului integrat de servicii sociale:

a) cadrul normativ;

b) cadrul instituțional (inclusiv delimitarea funcțiilor și responsabilităților pe niveluri administrative);

c) cadrul operațional (dezvoltarea și standardizarea procedurilor de lucru);

d) resurse umane;

e) finanțe.

48. Funcționarea coerentă și eficientă a sistemului integrat de servicii sociale se realizează prin proceduri de monitorizare a calității și eficienței sistemului, crearea mecanismului de acreditare a prestatorilor de servicii sociale în baza indicatorilor stabiliți în standardele de calitate elaborate pentru fiecare tip de serviciu social. Totodată, calitatea serviciilor sociale prestate depinde și de asigurarea nivelului de competență profesională a personalului angajat în sistemul de asistență socială.

Dezvoltarea, ajustarea și promovarea cadrului normativ

49. Cadrul normativ va fi revizuit și ajustat în conformitate cu prezentul Program. În acest proces vor fi luate în considerare progresele și lacunele cadrului normativ național, prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, experiența națională și internațională în prestarea serviciilor sociale, precum și recomandările din rapoartele internaționale cu privire la respectarea drepturilor beneficiarilor.

50. Va fi modificată și completată Legea asistenței sociale nr. 547-XV din 25 decembrie 2003 și vor fi elaborate: Legea privind serviciile sociale, Legea cu privire la protecția copilului, Legea cu privire la acreditare și inspecție în domeniul asistenței sociale.

Dezvoltarea și consolidarea cadrului instituțional

51. La nivel central, MPSFC, care dirijează procesul de elaborare și implementare a politicii statului în domeniul asistenței sociale, își va concentra eforturile asupra elaborării și revederii abordărilor strategice, precum și asupra asigurării funcționării mecanismelor de monitorizare a întregului sistem de servicii sociale la toate nivelurile administrației publice. Acestea includ revizuirea cadrului normativ și financiar, formarea profesională continuă, elaborarea standardelor de calitate, mecanismelor de procurare a serviciilor sociale, procedurilor de acreditare și inspecție, mecanismelor de monitorizare și evaluare a calității serviciilor sociale, procedurilor de raportare.

Deoarece problemele cu care se confruntă populația sînt multiaspectuale, iar prevenirea și soluționarea acestora necesită indispensabil implicarea societății în ansamblu, managementul strategic eficient presupune elaborarea unei politici globale și coerente privind sistemul protecției sociale, cu stabilirea ulterioară a domeniilor de competență interministerială. În acest context, este necesar de a stabili, la nivel guvernamental, o comisie interministerială pentru probleme sociale privind coordonarea politicilor intersectoriale. Grupul sectorial de lucru pentru cadrul de cheltuieli pe termen mediu în protecția socială este un for important pentru realizarea acestei coordonări.

52. Competențele organizaționale și manageriale ale MPSFC vor fi revizuite și perfecționate.

53. Ținînd cont de concentrarea competenței de bază asupra elaborării și managementului politicilor sociale, MPSFC va coopera cu autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi și nivelul al doilea, în condițiile legii, în dezvoltarea serviciilor sociale și asigurarea calității lor.

54. Autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea sînt responsabile de implementarea politicilor sociale și gestionarea politicilor naționale la nivel teritorial, inclusiv dezvoltarea, monitorizarea și evaluarea serviciilor sociale specializate cu aplicarea procedurilor de planificare strategică locală. Ele vor fi responsabile pentru angajarea și supervizarea profesională a asistenților sociali și lucrătorilor sociali.

55. În vederea consolidării capacităților structurilor teritoriale de asistență socială, se recomandă autorităților administrației publice locale de nivelul întâi și nivelul al doilea, să creeze Serviciul asistență socială comunitară.

56. Responsabilitatea cu privire la protecția drepturilor copilului se recomandă a fi transferată din competența direcțiilor generale învățămînt, tineret și sport în competența structurilor teritoriale de asistență socială.

57. Comisiile pentru protecția copilului aflat în dificultate vor fi instituite în acele regiuni unde acestea încă nu au fost create conform legislației. Aceste comisii sînt esențiale pentru asigurarea îngrijirii optime pentru fiecare copil în dificultate, prioritatea fiind acordată serviciilor familiale, iar plasamentul în instituțiile rezidențiale fiind folosit în ultimă instanță. În plus, MPSFC va explora posibilitatea extinderii abordării de prevenire a instituționalizării asupra altor grupuri de beneficiari.

58. Autoritatea administrației publice locale va stabili parteneriate cu societatea civilă, care reprezintă o sursă semnificativă în calitate de prestator actual sau potențial de servicii sociale și furnizor de modele de bune practici. Pentru aceasta autoritatea administrației publice locale va aplica un mecanism de procurare a serviciilor sociale, conform nevoilor comunității.

59. Autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi vor fi susținute în consolidarea capacităților pentru realizarea responsabilităților cu privire la crearea serviciilor sociale comunitare, în conformitate cu prevederile legislației. Finanțatorii (inclusiv donatorii internaționali) oricăror servicii sociale comunitare vor colabora cu autoritățile administrației publice locale pentru dezvoltarea serviciilor sociale.

Dezvoltarea cadrului operațional

60. Va fi dezvoltat un cadru operațional unic care va include: mecanismul de referire a beneficiarilor de la un nivel de servicii sociale la altul, metodologia de evaluare a nevoilor individuale și comunitare, standardele de calitate pentru toate serviciile sociale, sistemul de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, inspecție și rezolvare a plîngerilor pentru asigurarea respectării standardelor de calitate, procedurile de procurare a serviciilor sociale de la prestatorii acreditați.

61. Mecanismul de referire specifică itinerarul beneficiarului în sistemul de asistență socială în baza problemei individuale. Atunci cînd este identificat un caz, persoana va fi înregistrată la nivel comunitar și va beneficia de suport de urgență dacă există o criză, sau va fi supusă unei evaluări inițiale efectuate de către asistentul social comunitar. Dacă persoana va avea nevoie de mai multă asistență, ea va trece printr-o evaluare complexă efectuată de către asistentul social, conform căreia va fi elaborat un plan individualizat de asistență socială. Intenția va fi întotdeauna de a soluționa cazul la nivel comunitar. Numai dacă problema nu poate fi rezolvată la acest nivel, persoana va fi referită spre servicii sociale specializate sau cu specializare înaltă.

62. Evaluarea nevoilor individuale este fundamentală în determinarea celei mai optimale forme de intervenție pentru un beneficiar de servicii sociale și formează baza unui plan individualizat de asistență. Evaluarea va fi efectuată în baza unui formular – standard care va identifica persoana, problema și soluția propusă, inclusiv ceea ce poate fi făcut, de către cine, cînd și unde vor avea loc intervențiile.

63. Calitatea serviciilor sociale va fi realizată prin stabilirea standardelor de calitate. Aceste standarde vor sta la baza mecanismelor de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, procedurilor de inspecție a serviciilor sociale, precum și pentru înregistrarea și rezolvarea plîngerilor. Este necesar ca aceste mecanisme să nu fie prea complexe și să protejeze beneficiarii. Standardele de calitate și mecanismele vor fi elaborate de către MPSFC și vor include:

a) standardele de calitate. Beneficiarii de servicii sociale vor fi implicați în elaborarea acestor standarde pentru a asigura faptul că sînt luate în considerare așteptările și aspirațiile beneficiarilor;

b) acreditarea presupune evaluarea potențialului prestatorilor de a oferi servicii sociale la calitatea solicitată, cerîndu-le să-și asume responsabilitatea să respecte standardele de calitate și să fie inspecțiați ca parte a procesului de înregistrare în calitate de prestatori;

c) inspecția care are drept scop verificarea calității serviciilor sociale, conform standardelor de calitate, și oferirea recomandărilor pentru îmbunătățirea lor. Inspecția nu reprezintă un scop prin sine însăși, ci este menită să ridice standardul de prestare a serviciului și să contribuie la calitatea vieții beneficiarilor;

d) procedura de depunere a plîngerilor va fi efectuată în două etape: internă și externă. Prima etapă (cea internă) include adresarea plîngerii către persoana care a lucrat nemijlocit cu beneficiarul (asistentul social, angajatul centrului de zi etc., sau managerul de caz), pentru ca această persoană să poată răspunde direct. În cazul în care aceasta nu rezolvă plîngerea, ea va ajunge la a doua etapă (cea externă), la un serviciu formal de depunere a plîngerilor;

e) procedurile de recrutare și selectare a personalului pentru sistemul de asistență socială, precum și programele de formare profesională continuă vor susține menținerea calității serviciilor sociale prestate.

64. Mecanismul de procurare a serviciilor sociale va fi elaborat și utilizat în cazul în care nevoile comunitare identificate nu vor fi acoperite de serviciile sociale existente. Aceasta va contribui la stabilirea diferitelor parteneriate între autoritățile publice locale și societatea civilă și sectorul privat, orientate spre dezvoltarea serviciilor sociale noi.

Consolidarea resurselor umane angajate în sistemul de asistență socială

65. Ținînd cont de numărul mare de potențiali beneficiari ai serviciilor sociale, este necesar de a mări acoperirea nevoilor lor prin extinderea și perfecționarea activității profesionale a personalului angajat la nivel comunitar, precum și stimularea potențialului comunității în rezolvarea problemelor sociale.

66. Resursele umane responsabile de prestarea serviciilor sociale comunitare sînt reprezentate de asistentul social comunitar și lucrătorul social care sînt susținuți direct prin proceduri de supervizare din partea specialiștilor din cadrul structurilor teritoriale de asistență socială. Este necesar de consolidat rețeaua de asistenți sociali comunitari prin recrutare pentru completarea locurilor vacante, pînă la minimumul planificat și prin acordarea instruirii și suportului pentru menținerea persoanelor deja angajate.

67. Nivelul competențelor profesionale a personalului angajat în serviciile sociale determină direct calitatea serviciilor prestate. În scopul îmbunătățirii competențelor, angajații vor beneficia de supervizare profesională și de un program ajustat de formare profesională continuă, precum și de posibilitatea de promovare în baza competențelor profesionale.

68. Supervizarea profesională permite asistenților sociali comunitari și lucrătorilor sociali să discute cele mai dificile cazuri din practica lor cu un specialist experimentat. De asemenea, ea îi ajută să-și înțeleagă propriile gânduri și emoții și să reducă riscul stresului profesional, astfel menținând și susținând angajații în paralel cu sporirea competențelor profesionale. Supervizarea profesională va avea loc în comunitate și la raion, la intervale regulate de timp.

69. Programul și strategia de formare profesională continuă va include următoarele componente:

a) dezvoltarea abilităților profesionale de bază cu diferențiere pe subniveluri: inițial și avansat. Instruirea va fi organizată în cadrul centrelor de instruire continuă care funcționează pe lângă universitățile ce pregătesc asistenți sociali. Universitățile pentru desfășurarea instruirilor vor fi selectate conform metodologiei aprobate de MPSFC;

b) formarea abilităților specializate se va realiza cu folosirea potențialului serviciilor sociale existente. Prin proceduri de concurs, MPSFC va selecta serviciile ce demonstrează practici bune și abilități avansate și le va atribui statutul de centre metodice, în cadrul cărora va fi promovată instruirea;

c) MPSFC va evalua necesitățile de instruire ale angajaților în sistemul de asistență socială, va ține evidența instruirilor anterioare și va planifica procesul de formare profesională continuă pe niveluri de competență, în baza curriculumului aprobat de MPSFC. Acest proces va contribui la dezvoltarea competențelor profesionale teoretice și practice și la învățarea metodelor și tehnicilor noi de lucru cu diferite grupuri de beneficiari;

d) va fi elaborat mecanismul de atestare a competențelor profesionale a angajaților în sistemul de asistență socială.

70. Reducerea numărului beneficiarilor de servicii rezidențiale ce implică intervenții intensive 24/24 ore și, va condiționa reducerea numărului total de angajați în serviciile rezidențiale. Aceștia vor avea oportunitatea să se recalifice pentru prestarea altor tipuri de servicii, precum serviciul de asistență parentală profesionistă.

Finanțe

71. Legea asistenței sociale nr. 547-XV din 25 decembrie 2003 stabilește contribuția fiecărei părți la cheltuielile de organizare și funcționare a instituțiilor publice specializate de asistență socială, precum și la prestarea serviciilor sociale.

În contextul prevederilor pentru crearea sistemului integrat de servicii sociale vor fi alocate resurse financiare, conform legislației:

- a) din bugetul de stat;
- b) din bugetele unităților administrativ-teritoriale;
- c) din alte surse.

72. Schimbarea abordării de la îngrijire predominant rezidențială spre îngrijire comunitară implică redirectionarea resurselor financiare existente spre serviciile sociale comunitare.

OBIECTIVUL II

Dezvoltarea, consolidarea și integrarea serviciilor sociale orientate spre grupurile de persoane în dificultate

73. Acest obiectiv prevede asigurarea populației cu servicii sociale bazate pe evaluarea nevoilor, prin diversificarea și îmbunătățirea calității serviciilor sociale comunitare la nivelul fiecărei unități teritorial-administrative, integrarea tuturor serviciilor sociale într-un sistem coerent și echilibrat.

74. Programul intenționează să extindă rapid serviciile sociale comunitare și specializate și să îmbunătățească considerabil eficiența și eficacitatea serviciilor sociale cu specializare înaltă. Această schimbare va modifica proporția dintre serviciile rezidențiale și cele comunitare, în favoarea celor din urmă, necesitând redirectionarea resurselor financiare.

Crearea și dezvoltarea serviciilor sociale primare

75. Prezentul Program prevede extinderea serviciilor sociale la nivel comunitar, care reprezintă o sursă majoră pentru implementarea eficientă a politicilor sociale. Comunitatea intervine cu acordarea sprijinului sistematic cu caracter profesional, completat cu sprijinul comunitar și interpersonal. Serviciile sociale primare sînt orientate spre prevenirea sau limitarea situației de dificultate, soluționarea problemei la etapa incipientă, cu menținerea beneficiarului în familie și comunitate. În acest context, descentralizarea serviciilor sociale reprezintă un cadru favorabil pentru activizarea comunității, mobilizarea resurselor și eforturilor umane în rezolvarea a circa 80% din solicitările de asistență socială.

76. Serviciile sociale primare sînt prestate tuturor grupurilor de beneficiari la nivelul fiecărei comunități. În același timp, primăriile vor lua decizii privind dezvoltarea serviciilor sociale specializate, în baza evaluării nevoilor și potențialului comunității. Serviciile sociale primare sînt universal relevante și au un cost redus pe beneficiar.

77. Asistenții sociali comunitari sînt responsabili de identificarea și evaluarea potențialilor beneficiari, care pot include copiii, vîrstnici, persoane cu dizabilități, persoane dependente de consumul de alcool, droguri sau alte substanțe toxice, persoane infectate sau bolnave HIV/SIDA, persoane neglijate, abuzate, victime ale violenței în familie sau ale traficului de ființe umane. Asistenții sociali elaborează planuri individualizate de asistență, prestează servicii sociale primare (inclusiv servicii de consiliere, suport acordat familiilor și monitorizarea progresului copiilor plasați în familiile substitutive), și efectuează referirea cazurilor spre servicii sociale specializate. În afară de aceasta, ei oferă informații de ordin general, efectuează evaluarea nevoilor comunitare și fac recomandări pentru dezvoltarea unor servicii sociale noi. Asistentul social, de asemenea, mobilizează potențialul comunității pentru sprijinul persoanelor în dificultate prin implicarea voluntarilor și crearea grupurilor de suport. Din acest motiv este de importanță primară extinderea rețelei de asistenți sociali și acordarea instruirii profesionale continue.

78. Lucrătorii sociali prestează servicii practice de îngrijire la domiciliu, în special, persoanelor vîrstnice și celor cu dizabilități. Aceasta include asistarea persoanelor la igiena personală, alimentare, cumpărături, curățarea casei și crearea legăturilor cu alte servicii publice locale. Întrucît lucrătorii sociali dezvoltă relații personale bune cu membrii comunității, ei vor putea mobiliza voluntari pentru activități comunitare. Pînă în prezent, numărul lucrătorilor sociali a depins de o normă a unui lucrător social la aproximativ 10 beneficiari. Pe măsură ce sistemul va impune evaluarea nevoilor individuale și elaborarea planurilor individualizate de asistență, se presupune ca numărul beneficiarilor susținuți de un singur lucrător social să varieze, în funcție de nevoile identificate.

79. Crearea centrelor comunitare multifuncționale în cadrul cărora pot fi prestate servicii sociale primare pentru toate grupurile de beneficiari, care ar asigura integrarea socială a persoanelor cu vîrste și probleme diferite. Centrele pot fi amplasate în orice clădiri ce există în comunitate și sînt adaptate activităților serviciului (școala, grădinița pentru copii, primăria, spitalul etc.). Ele pot servi ca bază pentru echipa asistentului social și a lucrătorilor sociali care activează în comunitate. De asemenea, în cadrul centrului pot fi oferite servicii cu acces nelimitat, precum cercurile extrașcolare, grupurile de suport pentru vîrstnici, cuplul mamă-copil, cu scop de prevenire a excluziunii sociale.

Crearea și dezvoltarea serviciilor sociale specializate

80. Serviciile sociale specializate sînt adresate unui număr limitat de beneficiari de circa 20%, adesea referiți de la comunitate, care au nevoie de reabilitare sau asistență intensă în timp din partea specialiștilor cu un nivel adecvat de calificare. Eșinînd cont de faptul că serviciile sociale specializate sînt adesea orientate spre recuperare, ele sînt mai costisitoare decît serviciile sociale primare. Decizia privind crearea acestora trebuie să fie luată în baza evaluării nevoilor și posibilităților comunității.

81. Tipurile de servicii sociale specializate ce urmează a fi prestate conform prezentului Program sînt similare cu cele prestate în prezent: consiliere specializată, servicii specializate de îngrijire de zi (inclusiv cele ce țin de domeniul medical și social, precum terapia ocupațională, psihoterapia și logopedia), centre de plasament temporar (inclusiv cazare pentru tinerii care părăsesc sistemul rezidențial de protecție sau cazare pentru o perioadă determinată pentru persoanele fără domiciliu), suport familiilor substitutive, ajutor material pentru reintegrarea copiilor în familii din îngrijirea rezidențială, susținere la protezare, acordarea ajutoarelor de mobilitate și adaptări mici la mediu.

82. Serviciile sociale specializate vor fi prestate la toate nivelurile administrative (comunitar, raional, național) în baza nevoilor populației stabilite și potențialului existent. Administrația publică locală trebuie să

dezvolte măsuri de protecție prin crearea serviciilor sociale specializate sau prin procurarea serviciilor sau elementelor din cadrul serviciilor sociale dezvoltate de societatea civilă.

Crearea și dezvoltarea serviciilor sociale cu specializare înaltă

83. Totodată, numărul serviciilor sociale primare și specializate se va extinde pentru a acoperi nevoile persoanelor care părăsesc instituțiile rezidențiale, în special, copiii care sînt reintegrați în familiile substitutive în cadrul programului de dezinstituționalizare. În consecință, treptat, unele instituții rezidențiale nu vor mai fi necesare și vor fi închise sau transformate în alte servicii. Acest proces de dezinstituționalizare a fost deja aprobat de Guvern.

84. Pentru un grup foarte restrîns de beneficiari cu probleme specifice, circa 2%, care necesită un regim de îngrijire continuă 24/24 ore, vor fi păstrate unele servicii de nivel național (reabilitare balneo-sanatorială, servicii de protezare și ortopedie) și vor fi create noi servicii sociale cu specializare înaltă: servicii în cadrul centrelor specializate (centre pentru reabilitarea victimelor abuzului, centre pentru reabilitarea victimelor traficului de ființe umane, centre pentru reabilitarea post-penitenciară etc.), instituții rezidențiale (internate psihoneurologice) sau la domiciliu. Dezvoltarea serviciilor sociale cu specializare înaltă noi trebuie să se bazeze pe o analiză detaliată a efectelor plasării acestei categorii de servicii, precum și a durabilității economice și sociale a acestora. Serviciile respective pot fi coordonate de autoritatea publică locală prin acorduri încheiate cu prestatorii de servicii.

85. Costul pe unitate al serviciilor sociale cu specializare înaltă este, de obicei, foarte mare. Costurile mari și numărul limitat de beneficiari impun necesitatea unei evaluări periodice ale nevoilor solicitanților pentru o utilizare rezonabilă a resurselor, cu reorientarea flexibilă a serviciilor în cauză la nevoile curente ale populației. Deciziile privind dezvoltarea serviciilor noi trebuie să fie argumentate în baza evidenței și cartografierii persoanelor excluse, prezenței angajamentelor și a resurselor financiare și umane.

Estimarea impactului și a costurilor

86. Obiectivele prezentului Program, precum și angajamentul Guvernului de a reduce în jumătate numărul copiilor din instituțiile rezidențiale către anul 2012, pot fi realizate numai în cazul în care va fi acordată finanțarea necesară pentru serviciile sociale comunitare, serviciile specializate (acolo unde este necesar) și pentru crearea mecanismului de prevenire a instituționalizării. Consolidarea serviciilor la nivel comunitar va asigura economii de mijloace financiare pentru serviciile sociale specializate și cu specializare înaltă, deoarece persoanele vor fi susținute în cadrul serviciului adecvat nevoii. Costul fiecărui caz va fi mai mic, ceea ce va oferi posibilitate de a deservi mai mulți beneficiari.

87. Costurile estimate ale prezentului Program se pot încadra în bugetul existent, constituit din resursele bugetului public național prevăzute pentru sectorul de protecție socială în Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu (CCTM) 2008-2010, Planul Național de Dezvoltare 2008-2011 și resursele financiare ale donatorilor. Totodată, vor fi necesare realocări și o direcționare mai bună a resurselor financiare. Resursele eliberate în urma procesului de dezinstituționalizare (reducerea numărului de copii și de personal în sistemul rezidențial) trebuie să fie realocate spre serviciile sociale comunitare. Pentru realizarea obiectivelor prezentului Program MPSFC va include măsuri în CCTM și va întreprinde acțiuni pentru a direcționa activitatea donatorilor spre domeniile neacoperite financiar din bugetul public național.

VII. Riscuri și amenințări în implementarea Programului

88. În contextul procesului de descentralizare administrativă, poate apărea riscul că nu toate autoritățile administrației publice locale vor asigura un nivel de servicii sociale adecvat nevoilor populației. Aceste divergențe tin de gradul de angajare și competență al autorităților administrației publice locale în identificarea, prioritizarea și alocarea mijloacelor financiare pentru dezvoltarea serviciilor și soluționarea problemelor sociale.

89. MPSFC trebuie să asigure dezvoltarea durabilă a sistemului integrat de servicii sociale chiar și atunci cînd serviciile sociale sînt descentralizate, iar autoritatea administrației publice locale trebuie să beneficieze de suport suficient pentru a-și lărgi competențele și capacitățile în dezvoltarea și diversificarea serviciilor sociale, în funcție de nevoile comunității.

VIII. Rezultate scontate și indicatorii de progres

90. Activitățile realizate ca parte a prezentului Program vor fi monitorizate pentru a măsura rezultatele și a evalua impactul Programului asupra dezvoltării unui sistem integrat de servicii sociale eficiente și efective. Aceasta va demonstra nivelul progresului spre scopul final de îmbunătățire a calității vieții grupurilor de populație în dificultate și a celor în situație de risc. Indicatorii relevanți vor fi identificați într-un cadru logic și folosiți ca instrument pentru evaluarea și monitorizarea procesului de implementare a Programului.

Monitorizarea și evaluarea vor fi realizate la diferite niveluri (central, nivelul întâi și nivelul al doilea), precum și la nivelul serviciilor sociale. Asistentul social comunitar va colecta date despre beneficiarii din sistemul de asistență socială, ca parte a evidenței cazurilor, iar informația agregată va contribui la planificarea serviciilor sociale, analiza tendințelor naționale și elaborarea planurilor pe termen lung în politica serviciilor sociale.

91. Rezultatele procesului de monitorizare și evaluare vor fi folosite și pentru identificarea, minimizarea și evitarea unor riscuri noi.

IX. Etapele de implementare a Programului

92. Prezentul Program stabilește o viziune pe termen lung pentru crearea sistemului integrat de servicii sociale, care va necesita perfecționare și ajustare permanentă la contextul social. Prezentul Program oferă un cadru realist pentru implementare, condiționat de dezvoltarea capacităților instituționale și operaționale ale statului, sectorului neguvernamental și privat, de disponibilitatea resurselor financiare din bugetul național, precum și de angajamentul donatorilor internaționali pentru eficientizarea sistemului de asistență socială.

93. Implementarea coerentă a prezentului Program se va realiza în conformitate cu procesele de planificare ale autorităților publice centrale în trei etape: pe termen scurt, mediu și lung.

94. Programul este însoțit de un plan de acțiuni, care descrie ordinea activităților de implementare. Acest plan va fi revizuit anual ca parte a procesului de monitorizare și va fi coordonat cu resursele financiare disponibile.

Acțiuni pe termen scurt (pînă la sfîrșitul anului bugetar 2009)

95. Perioada respectivă include trei priorități:

- a) continuarea procesului de dezvoltare a serviciilor sociale comunitare și specializate, proces coordonat de MPSFC, prin colaborare cu ministerele de resort, și realizat de către autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi și nivelul al doilea, organizațiile societății civile;
- b) asigurarea calității și eficienței sistemului integrat de servicii sociale;
- c) elaborarea și demararea implementării planului de comunicare în contextul creării sistemului integrat de servicii sociale.

96. Dezvoltarea serviciilor sociale comunitare și a serviciilor sociale specializate. Mecanismul de prevenire a instituționalizării pentru reducerea fluxului de copii plasați în instituții și serviciile de plasament familial vor fi extinse, în special, în raioanele în care instituțiile rezidențiale vor fi închise în următorii trei ani. În scopul dezvoltării serviciilor sociale pentru toate grupurile de beneficiari, MPSFC va încuraja autoritățile administrației publice locale să evalueze necesitatea dezvoltării serviciilor sociale, elaborarea strategiilor locale de dezvoltare și diversificare a serviciilor sociale în baza evaluărilor efectuate. MPSFC va orienta suport regiunilor cu cele mai mari necesități sau cu cea mai mare posibilitate de atingere a unui impact pozitiv imediat.

97. Asigurarea calității și eficienței sistemului integrat de servicii sociale. Activitățile includ: (i) dezvoltarea, ajustarea și aplicarea cadrului normativ; (ii) dezvoltarea și consolidarea cadrului instituțional, cu delimitarea funcțiilor și responsabilităților de bază pentru fiecare nivel administrativ; (iii) crearea unui sistem de formare profesională continuă pentru personalul angajat în sistemul de asistență socială, inclusiv un sistem de supervizare; și (iv) elaborarea standardelor de calitate și crearea unui sistem de acreditare și inspecție a serviciilor sociale.

98. Planul de comunicare. Pentru implementarea prezentului Program este important să existe o conștientizare și înțelegere publică a motivelor pentru schimbare și a avantajelor sistemului integrat de servicii sociale. O campanie activă de comunicare și sensibilizare ar putea influența atitudinea populației față de serviciile sociale și ar mări gradul de încredere în serviciile sociale prestate la nivel local.

Acțiuni pe termen mediu (pînă la sfîrșitul anului 2011)

99. Perioada pînă la sfîrșitul anului 2011 este corelată cu procesele de planificare pe termen mediu în Strategia Națională de Dezvoltare pentru 2008–2011, Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu (CCTM) 2009–2011 și Planul de Dezvoltare Instituțională al MPSFC pe 2009–2011.

100. Prioritățile pentru această perioadă sînt:

- a) susținerea autorităților administrației publice locale de nivelul întîii și nivelul al doilea în procesul de dezvoltare a serviciilor sociale;
- b) elaborarea și implementarea mecanismelor și procedurilor unificate și standardizate pentru prestarea serviciilor sociale adresate tuturor grupurilor de beneficiari;
- c) elaborarea mecanismelor de acreditare, inspecție în domeniul asistenței sociale și de procurare a serviciilor sociale;
- d) elaborarea și implementarea mecanismului de monitorizare și evaluare a calității serviciilor sociale prestate la nivel local.

Acțiuni pe termen lung (după anul 2011)

101. Activitățile pentru această perioadă vor lua în considerare contextul existent și progresul realizat în perioadele precedente. Accentul va fi pus pe consolidarea și diversificarea serviciilor sociale prestate tuturor grupurilor de beneficiari la toate nivelurile de administrare publică, consolidarea cadrului instituțional, operațional și financiar, precum și dezvoltarea potențialului resurselor umane pentru asigurarea calității serviciilor sociale prestate.

X. Monitorizarea și evaluarea implementării Programului

102. În scopul evaluării impactului prezentului Program asupra creării și dezvoltării unui sistem integrat de servicii sociale eficient, toate activitățile realizate trebuie să fie monitorizate și evaluate prin intermediul unui sistem de management.

103. Monitorizarea și evaluarea implementării prezentului Program se va efectua pe niveluri administrative, la nivelul fiecărei instituții publice responsabile, folosind un sistem unic bazat pe indicatori calitativi și cantitativi. Implementarea unui sistem riguros de monitorizare și evaluare va contribui la maximizarea impactului sistemului integrat de servicii sociale în scopul respectării principiilor sistemului și nevoilor beneficiarilor, totodată, evitînd formarea dependenței permanente de sistem.

104. Calitatea, corectitudinea și eficacitatea măsurilor aplicate vor reflecta modul de aplicare în practică a obiectivelor propuse prin prezentul Program. Indicatorii relevanți vor fi identificați în cadrul logic și vor fi folosiți ca instrument de evaluare și monitorizare a implementării Programului.

105. Rezultatele procesului de monitorizare și evaluare vor constitui o sursă importantă de informații pentru evaluarea politicilor sociale și elaborarea strategiilor noi în domeniul asistenței sociale, precum și pentru evitarea unor riscuri noi.

106. Evaluarea continuă a politicilor sociale va permite elaborarea unei politici coerente, coordonarea strategiilor bazate pe cunoașterea adecvată a realității.

26. HOTĂRÎRE

pentru aprobarea Regulilor de eliberare a certificatului de luare în evidență a copilului care rămîne în țară, al cărui părinte/tutore (curator), cetățean al Republicii Moldova, se angajează provizoriu în muncă în străinătate Nr. 290 din 15.04.2009*

În scopul executării prevederilor art. 16 lit. d) și art. 22 alin.(3) lit. d) ale Legii nr. 180-XVI din 10 iulie 2008 cu privire la migrația de muncă (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 162-164, art. 598)

Guvernul **HOTĂRĂȘTE:**

1. Se aprobă Regulile de eliberare a certificatului de luare în evidență a copilului care rămîne în țară, al cărui părinte/tutore (curator), cetățean al Republicii Moldova, se angajează provizoriu în muncă în străinătate (se anexează).

2. Controlul asupra executării prezentei hotărîri se pune în sarcina Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului.

PRIM-MINISTRU

Zinaida GRECEANÎI

Contrasemnează:

Prim-viceprim-ministru, ministrul economiei și comerțului Igor DODON

Ministrul protecției sociale, familiei și copilului Galina BALMOȘ

Nr. 290. Chișinău, 15 aprilie 2009.

Aprobate
prin Hotărîrea Guvernului
nr. 290 din 15 aprilie 2009

REGULILE

de eliberare a certificatului de luare în evidență a copilului care rămîne în țară, al cărui părinte/ tutore (curator), cetățean al Republicii Moldova, se angajează provizoriu în muncă în străinătate

1. Certificatul de luare în evidență a copilului care rămîne în țară, al cărui părinte/ tutore (curator), cetățean al Republicii Moldova, se angajează provizoriu în muncă în străinătate (în continuare – certificat) se eliberează de secțiile/direcțiile asistență socială și protecție a familiei, Direcția pentru ocrotirea și protecția minorilor din municipiul Chișinău, care exercită funcțiile de autoritate tutelară, la solicitarea părintelui/ tutorelui (curatorului), cetățean al Republicii Moldova, care se angajează provizoriu în muncă în străinătate (în continuare – solicitant).

2. La cererea pentru eliberarea certificatului:

a) părintele copilului anexează următoarele acte: buletinul de identitate (în copie); buletinul de identitate al soțului/soției (în copie); certificatul de căsătorie/divorț/deces al unuia dintre părinții copilului (în copie); certificatul de naștere al copilului (în copie); adeverința despre componența familiei, eliberată de organul administrației publice locale, serviciul de exploatare a fondului de locuințe sau de alte instituții în gestiunea cărora se află fondul de locuințe;

b) tutorele (curatorul) anexează următoarele acte: buletinul de identitate (în copie); certificatul de naștere al copilului (în copie).

3. În cazul în care copilul rămîne în îngrijirea unuia dintre părinți, solicitantul anexează la cerere adeverința prin care se confirmă capacitatea părintelui, în îngrijirea căruia va rămîne copilul, de a-și exercita drepturile și

* Publicat: 24.04.2009 în Monitorul Oficial Nr. 80-81 art Nr : 341

obligațiile părintești, în conformitate cu prevederile Codului familiei, eliberată la locul de trai al acestuia de autoritatea tutelară din unitatea administrativ-teritorială de nivelul întâi, iar în municipiul Chișinău – de direcțiile sectoriale pentru ocrotirea și protecția minorilor.

4. În cazul în care, urmare a angajării provizorii în muncă în străinătate a părintelui/tutorelui (curatorului), copilul rămîne în țară fără reprezentant legal, autoritatea tutelară specifică în certificat forma de protecție aplicată copilului conform articolului 115 alineatul (2) al Codului Familiei.

5. Pentru situațiile specificate în punctul 3, secțiile/direcțiile asistență socială și protecție a familiei, Direcția pentru ocrotirea și protecția minorilor din municipiul Chișinău eliberează certificatul de modelul ECPAMS-1, iar pentru situațiile specificate în punctul 4 – certificat de modelul ECPAMS-2 în conformitate cu anexele nr. 1 și nr.2 la prezentele Reguli.

6. Pentru fiecare copil aflat în îngrijirea solicitantului se eliberează cîte un certificat separat.

7. Termenul de valabilitate al certificatului este de 3 luni din data eliberării.

27. HOTĂRÎRE

cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie nr. 129 din 22.02.2010

Monitorul Oficial nr.30-31/176 din 26.02.2010

* * *

În scopul executării prevederilor Legii nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.55-56, art.178), Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie (se anexează).
2. Centrele care vor presta servicii de asistență și protecție victimelor violenței în familie vor aproba propriile regulamente de organizare și funcționare în baza Regulamentului-cadru nominalizat.
3. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei va coordona deschiderea de astfel de centre pe teritoriul țării și va monitoriza activitatea lor.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Contrasemnează:

Ministrul muncii, protecției sociale și familiei

Valentina Buliga

Ministrul afacerilor interne

Victor Catan

Ministrul finanțelor

Veaceslav Negruța

Chișinău, 22 februarie 2010.

Nr.129.

Aprobat
prin Hotărîrea Guvernului
nr.129 din 22 februarie 2010

REGULAMENT-CADRU de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie

I. DISPOZIȚII GENERALE

1. Centrul de reabilitare a victimelor violenței în familie (în continuare – Centru), este o instituție specializată care oferă plasament temporar și asistență victimelor violenței în familie.

2. Centrul își desfășoară activitatea în conformitate cu legislația în vigoare, cu standardele minime de calitate în domeniu și cu prezentul Regulament.

3. Activitatea Centrului este monitorizată și evaluată de către fondatori și de către organul teritorial de asistență socială la un anumit termen, sau la solicitarea acestuia, prin prezentarea rapoartelor de activitate.

4. Centrul este persoană juridică, dispune de ștampilă și de cont bancar.

5. Centrul își organizează activitatea în baza următoarelor principii:

- 1) respectarea și promovarea drepturilor, intereselor și demnității persoanelor asistate;
- 2) respectarea interesului superior al copilului și a drepturilor lui;
- 3) nediscriminarea;
- 4) asigurarea confidențialității și eticii profesionale;
- 5) respectarea opiniei persoanei asistate (adult sau copil);
- 6) interdisciplinaritate și multidisciplinaritate;
- 7) asigurarea accesului la servicii de calitate;
- 8) deschidere către comunitate.

6. Scopul Centrului este de a oferi plasament temporar, asistență victimelor violenței în familie, socializare și reintegrare în familie și/sau comunitate.

II. ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA CENTRULUI

7. Centrul poate fi creat:

- 1) de Guvern, la propunerea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei;
- 2) de autoritățile administrației publice locale, la propunerea comisiei pentru probleme sociale;
- 3) de organizațiile internaționale și organizațiile neguvernamentale, cu informarea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei;
- 4) de autoritățile administrației publice locale și organizațiile neguvernamentale sau private, în baza unui acord de activitate comună.

8. Centrul are ca obiect de activitate acordarea, în mod gratuit de servicii sociale specializate, în conformitate cu standardele minime de calitate și răspunde nevoilor specifice și reale ale fiecărei persoane asistate:

- 1) asigură primire, protecție și plasament temporar victimelor violenței în familie;
- 2) asigură servicii de igienă personală;
- 3) oferă asistență juridică, socială, psihologică și medicală de urgență;
- 4) acordă suport informațional pentru găsirea unei locuințe, a unei instituții preșcolare sau preuniversitare;
- 5) acordă educație nonformală în vederea asimilării cunoștințelor și deprinderilor necesare integrării sociale;
- 6) promovează socializarea și dezvoltarea relațiilor cu comunitatea și/sau familia;
- 7) facilitează accesul și informează beneficiarul despre sistemul de protecție socială;
- 8) elaborarea, în comun cu beneficiarul, a planului individual de protecție împotriva oricărei forme de intimidare, discriminare, abuz și exploatare;

9) sprijină cuplul părinte-copil/copii în vederea dezvoltării autonomiei care ar favoriza reintegrarea acestuia în familie și/sau comunitate;

10) monitorizează situația postintegratoare a beneficiarilor în familie și în comunitate.

9. Aflarea beneficiarilor în Centru nu va depăși 3 luni, perioadă în care autoritățile și personalul Centrului, în comun cu beneficiarul vor găsi o soluție durabilă.

10. Capacitatea maximă a Centrului este de pînă la 30 de persoane.

11. Centrul este amenajat conform standardelor de calitate, în corespundere cu particularitățile individuale și de vîrstă ale beneficiarilor.

12. Asistența fiecărui beneficiar se realizează în baza planului individual de intervenție, elaborat de către asistentul social coordonator de caz din cadrul Centrului. Referirea beneficiarului către alte servicii specializate din comunitate și reintegrarea în familie și/sau în comunitate este coordonată cu echipa multidisciplinară.

13. Centrul:

oferă, în limitele competenței sale și în funcție de necesitățile beneficiarilor, asistență medicală. Asistența medicală primară și specializată sînt asigurate de unitățile medicale teritoriale, conform legislației;

asigură servicii de reintegrare a victimei în familie și/sau comunitate prin:

1) lucrul cu familia beneficiarului;

2) referirea la servicii de orientare profesională;

3) facilitarea angajării în cîmpul muncii;

4) monitorizarea și evaluarea situației pentru o perioadă de un an din momentul reintegrării în familie și/sau comunitate;

5) asigurarea accesului copiilor la serviciile educaționale comunitare (școală, grădiniță etc.).

14. Serviciile educaționale sînt oferite de către instituțiile de învățămînt din comunitate. Angajații Centrului asigură asistența educațională copiilor la pregătirea temelor pentru acasă.

15. Nu pot beneficia de serviciile oferite de Centru persoanele violente (verbal și/sau fizic), cele aflate sub influența alcoolului, drogurilor, persoanele cu afecțiuni contagioase, persoanele care la moment se află în stare de afect.

16. Calitatea serviciilor prestate de Centru urmează a fi evaluată periodic de către organul de acreditare a serviciilor sociale.

17. Pentru asigurarea securității beneficiarilor, Centrul beneficiază de securitatea și paza, conform legislației.

18. Autoritățile administrației publice locale, în caz de necesitate, pot să acorde edificii pentru activitatea centrelor.

III. PLASAMENTUL BENEFICIARILOR ÎN CENTRU

19. Grupul de beneficiari ai serviciilor oferite de Centru este reprezentat de persoane victime ale violenței în familie, constituit din femei, bărbați și cuplul mamă-copil/copii, tată-copil/copii. Copiii pot fi plasați în Centru numai fiind însoțiți de către părinte sau reprezentantul lor legal. Plasarea individuală a copiilor nu este admisă. Centrele urmează a fi specializate după criteriul de sex al beneficiarilor (centre de reabilitare a femeilor victime ale violenței în familie și centre de reabilitare a bărbaților victime ale violenței în familie, după caz).

20. Plasarea beneficiarului adult în Centru are loc în modul stabilit de prezentul Regulament, la solicitarea directă a beneficiarului sau cu prezentarea dosarului personal al beneficiarului de către organul teritorial de asistență socială, organul afacerilor interne, referirea acestuia de către alte autorități ale administrației publice locale, alte instituții abilitate.

21. Plasarea beneficiarilor are loc în cazul în care se atestă un pericol iminent pentru viața sau sănătatea beneficiarului sau/și al copilului/lor săi.

22. Plasarea beneficiarului în Centru este benevolă, are un caracter temporar și include întocmirea dosarului beneficiarului, evaluarea complexă și stabilirea planului individual de intervenție.

23. Dosarul personal al beneficiarului este completat de specialiștii Centrului.

24. Evaluarea complexă a beneficiarului se realizează de către managerul de caz, în comun cu asistentul social comunitar. Planul individual de servicii se revizuieste lunar, sau ori de cîte ori este necesar pentru a fi readaptat la nevoile sociale nou apărute.

25. Serviciile menționate la pct.8 al prezentului Regulament vor fi asigurate de către personalul de specialitate angajat în Centru, de partenerii Centrului, voluntari din partea ONG-ilor cu care colaborează Centru.

26. Pentru fiecare beneficiar al Centrului se va întocmi un dosar individual care să cuprindă date personale, date despre familie, profesionalizare, fișă medicală, alte acte necesare și utile pentru fiecare caz în parte, o anchetă socială care să evidențieze cauzele situației de risc social și planul personalizat de intervenție.

27. Pregătirea ieșirii beneficiarului din Centru se efectuează de către managerul de caz sub supravegherea managerului Centrului și în colaborare cu organul teritorial de asistență socială și protecție a familiei și echipa multidisciplinară.

28. După ieșirea beneficiarului din Centru, serviciile de consiliere, acompaniere și suport emoțional rămân la dispoziția beneficiarului pînă la integrarea sa deplină în familie și/sau comunitate.

IV. MANAGEMENTUL ȘI PERSONALUL CENTRULUI

29. Centru este condus de o persoană cu studii superioare în unul din următoarele domenii: pedagogie, psihologie, psihopedagogie, asistență socială, juridică, medicină. Funcția de manager al Centrului poate fi cumulată cu altă funcție.

30. Managerul este angajat și eliberat din funcție de către fondatorul Centrului, conform legislației în vigoare. În cazul în care există mai mulți fondatori, managerul este angajat și eliberat din funcție de către Adunarea fondatorilor.

31. În activitatea sa managerul Centrului se conduce de actele normative și legislative relevante, dispozițiile autorităților publice centrale și locale și de prezentul Regulament.

32. Managerul Centrului este administratorul tuturor resurselor, are dreptul de a angaja și concedia personalul în conformitate cu legislația, este responsabil pentru activitatea juridică și administrativă a Centrului.

33. Managerul Centrului este responsabil de organizarea activității Centrului și de calitatea serviciilor acordate. Managerul garantează beneficiarilor accesul la serviciile de asistență.

34. Managerul Centrului asigură:

- 1) funcționarea Centrului conform standardelor minime de calitate;
- 2) gestionarea resurselor financiare și materiale ale Centrului, conform standardelor naționale de contabilitate;
- 3) organizarea și evaluarea activității personalului Centrului, conform fișelor postului;
- 4) completarea și prezentarea formularelor și a rapoartelor privind activitatea Centrului către fondatori, autoritatea publică centrală și/sau locală;
- 5) evidența cazurilor de violență în familie și raportarea către organul teritorial de asistență socială, în baza formularelor aprobate;
- 6) studierea și generalizarea cauzelor și condițiile comiterii actelor de violență în familie;
- 7) confidențialitatea programului și registrelor beneficiarilor;
- 8) reprezentarea Centrului în relațiile cu alte instituții publice sau private;
- 9) accesul și supravegherea instruirii continue a personalului.

35. Managerul Centrului convoacă ședințe de planificare a activității Centrului, săptămînal, sau ori de cîte ori este nevoie.

36. Managerul Centrului încheie acorduri de prestare a serviciilor specializate cu alte organizații/instituții de profil, după caz. De asemenea, încheie acorduri de colaborare cu organele de drept teritoriale în scopul asigurării protecției fizice a beneficiarilor și a securității instituției.

37. În cazul incapacității temporare de exercitare a atribuțiilor de manager, responsabilitatea pentru buna funcționare a Centrului îi revine managerului adjunct.

38. Personalul Centrului este format din specialiști care vor corespunde necesităților de funcționare a acestuia, conform legislației în vigoare.

39. Personalul Centrului este angajat prin concurs, în conformitate cu legislația.

40. Comisia de concurs este alcătuită din manager, reprezentanți ai fondatorului Centrului, ai organului teritorial de asistență socială.

41. Angajarea personalului se efectuează în baza contractului individual de muncă, încheiat în conformitate cu legislația în domeniu.

42. La momentul angajării, iar ulterior la fiecare 6 luni, personalul angajat este obligat să treacă examenul medical, conform legislației.

43. Personalul angajat al Centrului este obligat să păstreze confidențialitatea informațiilor despre viața intimă a beneficiarilor, pe care le obțin în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, să nu pretindă și să nu primească foloase necuvenite pentru munca prestată.

44. Cu acordul victimei informate prealabil, personalul angajat al Centrului anunță organele de resort despre săvârșirea actelor de violență în familie, în termenele stabilite, ținând cont de legislația în domeniu.

45. Structura și statele de funcții ale Centrului sînt stabilite și aprobate de fondatori, în conformitate cu Standardele minime de calitate, cu scopul și obiectivele Centrului și prevederile legislației în vigoare în domeniul muncii.

46. Centrul activează conform unui program special (24/24 ore), pornind de la necesitățile de plasament, asistență, reabilitare și reintegrare a victimelor violenței în familie.

47. Personalul își desfășoară activitatea conform fișelor postului, în localul destinat Centrului, în conformitate cu orarul de lucru stabilit și programele individuale de asistență a victimelor violenței în familie.

48. Structura și pregătirea personalului trebuie să corespundă obiectivelor Centrului.

49. Salarizarea personalului Centrului se efectuează în conformitate cu legislația.

V. FINANȚAREA CENTRULUI

50. Cheltuielile aferente activității Centrului se suportă din bugetul comun al fondatorilor.

51. Centrul poate fi finanțat din bugetul de stat, bugetul unităților administrativ-teritoriale, donații, granturi, alte surse, conform legislației.

52. Centrul are în folosință fonduri fixe din patrimoniul unității administrativ-teritoriale publice sau oricare altele, provenite din donații, sponsorizări ș.a., în condițiile legii.

53. Organizarea și funcționarea Centrului poate fi susținută material și financiar de agenții economici și întreprinzători în condițiile Legii nr.1420-XV din 31 octombrie 2002 cu privire la filantropie și sponsorizare.

VI. DISPOZIȚII FINALE

54. Activitatea Centrului încetează în baza deciziei fondatorilor, cu informarea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în corespundere cu Codul civil al Republicii Moldova nr.1107-XV din 6 iunie 2002.

55. După încetarea activității Centrului, patrimoniul va fi transmis membrilor fondatori, în raport cu contribuția fiecăruia.

28. HOTĂRÎRE

cu privire la instituirea Consiliului național de coordonare
a programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA,
infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei
nr. 825 din 03.08.2005

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.107-109/893 din 12.08.2005

* * *

Guvernul **HOTĂRĂȘTE:**

1. Se instituie Consiliul național de coordonare a programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei.

2. Se aprobă:

Componența nominală a Consiliului național de coordonare a programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei, conform anexei nr.1;

Regulamentul cu privire la Consiliul național de coordonare a programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei, conform anexei nr.2.

3. Se stabilește că, în caz de eliberare din funcțiile deținute de membrii Consiliului, funcțiile lor le vor exercita persoanele nou-desemnate în posturile respective, fără emiterea unei noi hotărâri de Guvern.

4. Se abrogă unele hotărâri ale Guvernului, conform anexei nr.3.

PRIM-MINISTRU Vasile TARLEV

Contrasemnează:

Ministrul sănătății și protecției sociale
Ministrul educației, tineretului și sportului

Valerian Revenco
Victor Țvircun

Chișinău, 3 august 2005.
Nr.825.

COMPONENTA NOMINALĂ
a Consiliului național de coordonare a programelor naționale
de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu
transmitere sexuală și de control al tuberculozei

Vladimir HOTINEANU	ministru al sănătății, președinte al Consiliului
Iurii BUCINSCHI	șef al Direcției dezvoltare socială, Cancelaria de Stat, vicepreședinte al Consiliului
Tatiana POTÎNG	viceministru al educației, vicepreședinte al Consiliului
Igor CHILCEVSCHI	președinte al Ligii persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA, vicepreședinte al Consiliului
Raisa FLOCEA	consultant principal, Cancelaria de Stat, secretar al Consiliului
Victor BARBĂNEAGRĂ	viceministru al finanțelor
Sergiu SAINCIUC	viceministru al muncii, protecției sociale și familiei
Oleg EFRIM	viceministru al justiției
Mihai MAGDEI	viceministru al sănătății
Dumitru URSACHI	viceministru al afacerilor interne
Oleg TULEA	viceministru al tineretului și sportului
Victor VOLOVEI	director executiv, UCIMP
Ștefan GHEORGHÎȚA	vice-director al Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă
Leonid CERESCU	președinte al Confederației Naționale a Patronatelor
Gabriela IONAȘCU	coordonator, UNAIDS
Pavel URSU	director al Oficiului OMS în Moldova
Boris GÎLCĂ	coordonator, UNFPA
Melanie MARLETT	director al Oficiului Băncii Mondiale în Republica Moldova
Alexandra YUSTER	coordonator, UNICEF
Kaarina IMMONEN	coordonator rezident, PNUD
Diana CAZACU	coordonator de program, USAID
Viorel SOLTAN	director executiv al Centrului PAS
Antonița FONARI	președinte, Rețeaua SIDA
Victor URSU	director executiv al Fundației “Soros-Moldova”
Ala IAȚCO	director al Uniunii organizațiilor nonguvernamentale active în reducerea noxelor
Lilia BULAT	director executiv, ONG “Ajutorul Creștin din Moldova”
Petru DERMENJÎ	coordonator TB, Bender
Alexandru GONCEAR	coordonator HIV, Tiraspol
Alexandru CURAȘOV	reprezentant al Ligii persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA
Boris BALANEȚCHI	director executiv, AO “Gender-DocM”
Larisa BÎRCĂ	președinte al Societății Crucea Roșie din Moldova
Ion VIERU	șef al Direcției generale sănătate și protecție socială din unitatea teritorial autonomă Găgăuzia

[Anexa nr.1 în redacția Hot.Guv. nr.375 din 06.05.2010, în vigoare 11.05.2010]

[Anexa nr.1 modificată prin Hot.Guv. nr.462 din 24.03.2008, în vigoare 01.04.2008]

REGULAMENT
cu privire la Consiliul național de coordonare a programelor
naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor
cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei

I. Dispoziții generale

1. Consiliul național de coordonare a programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei (în continuare - Consiliul național de coordonare) este o structură intersectorială de nivel național, ce reflectă prioritățile și angajamentul Republicii Moldova în combaterea tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală.

Scopul Consiliului național de coordonare este de a contribui la implementarea eficientă a activităților din cadrul programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei, prin atragerea, coordonarea, monitorizarea și disbursearea finanțelor, oferite de organizațiile internaționale, ca răspuns la necesitățile țării în atingerea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului.

2. Activitatea Consiliului național de coordonare se bazează pe principiile democratice europene și legislația Republicii Moldova. La elaborarea prezentului Regulament au fost luate în considerare și recomandările Fondului Global de combatere a SIDA, Tuberculozei și Malariei.

3. Consiliul național de coordonare își desfășoară activitatea în baza unui parteneriat, creat între instituțiile de stat, internaționale și neguvernamentale, pe principiul transparenței și colaborării reciproce.

4. Activitatea Consiliului național de coordonare este intersectorială și interministerială, pentru a asigura o participare mai largă a părților interesate în procesul de monitorizare a activităților de prevenire și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei, precum și pentru a stabili o legătură durabilă între toți factorii-cheie de decizie, implicați în elaborarea, promovarea și implementarea politicilor naționale în domeniul tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală.

5. Consiliul național de coordonare este condus de președinte și asistat de vicepreședinte.

II. Obiectivele Consiliului național de coordonare

6. Obiectivele Consiliului național de coordonare decurg din obiectivele generale ale programelor naționale de profilaxie și control al tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală și prevăd ameliorarea situației epidemice și sănătății populației prin:

eficientizarea politicii Guvernului în domeniul controlului tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală;

fortificarea parteneriatului intersectorial între instituțiile de stat, internaționale și neguvernamentale pentru un mai bun control al tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală;

asigurarea unui dialog reciproc eficient între organizațiile guvernamentale și neguvernamentale din Moldova și de peste hotare.

7. Pentru atingerea obiectivelor sale Consiliul național de coordonare:

analizează cauzele și condițiile ce favorizează răspîndirea tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală;

contribuie la definitivarea strategiilor naționale pentru supravegherea, controlul și prevenirea tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală, monitorizînd punerea în aplicare ale acestora;

determină și propune Guvernului să prevadă în bugetul de stat fonduri necesare pentru aplicarea strategiilor naționale în domeniul de rigoare;

informează, periodic, Guvernul și autoritățile competente despre activitățile efectuate, precum și despre rezultatele obținute;

propune măsuri pentru supravegherea, controlul, prevenirea și reducerea impactului social al cazurilor de tuberculoză, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală;

formulează propuneri privind modificarea și completarea actelor legislative, precum și elaborarea de noi acte normative pentru supravegherea, controlul, prevenirea și reducerea impactului social al cazurilor de infecție HIV/SIDA. Propunerile sînt înaintate instituțiilor competente, conform prevederilor legislației în vigoare;

monitorizează respectarea convențiilor, tratatelor și altor acte internaționale, la care Republica Moldova este parte, în ceea ce privește respectarea drepturilor persoanelor infectate cu tuberculoză, cu HIV/SIDA și infecții cu transmitere sexuală;

promovează parteneriatul intersectorial în vederea dezvoltării și implementării programelor naționale și asigură transparența în procesul luării deciziilor;

aprobă componența nominală a grupurilor tehnice de lucru și șefii responsabili pentru domeniile specifice;

aprobă planul anual de lucru al Secretariatului Consiliului național de coordonare, precum și planurile de executare a programelor naționale de profilaxie și control al tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală, elaborate de grupurile tehnice de lucru;

îndeplinește orice alte atribuții în vederea realizării scopului și sarcinilor pentru care a fost constituit, în conformitate cu legislația în vigoare.

III. Structura Consiliului național de coordonare

8. Consiliul național de coordonare include trei niveluri:

nivelul decizional - membrii Consiliului național de coordonare;

nivelul coordonator - Secretariatul Consiliului național de coordonare;

nivelul operațional - grupurile tehnice de lucru.

9. Nivelul decizional al Consiliului național de coordonare este organul suprem de conducere al Consiliului și întrunește reprezentanți ai ministerelor, agențiilor și organizațiilor internaționale, organizațiilor neguvernamentale, persoane infectate/afectate de infecția HIV/SIDA, care, prin activitatea lor, contribuie la dezvoltarea și promovarea politicilor de sănătate în domeniul tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală.

10. Membru al Consiliului național de coordonare poate deveni orice persoană, care recunoaște și acceptă principiul de constituire a Consiliului național de coordonare, își aduce aportul la consolidarea capacității Consiliului și, implicit, la realizarea programelor naționale de profilaxie și control a tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală.

Organizațiile guvernamentale și agențiile internaționale sînt reprezentate în Consiliu de către persoanele delegate, iar organizațiile neguvernamentale, de caritate, private, beneficiarii de servicii, persoanele infectate sau afectate de infecția HIV/SIDA își desemnează candidaturile lor printr-un proces transparent de alegeri. Cererea, scrisoarea de motivare și procesul-verbal privind procedura de alegere se prezintă Secretariatului Consiliului național de coordonare.

Retragerea din componența Consiliului național de coordonare se face în baza unei cereri oficiale pe numele președintelui Consiliului. Excluderea membrilor din componența Consiliului național de coordonare are loc cu cel puțin 2/3 din voturi.

11. Consiliul național de coordonare funcționează ca un grup național bazat pe consens. Membrii Consiliului sînt parteneri egali, cu drepturi depline de participare și implicare în procesul de luare a deciziilor, la aprobarea rezoluțiilor fiind necesare 2/3 din voturile membrilor prezenți. Membrii Consiliului au dreptul de a delega votul său reprezentanților autorizați de ei.

12. Membrii Consiliului național de coordonare se întrunesc în ședințe nu mai rar de 4 ori pe an. Ședințele sînt organizate la inițiativa președintelui Consiliului, sau la inițiativa Secretariatului Consiliului, sau la solicitarea a 1/3 din membrii acestuia, cu informarea Secretariatului cu o lună înainte despre această intenție. Ședințele sînt prezidate de președintele Consiliului, în cazul absenței acestuia - de vicepreședinte. La ședințele Consiliului național de coordonare pot participa persoane invitate, în calitate de raportori sau observatori, fără drept de vot.

13. Nivelul coordonator al Consiliului este asigurat de Secretariatul acestuia, care:

elaborează planul anual de activitate a Secretariatului, stabilind datele aproximative ale ședințelor Consiliului, precum și activitățile dintre ședințe. Secretariatul oferă suport logistic în organizarea ședințelor;

cu două săptămâni înainte de ședință, Secretariatul întocmește agenda preliminară, pe care o propune membrilor Consiliului pentru completări și modificări. După ședințe, membrilor Consiliului li se expediază procesele-verbale și alte materiale solicitate, prin intermediul poștei electronice;

formulează rezoluțiile și le propune spre aprobare în cadrul ședințelor Consiliului;

facilitează schimbul de informație ce vizează implementarea programelor naționale sus-menționate între diferiți parteneri, prin intermediul buletinului electronic și buletinului informativ (tipărit);

monitorizează și asigură activitatea grupurilor tehnice de lucru, păstrând procesele-verbale ale ședințelor acestora;

raportează anual membrilor Consiliului despre activitățile efectuate și informează în permanență președintele despre noutățile din cadrul Consiliului.

14. Nivelul operațional al Consiliului național de coordonare este reprezentat de grupurile tehnice de lucru, care întrunesc specialiști în domeniul tuberculozei (5 persoane) și infecției HIV/SIDA (7 persoane) din sectorul de stat, neguvernamental și internațional.

În controlul tuberculozei activează următoarele grupuri:

a) grupul tehnic de lucru în diagnosticul tuberculozei;

b) grupul tehnic de lucru în managementul tuberculozei clasice, tuberculozei multirezistente și a coinfecției TB/SIDA;

c) grupul tehnic de lucru în controlul infecției tuberculoase;

d) grupul tehnic de lucru în comunicare și prevenire.

În controlul infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală activează următoarele grupuri:

a) grupul tehnic de lucru în supravegherea epidemiologică și de santinelă în infecția HIV/SIDA și infecțiile cu transmitere sexuală;

b) grupul tehnic de lucru în servicii sociale: educație și asistență socială;

c) grupul tehnic de lucru în reducerea noxelor;

d) grupul tehnic de lucru în tratamentul și îngrijirea persoanelor care trăiesc cu infecția HIV/SIDA și infecțiile cu transmitere sexuală;

e) grupul tehnic de lucru în comunicare și prevenire;

f) consiliere și testare voluntară în HIV/SIDA/hepatite;

g) asistență și protecție socială pentru persoanele afectate de TB/HIV.

În cadrul grupurilor tehnice de lucru există și un grup mixt: monitorizarea și evaluarea tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală.

[Pct.14 completat prin Hot.Guv. nr.375 din 06.05.2010, în vigoare 11.05.2010]

15. Membrii grupurilor tehnice de lucru se întrunesc în ședințe ordinare și, în caz de necesitate, dar nu mai rar de patru ori pe an. În activitatea lor se conduc de un plan de lucru, pe care îl elaborează de sine stătător, în cadrul fiecărui grup. Planul întrunirilor ordinare este prezentat Secretariatului Consiliului național de coordonare pentru a-i familiariza și pe membrii Consiliului cu tematica activităților desfășurate. Șeful și secretarul grupului tehnic de lucru sînt responsabili de întocmirea proceselor-verbale ale ședințelor, pe care ulterior le prezintă Secretariatului Consiliului.

Sarcinile grupurilor tehnice de lucru constau în:

oferirea suportului tehnic la elaborarea proiectelor și strategiilor programelor naționale de profilaxie și control a tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală;

oferirea suportului tehnic în elaborarea propunerilor de finanțare față de donatorii externi sau agențiile donatoare;

monitorizarea și evaluarea situației din domeniul tuberculozei, infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală, identificarea problemelor de sănătate din domeniu și participarea la elaborarea politicilor naționale.

LISTA
hotărârilor Guvernului ce se abrogă

1. Hotărârea Guvernului nr.346 din 19 martie 2002 "Cu privire la constituirea Consiliului național de coordonare a realizării Proiectului "Suportul Programului național de profilaxie a infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală și al Programului național de control al tuberculozei", susținut de Fondul global de combatere a SIDA, tuberculozei și malariei" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002 nr.43-45, art.418).

2. Hotărârea Guvernului nr.140 din 17 februarie 2004 "Cu privire la modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr.346 din 19 martie 2002.

29. HOTĂRÎRE

privind aprobarea Programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011-2015 nr. 1143 din 16.12.2010

Monitorul Oficial nr.254-256/1286 din 24.12.2010

* * *

În temeiul prevederilor art.6, 7, 9 și 72 din Legea nr.10-XVI din 3 februarie 2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.67, art.183), art.4 din Legea nr.23-XVI din 16 februarie 2007 cu privire la profilaxia infecției HIV/SIDA (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.54-56, art.250), Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Programul național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011-2015 (se anexează).

2. Se recomandă consiliilor municipale Chișinău și Bălți, administrației unității teritoriale autonome Găgăuzia (Gagauz-Yeri) și consiliilor raionale:

să elaboreze, să aprobe și să asigure realizarea programelor teritoriale de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011-2015;

să creeze comisii teritoriale pentru prevenirea și controlul infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală, abilitate cu funcții de organizare și control asupra realizării programelor teritoriale de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală.

3. Autoritățile administrației publice centrale:

vor elabora și vor aproba planuri operaționale pentru implementarea prevederilor Programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011-2015;

vor informa Ministerul Sănătății anual, pînă la 5 martie, despre realizarea Programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală.

4. Se stabilește că finanțarea Programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011-2015 se va efectua din contul și în limitele mijloacelor bugetului public național, precum și din contribuțiile organizațiilor internaționale, din donații și granturi.

5. Controlul asupra executării prezentei hotărîri se pune în sarcina Ministerului Sănătății.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Contrasemnează:

Ministrul sănătății

Vladimir Hotineanu

Ministrul finanțelor

Veaceslav Negruța

Ministrul muncii, protecției sociale și familiei

Valentina Buliga

Ministrul justiției

Alexandru Tănase

Ministrul educației

Leonid Bujor

Ministrul tineretului și sportului

Ion Cebanu

Chișinău, 16 decembrie 2010.

Nr.1143.

PROGRAMUL NAȚIONAL de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011-2015

Capitolul I INTRODUCERE

1. În conformitate cu clasificarea Organizației Mondiale a Sănătății (în continuare – OMS), infecția HIV/SIDA în Republica Moldova se află în stadiul de epidemie concentrată, cu transmiterea preponderentă a infecției pe cale heterosexuale și micșorarea cazurilor noi în rîndul utilizatorilor de droguri injectabile (în continuare – UDI).

2. În situația epidemică actuală se impune elaborarea strategiilor și activităților de promovare a modului sănătos de viață, de modificare a comportamentelor riscante de infectare cu HIV prin elaborarea și implementarea măsurilor de prevenire și asigurare a tratamentului, îngrijirilor și suportului persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA (în continuare – PTH).

3. Guvernul, prin intermediul Programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală (în continuare – Programul) va asigura coordonarea măsurilor de răspuns la infecția HIV și infecțiile cu transmitere sexuală (în continuare – ITS) pentru perioada 2011-2015.

4. Activitățile prioritare din cadrul Programului vor fi transpuse în planurile operaționale care vor ghida procesul de implementare.

5. Republica Moldova este parte a Angajamentelor Globale la Obiectivele de Dezvoltare a Mileniului, Obiectivul 6 “Stoparea răspîndirii HIV/SIDA și TB pînă în 2015 și redresarea tendinței actuale”, la Declarația de Angajament a Sesiunii Speciale a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite (în continuare – ONU) în HIV/SIDA din 2001, inițiativei de acces universal și cadrului strategic de rezultate. În același timp, Programul este elaborat pentru susținerea obiectivelor Strategiei naționale de dezvoltare și Strategiei de dezvoltare a sistemului de sănătate 2008-2017 și Politicii Naționale de Sănătate.

Capitolul II ANALIZA SITUAȚIEI ACTUALE

6. Infecția HIV prezintă o prioritate majoră de sănătate publică. La 1 iunie 2010 au fost înregistrate cumulativ 5999 de persoane infectate cu virusul HIV, inclusiv 1891 – în teritoriile de est. În anul 2009 se atestă o scădere neesențială a numărului de cazuri noi înregistrate – 704 (17,12 la 100000 populație) în comparație cu 795 în anul 2008 (19,27 respectiv). Răspîndirea infecției HIV are loc în toate unitățile administrative, cu o rată diferită a prevalenței. Cea mai înaltă prevalență cumulativă la 100000 populație se înregistrează în municipiile: Bălți – 804,86, Chișinău – 135,86; raioanele: Glodeni – 141,49, Basarabeasca – 122,03, Singerei – 109,69. În teritoriile de est prevalența infecției HIV este de 2,73 ori mai înaltă comparativ cu teritoriile din dreapta Nistrului, constituind 453,59 în or. Tiraspol, 531,49 – în raionul Rîbnița.

7. Infecția HIV se înregistrează în rîndul persoanelor tinere, apte de muncă, sexual active, astfel 86,02% din numărul total de persoane depistate sînt cuprinse în grupul de vîrstă 15-39 ani, 23,77% – în rîndul segmentului de vîrstă 20-24 ani și 24,99% – 25-29 de ani.

8. Se menține la un nivel înalt transmiterea heterosexuale a infecției HIV (81,25%), creșterea ponderii cazurilor noi în populația rurală (34,9%), migranților (34%) și reducerea ponderii cazurilor noi în rîndul UDI. Anual se înregistrează circa 80 de cazuri noi de infecție HIV în rîndurile femeilor gravide. În perioada anilor 1989-2009 maladia SIDA a fost diagnosticată la 887 de persoane. În perioada 1987-2009, pe malul drept au decedat circa 500 de persoane cu HIV/SIDA. Pe malul stîng, în perioada 1989-2009, au decedat 490 de persoane cu HIV. Din maladiile SIDA indicatoare se înregistrează mai frecvent infecția tuberculoza – 482 de persoane (54,34% din numărul total de bolnavi de SIDA).

9. Actualmente, povara infecției HIV se resfringe atît asupra bărbaților, cît și a femeilor. Situația s-a schimbat într-o anumită măsură după trecerea de la o epidemie transmisă pe calea injectării drogurilor în anii 1990-2001 (în majoritatea cazurilor referindu-se la bărbați) la o epidemie cu transmitere preponderentă pe cale sexuală. Din toate domeniile majore de intervenție propuse, problemele de gender au fost considerate drept prioritare, incluse în toate activitățile și, la fel, sînt determinate intervenții adecvate rolurilor femeilor și bărbaților. De asemenea, se iau în calcul responsabilitățile și oportunitățile femeilor și bărbaților din perspectivă socială, culturală și politică. Sînt elaborate diverse instrumente de monitorizare, evaluare și supraveghere pentru a furniza date dezagregate după criteriul de gender și pentru a determina intervențiile axate pe aspectul de gender, admițîndu-se caracteristicile de gender. Este de menționat faptul că în cadrul acțiunilor întreprinse anterior, pentru combaterea epidemiei nu s-a ținut cont de aspectul de gender, activitățile au fost axate pe populația generală și grupurile vulnerabile cu risc sporit de infectare. Avînd în vedere că, la începutul epidemiei, patru cincimi din toate cazurile noi de HIV se datorau UDI, care mai tîrziu s-au extins în populația generală cu transmitere sexuală, și luînd în considerare rolul major pe care îl au femeile în sănătatea reproductivă și de creștere a copiilor în cadrul familiei și al societății, se pune accent pe asigurarea suportului psihologic, prevenirea sarcinilor nedorite a femeilor HIV pozitive, consiliere și testare, planificarea familiei, îngrijire și suport social după naștere (pachete alimentare, haine, tabere de vară pentru mame și copii).

10. Situația epidemică prin sifilis și gonoree s-a stabilit la nivel constant, incidența la 100000 populație pentru sifilis este de 68,26 în 2006 și 69,5 în 2009, iar pentru gonoree – 50,7 și 42,7 respectiv.

11. Evaluarea rezultatelor Programului național de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pe anii 2006-2010, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.948 din 5 septembrie 2005, a demonstrat actualitatea acestei probleme, contribuind la fortificarea și mobilizarea resurselor naționale și externe pentru realizarea și extinderea strategiilor și activităților de prevenire, supraveghere și control, tratament, îngrijiri și suport pentru persoanele cu HIV și membrii familiilor lor. Activitățile și prevederile Programului sînt susținute tehnic și financiar de organizații internaționale, Fondul Global SIDA/Tuberculoza/Malaria și alți donatori.

12. Cadrul normativ privind interzicerea discriminării persoanelor infectate/afectate cu HIV sau vulnerabile la infecție, elaborat și ajustat în conformitate cu standardele internaționale, se bazează pe principiul respectării drepturilor omului și demnității umane și constituie baza pentru implementarea intervențiilor comprehensive, multidisciplinare și intersectoriale.

13. Monitorizarea și supravegherea epidemiologică a infecției HIV se află permanent în atenție a organelor de resort. Pentru sporirea accesului populației la servicii de consiliere și testare voluntară și confidențială, în cadrul sistemului de sănătate a fost creat serviciul de consiliere și testare voluntară. Pe parcursul anului 2006 au fost testate la HIV 288783 persoane, în 2009 – respectiv 298314 persoane. Supravegherea epidemiologică, tratamentul antiretroviral (în continuare – ARV) și a infecțiilor oportuniste, îngrijirile paliative, prevenirea transmiterii infecției materno-fetale se efectuează conform protocoalelor naționale, elaborate în conformitate cu recomandările OMS. Este asigurat accesul universal al persoanelor cu HIV și al bolnavilor cu SIDA la tratament ARV.

14. În colaborare cu societatea civilă se realizează 49 de programe și proiecte bazate pe strategia de reducere a riscurilor, de prevenire, reabilitare și asistență psihosocială, de terapie de substituție cu metadonă, în rîndurile UDI, deținuților, migranților și altor grupuri cu risc sporit de infectare, conform standardelor OMS, UNAIDS, Oficiului Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (în continuare – UNODC).

Capitolul III

SCOPUL ȘI OBIECTIVELE PROGRAMULUI

15. Scopul Programului constă în promovarea modului sănătos de viață, formarea comportamentului sigur și inofensiv, extinderea activităților de prevenire în rîndul populației, inclusiv al populației rurale, populației mobile, extinderea accesului la servicii de sănătate (consiliere și testare voluntară, depistare precoce, tratament, îngrijiri și suport), precum și menținerea situației epidemice a infecției HIV în stadiul epidemiei concentrate.

16. Obiectivele Programului:

a) incidența infecției HIV către anul 2015 nu va depăși 20,0 cazuri la 100000 populație în grupul de vîrstă 0-39 ani.

Intenția majoră a acestui obiectiv este reducerea incidenței infecției HIV în rîndurile tinerilor de vîrstă reproductivă și grupurilor vulnerabile. Sporirea accesului populației la serviciile de prevenire va asigura realizarea acestui obiectiv. Principiul de bază, care va sta la baza realizării măsurilor de prevenire, este schimbarea

comportamentală, mobilizarea comunitară, activități de la egal la egal în rândul tinerilor și activități de lucru în teren cu UDI, bărbații care întrețin relații sexuale cu alți bărbați (în continuare – BSB), lucrătorii care practică sex comercial (în continuare – LSC), migranții, șoferii de curse lungi etc. și asigurarea consilierii și testării voluntare a populației;

b) mortalitatea persoanelor cu HIV/SIDA din numărul total al persoanelor estimate către anul 2015 se va reduce cu 10%.

Intenția majoră a acestui obiectiv este îmbunătățirea calității vieții persoanelor cu HIV/SIDA prin asigurarea: tratamentului ARV necesar, tratamentului infecțiilor oportuniste și maladiilor SIDA asociate, îngrijirilor la domiciliu, protecției sociale, inclusiv a copiilor orfani. Crearea unui mediu abilitant ar permite o aderență mai sporită la tratamentul ARV și asigurarea unui management de caz mai eficient

Capitolul IV

PRINCIPIILE CARE GHIDEAZĂ RĂSPUNSUL NAȚIONAL ÎN INFECȚIA HIV/SIDA

17. La baza elaborării Programului au stat principiile aplicate la nivel internațional și național pentru programele de sănătate publică:

- a) principiul 1: elaborarea răspunsului național în cazul infecției HIV/SIDA în baza dovezilor;
- b) principiul 2: abordarea bazată pe drepturile omului;
- c) principiul 3: asigurarea respectării principiului de gender;
- d) principiul 4: asigurarea accesului universal la profilaxie, tratament și îngrijiri;
- e) principiul 5: implicarea comunităților și persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA în procesul de elaborare, implementare și evaluare a Programului;
- f) principiul 6: monitorizare și evaluare.

Capitolul V

DOMENIILE PRIORITARE DE ACȚIUNE

18. Programul este conceput ca un cadru complex, intersectorial, care va ghida activitățile răspunsului național și participanților acestuia.

19. Implementarea Programului se va axa pe următoarele domenii prioritare:

- a) fortificarea și extinderea activităților de prevenire în rândul populației generale, inclusiv al populației rurale, migranților și altor grupuri cu risc sporit de infectare (UDI, BSB, LSC etc.); stabilirea și asigurarea funcționării sistemului unic de comunicare pentru schimbarea comportamentală și promovarea modului sănătos de viață, formarea comportamentului inofensiv la copiii și tineretul din instituțiile de învățământ preuniversitar, mediu de specialitate și universitar; dezvoltarea continuă a serviciilor de consiliere și testare voluntară;
- b) dezvoltarea infrastructurii și a capacităților pentru sporirea accesului universal la asistență medicală și la îngrijiri paliative prin descentralizarea tratamentului ARV, consolidarea serviciilor medicale, sociale și paliative;
- c) consolidarea și extinderea capacităților instituțiilor guvernamentale și ale societății civile de educație și suport al copiilor rămași fără ocrotire părintească și al copiilor din familii în situații de dificultate;
- d) dezvoltarea și asigurarea funcționalității unui sistem național interdepartamental, multisectorial de coordonare, management și monitoring al activităților ce țin de controlul, prevenirea și tratamentul infecției HIV/SIDA și ITS. Dezvoltarea capacităților Consiliului Național de Coordonare a Programelor Naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei (în continuare – CNC) și grupurilor tehnice de lucru a CNC;
- e) managementul Programului va fi efectuat prin cercetări operaționale, implementarea sistemelor de supraveghere epidemiologică, supravegherea circulației și rezistenței virusului, implementarea tehnologiilor informaționale, introducerea managementului de caz și consolidarea capacităților diagnosticului de laborator;
- f) fortificarea capacităților resurselor umane prin educație formativă, traininguri în domeniul HIV/SIDA;

g) crearea unui mediu de suport și dezvoltare comunitară (pledorie și comunicare; dezvoltare instituțională; drepturile omului; programe de gender);

h) studii și cercetări epidemiologice, clinice, sociale, comportamentale și economice în infecția HIV/SIDA.

Capitolul VI

DEȚINĂTORII DE DREPTURI ȘI BENEFICIARIII PROGRAMULUI

20. Deținătorii de drepturi și beneficiarii Programului au fost identificați în funcție de riscul de infectare cu HIV și în funcție de vulnerabilitatea socială și comportamentală și au fost clasificați conform anexei nr.1 la prezentul Program. Pentru estimarea populației beneficiare ale Programului s-a aplicat metodologia UNAIDS/OMS care, în parteneriat cu autoritățile naționale, utilizează o metodă ce implică șase pași pentru a obține estimări ale prevalenței HIV pe perioada implementării programelor naționale (5-10 ani).

21. În cazul Republicii Moldova, țară cu epidemie concentrată, conform recomandărilor UNAIDS, estimările derivă din următorul proces:

a) pasul unu – datele de supraveghere epidemiologică se colectează pentru grupurile cu risc sporit: LSC, BSB și UDI. Se fac estimări ale mărimii grupurilor respective, precum și a grupurilor expuse unui risc considerabil (spre exemplu: partenerii LSC sau ai UDI etc.);

b) pasul doi – datele colectate sînt introduse într-un soft specializat (intitulat Pachet de Estimări și Prognoze/ “Estimation and Projection Package”);

c) pasul trei – se generează curba de evoluție a ratelor de incidență HIV printre adulți (grupa de vîrstă 15-49) pe parcursul unei perioade de timp;

d) pasul patru – curba incidenței printre adulți, împreună cu estimările demografice naționale, obținute de la UNFPA, și datele privind acoperirea cu tratament ARV pentru adulți și copii sînt introduse în programul Spectrum;

e) pasul cinci – aceste date sînt completate cu diferite estimări epidemiologice (ratele fertilității, proporția femeii/bărbați, supraviețuirea după infectarea cu HIV etc.);

f) pasul șase – programul Spectrum oferă o prognoză a numărului de adulți infectați, de cazuri noi de infecție cu HIV și decese cauzate de SIDA, de orfani și a necesităților de tratament ARV.

Capitolul VII

ACTIVITĂȚI PRIORITARE

22. Obiectivul specific I. Asigurarea accesului a cel puțin 10% din populația generală la servicii de prevenire a infecției HIV și ITS pînă în 2015:

a) elaborarea și implementarea unui cadru strategic de comunicare pentru schimbare comportamentală în HIV/SIDA și ITS;

b) implicarea și mobilizarea comunităților (autoritățile administrației publice locale, inclusiv serviciile de sănătate, asistență socială, educație, comunitățile religioase, comunitățile persoanelor cu HIV, ONG-urile, membrii familiilor afectate de HIV/SIDA) pentru consolidarea prevenirii infecției HIV și ITS;

c) asigurarea populației generale cu servicii de consiliere și testare voluntară la HIV și ITS;

d) elaborarea și implementarea programelor de prevenire HIV și ITS pentru grupurile de populație expuse la risc, printre care: migranți, populația mobilă, recruți, deținuți, persoanele în uniformă (inclusiv în sistemul penitenciar), copii și tineri în conflict cu legea, alte grupuri marginalizate;

e) desfășurarea activităților de prevenire a infecției HIV și ITS în rîndurile tinerilor și adolescenților în cadrul sistemului de învățămînt;

f) desfășurarea activităților de prevenire a infecției HIV și ITS în rîndurile tinerilor și adolescenților neșcolarizați;

g) desfășurarea activităților de prevenire a infecției HIV și ITS orientate spre PTH;

h) prevenirea HIV în rîndul populației angajate în cîmpul muncii prin intermediul programelor la locul de muncă.

23. Obiectivul specific II. Asigurarea accesului a 60% din numărul estimat al persoanelor din grupurile de risc sporit (LSC, BSB, UDI) la servicii de prevenire pînă în 2015:

a) asigurarea prevenirii răspîndirii HIV și ITS, în funcție de necesitățile specifice vârstei și de gen, în rîndul LSC și al clienților lor;

b) asigurarea prevenirii infecției HIV și ITS, în funcție de necesitățile specifice vârstei și de gen, în rîndul BSB;

c) asigurarea accesului UDI, în funcție de necesitățile specifice vârstei și de gen, la servicii comprehensive de prevenire HIV și la tratament de substituție, inclusiv în sectorul penitenciar.

24. Obiectivul specific III. Asigurarea a 10% din populație cu prezervative pînă în 2015:

asigurarea marketingului social al prezervativelor.

25. Obiectivul specific IV. Asigurarea cu tratament ITS a 80% din pacienții diagnosticați cu ITS pînă în 2015:

asigurarea testării, diagnosticului și tratamentului ITS pentru toate categoriile de populație, inclusiv pentru grupurile cu risc sporit de infectare.

26. Obiectivul specific V. Asigurarea accesului a cel puțin 95% din femeile cu HIV/SIDA însărcinate la servicii de profilaxie a transmiterii a infecției de la mamă la făt pînă în 2015:

prevenirea răspîndirii HIV și ITS prin transmitere de la mamă la făt și asigurarea copiilor născuți de mame seropozitive cu substituenți nutritivi.

27. Obiectivul specific VI. Asigurarea securității a 100% de probe de sînge destinat transfuziei:

asigurarea securității sîngelui donat.

28. Obiectivul specific VII. Asigurarea accesului la profilaxie postcontact al tuturor persoanelor în situații de risc de infectare cu HIV în 100% din necesitate:

asigurarea profilaxiei postcontact în cazuri de expunere profesională și în cazuri de abuz sexual sau viol; asigurarea accesului la informații despre profilaxia postcontact.

29. Obiectivul specific VIII. Asigurarea cu tratament ARV a 80% din numărul estimat al persoanelor cu HIV și al bolnavilor de SIDA care necesită tratament pînă în 2015:

a) asigurarea accesului persoanelor cu HIV și al bolnavilor de SIDA la tratament de ambulator;

b) asigurarea populației generale cu testare la HIV la inițiativa lucrătorului medical și diagnosticul de laborator;

c) asigurarea profilaxiei, diagnosticului și tratamentului infecțiilor oportuniste și maladiilor asociate la pacienții cu HIV în condiții de ambulator;

d) asigurarea accesului persoanelor cu HIV și al bolnavilor de SIDA la tratament ARV;

e) asigurarea accesului adulților cu HIV și al bolnavilor de SIDA la tratament ARV;

f) asigurarea accesului copiilor cu HIV și al bolnavilor de SIDA la tratament ARV;

g) asigurarea aderenței la tratament ARV (inclusiv prin implementarea programelor nutriționale);

h) asigurarea monitorizării de laborator pentru ajustarea și asigurarea eficienței tratamentului;

i) supravegherea rezistenței virusului HIV la tratament la pacienții cu HIV.

30. Obiectivul specific IX. Asigurarea cu îngrijiri și suport a 10% din numărul estimat al persoanelor cu HIV și bolnavilor de SIDA pînă în 2015:

a) asigurarea managementului de caz al pacienților cu HIV de echipă multidisciplinară;

b) asigurarea suportului psihosocial al persoanelor cu HIV și al bolnavilor de SIDA;

c) asigurarea pacienților în faza terminală cu îngrijiri paliative în condiții de ambulator;

d) asigurarea diagnosticului și a tratamentului infecțiilor oportuniste și maladiilor asociate la pacienții cu HIV în condiții de staționar;

e) asigurarea pacienților în faza terminală cu îngrijiri paliative medicale în staționar;

f) asigurarea accesului copiilor afectați și infectați la servicii sociale.

31. Obiectivul specific X. Crearea unui sistem eficient de management al programului pînă în 2015:

a) asigurarea procesului de planificare și management prin intermediul grupurilor tehnice de lucru ale CNC;

- b) asigurarea managementului financiar al Programului și proiectelor;
- c) asigurarea monitorizării și evaluării Programului;
- d) asigurarea implementării, renovării și deservirii sistemelor informaționale din domeniul HIV/SIDA;
- e) asigurarea supravegherii medicale a pacienților prin operaționalizarea SIME-HIV;
- f) asigurarea supravegherii prestării serviciilor sociale și de prevenire în rândul grupurilor vulnerabile prin operaționalizarea sistemului de identificare unică;
- g) operaționalizarea sistemelor de coordonare în cadrul sectorului nonguvernamental;
- h) consolidarea capacității personalului implicat în programe;
- i) asigurarea creșterii capacităților profesionale ale lucrătorilor implicați în prestarea serviciilor pentru pacienții cu HIV/SIDA și ITS, inclusiv pediatrie;
- j) asigurarea protecției sociale a persoanelor cu HIV și a bolnavilor de SIDA;
- k) asigurarea activităților de pledoarie și apărare a intereselor PTH;
- l) asigurarea protecției drepturilor PTH;
- m) consolidarea capacității ONG-urilor ale PTH;
- n) efectuarea studiilor epidemiologice și sociologice;
- o) realizarea cercetărilor operaționale.

Capitolul VIII IMPLEMENTAREA PROGRAMULUI

32. Mecanismul de implementare a Programului se bazează pe activitatea CNC.

33. Responsabilitatea pentru participarea în cadrul CNC și pentru implementarea activităților cu caracter sectorial revine ministerelor de resort.

34. CNC își desfășoară activitatea pe baza unui parteneriat între instituțiile de stat, patronate, organizațiile internaționale și neguvernamentale, respectând principiile transparenței și colaborării reciproce.

Capitolul IX PRESTAREA ȘI IMPLEMENTAREA SERVICIILOR, PARTENERI ÎN IMPLEMENTARE

35. Prestatorii de servicii și implementatorii vor coordona activitatea în probleme de implementare cu CNC. Transparența implementării activităților se va asigura prin funcționalitatea site-ului web www.aids.md.

36. Partenerii în implementare sînt organizațiile guvernamentale și cele ale societății civile:

- a) servicii de sănătate publică și privată pentru diagnosticarea de laborator, îngrijirea clinică, managementul pacienților, educația pentru sănătate etc.;
- b) ONG-uri pentru implementarea activităților în rândul populației din grupurile de risc sporit, acordarea suportului PTH etc.;
- c) companii din sectorul privat pentru implementarea politicilor la locul de muncă;
- d) prestatori de servicii sociale pentru transpunerea răspunsului la HIV în serviciile existente;
- e) grupuri de cercetare pentru organizarea studiilor.

37. Autoritățile administrației publice și organizațiile responsabile de consolidarea capacităților sînt:

- a) Ministerul Sănătății, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Departamentul Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției, Ministerul Tineretului și Sportului și instituțiile abilitate;
- b) agențiile tehnice ale ONU (UNAIDS, OMS, UNFPA, UNICEF etc.), prin acordarea asistenței tehnice și informarea asupra standardelor internaționale;
- c) ONG-urile naționale și internaționale specializate în domeniul intervențiilor preconizate pentru PTH, intervenții la locul de muncă, UDI etc.;
- d) autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi și al doilea.

Capitolul X MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA

38. Monitorizarea și evaluarea Programului se efectuează de către Ministerul Sănătății conform Planului de monitorizare a Programului (anexa nr.2 la prezentul Program).

39. Indicatorii Programului vor fi raportați anual.

40. Principiul de bază în crearea indicatorilor-cheie este concentrarea pe “măsurarea progresului” în realizarea obiectivelor, rezultatelor și componentelor de Program.

41. Indicatorii elaborați reflectă, de asemenea, necesitățile naționale pentru raportări, după cum au fost formulate în cadrul Declarației Acces Universal, Declarației de la Dublin (în continuare, UNGASS); Inițiativei de Acces Universal și Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului axate pe HIV/SIDA.

42. Indicatorii au fost grupați în patru categorii: de produs, de proces, de rezultat și de impact.

Capitolul XI ESTIMAREA GENERALĂ A COSTURILOR

43. Estimarea costurilor pentru realizarea Programului s-a efectuat în baza determinării costului per serviciu sau per capita, după caz (anexa nr.3 la prezentul Program).

Anexa nr.1
la Programul național de prevenire
și control al infecției HIV/SIDA
și infecțiilor cu transmitere
sexuală pentru anii 2011-2015

POPULAȚIILE-ȚINTĂ DE BENEFICIARI, DEFINIȚII ȘI DESCRIERI

Identificarea populațiilor-țintă de beneficiari (în continuare – PB) are drept scop cuantificarea resurselor alocate unei populații specifice ca parte a procesului de prestare a serviciilor în cadrul intervenției programatice, care au fost identificați în baza Ghidului UNAIDS, 2009 “Evaluarea și clasificarea populației de beneficiari pentru răspunsul național la HIV/SIDA”. Acesta reprezintă un rezultat legat de resursele cheltuite, fără a se ține cont de eficiența sau acoperirea realizată.

I. PB.01 PERSOANE CARE TRĂIESC CU HIV

1. PB.01.01 Adulți și tineri (în vîrstă de 15 ani și mai mult) care trăiesc cu HIV

a) PB.01.01.01 Adulți și tineri bărbați (în vîrstă de 15 ani și mai mult) care trăiesc cu HIV

b) PB.01.01.02 Adulți și tinere femei (în vîrstă de de 15 ani și mai mult) care trăiesc cu HIV

c) PB.01.01.98 Adulți și tineri (în vîrstă de de 15 ani și mai mult) care trăiesc cu HIV și nu sînt dezagregați după criteriul de gender

2. PB.01.02 Copii (în vîrstă de pînă la 15 ani) care trăiesc cu HIV

a) PB.01.02.01 Băieți (în vîrstă de pînă la 15 ani) care trăiesc cu HIV

b) PB.01.02.02 Fete (în vîrstă de pînă la 15 ani) care trăiesc cu HIV

c) PB.01.02.98 Copii (în vîrstă de pînă la 15 ani) care trăiesc cu HIV și nu sînt dezagregați după criteriul de gender

3. PB.01.98 Persoane care trăiesc cu HIV și nu sînt dezagregate după criteriul de vîrstă sau gender

II. PB.02 POPULAȚIILE CU RISC SPORIT DE INFECTARE sînt identificate după tipul de comporta-

ment pe care îl practică și care îi predispune la un risc mai mare de a fi infectați cu HIV. Astfel, se identifică acele populații care trebuie să constituie prioritate în cadrul programelor naționale și subnaționale. În special, aceste grupuri de populații cu risc sporit de infectare includ următoarele categorii: LSC și clienții acestora, UDI, BSB, inclusiv adolescenți din grupurile respective. Aceste populații sînt estimate ca avînd rate înalte de schimb al partenerilor sexuali, de practicare a relațiilor sexuale neprotejate cu parteneri multipli sau de utilizare a echipamentului nesteril de injectare a drogurilor, activități care îi pun în pericol de expunere la HIV.

1. PB.02.01 Utilizatori de droguri injectabile (UDI) și partenerii lor sexuali
2. PB.02.02 Lucrători ai sexului comercial (LSC) și clienții lor
  - a) PB.02.02.01 Lucrătoare ale sexului comercial (LSC) și clienții lor
  - b) B.02.02.02 Bărbați LSC transvestiți (și clienții lor)
  - c) PB.02.02.03 Bărbați LSC netransvestiți (și clienții lor)
  - d) PB.02.02.98 Lucrători ai sexului comercial (LSC) dezagregati după criteriul de gender
  - e) PB.02.02.99 Lucrători ai sexului comercial (LSC) care nu au mai fost clasificați și clienții acestora
3. PB.02.03 Bărbați ce întrețin relații sexuale cu bărbați (BSB)
4. PB.02.98 Populații cu risc sporit de infectare dezagregati după tip și vîrstă

III. PB.03 ALTE POPULAȚII-CHEIE includ populații precum sînt copiii rămași fără ocrotire părintească și copiii din familii în situație de dificultate, copiii născuți sau care urmează a fi născuți de mame HIV pozitive, refugiații, persoanele intern deplasate și imigranții, emigranții și migranții în cadrul hotarelor țării, considerate ca “populații-cheie” în termeni atît de dinamică a epidemiei, cît și de răspuns.

1. PB.03.01 Copii rămași fără ocrotire părintească și copii din familii în situație de dificultate (CFT)
2. PB.03.02 Copii născuți sau care urmează a fi născuți de mame care trăiesc cu HIV
3. PB.03.03 Refugiați (deplasați la nivel extern)
4. PB.03.04 Populații intern deplasate (în cazuri de urgență)
5. PB.03.05 Migranți/populații mobile
6. PB.03.06 Grupuri minoritare etnice
7. PB.03.07 Deținuți și alte persoane instituționalizate
8. PB.03.08 Șoferi de curse lungi/angajați în domeniul transporturilor și șoferii comerciali
9. PB.03.09 Copii și tineri ai străzii
10. PB.03.10 Copii și tineri în conflict cu legea
11. PB.03.11 Copii și tineri în afara școlii
12. PB.03.12 Copii și tineri instituționalizați
13. PB.03.13 Parteneri ai persoanelor care trăiesc cu HIV
14. PB.03.14 Recipienți de sînge și produse sangvine
15. PB.03.98 Alte populații-cheie nedezagregate după tip
16. PB.03.99 Alte populații-cheie neclasificate în altă parte

IV. PB.04 POPULAȚII “ACCESIBILE” SPECIFICE includ copiii din școli, femeile ce frecventează clinicile de sănătate reproductivă, personalul militar și angajații la locul de muncă.

1. PB.04.01 Persoane ce frecventează clinicile ITS
2. PB.04.02 Elevi din treapta primară și gimnazială
3. PB.04.03 Elevi din treapta liceală, elevi din învățămîntul profesional, mediu de specialitate
4. PB.04.04 Studenți din învățămîntul superior
5. PB.04.05 Lucrători medicali
6. PB.04.06 Marinari
7. PB.04.07 Militari
8. PB.04.08 Poliția și alte servicii în uniformă (altele decît militarii)
9. PB.04.09 Ex-comatanți
10. PB.04.10 Angajați la locul de muncă
11. PB.04.98 Populații “accesibile” nedezagregate după tip
12. PB.04.99 Populații “accesibile” neclasificate în altă parte

V. PB.05 POPULAȚIA GENERALĂ cuprinde

1. PB.05.01 Populația generală (aduți în vîrstă de 24 ani și mai mult)
  - a) PB.05.01.01 Populația de bărbați aduți
  - b) PB.05.01.02 Populația de femei adulte

c) PB.05.01.98 Populația generală (adulți ce au depășit vârsta de 24 ani) nedezagregată după categoria de gender

2. PB.05.02 Copii (în vîrstă de pînă la 15 ani)

a) PB.05.02.01 Băieți

b) PB.05.02.02 Fete

c) PB.05.02.98 Copii (în vîrstă de pînă la 15 ani) nedezagregată după categoria de gender

3. PB.05.03 Tineri (cu vârste cuprinse între 15 și 24 ani)

PB.05.03.01 Bărbați tineri

PB.05.03.02 Femei tinere

PB.05.03.98 Tineri (cu vârste cuprinse între 15 și 24 ani) nedezagregați după categoria de gender

4. PB.05.98 Populația generală nedezagregată după categoria de vîrstă sau gender

VI. PB.99 POPULAȚII-ȚINTĂ SPECIFICE neclasificate în altă parte: populații-țintă ce nu au fost incluse în clasificările de mai sus.

Anexa nr.2
la Programul național de prevenire
și control al infecției HIV/SIDA
și infecțiilor cu transmitere
sexuală pentru anii 2011-2015

PLANUL NAȚIONAL pentru monitorizarea și evaluarea Programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011-2015

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

1. Planul național pentru monitorizarea și evaluarea Programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011-2015 (în continuare – Planul) este armonizat cu cadrul de politici existente în diverse sectoare și a fost elaborat prin intermediul unui proces participativ, în baza evaluării sistemului de monitorizare și evaluare, a Programului național de profilaxie și control a infecției HIV/SIDA/ITS pentru anii 2006-2010 și a analizei Răspunsului Național.

2. Planul conține informația de referință care asigură colectarea, agregarea, analiza și utilizarea datelor privind implementarea Programului, oferind informația cu privire la indicatorii de bază, principalele surse de date, fluxul informațional, produsele informaționale și responsabilitățile instituționale.

Capitolul II CONTEXT

3. Conform recomandărilor Conferinței de la Washington din 25 aprilie 2004, organizată de UNAIDS și de principalii donatori, Republica Moldova a semnat Declarația de angajament și s-a angajat în elaborarea și fortificarea principiului tripartit, care prevede armonizarea eforturilor și evitarea dublărilor, prin intermediul:

a) **unui singur cadru strategic;**

b) **unui singur mecanism de coordonare pentru gestionarea răspunsului național la infecția HIV/SIDA și ITS;**

c) **unui singur sistem național de monitorizare și evaluare.**

Capitolul III

OBIECTIVELE ȘI ELEMENTELE MONITORIZĂRII ȘI EVALUĂRII

4. Scopul monitorizării și evaluării este ghidarea și coordonarea eficientă a procesului de colectare, analiză, agregare și utilizare a datelor, care va permite monitorizarea în dinamică a progresului realizat în domeniul răspunsului național la HIV/SIDA și ITS și fortificarea procesului de luare a deciziilor.

5. Obiectivele monitorizării și evaluării sînt următoarele:

- a) elaborarea procesului de monitorizare și evaluare, care va permite colectarea, prelucrarea, analiza și interpretarea sistematică a datelor;
- b) întocmirea listei indicatorilor de bază, care vor facilita monitorizarea progreselor realizate în combaterea infecției HIV/SIDA și ITS și identificarea necesităților pentru luarea deciziilor;
- c) descrierea principalelor surse utilizate pentru colectarea datelor de monitorizare și evaluare necesare;
- d) stabilirea fluxului informațional;
- e) descrierea funcțiilor responsabililor de monitorizare și evaluare;
- f) asigurarea transparenței produselor diseminate și a mecanismelor pentru distribuirea datelor.

6. Prin implementarea Planului vor fi realizate următoarele:

- a) raportarea de calitate și în termen;
- b) fortificarea sistemului de monitorizare și evaluare;
- c) fluxul structurat și coordonat al informației de rutină;
- d) crearea depozitarului unic de date care ar integra sistemele de raportare preexistente;
- e) elaborarea strategiei de diseminare a datelor;
- f) întocmirea planului de creștere a competențelor;
- g) stabilirea agendelor de studii și evaluare.

7. Cadrul organizatoric, aprobat în 2008 de către Grupul Global de Referință pentru Monitorizare și Evaluare, include 12 componente ale sistemului de monitorizare și evaluare:

- a) structurile organizaționale cu funcții de monitorizare și evaluare;
- b) capacitățile umane pentru monitorizare și evaluare;
- c) parteneriatele pentru planificarea, coordonarea și gestionarea sistemului de monitorizare și evaluare;
- d) planul național și multisectorial de monitorizare și evaluare;
- e) planul de lucru național anual de monitorizare și evaluare;
- f) pledoarie, comunicare și cultură;
- g) monitorizarea permanentă de rutină a Programului;
- h) studii și supraveghere;
- i) baze de date naționale și subnaționale;
- j) supravegherea de sprijin și auditul datelor;
- k) studii științifice și evaluare;
- l) distribuirea și utilizarea datelor.

8. Sistemul național de monitorizare și evaluare are funcții importante la nivel central, teritorial și de prestatori ai serviciilor. Sistemul de monitorizare și evaluare include raportarea din partea instituțiilor publice și a societății civile din toate sectoarele implicate în implementarea Programului.

9. Fluxurile de prezentare a informațiilor:

- a) verticale de raportare existente, sisteme automatizate (SIME-HIV, SIME-ITS, SI CTV, identificator unic);
- b) verticale de raportare existente, sisteme neautomatizate (raportarea în baza formularelor statistice);
- c) verticale în curs de instituționalizare (raportarea din partea ONG);
- d) orizontale (raportarea intersectorială).

Capitolul IV

INDICATORII NAȚIONALI PENTRU INFECȚIA HIV

10. Indicatorii pentru monitorizarea și evaluarea Programului, conform tabelului 1 din prezenta anexă, au fost selectați conform:

- a) obiectivelor Programului ;
- b) indicatorilor pentru infecția HIV/SIDA ai Strategiei naționale de dezvoltare și ai Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului naționalizate;
- c) indicatorilor internaționali recomandați din UNGASS;
- d) indicatorilor inițiativei “Acces Universal” la intervenții în domeniul HIV/SIDA;
- e) indicatorilor relevanți pentru infecția HIV/SIDA și ITS din alte politici și planuri naționale;
- f) ghidurilor internaționale pentru monitorizarea și evaluarea infecției HIV/SIDA;
- g) criteriilor de cuantificare realistă și costului rezonabil.

11. Monitorizarea echității și accesului la intervenții eficiente de prevenire, îngrijiri, tratament și atenuare a impactului este reflectată în definiția și modul de dezagregare a indicatorilor respectivi. Categoriile standard de indicatori sînt: vîrsta, sexul, locul de reședință și regiunea (malul drept/stîng al Nistrului).

Capitolul V

SURSELE DE DATE PENTRU INDICATORII NAȚIONALI

12. Sursele de date pentru indicatorii de Program sînt următoarele:

- a) indicatorii de impact și rezultat, care includ: studii biomedicale și clinice; de supraveghere de santinelă în populații cu risc sporit de infectare; comportamentale și sociologice;
- b) indicatorii de produs, care includ: statistica administrativă/monitorizarea de rutină;
- c) numitorii unor indicatori, care presupun: estimări ale incidenței, prevalenței, mărimii grupurilor de populații cu risc sporit de infectare, necesității în tratament ARV și prognoze referitor la evoluția acestor valori estimate.

13. Pentru complimentarea surselor de date existente și îmbunătățirea înțelegerii tendințelor de evoluție a problemelor specifice de sănătate publică, va fi efectuată sinteza pentru analiza datelor din surse multiple în baza observărilor empirice.

Capitolul VI

BAZA NAȚIONALĂ DE DATE SIDATA

14. Baza națională de date SIDATA constituie un instrument funcțional care asigură disponibilitatea datelor pentru utilizarea lor în procesul de planificare strategică și concentrează datele agregate din:

- a) sistemele de raportare existente în cadrul instituțiilor publice și implementatorii intersectoriali a Programului;
- b) sectorul neguvernamental.

15. Baza națională de date SIDATA integrează sistemele de raportare existente și constituie o platformă unică de prezentare a datelor, care evită raportarea dublă, asigură transparența datelor, validarea la nivel național, accesul limitat de editare în scopul asigurării securității datelor.

16. Baza națională de date SIDATA prevede acces web pentru vizualizarea datelor grupate după strategii/categorii/arii de intervenții.

17. Baza națională de date SIDATA este amplasată în incinta Centrului Național SIDA. Introducerea datelor este efectuată de persoane desemnate/instruite din cadrul tuturor instituțiilor publice și neguvernamentale abilitate, conform tabelului 2 din prezenta anexă.

Capitolul VII CALITATEA DATELOR

18. Criteriile de calitate pentru datele de monitorizare și de evaluare includ: validitate; veridicitate; actualitate; precizie; integritate.

19. Grupul tehnic de lucru pentru monitorizare și evaluare (în continuare – GTLME) va elabora Protocolul pentru asigurarea calității datelor, care va instituționaliza un sistem pentru calitatea principalilor indicatori, fortificarea sistemelor de gestiune a datelor și creșterea competențelor personalului implicat în colectarea, agregarea și analiza lor.

20. Supravegherea de suport va include monitorizarea și direcționarea performanței instituțiilor subordonate și transferul cunoștințelor, atitudinilor și deprinderilor. Supravegherea de suport va fi efectuată eșalonat pe organizațiile de prestare a serviciilor și va fi utilizată ca mecanism pentru fortificarea capacităților de monitorizare și evaluare locale. GTLME va elabora Ghidul pentru supravegherea de suport în monitorizare și evaluare.

21. Validarea datelor presupune aplicarea unor mecanisme interne și externe. Auditul intern va fi un proces consecvent, desfășurat cu o anumită periodicitate. Auditurile externe vor fi întreprinse anual în locații selectate aleatoriu și pentru anumiți indicatori. Responsabilitatea pentru validarea datelor în cadrul sectoarelor aparține ministerelor de ramură. Aspectele multilaterale vor fi gestionate de GTLME.

Capitolul VIII EVALUĂRI ȘI CERCETĂRI

22. Evaluarea și studiile sînt componente ale sistemului complex de monitorizare și evaluare. Crearea procesului național pentru identificarea domeniilor pentru evaluare și desfășurarea studiilor și cercetărilor va asigura evitarea dublării eforturilor și diseminarea rezultatelor pentru utilizare în procesul de luare a deciziilor. Planificarea adecvată a studiilor, cercetărilor și evaluărilor va constitui o premisă pentru o finanțare adecvată.

23. Domeniile prioritare pentru studii epidemiologice includ:

a) elucidarea rolului consumului de droguri injectabile în transmiterea infecției HIV în rîndul gravidelor, LSC și BSB;

b) determinarea ponderii reale a transmiterii heterosexuale sau homosexuale a infecției HIV la bărbați, neasociate cu consumul de droguri injectabile;

c) elucidarea factorilor de vulnerabilitate la HIV și ITS asociate aspectelor de gen;

d) studierea factorilor care determină adolescenții să adopte comportamente cu risc sporit de infectare cu HIV;

e) descrierea sistemului de referire și a legăturilor de suport de la egal la egal în asistența, îngrijirile/tratamentul și supraviețuirea după diagnosticarea infecției HIV;

f) efectuarea unui studiu descriptiv al infecției HIV/SIDA asupra gravidelor cu statut HIV pozitiv.

Capitolul IX PRODUSE INFORMAȚIONALE

24. Rapoartele de implementare a Programului sînt următoarele:

a) raportul anual de monitorizare și evaluare în infecția HIV/SIDA și ITS;

b) rapoarte trimestriale pentru Fondul global SIDA/TB/Malarie;

c) raportul anual pentru Acces Universal;

d) raportul bienal UNGASS;

e) raportul de evaluare la mijloc de termen și la finele implementării Programului.

Tabelul 1

Indicatorii de monitorizare și evaluare a Programului

INDICATORII DE IMPACT									
Indicatori	Numărător	Numitor	Ghidul internațional	Sursa de date	Dezagregare	Instituția responsabilă	Frecvența raportării	Valoarea de bază	Valoarea scontată (2015)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Prevalența HIV (% din eșantion sau estimat național)	Numărul mostrelor de sânge cu rezultat pozitiv la HIV	Numărul mostrelor testate	UNGASS #22 OMS, supraveghearea de generația a doua	Studii epidemiologice/ Statistica de rutină	Dezagregare după grup de vîrstă, gen, regiune (malul drept și malul stîng), mediul de reședință	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	0,37	0,44
Prevalența HIV în rândul populațiilor cu risc sporit de infecție (UDI, LSC, BSB și deținuți)	Numărul mostrelor de sânge cu rezultat pozitiv la markeri HIV	Numărul mostrelor testate	UNGASS #23 OMS, supraveghearea de generația a doua	Studii de seroprevalență (studiu integrat biocomportamental)	Dezagregare după grup de vîrstă și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	UDI – 16,4% LSC – 6,1% BSB – 1,7% Deținuți – 3,5%	UDI – 20% LSC – 11% BSB – 5% Deținuți – 3,5%
Prevalența HVC în rândul populațiilor cu risc sporit de infecție (UDI, LSC, BSB și deținuți)	Numărul mostrelor de sânge cu rezultat pozitiv la markeri HVC	Numărul mostrelor testate	UNGASS #23 OMS, supraveghearea de generația a doua	Studii de seroprevalență (studiu integrat biocomportamental)	Dezagregare după grup de vîrstă și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	UDI – 72,8% LSC – 16% BSB – 3,6% Deținuți – 15,7%	UDI – 63% LSC – 11% BSB – 3% Deținuți – 10,7%
Prevalența HVB în rândul populațiilor cu risc sporit de infecție (UDI, LSC, BSB și deținuți)	Numărul mostrelor de sânge cu rezultat pozitiv la markeri HVB	Numărul mostrelor testate	UNGASS #23 OMS, supraveghearea de generația a doua	Studii de seroprevalență (studiu integrat biocomportamental)	Dezagregare după grup de vîrstă și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	UDI – 10,9% LSC – 8,5% BSB – 5,8% Deținuți – 16,3%	UDI – 5,9% LSC – 4,5% BSB – 3,8% Deținuți – 11,3%
Prevalența sifilisului în rândul populațiilor cu risc sporit de infecție (UDI, LSC, BSB și deținuți)	Numărul mostrelor de sânge cu rezultat pozitiv la markeri sifilis	Numărul mostrelor testate	UNGASS #23 OMS, supraveghearea de generația a doua	Studii de seroprevalență (studiu integrat biocomportamental)	Dezagregare după grup de vîrstă și gen	DDVR / Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	UDI – 2,3% LSC – 6,9% BSB – 12,7% Deținuți – 3,5%	UDI – 2% LSC – 3,9% BSB – 7,7% Deținuți – 8,5%
Prevalența HIV în rândul gravidelor	Numărul de gravide cu statut HIV + înregistrate	Numărul de gravide testate la HIV	Indicator național	Statistică administrativă	Dezagregare după grup de vîrstă, regiune (malul drept și malul stîng), mediul de reședință	Centrul Național SIDA	Anual	0,29%	0,16%

% femei gravide înregistrate cu sifilis	Numărul cazurilor noi de gravide cu diagnostic de sifilis, înregistrate	Numărul de gravide în anul de raportare	Indicator național	Statistică administrativă	Dezagregare după grup de vîrstă și regiune (malul drept și malul stîng)	DDVR DDV Tiraspol	Anual	0,3%	0,2%
Incidența înregistrată a cazurilor noi HIV la 100000 populație	Numărul de cazuri noi HIV înregistrate	Numărul populației	Indicator național	Statistică administrativă	Dezagregare după grup de vîrstă, gen și regiune (malul drept și malul stîng), mediul de rezidență	Centrul Național SIDA	Anual	17 la 100000	20 la 100000
Incidența înregistrată a gonoreei la 100000 populație	Numărul de persoane cu diagnostic de gonoree înregistrate	Numărul populației	Indicator național	Statistică administrativă	Dezagregare după grup de vîrstă, gen și regiune (malul drept și malul stîng), mediul de rezidență	CNMS DDVR DDV Tiraspol	Anual	42,7 la 100000	40 la 100000
Incidența înregistrată a sifilisului la 100 000 populație	Numărul de persoane cu diagnostic de sifilis înregistrate	Numărul populației	Indicator național	Statistică administrativă	Dezagregare după grup de vîrstă, gen și regiune (malul drept și malul stîng), mediul de rezidență	DDVR DDV Tiraspol	Anual	69,5 la 100000	60 la 100000
% adulților și copiilor cu HIV care primesc tratament 12, 24, 36, 48, 60 luni după inițierea terapiei ARV	Numărul persoanelor în tratament ARV care au ajuns la 12, 24, 36, 48 și 60 luni de la inițierea acestuia	Numărul adulților și copiilor care au inițiat tratamentul ARV în cohorta de raportare pentru 12, 24, 36, 48 și 60 luni de la inițiere	Indicator UN-GASS # 24, Indicator Acces Universal # G3a-e, EURO	Statistică administrativă	Dezagregare după grup de vîrstă, gen și regiune (malul drept și malul stîng), mediul de rezidență, grupul UDI	Centrul Național SIDA	Anual	12 luni – 88,26% 24 luni – 88% 36 luni – 85% 48 luni – 80% 60 luni – 70%	12 luni – 88,26% 24 luni – 88% 36 luni – 85% 48 luni – 80% 60 luni – 70%
Mortalitatea asociată cu SIDA la 100000 populație	Numărul deceselor asociate cu SIDA în anul de raportare	Numărul estimat de populație HIV pozitivă	Indicator național	Estimări și prognoze	Dezagregare după grup de vîrstă, gen și regiune (malul drept și malul stîng), mediul de rezidență, cauza decesului	Centrul Național de Management în Sănătate	Anual	9,6	8,6

% femeilor și bărbaților de 15-49 ani care au avut contacte sexuale cu mai mult de un partener în ultimele 12 luni și au folosit prezervativul la ultimul contact sexual	Numărul respondenților de 15-49 ani care au avut mai mult de un partener sexual în ultimele 12 luni și au folosit prezervativul la ultimul contact sexual	Numărul respondenților de 15-49 ani care au avut mai mult de un partener sexual în ultimele 12 luni	Indicatorul UN-GASS 17	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă, mediu de rezidență și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	68%	70%
% tinerilor de 15-24 ani care au avut primul contact sexual înainte de vîrsta de 15 ani	Numărul respondenților de 15-24 ani care au relatat despre debutul vieții sexuale înainte de 15 ani	Numărul respondenților de 15-24 ani	Indicatorul UN-GASS 15	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă, mediu de rezidență și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	6,7%	6%
% tinerilor de 15-24 ani care au folosit prezervativul la primul contact sexual	Numărul respondenților de 15-24 ani care au folosit prezervativul la primul contact sexual	Numărul respondenților de 15-24 ani cu experiență sexuală.	Indicator național	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă, mediu de rezidență și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	53,6%	70%
% femeilor și bărbaților de 15-49 ani care au făcut testul la HIV în ultimele 12 luni și își cunosc rezultatul ultimului test	Numărul respondenților de 15-49 ani care au fost testați la HIV pe durata ultimului an și își cunosc rezultatul ultimului test	Numărul respondenților de 15-49 ani	Indicatorul UN-GASS 7	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă, mediu de rezidență și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	13,2%	13%
% femeilor gravide HIV pozitive care au primit tratament ARV pentru a reduce riscul de transmitere de la mamă la făt	Numărul femeilor gravide HIV pozitive care au primit tratament ARV pentru a reduce riscul de transmitere de la mamă la făt	Numărul femeilor gravide HIV pozitive înregistrate	Indicator național	Statistică administrativă	-	Centrul Național SIDA	Anual	81,9%	90%
% copiilor născuți din mame HIV pozitive care au fost testați la HIV în primele 2 luni de viață	Numărul copiilor născuți din mame HIV pozitive care au fost testați la HIV în primele 2 luni de viață	Numărul copiilor născuți din mame HIV pozitive	Indicator național	Statistică administrativă	-	Centrul Național SIDA	Anual	84%	90%

% copiii născuți din mame HIV pozitive care au primit substituenți ai lăptelui matern	Numărul copiilor născuți din mame HIV pozitive care au primit substituenți ai lăptelui matern	Numărul copiilor născuți din mame HIV pozitive	Indicator național	Statistică administrativă -	Centrul Național SIDA	Anual	97,5%	97,5%
---	---	--	--------------------	-----------------------------	-----------------------	-------	-------	-------

Indicatori de proces/produs								
1	2	3	4	5	6	7	8	
% mostrelor de sânge donate testate după criteriile de calitate	Numărul de mostre de sânge donate testate după criteriile de calitate	Numărul de mostre de sânge donate	Indicator UNGASS ³	Statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng)	Centrul Național de Transfuzie a Sîngelui	Anual	
% populației generale de 15-49 ani care a beneficiat de pachetul de materiale informaționale pe durata ultimului an	Numărul respondenților de 15-49 ani care au beneficiat de pachetul de materiale informaționale pe durata ultimului an	Numărul respondenților de 15-49 ani	Indicator național	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă, mediu de rezidență și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	
% populației generale 15-49 ani care a beneficiat de prezervative gratuite	Numărul respondenților de 15-49 ani care au beneficiat de prezervative gratuite	Numărul respondenților de 15-49 ani	Indicator național	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă, mediu de rezidență și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	
% cabinetelor CTV care au oferit servicii populației generale și corespund criteriilor de calitate	Numărul cabinetelor CTV care au oferit servicii populației generale și corespund criteriilor de calitate	Numărul cabinetelor CTV evaluate	Indicator național	Statistică administrativă	-	Centrul Național SIDA	Anual	
% școlilor care au profesori instruiți în prevenirea HIV și au organizat cursuri de prevenire HIV în ultimul an academic	Numărul școlilor care au profesori instruiți în prevenirea HIV și au organizat cursuri de prevenire HIV în ultimul an academic	Numărul școlilor din eșantion	Indicator UNGASS ¹¹	Studiu în școli	Dezagregare după regiune, mediul de rezidență	Ministerul Educației	Anual	
% elevilor acoperiți cu ore de prevenire a HIV	Numărul elevilor acoperiți cu ore de prevenire a HIV	Numărul elevilor intervievați	Indicator național	Studiu în școli	Dezagregare după regiune, mediul de rezidență	Ministerul Educației	Anual	
% pacienților cu ITS diagnosticați care au primit tratament conform standardelor naționale	Numărul pacienților cu ITS diagnosticați care au primit tratament conform standardelor naționale	Numărul pacienților cu ITS diagnosticați	Indicator național	Statistică administrativă	Dezagregare după regiune, mediul de rezidență	Instituția medico-sanitară publică Dispensarul dermatovenerologic republican	Anual	
% instituțiilor care dispun de kit-ul pentru profilaxie postexpunere	Numărul instituțiilor care dispun de kit-ul pentru profilaxie postexpunere	Numărul instituțiilor din eșantion	Indicator UNGASS adițional #1	Studiu reprezentativ în instituțiile medicale	Dezagregare după regiune, mediul de rezidență	Centrul Național SIDA	Anual	

3.1.2. Grupurile de risc (LSC, UDI, BSB)									
Indicatori de rezultat									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
% UDI, LSC, BSB care au cunoștințe corecte despre căile de transmitere și prevenire HIV	Numărul respondenților care au dat un răspuns corect la toate întrebările-cheie	Numărul respondenților	Indicator UN-GASS 14	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	UDI – 64,9% LSC – 28,7% BSB – 34,2%	UDI –70% LSC – 50% BSB – 50%
% UDI care au folosit echipament steril (nu au făcut schimb direct și indirect) la ultima injecție	Numărul respondenților care au folosit echipament steril (nu au făcut schimb direct și indirect) la ultima injecție	Numărul respondenților	Indicator UN-GASS 21	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	99,3%	99%
% UDI care au folosit echipament steril (nu au făcut schimb direct și indirect) pe durata ultimei luni	Numărul respondenților care au folosit echipament steril (nu au făcut schimb direct și indirect) pe durata ultimei luni	Numărul respondenților care și-au injectat droguri pe durata ultimei luni	Indicator național	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	33%	50%
% UDI care au folosit prezervativul la ultimul contact sexual	Numărul respondenților care au folosit prezervativul la ultimul contact sexual	Numărul respondenților	Indicator UN-GASS 20	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	35,6%	55%
% UDI care au folosit prezervativul întotdeauna pe durata ultimei luni	Numărul respondenților care au folosit prezervativul întotdeauna pe durata ultimei luni	Numărul respondenților	Indicator național	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	17,8%	40%
% UDI care au beneficiat de serviciul de servicii pe durata ultimului an	Numărul respondenților care au beneficiat de pachetul de servicii pe durata ultimului an	Numărul respondenților	Indicator național	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	7,4%	60%
% LSC care au folosit prezervativul la ultimul contact sexual comercial	Numărul respondenților care au folosit prezervativul la ultimul contact sexual comercial	Numărul respondenților	Indicator UN-GASS 18	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	90,8%	90%
% LSC care au folosit întotdeauna prezervativul pe durata ultimei luni în cazul contactelor comerciale	Numărul respondenților care au folosit prezervativul întotdeauna pe durata ultimei luni în cazul contactelor comerciale	Numărul respondenților care au avut contacte pe durata ultimei luni	Indicator național	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	60,8%	75%

% LSC care au beneficiat de pachetul de servicii pe durata ultimului an	Numărul respondenților care au beneficiat de pachetul de servicii pe durata ultimului an	Numărul respondenților	Numărul respondenților care au beneficiat de pachetul de servicii pe durata ultimului an	Indicator național	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	15,3%	60%
% BSB care au folosit prezervativul la ultimul contact homosexual	Numărul respondenților care au folosit prezervativul la ultimul contact homosexual	Numărul respondenților	Numărul respondenților care au folosit prezervativul la ultimul contact homosexual	Indicator UN-GASS 19	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	61,9%	75%
% BSB care au folosit prezervativul întotdeauna pe durata ultimei luni în cazul contactelor homosexuale anale	Numărul respondenților care au folosit prezervativul întotdeauna pe durata ultimei luni în cazul contactelor homosexuale anale	Numărul respondenților	Numărul respondenților care au folosit prezervativul întotdeauna pe durata ultimei luni în cazul contactelor homosexuale anale	Indicator național	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	43,4%	50%
% BSB care au beneficiat de pachetul de servicii pe durata ultimului an	Numărul respondenților care au beneficiat de pachetul de servicii pe durata ultimului an	Numărul respondenților	Numărul respondenților care au beneficiat de pachetul de servicii pe durata ultimului an	Indicator național	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani	25%	60%

Indicatori de proces/produs										
1	2	3	4	5	6	7	8			
% UDI care au fost testați la HIV pe durata ultimului an și își cunosc rezultatul	Numărul respondenților care au fost testați la HIV pe durata ultimului an și își cunosc rezultatul	Numărul respondenților	Indicator UNGASS 8	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă și gen	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani			
% cabinetelor VCT care au oferit servicii UDI și corespund criteriilor de calitate	Numărul cabinetelor VCT care au oferit servicii UDI și corespund criteriilor de calitate	Numărul cabinetelor VCT evaluate	Indicator național	Studiu reprezentativ în cabinetele VCT	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng)	Centrul Național SIDA	Annual			
% LSC care au fost testați la HIV pe durata ultimului an și își cunosc rezultatul	Numărul respondenților care au fost testați la HIV pe durata ultimului an și își cunosc rezultatul	Numărul respondenților	Indicator UNGASS 8	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani			
% cabinetelor VCT care au oferit servicii LSC și corespund criteriilor de calitate	Numărul cabinetelor VCT care au oferit servicii LSC și corespund criteriilor de calitate	Numărul cabinetelor VCT evaluate	Indicator național	Studiu reprezentativ în cabinetele VCT	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng)	Centrul Național SIDA	Annual			
% BSB care au fost testați la HIV pe durata ultimului an și își cunosc rezultatul	Numărul respondenților care au fost testați la HIV pe durata ultimului an și își cunosc rezultatul	Numărul respondenților	Indicator UNGASS 8	Studiu comportamental	Dezagregare după grup de vîrstă.	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani			
% cabinetelor VCT care au oferit servicii BSB și corespund criteriilor de calitate	Numărul cabinetelor VCT care au oferit servicii BSB și corespund criteriilor de calitate	Numărul cabinetelor VCT evaluate	Indicator național	Studiu reprezentativ în cabinetele VCT	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng)	Centrul Național SIDA	Annual			

% pacienților cu sifilis diagnosticați care au primit tratament conform standardelor naționale	Numărul pacienților cu sifilis diagnosticați care au primit tratament conform standardelor naționale	Numărul persoanelor diagnosticate cu sifilis	Indicator național	Statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), grup țintă, gen, grup de vîrstă	Instituția medico-sanitară publică Dispensarul dermatovenerologic republican	Annual
% pacienților cu gonoree diagnosticați care au primit tratament conform standardelor naționale	Numărul pacienților cu gonoree diagnosticați care au primit tratament conform standardelor naționale	Numărul persoanelor diagnosticate cu gonoree	Indicator național	Statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), grup țintă, gen, grup de vîrstă	Instituția medico-sanitară publică Dispensarul dermatovenerologic republican	Annual
% pacienților cu sifilis din GRS diagnosticați care au primit tratament conform standardelor naționale	Numărul pacienților cu ITS din GRS diagnosticați care au primit tratament conform standardelor naționale	Numărul persoanelor de risc diagnosticate cu ITS	Indicator național	Statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), grup țintă, gen, grup de vîrstă	Instituția medico-sanitară publică Dispensarul dermatovenerologic republican	Annual
% pacienților cu gonoree din GRS diagnosticați care au primit tratament conform standardelor naționale	Numărul pacienților cu ITS din GRS diagnosticați care au primit tratament conform standardelor naționale	Numărul persoanelor de risc diagnosticate cu ITS	Indicator național	Statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), grup țintă, gen, grup de vîrstă	Instituția medico-sanitară publică Dispensarul dermatovenerologic republican	Annual

3.2 Îngrijiri, susținere și tratament

Indicatori de rezultat

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
% adulților și copiilor cu infecție HIV avansată care primesc terapie ARV	Numărul adulților și copiilor cu infecție HIV avansată care primesc terapie ARV la finele perioadei de raportare	Numărul estimat al adulților și copiilor cu infecție HIV care necesită terapie ARV	Indicatorul UN-GASS nr.4	Statistică administrativă/SPECTRUM	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), gen, grup de vîrstă	Centrul Național SIDA	Annual	34,6%	80%
% pacienților cu TB/HIV care au inițiat tratament pentru TB și HIV	Numărul pacienților care au primit tratament ARV conform protocoalelor naționale și au inițiat tratament antituberculos în anul de raportare	Numărul pacienților cu HIV/TB înregistrați de către serviciul fiziopneumologic (SIME TB)	Indicatorul UN-GASS nr.6	Statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), gen, grup de vîrstă	Centrul Național SIDA	Annual	38,7%	60%

Indicatori de proces/produs							
1	2	3	4	5	6	7	8
% adulților și copiii înregistrați cu infecție HIV care au fost în vizită de supraveghere pe durata ultimului an	Numărul adulților și copiilor cu infecție HIV care au fost în vizită de supraveghere pe durata ultimului an	Numărul adulților înregistrați și copiii cu infecție HIV în viață înregistrați	Indicator Acces Universal Euro 2	Statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), gen, grup de vîrstă, calea probabilă de transmitere	Centrul Național SIDA	Anual
% PTH în supraveghere care au primit cel puțin un test CD4 în ultimul an	Numărul adulților și copiilor cu infecție HIV care au primit cel puțin un test CD4 viral în ultimul an	Numărul adulților și copiii cu infecție HIV în viață înregistrați	Indicator Acces Universal Euro 2	Statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), gen, grup de vîrstă, calea probabilă de transmitere	Centrul Național SIDA	Anual
% PTH în supraveghere care au primit cel puțin un test ARN viral în ultimul an	Numărul adulților și copiilor cu infecție HIV care au primit cel puțin un test ARN viral în ultimul an	Numărul adulților și copiii cu infecție HIV în viață înregistrați	Indicator Acces Universal Euro 2	Statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), gen, grup de vîrstă, calea probabilă de transmitere	Centrul Național SIDA	Anual
% PTH care au trecut screening-ul la TB în ultimul an	Numărul adulților și copiilor cu infecție HIV care au trecut screening-ul la TB în ultimul an	Numărul adulților și copiii cu infecție HIV în viață înregistrați	Indicator național	Statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), gen, grup de vîrstă, calea probabilă de transmitere	Centrul Național SIDA	Anual
% instituțiilor care eliberează preparate ARV și care au înregistrat rupturi de stoc pentru cel puțin un preparat pe durata ultimului an	Numărul instituțiilor care eliberează preparate ARV și care au înregistrat rupturi anagem de stoc pentru cel puțin un preparat pe durata ultimului an	Numărul instituțiilor care eliberează preparate ARV	Indicator adițional	Statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), gen, grup de vîrstă, calea probabilă de transmitere	Centrul Național SIDA	Anual

3.3 Mitigare/atenuarea consecințelor									
Indicatori de rezultat									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
% adulților și copiii cu infecție HIV care au primit suport social pe durata ultimului an	Numărul adulților și copiilor cu infecție HIV care au primit suport social pe durata ultimului an	Numărul adulților și copiii cu infecție HIV intervievați/ Numărul adulților și copiii cu infecție HIV înregistrați și eligibili pentru suport social pe durata ultimului an	Indicator național	Studiu/statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), gen, grup de vîrstă, calea probabilă de transmitere	MMPSF	O dată la 2-3 ani/ anual	-	10%
% adulților și copiii cu infecție HIV care au primit suport psihosocial pe durata ultimului an	Numărul adulților și copiilor cu infecție HIV care au primit suport psihosocial pe durata ultimului an	Numărul adulților și copiii cu infecție HIV intervievați/ Numărul adulților și copiii cu infecție HIV înregistrați și eligibili pentru suport psihosocial pe durata ultimului an	Indicator național	Studiu/statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), gen, grup de vîrstă, calea probabilă de transmitere	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani/ anual	-	10%
% adulților și copiii cu infecție HIV acoperiți cu serviciile de management al cazului	Numărul adulților și copiilor cu infecție HIV acoperiți cu serviciile de management al cazului	Numărul adulților și copiii cu infecție HIV intervievați/ Numărul adulților și copiii cu infecție HIV înregistrați și eligibili pentru serviciile de management al cazului	Indicator național	Studiu/statistică administrativă	Dezagregare după regiune (malul drept și stîng), gen, grup de vîrstă, calea probabilă de transmitere	Centrul Național SIDA	O dată la 2-3 ani/ anual	0%	10%

3.4 Coordonarea și implementarea răspunsului național								
Indicatori de rezultat								
Indicator	Mod de calcul	Ghid internațional	Sursa de date	Dezagredare	Instituția responsabilă	Frecvența raportării	Valoarea de bază	Valoarea scontată (2015)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Indicele compus al politicilor naționale	Instrumentul de măsurare a indicelui compus al politicilor naționale	Indictaor UNGASS # 2	Interviuri cu informanții-cheie	-	Evaluare externă	Annual	18	20

Indicatori de proces/produs								
1								
	2	3	4	5	6	7	8	
% resurselor publice în cheltuielile în HIV/SIDA	Metodologia NASA		Indictaor UNGASS # 1			Ministerul Sănătății		Annual
Unitate de coordonare a implementării răspunsului național cu funcții atribuite prin documente normative naționale, funcții care permit exercitarea coordonării implementării multisectorale care își exercită pe deplin funcțiile	-	-	-	-	-	Secretariatul CNC		Annual
Unitate de monitorizare și evaluare a răspunsului național cu funcții atribuite prin documente normative naționale, funcții care permit exercitarea atribuțiilor multisectorale, care își exercită pe deplin funcțiile	-	-	-	-	-	Secretariatul CNC		Annual
% ședințe ale Consiliului Național de Coordonare desfășurate din cele planificate	Numărul de ședințe ale CNC efectuate	Numărul de ședințe ale CNC planificate	-	Statistică administrativă		Secretariatul CNC		Semestrial
% rapoarte de monitorizare și evaluare a produselor planificate	Numărul de rapoarte de monitorizare și evaluare elaborate	Numărul de rapoarte de monitorizare și evaluare planificate	-	Statistică administrativă		Centrul Național SIDA		Annual
% ședințe a GTL per fiecare grup în parte desfășurate din cele planificate	Numărul de ședințe ale GTL efectuate	Numărul de ședințe ale GTL planificate	-	Statistică administrativă	Dezagregare după GTL	Secretariatul CNC		Semestrial
% studii/cercetări desfășurate din cele planificate	Numărul de studii/cercetări efectuate	Numărul de studii/cercetări planificate	-	Statistică administrativă	-	Centrul Național SIDA		Annual

Rolurile instituțiilor abilitate în cadrul monitorizării și evaluării Programului

Instituția abilitată	Frecvența raportării	Comentarii
PREVENIRE		
Centru Național de Sănătate Publică	Semestrial	Date agregate pentru centrele teritoriale de sănătate publică, validate și introduse în SIDATA
Centrul de profilaxie și combatere SIDA	Trimestrial	Date agregate introduse în SIDATA. Validarea datelor per sector tematic al Programului
Ministerul Educației	Semestrial	Date agregate pentru instituțiile de învățământ și ONG-uri, validate și introduse în SIDATA
Ministerul Tineretului și Sportului	Annual	Date agregate de la autoritățile administrației publice centrale, pe activități întreprinse de specialiști tineret și ONG, validate și introduse în SIDATA
Instituții medico-sanitare publice (CTV)	Trimestrial	Date pe caz consiliat, sistem automatizat CTV
Instituția medico-sanitară publică Dispensarul dermato-venerologic republican (ITS)	Trimestrial	Date pe caz depistat, agregate și codificate în sistemul automatizat SIME-ITS la nivel de DDVR. Validare și introducere în SIDATA
Rețele umbrelă de ONG-uri	Trimestrial	Date agregate de la ONG-uri și instituții publice implementatoare, validate și introduse în SIDATA
ONG "Centrul Național de Resurse pentru Tineri"	Trimestrial	Date agregate de la centrele raionale și locale de resurse pentru tineri, introduse în SIDATA. Validare – Ministerul Tineretului și Sportului
Departamentul Instituții Penitenciare (RR și CTV)	Trimestrial	Date agregate, validate și introduse în SIDATA
Instituția medico-sanitară publică, Dispensarul Narcologic Republican	Trimestrial	Date agregate de la servicii narcologice teritoriale, validate și introduse în SIDATA
Centrul SIDA Tiraspol	Trimestrial	Date agregate pentru regiune
Centrul Național de Transfuzie a Sîngelui	Trimestrial	Date agregate, validate și introduse în SIDATA
Centrul de Sănătate Prietenoasă Tinerilor "Neovita"	Trimestrial	Date agregate de la centrele de sănătate prietenoasă tinerilor raionale, validate și introduse în SIDATA
Centrul Național de Sănătate a Reproducerii și Genetică Medicală	Semestrial	Date agregate de la cabinetele raionale de sănătate a reproducerii
Patronate, sindicate și sector privat	Semestrial	Date raportate Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, responsabil pentru agregare și introducere în SIDATA
ONG-uri	Trimestrial	Date raportate rețelei umbrelă respective, responsabile pentru agregare și introducere în SIDATA
Sector religios	Trimestrial	Date raportate rețelei umbrelă respective, responsabile pentru agregare și introducere în SIDATA
Donatori	Semestrial	Informație pe tipuri de asistență și implementatori
TRATAMENT ȘI ÎNGRIJIRE		
Centre regionale de tratament ARV	Trimestrial	Management clinic al cazului; date codificate introduse în SIME-HIV
Instituția medico-sanitară publică Spitalul Clinic Republican de Boli Infecțioase "Toma Ciorbă" (tratament ARV și paliativ în condiții de staționar)	Trimestrial	Date agregate privind tratamentul ARV parvenite din SIME-HIV, introduse în SIDATA. Date administrative privind tratament paliativ din staționar, introduse în SIDATA. Centru de profilaxie și combatere SIDA – responsabil de validare
Centrul SIDA Tiraspol (tratament)	Trimestrial	Date agregate de la infecționiști

ONG-uri	Trimestrial	Date privind serviciile de îngrijiri paliative prestate de centre sociale și ONG-uri, introduse în SI-DATA. Validarea de către rețelele umbrelă ale ONG-urilor
MITIGARE ȘI SUPTOR SOCIAL		
Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Semestrial	Date agregate de la instituțiile afiliate (verticale neautomatizate și automatizate) și ONG-uri, valdate și introduse în SIDATA
Consiliul Republican de Expertiză Medicală a Vitalității	Semestrial	Date agregate în softul informațional pentru serviciul de evidență a persoanelor infectate și afectate de HIV încadrate în sistemul de protecție socială
Fondul republican de susținere socială a populației	Semestrial	Date agregate în softul informațional pentru serviciul de evidență a persoanelor infectate și afectate de HIV încadrate în sistemul de protecție socială
Casa Națională de Asigurări Sociale	Semestrial	Date agregate în softul informațional pentru serviciul de evidență a persoanelor infectate și afectate de HIV încadrate în sistemul de protecție socială
MEDIU ABILITANT		
Secretariatul CNC	Trimestrial	Date agregate, introduse în SIDATA. Validare – Centrul Național SIDA
Secretariatele rețelilor	Trimestrial	Date agregate, introduse în SIDATA. Validare – Centrul Național SIDA
ONG-uri	Trimestrial	Date transmise ONG rețele sau introduse direct în SIDATA
Centrul de profilaxie și control SIDA	Trimestrial	Date referitor la implementarea Programului național, coordonarea și consolidarea sistemului de monitorizare și evaluare, introduse în SIDATA

Anexa nr.3
la Programul național de prevenire
și control al infecției HIV/SIDA
și infecțiilor cu transmitere sexuală
pentru anii 2011-2015

Finanțarea Programului pe obiective specifice (până în 2015)

Nr. d/o	Obiective	Anul					Total	Total %	Finanțare din bugetul public					Finanțare din proiecte aprobate	Finanțare din proiecte și granturi înaintate spre finanțare	
		2011	2012	2013	2014	2015			2011	2012	2013	2014	2015			
I.	Asigurarea accesului a cel puțin 10% din populația generală la servicii de prevenire a infecției HIV și ITS până în anul 2015	43901696	43651277	46455117	43816064	44736512	222560666	20,7%	13130001	0	0	13721600	13721600	40573201	6326874	175660591
II.	Asigurarea accesului a 60% din numărul estimat al grupurilor la risc sporit (LSC, BSB, UDI) la servicii de prevenire până în anul 2015	10254528	9372467	15989402	16856666	18754982	71228045	6,6%	0	0	0	0	0	11763174	59464870	
III.	Asigurarea a 10% din populație cu prezervative până în anul 2015	9216000	9254400	9216000	9216000	9216000	46118400	4,3%	0	0	0	0	0	1907200	44211200	

lei

IV.	Asigurarea cu tratament al ITS a 80% din pacienții diagnosticați cu ITS până în anul 2015	10632136	11052232	10948500	11188680	11573908	55395456	5,2%	10112000	0	10112000	10112000	10112000	30336000	1040256	24019200
V.	Asigurarea accesului a cel puțin 95% din femeile însărcinate cu servicii de profilaxie a transmisiei de la mamă la făt, anual până în anul 2015	4005402	4150400	4248064	4622848	4741632	21768346	2,0%	715520	0	715520	715520	715520	2862080	4100634	14805632
VI.	Asigurarea securității a 100% de probe de sînge destinat transfuziei	19448320	19448320	19448320	19448320	19448320	97241600	9,1%	15321600	0	15321600	15321600	15321600	53147222	8087808	36006570
VII.	Asigurarea accesului la profilaxie postcontact a persoanelor în situație de risc de infectare cu HIV	363520	128000	128000	358400	128000	1105920	0,1%	0	0	0	0	0	0	128000	977920
VIII.	Asigurarea cu tratament ARV a 80% din numărul estimat al persoanelor cu HIV și bolnavilor de SIDA care necesită tratament până în anul 2015	44184550	46458074	54831629	63698714	74664064	283837030	26,5%	9230080	14055808	15777664	15777664	15777664	55836416	42717325	185283290

IX.	Asigurarea cu îngrijiri și suport a 10% din numărul estimat al persoanelor cu HIV și bolnavilor de SIDA până în anul 2015	19659310	19068646	19096658	19071656	16965248	93861518	8,8%	5099699,2	5102950	0	5105958	5105920	20414528	12710400	60736590
X.	Crearea până în 2015 a unui sistem eficient de management al programului	38491418	37695232	46089600	38282291	18973005	179531546	16,7%	0	0	0	0	0	0	81105498	98426048
	TOTAL	200156879	200279048	226451290	226559638	219201672	1072648526	100,0%	53608900	27056700	995200	60754342	60754304	203169446	169887168	699591911
	TOTAL, %						100,0%							18,9%	15,8%	65,2%

Hotărârile Guvernului
 1143/16.12.2010 Hotărâre privind aprobarea Programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011-2015 // Monitorul Oficial 254-256/1286, 24.12.2010

30. HOTĂRÎRE

pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie nr. 1200 din 23.12.2010

Monitorul Oficial nr.259-263/1320 din 31.12.2010

* * *

În scopul implementării art.12 alin.(2) lit.b) din Legea asistenței sociale nr.547-XV din 25 decembrie 2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.42-44, art.249), cu modificările și completările ulterioare, precum și art.10 alin.(9) din Legea nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.55-56, art.178), cu modificările și completările ulterioare, Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Standardele minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie (se anexează).

2. Implementarea Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie se efectuează de către prestatorii de servicii sociale în limitele alocațiilor prevăzute în bugetele respective, precum și ale mijloacelor provenite din donații, granturi, alte surse, conform legislației în vigoare.

3. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Contrasemnează:

Ministrul muncii, protecției sociale și familiei

Valentina Buliga

Ministrul finanțelor

Veaceslav Negruța

Chișinău, 23 decembrie 2010.

Nr.1200.

STANDARDE MINIME DE CALITATE privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie

Secțiunea 1 Noțiuni generale

1. În sensul prezentelor Standarde minime de calitate pentru serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie (în continuare – Standardele minime), noțiunile utilizate se definesc după cum urmează:

beneficiari de servicii – beneficiari ai serviciilor oferite de Centru sînt victimele violenței în familie: femeii, bărbații și cupluri mamă-copil/copii, tată-copil/copii;

situații critice – totalitatea circumstanțelor psihosociale și fizice care prezintă un pericol iminent pentru viața și integritatea fiziologică și psihosocială a persoanei, necesitînd intervenție în regim de urgență;

plan individualizat de asistență – document care stabilește obiectivele pe termen scurt, mediu sau lung, precizînd modalitățile de intervenție și sprijin pentru victimele violenței în familie, prin care se realizează activitățile și serviciile adecvate cazului.

2. Centrul oferă beneficiarilor în mod gratuit servicii sociale specializate și răspunde la nevoile specifice și reale ale fiecărei persoane asistate:

- a) asigură primirea, protecția și plasamentul victimelor violenței în familie;
- b) asigură servicii de igienă personală;
- c) oferă asistență juridică, socială, psihologică și medicală de urgență;
- d) acordă suport informațional pentru găsirea unei locuințe, a unei instituții preșcolare sau preuniversitare;
- e) acordă educație nonformală în vederea asimilării cunoștințelor și formării deprinderilor necesare integrării sociale;
- f) promovează socializarea și dezvoltarea relațiilor cu comunitatea și/sau familia;
- g) facilitează accesul și informează beneficiarul despre sistemul de protecție socială;
- h) elaborează, în comun cu beneficiarul, planul individualizat de asistență împotriva oricărei forme de intimidare, discriminare, abuz și exploatare;
- i) sprijină cuplul părinte-copil/copii în vederea dezvoltării autonomiei care ar favoriza reintegrarea acestuia în familie și/sau comunitate;
- j) monitorizează situația postintegratoare a beneficiarilor în familie și în comunitate.

3. Serviciile oferite în cadrul Centrului reflectă prevederile Convenției ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femeii, ratificate prin Hotărîrea Parlamentului nr.87-XIII din 28 aprilie 1994, precum și ale altor convenții referitoare la drepturile omului la care Republica Moldova este parte.

4. Drepturile fiecărui beneficiar sînt recunoscute, respectate și promovate.

5. Asistentul social coordonator de caz din cadrul Centrului elaborează pentru fiecare beneficiar un plan individualizat de asistență, în baza căruia i se oferă servicii de calitate.

6. Personalul Centrului asigură beneficiarilor relații de parteneriat bazate pe sinceritate, onestitate și atitudine pozitivă.

7. Drepturile beneficiarilor la intimitate și la viață privată sînt respectate cu strictețe.

8. Datele cu privire la beneficiarii Centrului sînt confidențiale.

Principii de prestare a serviciilor sociale în cadrul Centrului – Standardul I

9. Scopul activității Centrului derivă din principiile fundamentale care determină aspectele funcționării acestuia. Aceste principii sînt următoarele:

a) respectarea și promovarea drepturilor, intereselor și demnității persoanelor asistate – adoptarea unei politici clare de condamnare a violenței în familie în toate formele sale. Victimele care se adresează la Centru nu trebuie să ofere probe ale violenței la care au fost supuse. Este important să li se acorde încredere și să fie tratate fără idei preconcepute;

b) asigurarea accesului la servicii de calitate – profesionalismul este o condiție prealabilă pentru punerea în aplicare integrală a principiilor. Personalul trebuie să fie instruit adecvat. Se vor elabora dispoziții corespunzătoare pentru formarea continuă a personalului. Numărul de angajați trebuie să corespundă numărului de beneficiari, pentru a li se oferi sprijinul și serviciile necesare. În prestarea serviciilor personalul Centrului este asistat de către voluntari. Resursele financiare trebuie să fie gestionate în mod economic și eficient. Serviciile prestate de Centru vor fi verificate prin inspecții ale calității;

c) nondiscriminarea – centrul trebuie să fie deschis pentru toate victimele, indiferent de rasă, culoare, sex, religie, opinie politică, naționalitate, apartenență etnică și socială, stare civilă, dizabilitate, statut HIV etc.;

d) asigurarea confidențialității și eticii profesionale – pentru a proteja drepturile beneficiarilor și integritatea lor, este necesar ca aceștia să fie în drept să decidă care informație poate fi divulgată. Prin urmare, nici o informație nu ar trebui să fie transmisă în exterior de către personalul Centrului fără consimțământul beneficiarului. Excepție fac cazurile în care viața și sănătatea beneficiarului sînt în pericol (de exemplu, tentative de sinucidere, pericol acut din partea partenerului violent sau abuzarea copiilor de către beneficiari). Beneficiarii trebuie să aibă, de asemenea, dreptul de a primi consiliere și sprijin, fără a dezvălui identitatea lor;

e) respectarea opiniei persoanei asistate (adult sau copil) – este important să se respecte dreptul beneficiarului de a decide cu privire la viața sa. Specialiștii de resort nu trebuie să exercite presiuni asupra beneficiarului în luarea deciziei. Este important ca victima să conștientizeze că numai ea este în situația de a decide și că decizia ei va fi respectată. Scopul unei intervenții este de a pune capăt violenței, nu de a pune capăt relației;

f) interdisciplinaritate și multidisciplinaritate – protecția și asistența în cadrul Centrului se realizează de către o echipă profesionistă, care are sarcini și responsabilități partajate. Cazurile se soluționează prin procedura referirii, în baza unei abordări multidisciplinare, cu implicarea, în caz de necesitate, a specialiștilor din afara Centrului;

g) deschidere către comunitate – acesta se referă la relația cu publicul prin intermediul campaniilor de sensibilizare, în scopul creării și influențării discursului public, comunicării și percepției violenței în familie și existenței centrelor. Violența în familie continuă să fie un subiect tabu în multe țări, de aceea campaniile informaționale inițiate și gestionate de către centre joacă un rol de promotor al drepturilor omului și au impact educativ în ceea ce privește comportamentul nonviolent.

10. Centrul colaborează cu autoritățile administrației publice locale din unitatea administrativ-teritorială în care funcționează, precum și cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, prezentîndu-le informații cu privire la activitatea desfășurată, în mod regulamentar și/sau la solicitare, dar nu mai rar decît o dată în an.

11. Fondatorul aprobă Regulamentul intern de organizare și funcționare, în baza Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.129 din 22 februarie 2010, care stipulează obiectivele, activitățile și serviciile oferite, modul de organizare internă a spațiilor Centrului, drepturile și responsabilitățile angajaților și ale beneficiarilor, resursele umane și managementul Centrului.

12. Administrația Centrului asigură familiarizarea personalului Centrului și a beneficiarilor cu prevederile Regulamentului de organizare și funcționare.

13. Organizarea spațiului și a activităților oferite de Centru are la bază modelul familial.

Amplasarea și amenajarea interioară – Standardul II

14. În scopul garantării siguranței și securității beneficiarilor, amplasarea Centrelor nou-înființate nu va fi cunoscută publicului larg. Centrele existente, a căror locație este cunoscută la data intrării în vigoare a prezențelor Standarde, vor funcționa în continuare.

15. Centrul este amplasat în localitățile în care este asigurat accesul la mijloacele de transport, care permit organizarea activităților în exterior și accesarea diferitelor servicii comunitare: sociale, juridice, medicale, educaționale, profesionale, culturale, de petrecere a timpului liber etc.

16. Centrul funcționează conform regulilor și normativelor în vigoare aprobate de Ministerul Sănătății.

17. Centrul poate fi plasat într-un edificiu propriu sau în sediile unor instituții sociale. Nu se permite amplasarea în subsoluri, încăperi fără iluminare naturală sau umede.

18. Centrul trebuie să dispună de încăperi destinate procesului instructiv-educativ, a căror suprafață corespunde normelor sanitare în vigoare.

19. Centrul trebuie să fie asigurat cu apeduct, canalizare, încălzire, energie electrică, gaze naturale (după caz), sisteme de ventilare, iluminare naturală și să dispună de autorizațiile de funcționare prevăzute de legislație.

Beneficiarii Centrului – Standardul III

20. Centrul este organizat în corespundere cu necesitățile specifice ale beneficiarilor și dezvoltă servicii specializate pentru protecția și asistența victimelor violenței în familie, constituindu-se după criteriul de sex al beneficiarilor (centre pentru femei și centre pentru bărbați).

21. Beneficiari ai Centrului sînt:

- a) femeile victime ale violenței în familie;
- b) bărbații victime ale violenței în familie;
- c) cuplurile mamă-copil, victime ale violenței în familie;
- d) cuplurile tată-copil, victime ale violenței în familie.

Secțiunea 2

Admiterea și plasamentul în Centru.

Admiterea beneficiarului în Centru – Standardul IV

22. Admiterea în Centru a victimelor violenței în familie se efectuează respectîndu-se principiul nondiscriminării.

23. Procedura de admitere în Centru:

a) admiterea în Centru se realizează la prezentarea dosarului personal al beneficiarului de către organul teritorial de asistență socială, organul afacerilor interne. Se permite referirea acestuia de către alte autorități ale administrației publice locale, alte instituții abilitate;

b) în cazuri de urgență se efectuează primirea beneficiarului în orice moment.

24. În situațiile în care le sînt semnalate cazuri de violență în familie, centrele colaborează cu organele teritoriale de poliție, conform legislației în vigoare.

25. În cazul plasării cuplurilor părinte-copil/copii, managerul Centrului este obligat să informeze imediat autoritatea tutelară teritorială.

26. Nu se admite plasarea persoanelor cu forme active de infecții (tuberculoză, malarie, boli infecțioase intestinale și alte maladii contagioase) ce pot pune în pericol sănătatea beneficiarilor și a personalului centrului.

27. Nu se admit în Centru persoanele date în căutare de către organele de drept pentru comiterea faptelor penale sau cele care încearcă să se ascundă de justiție.

28. Nu se admit în Centru persoanele aflate în stare de ebrietate alcoolică sau narcotică. Nu vor beneficia de asistență persoanele care, în timpul aflării în Centru, consumă substanțe narcotice și băuturi alcoolice.

29. Persoanele cu handicap fizic sau mintal vor fi admise în Centru la decizia coordonatorului de caz și a managerului Centrului, numai după o evaluare preliminară și doar în cazul în care condițiile existente corespund necesităților specifice de îngrijire.

30. Beneficiarii de servicii sînt informați despre drepturile și obligațiile ce le revin pe toată durata plasamentului.

31. La admiterea în Centru beneficiarul semnează cu administrația Centrului un contract de rezidență (conform anexei nr.1 la prezentele Standarde).

32. Contractul se întocmește de către reprezentantul administrației și beneficiar, la momentul admiterii beneficiarului în Centru, conform modelului contractului de rezidență. Administrația Centrului poate elabora, în baza modelului contractului de rezidență anexat, propriul contract de rezidență, cu respectarea principiului libertății contractuale a părților.

33. Evaluarea complexă a beneficiarului se realizează de către coordonatorul de caz desemnat, în comun cu asistentul social comunitar. Planul individualizat de asistență se revizuieste lunar sau ori de câte ori este necesar, pentru a fi adaptat la nevoile sociale nou-apărute.

34. Pentru fiecare beneficiar al Centrului se va întocmi un dosar personal, care va cuprinde date personale, date despre familie, studii și calificare, fișa medicală, alte acte necesare și utile pentru fiecare caz în parte, o anchetă socială care să evidențieze cauzele situației de risc social, planul individualizat de asistență.

35. La admiterea beneficiarului în Centru, coordonatorul completează fișa de înregistrare primară a cazului (conform anexei nr.2 la prezentele Standarde).

Plasamentul beneficiarului în Centru – Standardul V

36. Centrul asigură beneficiarilor plasament temporar și asistență specializată.

37. Pe parcursul plasamentului beneficiarului, asistența specializată va include gama serviciilor specificate în punctul 8 din Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.129 din 22 februarie 2010.

38. Asistența beneficiarului se realizează în baza planului individualizat de asistență, care stabilește modalitățile de intervenție și sprijin pentru victima violenței în familie, identificând activitățile și serviciile adecvate cazului.

39. Plasamentul beneficiarului în Centru include:

a) perfectarea și actualizarea dosarului beneficiarului de către coordonatorul de caz în parteneriat cu organul teritorial de asistență socială;

b) evaluarea complexă a necesităților beneficiarului;

c) elaborarea, în termen de 15 zile de la admiterea beneficiarului în Centru, a planului individualizat de asistență (conform documentului “Managementul de caz – ghidul asistentului social”, aprobat prin Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr.71 din 3 octombrie 2008, anexa nr.4) de către coordonatorul de caz, cu participarea directă și nemijlocită a beneficiarului;

d) revizuirea planului individualizat de asistență lunar sau ori de câte ori este necesar, pentru a fi adaptat la nevoile sociale nou-apărute;

e) stabilirea în Plan a domeniilor de intervenție, a activităților concrete și a termenelor de realizare;

f) coordonarea de către coordonatorul de caz a tuturor activităților specialiștilor, înregistrând, cel puțin o dată la fiecare două săptămâni, evoluția cazului, în baza rapoartelor specialiștilor;

g) reevaluarea lunară de către coordonatorul de caz, în comun cu asistentul social comunitar, a planului individualizat de asistență și urmărirea eficienței activităților planificate; fixarea concluziilor reevaluării în dosarul beneficiarului;

h) familiarizarea beneficiarului cu rezultatele reevaluării planului individualizat de asistență.

Secțiunea 3

Tipurile de servicii prestate în cadrul Centrului.

Servicii de plasament în cadrul Centrului – Standardul VI

40. În cadrul Centrului beneficiarul dispune de condiții de trai în siguranță și corespunzătoare necesităților acestuia.

41. La cererea scrisă a victimei, acesteia i se asigură protecție împotriva agresorilor.

42. Dormitoarele trebuie să corespundă următoarelor cerințe:

a) beneficiarii sînt plasați în camere comune sau, în cazul cuplului părinte-copil/copii – individuale, utilizate în conformitate cu necesitățile adultului și ale copilului: mobilier, pat pentru adulți, pătuț pentru copil, noptieră, dulap pentru haine, scaun;

- b) camerele comune vor dispune de maximum 2 locuri cu un spațiu de cel puțin 6 m² pentru fiecare persoană, iar camerele pentru cuplul părinte-copil/copii – de maximum 4 locuri cu un spațiu de cel puțin 20 m²;
- c) beneficiarul contribuie la amenajarea spațiului prin individualizarea încăperii;
- d) prizele, geamurile, scările etc. sînt protejate pentru prevenirea unor eventuale accidente;
- e) lenjeria de pat se schimbă în funcție de necesități, dar nu mai rar decît o dată la 7 zile;
- f) camerele sînt menținute într-o stare corespunzătoare de curățenie și igienă; igienizarea zilnică este asigurată de beneficiar.

43. Centrul reprezintă un loc în care beneficiarii vin cu experiențe similare. Spațiile comune sînt destinate petrecerii timpului liber și organizării diferitelor activități, împărtășirii experienței trăite:

a) spațiul este dotat cu mobilă și echipament pentru odihnă, jocuri, activități de socializare și discuții tematice în grup (fotolii, scaune, masă pentru reviste, materiale educative, echipament audio/video etc.);

b) Centrul dispune și de un spațiu destinat petrecerii timpului liber al cuplului părinte-copil.

44. Centrul dispune de o cameră de vizită, care este dotată cu mobilier adecvat.

45. Spațiile igienico-sanitare trebuie să corespundă următoarelor cerințe:

a) Centrul dispune de grupuri sanitare separate pentru personal, beneficiari și vizitatori;

b) numărul grupurilor sanitare se stabilește în funcție de numărul beneficiarilor (în raport de 1 la 4);

c) Centrul este dotat cu un spațiu special pentru păstrarea materialelor igienico-sanitare, inaccessibil copiilor, și o spălătorie pentru îmbrăcăminte, lenjerie de pat și de corp;

d) spălătoria este dotată cu mașini automate de spălat și uscat, cu fier de călcat și mese pentru netezit;

e) fiecare beneficiar este responsabil de spălarea rufelor personale;

f) grupurile sanitare sînt asigurate cu apă rece și caldă permanent și permit respectarea intimității beneficiarilor;

g) grupurile sanitare sînt curățate și igienizate zilnic de către personalul de deservire.

46. Izolatorul trebuie să respecte următoarele cerințe:

a) Centrul dispune de spații speciale, amenajate în calitate de izolator, pentru evitarea unui eventual pericol de infectare a beneficiarilor;

b) izolatorul este amplasat obligatoriu la parter, cu ieșire separată și lavoar pentru necesitățile personalului;

c) izolatorul este destinat pentru izolarea persoanelor ce manifestă semne de îmbolnăvire acută și pentru plasarea beneficiarilor admiși în regim de urgență, în vederea igienizării, precum și pentru izolare a acestora în perioada de examinare medicală;

d) izolatorul constă din salon și grup sanitar separat și are în dotare: pat pentru mamă, pat pentru copii, scaun, noptieră, masă de înfășat, coș pentru lenjeria murdară.

47. Bucătăria trebuie să satisfacă următoarele cerințe:

a) Centrul dispune de un spațiu de producție – bucătărie, în care se pregătește hrana, și de un spațiu de servire a mesei. La pregătirea hranei se vor folosi materii prime agroalimentare, inclusiv sub formă de semipreparate, curățate, porționate și ambalate;

b) spațiile pentru prepararea și servirea mesei corespund cerințelor stipulate în regulile și normativele sanitaro-igienice pentru unitățile de alimentație publică, aprobate prin Hotărîrea Guvernului nr.1209 din 8 noiembrie 2007;

c) la prepararea hranei se admit angajații Centrului cu pregătire profesională în acest domeniu, care dețin certificate medicale cu mențiunile respective privind controlul medical și instruirea igienică;

d) în cazul în care Centrul este parte a unei instituții sociale, acesta beneficiază de serviciile bucătăriei instituției respective, autorizate sanitar, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

Servicii de sănătate în cadrul Centrului – Standardul VII

48. Centrul acordă următoarele servicii de sănătate: supraveghere medicală, asistență medicală de urgență și promovarea modului sănătos de viață.

49. Fiecare beneficiar, la momentul admiterii în Centru, va fi consultat de personalul medical.

50. Serviciile de asistență medicală primară și specializată, la necesitate, sînt oferite beneficiarilor de instituțiile medicale teritoriale, în corespundere cu prevederile actelor normative în vigoare.

51. Centrul dispune de proceduri clare de acțiune în caz de accidente sau de îmbolnăviri. În cazul admiterii în regim de urgență, beneficiarul este plasat în centru prin izolator, unde are loc examinarea și supravegherea medicală inițială, efectuarea investigațiilor necesare.

52. Centrul dispune de un cabinet medical pentru acordarea asistenței medicale de urgență. Cabinetul medical este dotat cu mobilier (masă de birou, scaune, dulap pentru păstrarea medicamentelor), aparat și dispozitive medicale (frigider, termometre, tonometru, fonendoscop, spatule de unică folosință, casolete, lampă de cuarț etc.), set de medicamente și instrumente pentru acordarea asistenței medicale de urgență, preparate aseptice și dezinfectante, ustensile pentru dereticare și curățenie generală.

53. Centrul dispune de personal medical (medic sau asistentă medicală), care oferă asistență medicală de tip profilactic, asistență medicală copiilor bolnavi și primul ajutor în situații de urgență.

54. Datele de contact ale personalului medical sînt afișate la loc vizibil și accesibil pentru beneficiari.

55. Centrul dispune de proceduri clare pentru înregistrarea, depozitarea, distribuirea și administrarea medicamentelor, precum și pentru gestionarea deșeurilor medicale.

56. Primul ajutor în situații de urgență:

- a) personalul centrului acordă primul ajutor în caz de urgență;
- b) asistența medicală de urgență, în caz de necesitate, se acordă de serviciile de urgență.

Servicii psihosociale în cadrul Centrului – Standardul VIII

57. Serviciile psihosociale se organizează într-un spațiu securizat cu destinație specială, amenajat confortabil, pentru a încuraja discuțiile dintre beneficiari și personalul Centrului.

58. Serviciile psihosociale sînt oferite de psiholog/asistent social/psihopedagog și includ consilierea psihologică, sprijinul psihologic și suportul social acordat victimelor violenței în familie, în scopul reabilitării psihologice și depășirii situației de criză.

59. Sesiunile de consiliere se desfășoară respectîndu-se intimitatea beneficiarului, pentru a i se asigura confort și încredere.

60. În funcție de necesitate, beneficiarii pot apela la servicii de consiliere individuală și de grup.

61. Sesiunile de consiliere se desfășoară în baza unor obiective clare, stabilite în comun cu beneficiarii.

62. Conținutul sesiunilor este înregistrat/consemnat în fișa de observație (conform anexei nr.3 la prezentele Standarde), împreună cu propuneri/recomandări pentru următoarele sesiuni. Fișele sînt anexate la dosarul beneficiarului.

63. Sesiunile individuale sînt de tip suportiv, terapeutic și educativ, iar cele de grup sînt determinate de forma grupului: suport, grup de discuții etc.

64. Sesiunile de consiliere au la bază principiul reabilitării psihologice a victimei violenței în familie și urmăresc depășirea situației de criză și formarea următoarelor cunoștințe, deprinderi și abilități:

- a) cultivarea încrederii în sine și în alte persoane;
- b) formarea deprinderii sociale;
- c) dezvoltarea capacității de a lua decizii;
- d) obținerea de informații privind serviciile sociale și de plasare în câmpul muncii;
- e) dezvoltarea abilităților privind gestionarea timpului, a banilor și depășirea crizelor.

Servicii de consiliere juridică în cadrul Centrului – Standardul IX

65. Serviciile de consiliere juridică se organizează într-un spațiu securizat cu destinație specială, amenajat confortabil, pentru a încuraja discuțiile dintre beneficiari și personalul Centrului.

66. Serviciile de consiliere juridică sînt oferite de jurist și includ consilierea juridică în următoarele domenii: legislația specifică privind protecția imediată sau de lungă durată în cazurile de violență în familie, drepturile victimei, suport în obținerea ordonanței de protecție, legislația privind actul de căsătorie și divorț, drepturile părintești, legislația privind migrația, legislația penală, prevederile cu privire la asigurarea medicală și socială, suport în vederea găsirii unui avocat, în caz de necesitate, și sprijin în vederea perfectării actelor juridice.

Servicii de reintegrare în familie și/sau în comunitate – Standardul X

67. Centrul acordă servicii de reintegrare în familie și/sau în comunitate a victimelor violenței în familie. Toate activitățile desfășurate în Centru au în vedere caracterul temporar al plasamentului și se orientează spre identificarea unei soluții durabile de reintegrare în familie și/sau în comunitate.

68. Posibilitățile de reintegrare în familie și/sau în comunitate a beneficiarului sînt studiate și analizate de specialiștii Centrului din momentul plasamentului acestuia.

69. Beneficiarul este considerat un partener activ, implicat în procesul de reintegrare în familie și/sau în comunitate.

70. Coordonatorul de caz organizează vizite și întâlniri cu familia biologică și/sau extinsă, cu potențialii angajatori sau cu alte persoane, pentru evaluarea posibilităților de integrare socio-familială (conform documentului "Managementul de caz – ghidul asistentului social", aprobat prin Ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr.71 din 3 octombrie 2008, anexa nr.3).

71. Serviciile de reintegrare în familie și/sau în comunitate includ aspecte legate de realizarea măsurilor necesare pentru stabilirea relațiilor cu:

- a) familia biologică sau extinsă;
- b) angajatorii – în vederea încadrării în câmpul muncii, urmarea cursurilor de (re)calificare profesională;
- c) instituțiile de învățămînt – pentru continuarea studiilor beneficiarului și ale copiilor acestuia, după caz;
- d) autoritățile administrației publice locale – în vederea găsirii unui loc permanent de trai după ieșirea din Centru;
- e) alte instituții care oferă servicii relevante soluționării cazului.

72. Centrul deține informații cu privire la oferta de pe piața muncii, în baza datelor oferite de agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, precum și în baza unor acorduri de colaborare cu instituțiile interesate.

73. Coordonatorul de caz asistă beneficiarul la ieșirea din Centru.

Încetarea plasamentului în Centru. Servicii de monitorizare – Standardul XI

74. Reintegrarea beneficiarului în familie și/sau în comunitate constituie scopul de bază al activităților incluse în planul individualizat de asistență.

75. Beneficiarul este pregătit de către specialiștii Centrului pentru ieșirea din Centru.

76. În perioada de pregătire a reintegrării în familie și/sau în comunitate a beneficiarului, coordonatorul de caz:

- a) realizează evaluarea finală a necesităților beneficiarului;
- b) efectuează vizite în comunitatea/familia în care urmează a fi reintegrat beneficiarul;
- c) asigură implicarea autorităților administrației publice locale, în special a serviciului de asistență socială comunitară, în procesul de reintegrare a beneficiarului;
- d) asigură referirea beneficiarului la serviciile sociale existente în comunitatea în care urmează a fi reintegrat;
- e) îndeplinește formalitățile administrative și legale necesare pentru ieșirea beneficiarului din Centru.

77. Coordonatorul de caz, cu cel puțin două săptămîni înainte de ieșirea beneficiarului din Centru, contactează serviciul de asistență socială comunitară, informîndu-l despre situația beneficiarului și preluarea monitorizării cazului.

78. După părăsirea Centrului, beneficiarul poate accesa servicii postrezidențiale de acompaniere și consilieri pe o perioadă de cel puțin 3 luni.

79. Rezultatele monitorizării sînt înregistrate în fișele de monitorizare post(re)integrare, care se anexează la dosar (conform anexei nr.4 la prezentele Standarde). Fișa se completează de către asistentul social coordonator de caz, în comun cu reprezentanții autorității administrației publice locale. Datele personale colectate care se referă la categorii speciale vor fi utilizate ținîndu-se cont de prevederile Legii nr.17-XVI din 15 februarie 2007 cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

80. Încetarea bruscă a rezidenței beneficiarului, ca urmare a rezilierii contractului de rezidență, poate avea loc în cazurile încălcării repetate de către beneficiar a Regulamentului de ordine interioară al Centrului sau aducerii unor prejudicii altor beneficiari, personalului sau bunurilor Centrului.

Secțiunea 4

Managementul Centrului – Standardul XII

81. Managerul Centrului este responsabil de calitatea serviciilor prestate beneficiarilor.

82. Managerul aplică proceduri clare:

a) de evaluare și de monitorizare a activităților desfășurate;

b) de selectare, de evaluare, de formare, de atestare și de sprijinire a personalului;

c) de ținere a contabilității și de raportare financiară;

d) de transmitere a informațiilor în interiorul și în afara instituției. Informațiile obținute sînt considerate confidențiale și pot fi transmise în afara instituției numai cu acordul expres al beneficiarului. Excepții constituie cazurile de pericol pentru viața sau sănătatea beneficiarilor sau cazurile în care ne divulgarea acestor informații poate fi dezavantajoasă pentru aceștia.

83. Specialiștii Centrului trebuie să dispună de pregătirea și competențele profesionale corespunzătoare pentru a lucra cu victimele violenței în familie, familiile acestora, comunitatea, autoritățile administrației publice locale, alți prestatori de servicii etc.

84. Pentru specialiștii Centrului se întocmesc și se aprobă fișe de post, care includ:

a) atribuțiile;

b) responsabilitățile;

c) drepturile;

d) studiile/calificarea necesare pentru ocuparea postului respectiv;

e) experiența și vechimea în muncă;

f) relațiile de subordonare și modalitățile de comunicare pe verticală și orizontală;

g) atribuțiile concrete față de beneficiari și față de ceilalți angajați ai Centrului.

85. Centrul dispune de proceduri clare privind situațiile care necesită înlocuirea în regim de urgență a unui specialist.

86. Centrul dispune de spații special amenajate (sigure și închise) pentru depozitarea dosarelor beneficiarilor de servicii.

87. Responsabilitatea pentru completarea dosarelor beneficiarilor de servicii, precum și pentru arhivarea acestora revine coordonatorului de caz.

88. Informațiile cuprinse în dosar sînt confidențiale.

89. Informațiile despre beneficiar sînt difuzate numai cu acordul scris al acestuia. Acordul scris se anexează la dosarul beneficiarului.

90. Dosarele arhivate ale beneficiarilor se păstrează pe termen nelimitat.

Managementul resurselor umane – Standardul XIII

91. Centrul dispune de o organigramă de personal dimensionată și structurată în funcție de mărimea instituției și de nevoile beneficiarilor.

92. Personalul Centrului este angajat prin concurs, conform legislației, nefiind admisă angajarea persoanelor fără pregătirea și calificarea corespunzătoare.

93. Personalul Centrului este constituit din: personal administrativ, personal de asistență socială, psihologică, juridică, pedagogică, medicală și personal auxiliar.

94. Centrul este condus de un manager cu studii superioare în domeniu și experiență profesională de minimum 5 ani și de un manager adjunct. Managerul poate cumula o altă funcție curentă (în domeniul pedagogiei, psihologiei, dreptului, asistenței sociale, medicinei, psihopedagogiei etc.).

95. Rata de încadrare (numărul de posturi în raport cu numărul de beneficiari de servicii) este calculată în funcție de caracteristicile și nevoile beneficiarilor Centrului, precum și de capacitatea totală a instituției.

96. Asigurarea securității reprezintă o responsabilitate de bază a managerului Centrului. Beneficiarii necesită un loc sigur, unde să fie protejați împotriva comportamentului violent al agresorului. Totodată, securitatea trebuie să fie asigurată și personalului Centrului, care de asemenea este supus unui risc major din partea agre-

sorilor. Pentru asigurarea protecției fizice a beneficiarilor și a securității instituției, managerul încheie acorduri de colaborare cu organele teritoriale de poliție.

Formarea personalului – Standardul XIV

97. Personalul Centrului beneficiază de formare inițială de specialitate.

98. La etapa de angajare, personalul urmează programe de formare specifică Centrului (reabilitarea victimelor violenței în familie, psihologia abuzului, metode de depășire a situațiilor de criză etc.).

99. Angajații Centrului beneficiază de posibilitatea de a urma programe de formare continuă cu o durată totală de cel puțin 40 ore anual.

100. Personalul participă la seminare, conferințe naționale și internaționale, sesiuni de comunicări științifice etc.

101. Voluntarii pot activa în Centru după ce urmează un program de formare de minim 12 ore cu privire la specificul muncii în astfel de instituții.

102. În baza necesităților de formare profesională identificate, se elaborează planul de formare continuă a personalului Centrului.

103. Managerul Centrului este responsabil de elaborarea și realizarea planului de formare continuă.

104. Personalul care activează în cadrul Centrului va fi supus examenului medical la fiecare 6 luni și instruirii igienice.

Supervizarea și evaluarea personalului – Standardul XV

105. Centrul dispune de un sistem eficient de evaluare și supervizare, specialiștii fiind supuși evaluării obligatorii la momentul angajării și evaluărilor anuale.

106. Centrul elaborează propriile grile de evaluare a personalului, în baza unor criterii precise.

107. Procesul de evaluare se bazează pe:

- a) rezultatele obținute;
- b) atitudinea față de activitățile din cadrul Centrului;
- c) participarea la programe de formare profesională.

108. Sesiunile de evaluare și supervizare au loc lunar, anual, precum și ori de câte ori este necesar.

109. Sesiunile de supervizare se desfășoară individual și în grup și țin de:

- a) anumite aspecte ale unor cazuri concrete;
- b) metodele aplicate;
- c) sarcinile specialistului;
- d) starea emoțională a specialistului;
- e) modalitatea de transmitere a experienței, de discutare a cazurilor mai dificile;
- f) identificarea soluțiilor de consolidare a spiritului de echipă.

110. Sesiunile se desfășoară planificat și organizat, sînt limitate în timp și au la bază obiective de evaluare/supervizare concrete.

111. Sesiunile sînt protocolate, consemnîndu-se deciziile, responsabilii și termenele de îndeplinire a deciziilor.

112. Managerul Centrului este responsabil de elaborarea planului sesiunilor de evaluare, supervizare și de organizarea sesiunilor în cazuri de urgență.

113. Funcția de supervisor poate fi îndeplinită de managerul Centrului sau de o persoană cu experiență din afara Centrului.

Protecția împotriva abuzurilor din partea personalului – Standardul XVI

114. În perioada aflării în Centru, beneficiarii sînt încurajați să sesizeze orice formă de abuz din partea personalului, altor persoane din Centru și din afara lui.

115. Managerul Centrului ia măsurile imediate de protecție și asistență necesare beneficiarului. Managerul Centrului aplică sancțiuni personalului care utilizează forme de abuz față de beneficiari. Situațiile de abuz sînt consemnate în procese-verbale.

Reguli interne de trai – Standardul XVII

116. În momentul plasării beneficiarului în Centru, este necesar ca acestuia să i se aducă la cunoștință Regulile interne de trai în centru (în continuare – Reguli).

117. Regulile sînt întocmite în formă scrisă și sînt accesibile publicului larg atît în limba de stat, cît și în limba rusă.

118. Regulile trebuie să conțină informații cu privire la:

- a) structura și principiile Centrului;
- b) serviciile oferite beneficiarilor;
- c) personalul Centrului;
- d) securitatea în Centru;
- e) ordinea de primire a vizitelor;
- f) responsabilitatea față de copii;
- g) drepturile beneficiarului;
- h) participarea la activități ce țin de menaj, pregătirea hranei, spălat etc.;
- i) obligații și responsabilități;
- j) persoana(e) de contact în caz de conflict sau plîngeri;
- k) participarea beneficiarului la procesul de luare a deciziilor în organizarea și administrarea Centrului;
- l) ordinea de ieșire din Centru.

119. Regulile trebuie să fie clare și pe înțelesul beneficiarului. Ele sînt obligatorii, dar în același timp dispun de un anumit grad de flexibilitate, pentru a putea fi modificate în funcție de necesitățile beneficiarilor. Regulile care se referă la statutul instituției nu pot fi schimbate.

120. Regulile trebuie să conțină prevederi speciale ce vizează dreptul beneficiarului la autodeterminare în organizarea vieții după ieșirea din Centru.

MODEL DE CONTRACT DE REZIDENȚĂ

Denumirea și adresa Centrului _____

1. Data, luna, anul _____ încheierii contractului între prestatorul de servicii, denumit în continuare Centru, și beneficiar

_____ (numele, prenumele reprezentantului Centrului)

_____ (funcția)

și _____ (numele beneficiarului)

Vârsta _____

Viza de reședință _____

Locul de trai _____

Localitatea _____ str. _____ nr. _____

2. Scopul contractului :

Realizarea obiectivelor stipulate în Planul individualizat de asistență (în continuare – Plan).

Obiectul contractului îl constituie acordarea următoarelor servicii sociale:

- a) _____
- b) _____
- c) _____

3. Durata contractului:

_____ (data, luna, anul, de la data de ___/pină la data de ___)

Prezentul contract intră în vigoare la data semnării și se încheie pe o perioadă de maximum 3 luni.

4. Drepturile și obligațiile părților:

4.1. Centrul are dreptul:

- a) să verifice veridicitatea informațiilor primite de la beneficiarul de servicii;
- b) să sisteze acordarea serviciilor sociale către beneficiar în cazul în care constată că acesta nu își onorează obligațiile prevăzute în prezentul contract.

4.2. Centrul de reabilitare este obligat:

- a) să acorde serviciile prevăzute în Plan;
- b) să țină cont de eforturile beneficiarului pentru îndeplinirea obligațiilor contractuale;
- c) să asigure siguranța și întreținerea beneficiarului;
- d) să reevalueze periodic situația beneficiarului, în parteneriat cu familia, organul teritorial de asistență socială și după caz, să revizuiască Planul în interesul beneficiarului;
- e) să efectueze vizite la domiciliu, conform Planului sau de câte ori este nevoie;
- f) să ofere sprijin și suport psihologic;
- g) să respecte confidențialitatea informațiilor referitoare la beneficiar, conform legislației;
- h) să ia în considerare doleanțele și recomandările beneficiarului cu privire la Plan;
- i) să informeze beneficiarul despre:

conținutul serviciilor sociale și condițiile de acordare a acestora;
oportunitatea acordării altor servicii sociale;
regulamentul de ordine interioară.

4.3. Beneficiarul de servicii are dreptul:

- a) de a i se presta serviciile sociale prevăzute în Plan;
- b) de a refuza, din motive obiective (religioase, culturale etc.), prestarea anumitor servicii sociale;
- c) de a participa la evaluarea serviciilor sociale prestate și la luarea deciziilor privind măsurile de intervenție socială care i se aplică;
- d) de a se consulta cu asistentul social privitor la orice situație care apare în legătură cu sine, cu copilul sau cu familia sa;
- e) de a alege variantele măsurilor de intervenție;
- f) de a fi informat asupra:
drepturilor, măsurilor legale de protecție și situațiilor de risc;
modificărilor în prestarea serviciilor sociale;
oportunității prestării altor servicii sociale;
regulamentului de ordine interioară.

4.4. Beneficiarul este obligat:

- a) să participe activ la procesul de realizare a Planului;
- b) să furnizeze informații veridice cu privire la identitatea sa și la situația familială, medicală, economică și socială;
- c) să permită reprezentantului Centrului verificarea veridicității informațiilor oferite;
- d) să respecte termenele și clauzele stabilite în Plan;
- e) să păstreze confidențialitatea informațiilor cu privire la asistența acordată;
- f) să anunțe despre orice modificare intervenită în situația sa personală pe parcursul plasamentului;
- g) să respecte Regulamentul de ordine interioară al Centrului.

5. Soluționarea reclamațiilor

5.1. Beneficiarul are dreptul de a formula verbal și/sau în scris reclamații cu privire la serviciile oferite de Centru.

5.2. Reclamațiile pot fi adresate administrației Centrului direct sau prin intermediul oricărei persoane din cadrul echipei de realizare a Planului.

5.3. Centrul are obligația de a examina reclamațiile, consultând atât beneficiarul, cât și specialiștii implicați în realizarea Planului, și de a răspunde în termen de maximum 10 zile de la primirea reclamației.

6. Rezilierea contractului

Prezentul contract poate fi reziliat în caz de:

- a) încălcare neîntemeiată de către beneficiar a clauzelor contractului;
- b) retragere a autorizației de funcționare a Centrului;
- c) schimbare a tipului de activitate a Centrului.

7. Încetarea contractului

7.1. Constituie motiv de încetare a prezentului contract următoarele:

- a) expirarea duratei pentru care a fost încheiat contractul;
- b) acordul părților privind încetarea contractului;
- c) atingerea scopului contractului;
- d) rezilierea contractului.

7.2. Prezentul contract este încheiat în două exemplare, câte unul pentru fiecare parte.

Directorul instituției

Semnătura

Beneficiarul

Semnătura

FIȘA DE ÎNREGISTRARE PRIMARĂ A CAZULUI

Fișa de înregistrare primară a cazului se completează la admiterea beneficiarului în Centru și cuprinde datele inițiale ale cazului

Numele și prenumele beneficiarului _____

Data nașterii _____ locul nașterii _____

Numele și prenumele copilului _____

Data nașterii _____ locul nașterii _____

Viza de reședință _____

Locul de trai _____

Actul de identitate _____

Studiile _____

Ocupația _____

Date despre comiterea cazului de violență în familie _____

_____

_____

Referirea cazului _____

Motivul referirii _____

Actele prezentate de beneficiar la admitere _____

_____

Date despre procedura de obținerea ordonanței de protecție _____

Date despre familia biologică _____

_____

Date despre familia extinsă _____

_____

Intențiile de viitor ale beneficiarului _____

_____

Observații _____

_____

Recomandări _____

_____

Completat de
Data

Semnătura

Directorul Centrului
Data

Semnătura

Anexa nr.3
la Standardele minime de calitate
privind serviciile sociale prestate
victimelor violenței în familie

FIȘA DE OBSERVAȚIE a beneficiarului

Numele beneficiarului _____

Numele copilului/copiilor _____

Data admeririi în Centru _____

Perioada de ședere _____

1. Aspectul exterior al beneficiarului

Aspectul exterior al beneficiarului		Da	Nu
Vestimentație	Asortat		
	Îngrijit		
	Adecvat		
	Curat		
Igienă	Unghii tăiate		
	Păr spălat, îngrijit		
	Miros plăcut		
Comportament	Umil		
	Indiferent		
	Orgolios		

2. Aspectul dormitorului

Aspectul dormitorului	Da	Nu
Curat		
Ordonat		
Aerisit		
Amenajat estetic		

3. Relații sociale (comunicare, cooperare, subordonare)

Relațiile cu personalul Centrului	Întotdeauna	Deseori	Rar	Niciodată
Respectă Regulamentul				
Amabil				
Sociabil				
Cu inițiativă				
Cooperant				
Izolată				
Agresiv				
Impertinent				
Încăpăținat				
Participă la activitățile zilnice				
Perseverent				

Relația părinte-copil					
Atașament față de copil					
Atașament față de părinte					
Îngrijește copilul					
Alimentează copilul					
Sensibil și receptiv la nevoile copilului					
Comunică cu copilul					
Se joacă cu copilul					
Ține copilul în brațe					
Dezmiardă copilul					
Relațiile cu agresorul					
Comunică constructiv cu agresorul					
Terapia de cuplu a dat rezultate					
Părțile s-au împăcat					
Agresiunea, amenințările continuă					
Orice comunicare a fost întreruptă					
Relația nu mai poate fi refăcută					
A fost emisă ordonanța de protecție					
Termenul ordonanței de protecție a expirat					
Procesul de divorț/separare					
Relațiile cu alți beneficiari					
Abilitați de lider (coordonează activități, disciplinează alți beneficiari)					
Relaționează					
Comunică					
Participă la activitățile de grup					
Supraveghează copiii altor părinți în caz de nevoie					
Izolată					
Indiferent					
Rigid					
Cooperant					
Relațiile cu rudele					
Așteaptă cu nerăbdare vizitele					
Inițiază contacte					
Comunică în scris/prin telefon cu rudele					
În timpul vizitelor (se înregistrează comportamentul în raport cu fiecare vizitator)	Comunică deschis Binevoitor				
	Nu comunică Agresiv				

Observații suplimentare

Concluzii

Notă:

Fișa de observație se întocmește de către asistentul social în termen de 30 de zile de la data plasării și ulterior – lunar. Datele din fișa de observație se utilizează la elaborarea și revizuirea Planului.

Anexa nr.4
la Standardele minime de calitate
privind serviciile sociale prestate
victimelor violenței în familie

FIȘA DE MONITORIZARE POST(RE)INTEGRARE

Evaluarea condițiilor de trai și sociale (după integrare) referitor la cazul beneficiarului _____

Data “ _____ ” _____

Scopul examinării _____

Subsemnații _____

am examinat condițiile de trai și sociale ale familiei _____,
domiciliate pe adresa _____

Date generale despre membrii familiei și alte persoane care locuiesc pe adresa respectivă

Numele, prenumele	Relațiile persoanei cu beneficiarul	Datele de identitate	Data nașterii (după caz, vârsta)	Studiile, locul de muncă, funcția (pentru copii – instituția de învățămînt)	Atitudinea persoanei față de beneficiar

Persoanele prezente la momentul vizitei

_____

_____

_____

Condiții de trai

Tipul locuinței (apartament la bloc, casă la sol, cămin etc.)

Dreptul de dispunere asupra locuinței _____

Numărul de camere _____

Suprafața locativă _____

Suprafața totală _____

Tipul de încălzire _____

Aprovizionarea cu apă _____

Canalizare _____

Condiții sanitaro-igienice _____

_____

Date referitoare la beneficiar

Sursele de existență și valoarea lor în lei _____

_____

(salariu, prestații sociale, proiecte, ajutor din partea familiei, altele)

Locul de muncă _____

_____

Funcția _____

Condițiile de trai _____

Condițiile sanitaro-igienice _____

Starea sănătății _____

Relațiile cu agresorul _____

Relațiile cu copiii și alți membri ai familiei _____

Relațiile cu comunitatea _____

Serviciile sociale de care beneficiază _____

Date referitoare la agresor (dacă locuiesc împreună)

Sursele de existență și valoarea lor în lei _____

(salariu, prestații sociale, proiecte, ajutor din partea familiei, altele)

Locul de muncă _____

Funcția _____

Condițiile de trai _____

Condițiile sanitaro-igienice _____

Starea sănătății _____

Relațiile cu beneficiarul _____

Progresele în relația de cuplu _____

A fost emisă o ordonanță de protecție și care este statutul ei _____

Serviciile sociale de care a beneficiat familia (victima și agresorul) _____

Necesitățile identificate _____

Concluzii

Recomandări _____

Asistentul social

Semnătura

**Reprezentantul autorității
administrației publice locale**

Semnătura

Reprezentantul familiei

Semnătura